

ว. ๐๕๗๘๘๕๑

สำนักหอสมุด

รายงานผลการวิจัย

เรื่อง การท่องเที่ยวเชิงพื้กอาศัยตามบ้าน : โฮมสเตย์
บ้านฟองใต้ ตำบลวังขาว อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร
วันลงทะเบียน..... 9 มิถุนายน 2549
เลขทะเบียน..... 4919145
เลขเรียกหนังสือ.....

โดย รองศาสตราจารย์ นิธิเชษฐ์ เชิดพุทธ
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก
สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

คำนำ

งานวิจัยเรื่องการท่องเที่ยวเชิงพักอาศัยตามบ้าน : โฮมสเตย์ บ้านฟองไค้ ตำบลวังควง อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นกระบวนการวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้อันร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ชุมชน ในทางสร้างสรรค์ พัฒนาสังคม สิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น ตลอดจนสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และการบริหารจัดการแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืนด้วยตนเอง

การวิจัยครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดีจากการได้รับความร่วมมือจากผู้นำชุมชน ผู้อาวุโสของชุมชนชาวบ้าน และสมาชิกฟองไค้โฮมสเตย์ทุกคน ที่ได้ระดมความคิดสร้างสรรค์ ในการสืบค้น ค้นหาแนวทางพัฒนาชุมชนและการเรียนรู้อันร่วมกัน รวมทั้งได้ให้ความไว้วางใจและความเป็นกัลยาณมิตรต่อผู้วิจัยเป็นอย่างดี

โครงการวิจัยนี้ ได้รับงบประมาณอุดหนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้รับความอนุเคราะห์จากผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบูรณ์ (นายศิเรก ถึงฝั่ง) ที่อนุญาตให้ผู้วิจัยดำเนินงานโครงการวิจัยในพื้นที่ อธิการบดีมหาวิทยาลัยนเรศวร (รองศาสตราจารย์ ดร.มณฑล สงวนเสริมศรี) และคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร (รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ นพรัก) เป็นผู้ลงนาม ตั๋วอนุญาตรับทุนอุดหนุนการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ บุคคลและหน่วยงานที่ได้กล่าวนามมา ณ โอกาสนี้ เป็นอย่างสูง

นิธิเชษฐ์ เชิดพุทธ

กันยายน 2549

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการท่องเที่ยวเชิงพักอาศัยตามบ้านโฮมสเตย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพ และพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ที่สอดคล้องกับบริบทของบ้านฟองไค้ ดำเนินการวิจัยในลักษณะผสมผสาน โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ใช้ระยะเวลาตั้งแต่เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2547 ถึงเดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2548 รวมเป็นเวลาทั้งสิ้น 10 เดือน ผลการวิจัยได้มาซึ่งข้อมูลดังนี้

1. ศักยภาพและการบริหารจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ที่มีทรัพยากร แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติและที่สร้างขึ้นตามบริบทของชุมชน สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ตามเกณฑ์มาตรฐานโฮมสเตย์ และค้ำชีวิคของสำนักงานพัฒนา การบริการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
2. สมาชิกฟองไค้โฮมสเตย์ได้ประจุมเห็นชอบให้พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ แบบมีส่วนร่วมในรูปของคณะกรรมการบริหารชมรมฟองไค้โฮมสเตย์ โดยมีชุมชนเป็นฐานในการบริหารจัดการ ที่มีอาคารสำนักงานเป็นศูนย์กลางทำงานของชมรม ด้วยการระดมทุนจากสมาชิกชมรมและชาวบ้านฟองไค้

Abstract

Title: The purpose of the study was to investigate the effectiveness and also to develop the administration of Baan Phong Tai home stay industry. The methodology was an action-based study, and was preceded from August 2004 to May 2005 estimated 10 months long.

The findings are as follows:

1. Baan Phong Tai home stay has a great variety of natural tourist destinations together with man-made destinations, which still could be both improved to reach the standard of home stay industry according to the Tourism Services Administration, the Ministry of Tourism and Sports, however, the level of the effectiveness and administration of Baan Phong Tai home stay is still low.

2. The members of Baan Phong Tai home stay had agreed to develop the administration of its home stay to be more participation as to set up a committee of Baan Phong Tai home stay based on its own local residential management and administration. The administration would be run from its own capital of the community members.

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ.....	1
	หลักการและเหตุผล.....	1
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
	ขอบเขตในการวิจัย.....	3
	ข้อจำกัดในการวิจัย.....	3
	ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
	นิยามศัพท์.....	5
	เชิงอรรถบทที่ 1	6
2	เอกสารและวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง.....	7
	ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	7
	ความหมายของการท่องเที่ยว.....	7
	จุดมุ่งหมายของการท่องเที่ยว.....	7
	ความสำคัญของการท่องเที่ยว.....	8
	ประเภทของการท่องเที่ยว.....	8
	ลักษณะของการท่องเที่ยว.....	9
	องค์ประกอบของการท่องเที่ยว.....	10
	ข้อควรคำนึงในการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยว.....	14
	ผลกระทบและแนวทางป้องกันหรือบรรเทาปัญหาจากผลกระทบที่อาจจะ เกิดขึ้นจากการส่งเสริมชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว.....	15
	ปัจจัยกำหนดศักยภาพเชิงการท่องเที่ยว.....	16
	การจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม.....	17
	ความหมายและขั้นตอนในการมีส่วนร่วม.....	17
	ความหมายของการมีส่วนร่วม.....	18
	ลักษณะและรูปแบบของการมีส่วนร่วม.....	21
	ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วม.....	23
	การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น.....	23
	การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวโสมสเคย์.....	25
	การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชน.....	28

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
แนวคิด ทฤษฎีกระบวนการ A-I-C.....	29
ความเป็นมาของกระบวนการ A-I-C.....	29
คุณค่าของกระบวนการ A-I-C.....	30
ขั้นตอนของกระบวนการ A-I-C.....	31
การจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์.....	39
ความหมายของโฮมสเตย์.....	40
ความสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์.....	41
ผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์.....	41
จุดกำเนิดของการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์.....	42
การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในประเทศไทย.....	42
การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ในประเทศไทย.....	43
ลักษณะของนักท่องเที่ยวโฮมสเตย์.....	43
เหตุผลที่นักท่องเที่ยวเลือกพักโฮมสเตย์.....	44
ความต้องการพื้นฐาน 10 ประการของนักท่องเที่ยว.....	44
รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์.....	44
การจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์.....	45
ข้อกำหนดหรือคุณสมบัติและมาตรฐานของโฮมสเตย์.....	46
มาตรฐานการพัฒนาคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์.....	48
ขั้นตอนและวิธีการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์.....	58
รูปแบบการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวโฮมสเตย์.....	61
การจัดกิจกรรมในการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ให้แก่นักท่องเที่ยว.....	61
แหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสนใจ ต้องการ หรือท่องเที่ยว.....	62
ข้อควรคำนึงในการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์.....	63
การส่งเสริมและการบริหารจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ให้มีคุณภาพ.....	64
ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติในการดูแลรักษาสถานที่ท่องเที่ยว และการเป็นเจ้าบ้านที่ดีในชุมชน.....	65
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	67
เชิงอรรถบทที่ 2	71

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3	วิธีดำเนินการวิจัย..... 74 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 74 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 74 การเก็บรวบรวมข้อมูล..... 74 การวิเคราะห์ข้อมูล..... 78 สถิติที่ใช้ในการวิจัย..... 79 เชิงอรรถบทที่ 3 80
4	ผลการวิจัยศักยภาพและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ 81 สภาพทั่วไปของบ้านฟองใต้ 81 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านฟองใต้ 82 สภาพเศรษฐกิจของหมู่บ้านฟองใต้ 84 ศักยภาพการท่องเที่ยวฟองใต้โฮมสเตย์ 89 จุดแข็ง และจุดควรพัฒนา ในการจัดการท่องเที่ยวฟองใต้โฮมสเตย์ 100 จุดแข็งด้านการท่องเที่ยวฟองใต้โฮมสเตย์ 100 จุดควรพัฒนาในการจัดการท่องเที่ยวฟองใต้โฮมสเตย์ 101 โอกาสของการพัฒนาการท่องเที่ยวฟองใต้โฮมสเตย์ 103 ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัด ในการพัฒนาการท่องเที่ยวฟองใต้โฮมสเตย์ 105 เชิงอรรถบทที่ 4 107
5	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ 108 สรุปผลการวิจัย 108 ศักยภาพและการบริหารจัดการท่องเที่ยวฟองใต้โฮมสเตย์ 108 รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวฟองใต้โฮมสเตย์ 109 การอภิปรายผลการวิจัย 110 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย 115 เชิงอรรถบทที่ 5 118 บรรณานุกรม 119 ภาคผนวก 122

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	แสดงความสัมพันธ์ในการมีส่วนร่วมของประชาชนกับรัฐบาล	20
2	แสดงกิจกรรมและเงื่อนไขตามกระบวนการ A-I-C	37
3	แสดงข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกชมรมฟองใต้โฮมสเตย์	90
4	แสดงระดับศักยภาพตามตัวชี้วัดของแหล่งและการบริหารจัดการท่องเที่ยว โฮมสเตย์ โดยรวมของชมรมฟองใต้โฮมสเตย์	91
5	แสดงระดับศักยภาพด้านที่พักของชมรมฟองใต้โฮมสเตย์	92
6	แสดงระดับศักยภาพด้านอาหารและโภชนาการของชมรมฟองใต้โฮมสเตย์	93
7	แสดงระดับศักยภาพด้านความปลอดภัยของชมรมฟองใต้โฮมสเตย์	94
8	แสดงระดับศักยภาพด้านการจัดการของชมรมฟองใต้โฮมสเตย์	95
9	แสดงศักยภาพด้านกิจกรรมท่องเที่ยวของชมรมฟองใต้โฮมสเตย์	96
10	แสดงศักยภาพด้านสภาพแวดล้อมของชมรมฟองใต้โฮมสเตย์	97
11	แสดงศักยภาพด้านมูลค่าเพิ่มของชมรมฟองใต้โฮมสเตย์	98
12	แสดงศักยภาพด้านการส่งเสริมการตลาดของชมรมฟองใต้โฮมสเตย์	99

บัญชีแผนภูมิ

แผนภูมิ

หน้า

I	แสดงขั้นตอนตามกระบวนการ A-I-C	35
---	-------------------------------------	----

บทที่ 1

บทนำ

(INTRODUCTION)

หลักการและเหตุผล

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย มีวิวัฒนาการและเจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว ได้สร้างสรรค์ความเจริญเติบโตและนำคุณประโยชน์ทางเศรษฐกิจมาสู่ประเทศชาติอย่างมหาศาล ซึ่งมีผลต่อการสร้างงาน สร้างรายได้ กระจายโอกาสให้แก่ประชาชน ในทุกระดับอย่างกว้างขวาง ประการสำคัญ การท่องเที่ยวสามารถทำรายได้ให้แก่ประเทศไทย เป็นอันดับหนึ่ง มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 จนถึงปัจจุบัน¹

การท่องเที่ยว นอกจากจะเป็นธุรกิจที่นำรายได้มาสู่ประเทศชาติแล้ว ยังช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นักท่องเที่ยวได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ส่งผลต่อรัฐบาลของประเทศต่าง ๆ มีความเข้าใจ และใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น โดยการจัดตั้งหน่วยงานภายในประเทศและต่างประเทศเพื่อส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยวให้ก้าวหน้า เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นธุรกิจสำคัญของนานาประเทศ ที่ขยายตัวอย่างกว้างขวาง ครอบคลุมทุกทวีป ทั้งในประเทศที่พัฒนาและประเทศที่กำลังพัฒนา² กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาของประเทศไทย จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว พ.ศ. 2547 – 2551 โดยมีสาระสำคัญของเป้าประสงค์ที่ว่า “การท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมสาขาหลักที่เติบโตอย่างยั่งยืน เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวแห่งเอเชีย ที่สามารถกระจายรายได้และโอกาสการพัฒนาแก่ชุมชนอย่างทั่วถึง”³

อย่างไรก็ตาม การเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่ผ่านมาได้ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี อันเป็นแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวของประเทศ ที่อาจส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดน้อยลง ประเด็นสำคัญคือ จะมีวิธีการอย่างไรที่จะสร้างการท่องเที่ยว สร้างฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนและมีส่วนสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้การท่องเที่ยวของประเทศเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

การท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นองค์ประกอบสำคัญ มีชื่อเรียกต่าง ๆ หลากหลาย⁴ ได้แก่ การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน (Community Based Ecotourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผจญภัย (Eco and Adventure Tourism) และการท่องเที่ยวแบบพักบ้านชาวบ้าน หรือ โฮมสเตย์ (Home stay)

โฮมสเตย์ เป็นการจัดการท่องเที่ยวภายใต้พื้นฐานความคิดที่เข้าใจระบบนิเวศของธรรมชาติ ด้วยการคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่และชุมชน การใช้ทรัพยากรอย่างรอบคอบ

และระมัดระวัง โดยใช้แนวคิดของการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainable Managed Tourism) สนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยว (Community Participation Based Tourism) ซึ่งผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับคือ ความยั่งยืนของทรัพยากร การสร้างอาชีพและการกระจายรายได้ อย่างทั่วถึง ในขณะที่เดียวกันการพักอาศัยอยู่ในชุมชน ได้เปิดโอกาสให้เกิดการเรียนรู้ ศักยภาพชีวิตชุมชน ทั้งความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมความเป็นอยู่ การเรียนรู้ ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ทำให้ชุมชนสามารถหาทางออกในการจัดการ ทั้งเชิงรับและเชิงรุกเกี่ยวกับโสมสเคย์ เพื่อปกป้องทรัพยากรและผลประโยชน์ของชุมชนโดยรวมได้เอง

การจัดการท่องเที่ยวโสมสเคย์⁵ เป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดการที่พักของการท่องเที่ยวชุมชน โดยใช้โสมสเคย์เป็นเครื่องมือในการพัฒนาบ้านของสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยว ให้สะอาด ถูกสุขลักษณะ และยังเป็นกรกัณฑ์กรองนักท่องเที่ยวอีกทางหนึ่งด้วย การจัดบ้านเป็นโสมสเคย์ ก็ไม่ได้ลงทุนอะไร นอกจากที่นอน หมอน มุ้ง ซึ่งโดยปกติหมู่บ้านชนบทไทยมีสิ่งเหล่านี้ไว้สำหรับต้อนรับแขกหรือญาติสนิท ที่มาเยี่ยมเยียนอยู่แล้ว

บ้านฟองใต้⁶ ตำบลวังควง อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่เชิงภูกระดึง (คืนภูกระดึง) ที่แทรกตัวท่ามกลางหมู่ไม้เขียวชอุ่ม โดยมีลำน้ำพองไหลผ่าน มีวิถีชีวิตที่ยังคงความเป็นชนบท จึงเป็นหมู่บ้านที่จังหวัดเพชรบูรณ์ มีนโยบายส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวขึ้นมา เพื่อรองรับการท่องเที่ยว ตามแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย โดยเน้น การจัดการท่องเที่ยวเชิงพักอาศัยตามบ้าน : โสมสเคย์ ตามศักยภาพของบ้านฟองใต้ จุดเด่นที่สำคัญคือเป็นทางสายใหม่ที่ขึ้นสู่ “ภูกระดึง” เป็นเส้นทางลัดที่สามารถเดินขึ้นภูกระดึงได้อย่างสบาย ไม่สูงชัน มีป่าไผ่ที่แผ่กิ่งใบทอดเงาอย่างร่มรื่น เป็นเสมือนหลังคาธรรมชาติให้คนเดินขึ้นภูกระดึง ไม่รู้สึกร้อนจากแสงแดด เป็นเส้นทางที่มีระยะที่สั้นที่สุดและลัดที่สุด มีระยะทางประมาณ 4.6 กิโลเมตร ก็เดินถึง “ผาหล่มสัก” ซึ่งเป็นจุดที่ชมวิว “พระอาทิตย์ทอแสง พระอาทิตย์ตกดิน” ที่สวยงามที่สุดของภูกระดึง หากผู้ใดขึ้นภูกระดึงแล้วไม่มา “ผาหล่มสัก” เปรียบได้คิงว่า นักท่องเที่ยวผู้นั้นไม่ได้ขึ้นภูกระดึง นั่นเทียว

นอกจากนี้ บ้านฟองใต้ยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวตรงกับวิสัยทัศน์ ของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง กลุ่มที่ 1 พิชญโลก เพชรบูรณ์ อุตรดิตถ์ สุโขทัย ดาก ที่ว่า “พัฒนาเพื่อเป็นศูนย์กลางบริการ สี่แยกอินโดจีนแห่งเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว” และวิสัยทัศน์จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้ย้ำเน้นอย่างชัดเจนว่า “ท่องเที่ยวอย่างปลอดภัย”⁷ อันเป็นการสนองนโยบายของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ที่จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นจังหวัดผู้รับผิดชอบหลักในส่วนของ การส่งเสริมการท่องเที่ยว

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขต ภูมิภาค ภาคเหนือล่าง การท่องเที่ยวเชิงพักอาศัยตามบ้าน : โสมสเคย์ บ้านฟองใต้ ตำบลวังควง อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ ตามนโยบายและยุทธศาสตร์ของรัฐบาลในด้านการส่งเสริมพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objective of the Study)

1. เพื่อศึกษาศักยภาพและการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงพักอาศัยตามบ้าน : ฟองใต้โฮมสเตย์
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงพักอาศัยตามบ้าน : ฟองใต้โฮมสเตย์

ขอบเขตในการวิจัย (Scope of the Study)

ขอบเขตของการวิจัยมีดังนี้

1. ขอบเขตพื้นที่ ได้แก่ บ้านฟองใต้ ตำบลวังกกวาง อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์
2. ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ชาวบ้านฟองใต้
3. ขอบเขตของเนื้อหา
 - 3.1 ศึกษาศักยภาพและการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงพักอาศัยตามบ้าน : ฟองใต้โฮมสเตย์
 - 3.2 พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงพักอาศัยตามบ้าน : ฟองใต้โฮมสเตย์ ที่สอดคล้องกับบริบทของบ้านฟองใต้ โดยประยุกต์ตามคุณภาพมาตรฐาน การจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
 - 3.3 เพื่อให้เข้าใจตรงกัน และเรียกขานได้ง่าย ขอเรียก “จัดการท่องเที่ยวเชิงพักอาศัยตามบ้านโฮมสเตย์” ว่า “การท่องเที่ยวโฮมสเตย์”
4. วิธีการดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ
 - 4.1 ผู้วิจัยกับผู้นำชุมชนและชาวบ้านฟองใต้ ทำการศึกษา สืบค้นภาคสนามลงมือปฏิบัติ ค้นหาศักยภาพและการบริหารจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมและเทคนิค A-I-C
 - 4.2 ผู้วิจัยกับผู้นำชุมชนและชาวบ้านฟองใต้ จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อพิจารณาคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวและพื้นที่ ที่มีศักยภาพเพียงพอที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบของการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์.
 - 4.3 ผู้วิจัยกับผู้นำชุมชนและชาวบ้านฟองใต้ จัดประชุมเชิงปฏิบัติการและพัฒนาตัวชี้วัดของบ้านฟองใต้ เพื่อพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์โดยชุมชน แบ่งตัวชี้วัดออกเป็น 2 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มตัวชี้วัดศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติของบ้านฟองใต้ และ (2) กลุ่มตัวชี้วัดของศักยภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชนฟองใต้

ข้อจำกัดในการวิจัย (Limitation of the Study)

1. เนื่องจากการวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) และใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผสมผสานไปกับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาในการปฏิบัติการวิจัยพอสมควร ข้อมูลและทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่วิจัย อาจมีการ

เปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปตามกาลเวลา ผู้วิจัยจะยึดถือข้อมูลที่ค้นพบตามบริบทของบ้านฟองใต้
 ในระยะเวลา ระหว่างเดือน สิงหาคม พ.ศ. 2547 ถึงเดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2548 เป็นสำคัญ

2. การวิจัยครั้งนี้ ใช้กระบวนการวิจัยแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : P A R) โดยใช้เทคนิค A-I-C (Appreciation Influence Control) ซึ่งเน้นกระบวนการ
 ให้ชุมชนมีส่วนร่วมด้วยการประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยการเสวนาปัญหาและเข้าร่วมกระบวนการคิด
 ตั้งคำถาม วางแผน เพื่อค้นหาความจริงจากชาวบ้านฟองใต้ และค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบ เพื่อให้
 ชาวบ้านได้ร่วมกันจัดการชีวิตของตนเองและจัดการการท่องเที่ยวของบ้านฟองใต้ จึงสรุปเป็นเนื้อหา
 และคำตอบตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา

3. เนื่องจากขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมครั้งนี้ เป็นการศึกษาตามบริบทของ
 บ้านฟองใต้ เพื่อส่งเสริมและพัฒนากิจการการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ผู้วิจัยจึงพยายามวิเคราะห์ผลการวิจัย
 ตามบริบทและศักยภาพที่มีอยู่ หรือกำลังจะพัฒนาให้มี หรือให้ได้มาตามแผนพัฒนาของจังหวัด
 เพชรบูรณ์

4. การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ใช้พื้นที่เฉพาะบ้านฟองใต้เท่านั้น ดังนั้นจึง
 สามารถนำผลการวิจัยมาใช้เฉพาะในชุมชนนี้ หรือถ้าหากจะนำผลการวิจัยไปประยุกต์กับชุมชนอื่น ๆ
 ชุมชนนั้น ๆ จะต้องมีสภาพทางกายภาพ เศรษฐกิจและวัฒนธรรม ที่คล้ายคลึงกันเป็นสำคัญ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ (Expected Results)

1. ทราบแหล่งท่องเที่ยวและศักยภาพในการบริหารการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของบ้านฟองใต้
2. บ้านฟองใต้มีชมรมการท่องเที่ยวโฮมสเตย์
3. บ้านฟองใต้สามารถบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนได้เอง
4. บ้านฟองใต้สามารถมีที่ดินและสำนักงานที่ทำการท่องเที่ยวของตนเองอย่างเป็นทางการ
5. มีเส้นทางคมนาคมเข้าสู่บ้านฟองใต้ ตามมาตรฐานประเทศไทย
6. ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวได้รับการพัฒนาและรองรับนักท่องเที่ยวเต็มตามศักยภาพ
7. สร้างอาชีพและรายได้ให้แก่ชาวบ้านฟองใต้
8. ได้ใช้ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน
9. ได้รูปแบบการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ที่บริหารจัดการโดยชุมชน
10. ได้รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่สามารถนำไปขยายผลในพื้นที่อื่น ๆ ได้
11. ชาวบ้านบ้านฟองใต้พัฒนาและมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น
12. ชาวบ้านฟองใต้เกิดความรักสามัคคี ห่วงแทนทรัพยากรธรรมชาติแหล่งท่องเที่ยว
13. ชาวบ้านฟองใต้เกิดเจตคติที่ดีต่อเจ้าหน้าที่บ้านเมืองและรัฐบาล

นิยามศัพท์ (Definition of Terms)

การท่องเที่ยวเชิงพักอาศัยตามบ้าน : โฮมสเตย์ หมายถึง การเดินทางมาท่องเที่ยวและพักอาศัยนอนตามบ้าน ของชาวบ้านในชุมชนบ้านฟองใต้ รวมทั้งการรับบริการในด้านอาหาร การนำเที่ยวและอื่น ๆ ตามที่ได้ตกลงกับเจ้าของบ้าน เป็นกรณี ๆ ไป

การท่องเที่ยว หมายถึง การจัดการท่องเที่ยวครอบคลุมทั้งด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว การบริการและการตลาดที่ถูกต้องเหมาะสม ตามศักยภาพของบ้านฟองใต้

นักท่องเที่ยว หมายถึง ผู้เดินทางท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ มาพักอาศัยตามบ้านพักของชาวบ้านฟองใต้

ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เกิดการเดินทางพักหรือไปท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติที่มีในบ้านฟองใต้ ได้แก่ น้ำตกตาดร้อง ถ้ำผาผึ้ง และเส้นทางลัดขึ้นภูกระดึง

การบริการท่องเที่ยว หมายถึง การบริการรองรับการท่องเที่ยวหรือเป็นการให้ความสะดวกในระหว่างการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ในด้านที่พักอาศัยตามบ้าน อาหาร และลูกหาบ

การบริหารจัดการท่องเที่ยว หมายถึง การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงพักอาศัยตามบ้านแบบมีส่วนร่วมของชาวบ้านฟองใต้

ศักยภาพการรองรับนักท่องเที่ยว หมายถึง ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวของบ้านฟองใต้ในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวแก่ผู้มาเยี่ยมชมเยือน เชิงพักอาศัยตามบ้าน

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ชาวบ้านฟองใต้ มีสิทธิ์ในการควบคุมดูแลกระบวนการท่องเที่ยวโดยเข้าร่วมตั้งแต่ขั้นการสำรวจ วางแผน จัดการดำเนินการ อันจะก่อให้เกิดรายได้หรือผลประโยชน์ต่อบ้านฟองใต้ และเป็นกระบวนการเรียนรู้ผู้พัฒนาความสามารถในการพึ่งตนเองของชาวบ้านฟองใต้อีกด้วย

การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยว หมายถึง กระบวนการกลุ่มและบริหารจัดการของชาวบ้านฟองใต้ ในรูปแบบของชมรมการท่องเที่ยวโฮมสเตย์

โฮมสเตย์ : Home stay หมายถึง บ้านพักอาศัยของชาวบ้านฟองใต้ ที่สามารถให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่พักค้างคืน อาหาร ลูกหาบและการนำเที่ยว

การท่องเที่ยวเชิงที่พักอาศัยตามบ้าน หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ มาพักอาศัยตามบ้านพักของชาวบ้านฟองใต้

การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว หมายถึง การสร้างสรรค์และพัฒนาของชาวบ้านฟองใต้ ในรูปของการบริหารจัดการ การบริการ และแหล่งท่องเที่ยว

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยว หมายถึง ลักษณะการดำเนินงานบริหารจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ โดยชาวบ้านฟองใต้ ตำบลวังม่วง อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์

เชิงอรรถที่ 1

- ¹ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. แผนการตลาดท่องเที่ยว 2538. หน้า 64.
- ² พจนา สวนศรี. คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ. หน้า 13.
- ³ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว พ.ศ 2547-2551. หน้า ก.
- ⁴ พจนา สวนศรี. อ.ด. หน้า 18.
- ⁵ ค.
- ⁶ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์. เอกสารประกอบการเรียนการสอนท้องถิ่นของเรา ประวัติดิหมู่บ้าน อำเภอหน้าหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์. หน้า 28-29.
- ⁷ ดิเรก ถึงฝั่ง. รู้จักจังหวัดเพชรบูรณ์-ก่อนท่องเที่ยว. หน้า 1-2.

บทที่ 2

เอกสารและวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง (REVIEW OF RELATED LITERATURES)

งานวิจัยเรื่องการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ บ้านฟองใต้ ตำบลวังควง อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
2. การจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม
3. แนวคิด ทฤษฎีกระบวนการ A-I-C (Appreciation-Influence-Control)
4. การจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์
5. รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโฮมสเตย์

1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

1.1 ความหมายของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งกระทำเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากกิจกรรงานประจำ โดยปกติการท่องเที่ยวจะหมายถึง การเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งโดยไม่คำนึงว่าระยะทางนั้นจะใกล้หรือไกลและการเดินทางนั้นจะมีการค้างแรมหรือไม่

องค์การสหประชาชาติประชุมว่าด้วยการเดินทางและท่องเที่ยว¹ ณ กรุงโรม เมื่อปี พ.ศ. 2506 ได้ให้นิยามของการท่องเที่ยวไว้ว่า หมายถึง กิจกรรมที่มีเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องอยู่ 3 ประการ คือ (1) ต้องมีการเดินทาง (2) ต้องมีสถานที่ปลายทางที่ประสงค์จะไปเยี่ยมชม และ (3) ต้องมีจุดมุ่งหมายของการเดินทาง

การท่องเที่ยว² หมายถึง การที่คนเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ และตลอดระยะเวลาเหล่านั้นได้มีกิจกรรมต่าง ๆ เกิดขึ้น การไปเที่ยวชมสถานที่ที่สวยงามหรือทัศนียภาพแปลก ๆ หรือเดินซื้อสิ่งของต่าง ๆ เป็นต้น การท่องเที่ยวมีหลายรูปแบบด้วยกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ระยะเวลาในการท่องเที่ยว ประเภทของการคมนาคม จำนวนสมาชิก หรือค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เป็นต้น

1.2 จุดมุ่งหมายของการท่องเที่ยว

จุดมุ่งหมายของการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวต้องมีไว้เพื่อการประกอบอาชีพและไปอยู่ประจำ แต่เป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลาย ๆ อย่าง³ กล่าวคือ

- 1.2.1 เพื่อพักผ่อนในวันหยุด
- 1.2.2 เพื่อวัฒนธรรมหรือศาสนา
- 1.2.3 เพื่อการศึกษา
- 1.2.4 เพื่อการกีฬาและบันเทิง

1.2.5 เพื่อชมประวัติศาสตร์และความสนใจพิเศษ

1.2.6 เพื่องานอดิเรก

1.2.7 เพื่อเชื่อมเยียนญาติมิตร

1.2.8 เพื่อวัตถุประสงค์ทางธุรกิจ

1.2.9 เพื่อเข้าร่วมประชุมหรือสัมมนา

1.3 ความสำคัญของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่มีบทบาทสูงยิ่งในการนำเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้อันดับหนึ่ง เมื่อเทียบกับสินค้าส่งออกอื่น ๆ การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคม⁴ ดังนี้

1.3.1 ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจของประเทศ

- 1) เป็นแหล่งที่มาของรายได้ในรูปเงินตราต่างประเทศ
- 2) ช่วยลดปัญหาของการขาดดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ
- 3) ช่วยสร้างอาชีพและการจ้างงาน
- 4) ก่อให้เกิดการกระจายรายได้
- 5) ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจของท้องถิ่น
- 6) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกระตุ้นการผลิต

1.3.2 ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อสังคมของประเทศ

- 1) ช่วยยกมาตรฐานการครองชีพของคนในท้องถิ่น
- 2) ช่วยสร้างความเจริญทางสังคมให้แก่ท้องถิ่น
- 3) ช่วยอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
- 4) ก่อให้เกิดประโยชน์ด้านการศึกษา
- 5) ช่วยลดปัญหาการอพยพย้ายถิ่นของชุมชนท้องถิ่น
- 6) ช่วยกระตุ้นให้มีการคิดค้นนำทรัพยากรส่วนเกินที่ไร้ค่ามาประดิษฐ์เป็นสินค้าที่ระลึกขาย
- 7) ช่วยสร้างสันติภาพและความสามัคคี

1.4 ประเภทของการท่องเที่ยว

โดยทั่วไปแล้วอาจจะแบ่งประเภทของการท่องเที่ยวออกได้เป็น 2 ประเภทคือ

1.4.1 การท่องเที่ยวภายในประเทศ เป็นการท่องเที่ยวไปตามสถานที่ต่าง ๆ ภายในประเทศ การท่องเที่ยวลักษณะนี้ จะต้องมีสิ่งจูงใจหลายอย่าง เช่น ความสวยงามของภูมิประเทศ ความสะดวกสบายในการเดินทาง ความปลอดภัย ตลอดจนการโฆษณา หรือมีสิ่งจูงใจโดยเฉพาะของสถานที่นั้น เช่น หลักฐานทางประวัติศาสตร์ หรือศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น เป็นต้น

1.4.2 การท่องเที่ยวต่างประเทศ เป็นการท่องเที่ยวไปยังสถานที่ที่ต่างไปจากประเทศของตนและต้องผ่านขบวนการระหว่างประเทศหลายอย่าง เช่น ศุลกากร ด้านตรวจคนเข้าเมือง เป็นต้น ใช้ภาษาต่างประเทศและอาจจะต้องมีมัคคุเทศก์เป็นผู้นำ การท่องเที่ยวต่างประเทศนี้ขนาดของประเทศเป็นสิ่งสำคัญ เช่น ประเทศที่มีขนาดใหญ่มักจะมีสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวมาก เพราะมีโอกาสที่จะมีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งอื่น ๆ หลายอย่างมากกว่าประเทศขนาดเล็ก แต่บางครั้งการที่จะต้องเดินทางไกล ๆ ก็อาจจะเป็นอุปสรรคหรือทำให้นักท่องเที่ยวหมดความสนใจ หรือมีความสนใจน้อยลงก็ได้

1.5 ลักษณะของการท่องเที่ยว

ลักษณะของการท่องเที่ยวแบ่งออกได้เป็น 6 ลักษณะ ดังนี้

1.5.1 การท่องเที่ยวเพื่อความสุขสำราญและความบันเทิง เป็นการท่องเที่ยวเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ ประกอบกับความอยากรู้อยากเห็น เพื่อชมทิวทัศน์ วัฒนธรรม ประเพณี ชีวิตความเป็นอยู่ของท้องถิ่นต่าง ๆ หรือท่องเที่ยวไปตามสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อความสุขสำราญเพลิดเพลิน บางครั้งเป็นการไปเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ และสถานที่พักผ่อน การท่องเที่ยวแบบนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น รสนิยม ฐานะทางเศรษฐกิจของนักท่องเที่ยว และสิ่งที่ดึงดูดความสนใจของสถานที่แต่ละแห่ง

1.5.2 การท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน เป็นการใช้เวลาว่างเพื่อพักผ่อนร่างกายและสมอง อาจจะรวมถึงการพักผ่อนหลังการเจ็บป่วย โดยจะใช้พักผ่อนในสถานที่ที่สุดเท่าที่จะทำได้ สถานที่ไปพักผ่อนจะเลือกที่สงบ สะดวกสบาย อากาศบริสุทธิ์ เช่น ชายทะเล หรือบนภูเขาที่ห่างไกลจากความอึกทึกครึกโครม

1.5.3 การท่องเที่ยวเพื่อศึกษาวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวที่มักจะมีจุดประสงค์ที่จะศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของท้องถิ่นต่าง ๆ ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวด้วย เป็นการศึกษาวีถีชีวิตความเป็นอยู่ทั้งในแง่มนุษยวิทยาและสังคมวิทยา เช่น ชมโบราณสถาน ศิลปะหรือการแสดงต่าง ๆ

1.5.4 การท่องเที่ยวเพื่อการกีฬา การท่องเที่ยวแบบนี้มีจุดประสงค์ 2 ประการ คือ

1) เป็นการไปชมการแข่งขันกีฬาที่คนสนใจ เช่น ฟุตบอล มวย เทนนิส ฯลฯ การแข่งขันกีฬานี้ถึงแม้ว่าจะมีการย้ายสถานที่แข่งขันก็ยังมีผู้ชมติดตามไปชมอยู่เสมอ

2) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อไปเล่นกีฬาหรือออกกำลังกาย ซึ่งการท่องเที่ยวประเภทนี้สถานที่ที่จะไปเป็นสิ่งดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยว เช่น ภูเขา ชายทะเล หรือการเดินป่าเพื่ออิงนกกดปลา หรือส่องสัตว์ เป็นต้น จากจุดประสงค์ดังกล่าว จะพบว่าประเทศที่มีทัศนียภาพหรือลักษณะภูมิประเทศหลาย ๆ แบบจะได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวประเภทนี้มาก

1.5.5 การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ การประชุมและสัมมนา ความจริงแล้วลักษณะการท่องเที่ยวแบบนี้ไม่น่าจะจัดว่าเป็นการท่องเที่ยว ทั้งนี้เพราะตามหลักแล้ว การท่องเที่ยวต้องเป็นการเดินทางไปเพื่อที่จะท่องเที่ยวหรือพักผ่อน แต่ความเป็นจริงแล้วผู้ที่ไปเพื่อธุรกิจหรือสัมมนามักจะแบ่งเวลาส่วนหนึ่งไว้สำหรับการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแบบนี้สิ่งที่จะเป็นปัจจัย คือคนักท่องเที่ยวคือต้องมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ มีสถานที่พักอาศัยหรือโรงแรม และระบบการคมนาคมที่ดีสะดวก รวดเร็ว ปัจจุบันนี้การท่องเที่ยวลักษณะนี้มีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นเรื่อย ๆ

1.5.6 การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา คือ การที่บุคคลไปต่างประเทศเพื่อการศึกษาดูงาน หรือวิจัย หรือการแลกเปลี่ยนอาจารย์ นักศึกษา ระหว่างมหาวิทยาลัย และจะอยู่ในประเทศนั้นเป็นเวลานานเดือน การท่องเที่ยวประเภทนี้ รวมถึงการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาภายในประเทศด้วย จัดว่าเป็นนักท่องเที่ยวที่ทำรายได้ให้แก่ประเทศอย่างหนึ่ง

1.6 องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศต่าง ๆ เพราะองค์ประกอบนอกจากจะช่วยกระตุ้นให้เกิดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแล้วยังเป็นผลดีแก่นักท่องเที่ยวโดยทั่วไปด้วย กิจกรรมการท่องเที่ยวจำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่าง คือ

1.6.1 นักท่องเที่ยว เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการท่องเที่ยว ถ้าไม่มีนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวก็เกิดขึ้นไม่ได้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้แบ่งนักท่องเที่ยวออกเป็น 6 ประเภท คือ

- 1) นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (International Visitor) หมายถึงบุคคลที่มีได้พำนักถาวรในราชอาณาจักรไทย
- 2) นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่ค้างคืน (International Tourist) หมายถึงนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่เข้ามาในราชอาณาจักรไทยแต่ละครั้งอย่างน้อย 1 คืน แต่ไม่เกิน 60 วัน
- 3) นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่ไม่ค้างคืน (International Excursionist) หมายถึง นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยแต่ละครั้งโดยมิได้ค้างคืน
- 4) นักท่องเที่ยวภายในประเทศ (Domestic Visitor) หมายถึง บุคคลทุกสัญชาติที่มีที่พักอาศัยถาวรอยู่ในราชอาณาจักรไทย และเดินทางไปยังสถานที่หนึ่งในอีกจังหวัดหนึ่ง ซึ่งมีใจเป็นถิ่นที่อยู่ประจำของเขา
- 5) นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ค้างคืน (Domestic Tourist) หมายถึง นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ไปค้างคืนนอกที่พำนักปัจจุบันแต่ละครั้งอย่างน้อย 1 คืน

6) นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ไม่ค้างคืน (Domestic Excursionist)

หมายถึง นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่มีได้พักค้างคืนนอกที่พักอาศัย
ปัจจุบัน

1.6.2 การตลาดท่องเที่ยว การที่จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวใน จะต้องมี การตลาดท่องเที่ยวในการชักนำให้เข้ามาท่องเที่ยวซึ่งการตลาดท่องเที่ยวหมายถึงความพยายามที่จะ ทำให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของคน แล้วใช้สิ่งอำนวยความสะดวกทาง การท่องเที่ยวและบริการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว นั้น โดยการตลาดท่องเที่ยวอาจ ทำได้ 2 วิธีคือ

- 1) การให้บริการข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว หมายถึง การให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ทาง การท่องเที่ยว เช่น ทรรศากรท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก และบริการทางการท่องเที่ยว เป็นต้น
- 2) การโฆษณาและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว หมายถึง การสื่อสาร ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวไปยังนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย โดยผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ นิตยสารหนังสือพิมพ์ จดหมาย เป็นต้น เพื่อเชิญชวน กระตุ้น เร่งเร้าให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวของคน

1.6.3 การคมนาคมขนส่ง เมื่อนักท่องเที่ยวตัดสินใจจะไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวใดแล้ว ก็ต้องมีบริการขนส่งนำนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยว นั้น ซึ่งการขนส่งหมายถึงการจัดให้มีการเคลื่อนย้ายนักท่องเที่ยวด้วยยานพาหนะประเภทต่าง ๆ จากภูมิลำเนาไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่ต้องการ และกลับสู่ภูมิลำเนา การขนส่งแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท คือ

- 1) การขนส่งทางรถยนต์
- 2) การขนส่งทางรถไฟ
- 3) การขนส่งทางเรือ
- 4) การขนส่งทางเครื่องบิน

การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว นับเป็นปัจจัยสำคัญ ที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ และธุรกิจการท่องเที่ยวสามารถดำเนินต่อไปได้ ซึ่งการคมนาคมจะสื่อพิจารณาถึงสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

ก. รูปแบบของการคมนาคมขนส่ง การคมนาคมขนส่งแต่ละรูปแบบจะแตกต่างกันไปตามลักษณะของการประกอบการ และตามความต้องการของนักท่องเที่ยว

ข. การคมนาคมขนส่งสู่แหล่งท่องเที่ยว สภาพการเดินทางสะดวก รวดเร็วปลอดภัย และมีมาตรฐานคิมากน้อยแค่ไหน

- ค. การคมนาคมขนส่งภายในแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง รูปแบบและมาตรฐานของการคมนาคมขนส่งภายในแหล่งท่องเที่ยว เช่น รถนำเที่ยวมีจำนวนเพียงพอหรือไม่ คุณภาพและมาตรฐานของยานพาหนะตลอดจนความสะดวกและความปลอดภัย
- ง. แบบแผนการเดินทางของนักท่องเที่ยว พิจารณาว่าเป็นแบบใด เช่น แบบเป็นหมู่คณะ กลุ่มเล็กหรือกลุ่มใหญ่ ยานพาหนะที่ใช้เป็นของส่วนตัวหรือของสาธารณะ
- ฉ. บริเวณหรือสถานที่ให้บริการแก่ผู้โดยสาร หรือ อุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการใช้ยานพาหนะประเภทนั้น ๆ เช่น สถานีขนส่งหรือบริการค้นทาง ระหว่างทาง ปลายทาง
- ช. รูปแบบหรือปัญหาการจราจร เป็นปัญหาสำคัญต่อนักท่องเที่ยวไทยและต่อนักท่องเที่ยวต่างประเทศ ซึ่งข้อเสียทางการท่องเที่ยวของไทย

1.6.4 ทรัพยากรท่องเที่ยว เป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวและเป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เกิดการเดินทางไปเยือนหรือไปท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้แบ่งทรัพยากรท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภท คือ

- 1) ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความงามตามธรรมชาติ สามารถดึงดูดให้คนไปเยือนหรือไปท่องเที่ยวยังพื้นที่นั้น เช่น ภูเขา ป่าไม้ น้ำพุร้อน ถ้ำ น้ำตก บ่อน้ำร้อน ชายทะเล หาดทราย ทะเลสาบ เกาะแก่ง เป็นต้น
- 2) ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์โบราณสถาน และโบราณวัตถุ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นตามความประสงค์หรือประโยชน์ของมนุษย์เองทั้งที่เป็นมรดกในอดีตและได้สร้างเสริมในปัจจุบัน แต่มีผลดึงดูดให้คนไปเยือน หรือไปท่องเที่ยวยังพื้นที่นั้น เช่น พระราชวัง ศาสนสถาน ชุมชนโบราณ พิพิธภัณฑ์ กำแพงเมือง อนุสรณ์สถาน อนุสาวรีย์ อุทยานประวัติศาสตร์ เป็นต้น
- 3) ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรม เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในรูปแบบของการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ซึ่งปฏิบัติยึดถือสืบทอดต่อกันมา ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อการดึงดูดให้คนไปเยือนหรือไปท่องเที่ยวยังพื้นที่นั้น เช่น สภาพชีวิตในชนบท หมู่บ้านชาวเขา ตลาดน้ำ ศูนย์วัฒนธรรม สวนสนุก การแสดงสินค้าพื้นบ้าน การแข่งขันกีฬา งานเทศกาลประเพณีต่าง ๆ เป็นต้น

1.6.5 สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว เป็นสรรพสิ่งทีรองรับในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว เพื่อให้การเดินทางท่องเที่ยวเป็นไปด้วยความสะดวกสบายและปลอดภัย โดยสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

- 1) สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวโดยตรง เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเพื่อรองรับการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะ มี 2 อย่างด้วยกันคือ
 - ก. การอำนวยความสะดวกในการเข้าและออกประเทศ เป็นการอำนวยความสะดวกในการผ่านเข้าและออกประเทศของนักท่องเที่ยว ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการขนถ่ายกระเป๋าเดินทาง การตรวจหนังสือเดินทาง การตรวจค้นสิ่งของติดตัว การต่อวีซ่า เป็นต้น
 - ข. การให้บริการท่องเที่ยว เป็นการให้ความสะดวกในระหว่างการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ได้แก่ การให้บริการ 5 ประเภท คือ (1) บริการขนส่งภายในแหล่งท่องเที่ยว (2) บริการที่พักแรม (3) บริการอาหารและบันเทิง (4) บริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ (5) บริการจำหน่ายสินค้าที่ระลึก
- 2) สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวโดยอ้อม เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในประเทศแล้ว แม้จะไม่มีนักท่องเที่ยวรัฐบาลก็ต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้แก่ประชาชน ส่วนการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวถือเป็นผลพลอยได้ ประกอบด้วย 3 อย่างคือ
 - ก. สิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อการยังชีพของประชาชน เพื่อให้ประชาชนได้รับความสะดวกสบายในความเป็นอยู่ และส่งผลเป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวด้วย ได้แก่ การสื่อสาร การไฟฟ้า การประปา การคมนาคม การสุขภาพ การศึกษา และการสาธารณสุข เป็นต้น
 - ข. สิ่งอำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัย เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่รัฐบาลให้ความปลอดภัยทั้งร่างกาย ทรัพย์สิน การเดินทางแก่ประชาชนและนักท่องเที่ยว ด้วยการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมและความเดือดร้อนต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น เช่น การโจรกรรม ปล้นจี้ ชิงทรัพย์ การก่อความไม่สงบ และความปลอดภัยจากบริการท่องเที่ยว เป็นต้น
 - ค. สิ่งอำนวยความสะดวกด้านอื่น ๆ เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่เสริมหรือสนับสนุนเพิ่มความสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยว เช่น การบริการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ การบริการเสริมความงาม และการบริการรักษาพยาบาล เป็นต้น

1.7 ข้อควรคำนึงในการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยว

ธุรกิจการท่องเที่ยวหรืออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อการสร้างรายได้ให้ชุมชนหรือประชาชนเป็นอย่างมาก สิ่งที่จะเกิดขึ้นตามมาคือ การรุกรานธรรมชาติ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน การแลกเปลี่ยน การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมหรือสังคมช้าหรือเร็ว ผลกระทบดังกล่าวเกิดขึ้นต่อประชาชนและชุมชน อย่างแน่นอนทั้งทางตรงและทางอ้อม หากเราจะพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวให้มีความก้าวหน้าและยั่งยืน จำเป็นอย่างยิ่งที่เราต้องคำนึงถึงผลกระทบ ที่อาจเกิดขึ้นเพื่อเตรียมการป้องกันไว้ก่อนดังนี้

1.7.1 ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่

- 1) ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ หากคนเข้าไปเที่ยวมากย่อมมีผลทำให้ธรรมชาติเสื่อมโทรม
- 2) เกิดความเสียหายแก่ต้นไม้ เนื่องจากการเก็บดอกไม้ การเหยียบย่ำ การหักกิ่งไม้ ฯลฯ
- 3) เกิดการเน่าเสียของน้ำ เนื่องจากการปล่อยสิ่งปฏิกูลลงในน้ำมากเกินไปเกินกว่าธรรมชาติจะสร้างความสมดุลได้ ฯลฯ
- 4) สภาพภูมิอากาศเต็มไปด้วยควันพิษจากท่อไอเสียรถยนต์ ฝุ่นละออง เสียงที่ดัง ฯลฯ
- 5) เกิดผลเสียต่อสัตว์ป่า ทั้งแง่จำนวนที่ลดลงและพฤติกรรมเปลี่ยนไป เกิดการสูญพันธุ์ของสัตว์บางชนิด เพราะมนุษย์นิยมสะสมของที่ระลึก เช่น เขาสัตว์ เขี้ยวสัตว์ งาช้าง ฯลฯ
- 6) เกิดผลเสียต่อภูมิประเทศ เช่น การขีดเขียนกำแพง ขัดหินในถ้ำ ถมดินสร้างอาคาร การระเบิดหิน ฯลฯ
- 7) เกิดปัญหาการบุกรุกที่สาธารณประโยชน์ เช่น การตัดไม้ทำลายป่าเพื่อปลูกสิ่งก่อสร้าง สร้างที่พัก เพิ่มแผงขายสินค้าต่าง ๆ ทำลายทัศนียภาพที่งดงามลง ฯลฯ
- 8) กระทบต่อโครงสร้างพื้นฐานการก่อสร้างโดยไม่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม เช่น การสร้างถนน สะพาน การถมที่ ทำให้สูญเสียน้ำใต้ดินเกิดมลภาวะเป็นพิษทางอากาศและน้ำได้ ฯลฯ

1.7.2 ด้านสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่

- 1) ปัญหาเรื่องโรคติดต่อที่นักท่องเที่ยวนำไปในหมู่บ้าน เช่น กามโรค โรคเอดส์ เป็นต้น
- 2) อาชญากรรมจะเกิดขึ้น เช่น การฉ้อ ปล้น ขโมยทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว

- 3) ผลกระทบด้านค่าครองชีพ อาหารการกิน และของใช้จะแพงขึ้นส่งผลให้ค่าครองชีพของคนในท้องถิ่นสูงขึ้น และผู้มีอาชีพด้านอื่น ๆ
- 4) ผลกระทบต่อขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น หันไปนิยมขนบธรรมเนียมของชาวตะวันตก เปลี่ยนไปตามความเจริญที่เข้าไปสู่ท้องถิ่น
- 5) เกิดการขัดแย้งระหว่างเจ้าของท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว พฤติกรรมต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวปฏิบัติไม่เหมาะสม เช่น การแต่งกายไม่สุภาพเข้าไปในศาสนสถาน หรือการขึ้นไปนั่งถ่ายรูป ลักษณะไม่เหมาะสมกับสิ่งที่ควรเคารพบูชา ก่อให้เกิดการขัดแย้ง
- 6) ด้านศิลปหัตถกรรม คนในท้องถิ่นมุ่งแต่ค้ากำไร และทำปริมาณมาก เกิดการทำเลียนแบบ ศิลปะไม่ปราณีต ผลงานด้านศิลปะที่ออกมาจึงมีค่าและไม่ได้รับความนิยม
- 7) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เกิดช่องทางที่คนร้ายจะประทุษร้าย แก้วร่างกายเพื่อต้องการทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว มีการฉ้อโกง ขโมย เกิดความไม่สงบในหมู่บ้าน
- 8) ปัญหาการแพร่กระจายของยาเสพติด อาจเกิดจากการที่นักท่องเที่ยวนำเข้าไปหรือจากคนในท้องถิ่นหาไว้บริการแก่นักท่องเที่ยว การลักลอบค้ายาเสพติด และเกิดปัญหาคนเสพยา
- 9) เกิดการละเมิดไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ผู้ที่เข้าไปเที่ยวบางครั้ง เป็นชาวต่างชาติไม่รู้กฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น อาจมีการฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ได้

1.8 ผลกระทบและแนวทางป้องกันหรือบรรเทาปัญหาจากผลกระทบ ที่อาจจะเกิดขึ้นจากการส่งเสริมชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว มีดังนี้

1.8.1 จัดระเบียบชุมชนเน้นให้เป็นระเบียบ สะอาด สวยงาม ร่มรื่นอย่างต่อเนื่อง เช่น ร้านขายของที่ระลึก ฯลฯ

1.8.2 การวางแผนการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล อันจะเกิดจากการมีคนหมู่มาก คือ นักท่องเที่ยว เช่น ควรกำจัดขยะโดยการจัดสถานที่ย่อยสลายขยะตามธรรมชาติ การกลบฝัง การนำไปใช้ใหม่ การนำไปเป็นอาหารสัตว์ เป็นต้น

1.8.3 การเตรียมความพร้อมด้านอำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ เช่น แหล่งบริการน้ำ ไฟฟ้า การติดต่อสื่อสาร คมนาคม ที่พัก อาหาร ต้องมีพร้อมที่จะรับนักท่องเที่ยวได้พอเพียง รวมถึงการควรจำกัดนักท่องเที่ยวไม่ให้มากเกินไปกว่าสถานที่และธรรมชาติจะรับได้

1.8.4 ควรมีมาตรการในการรักษาความปลอดภัยไว้ให้พร้อม ทั้งด้านราชการและคน

ในชุมชน เช่น จัดอาสาสมัครรักษาความปลอดภัย ช่วยกันดูแลปกป้อง และรักษาภาพลักษณ์ของท้องถิ่นเองให้อยู่อย่างสงบและปลอดภัย

1.8.5 ให้นักท่องเที่ยวทราบถึงระเบียบ ข้อบังคับของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และควรมีมาตรการที่จะป้องกันการละเมิดและฝ่าฝืนต่าง ๆ เช่น การอบรมให้ความรู้แก่ผู้นำเที่ยวในหมู่บ้านที่จะแนะนำนักท่องเที่ยว จัดทำคู่มือแผ่นพับ - แนะนำทางปฏิบัติแก่นักท่องเที่ยว ที่เป็นทั้งชาวต่างถิ่น และต่างประเทศ ว่าสิ่งใดควรทำและไม่ควรทำ

1.8.6 การสร้างจิตสำนึกของนักท่องเที่ยว ชาวบ้านทุกคนในชุมชนเป็นเจ้าของบ้าน มีหน้าที่ต้อนรับนักท่องเที่ยวทุกคนที่มาเยือน ด้วยอัธยาศัยที่ดียาม

1.9 ปัจจัยกำหนดศักยภาพเชิงการท่องเที่ยว⁷

ศักยภาพเชิงการท่องเที่ยว หมายถึง ความพร้อมในคุณลักษณะหรือคุณสมบัติของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวแก่ผู้มาเยี่ยมชม คุณลักษณะหรือคุณสมบัติดังกล่าว มีความแตกต่างกันไปตามประเภทของแหล่งหรือทรัพยากรการท่องเที่ยว นั้น ๆ ความสวยงาม ความสุนทรีย์ และความเป็นธรรมชาติ นักท่องเที่ยวจะเดินทางไปเยี่ยมชมแหล่งหรือทรัพยากรการท่องเที่ยวมากหรือน้อย จึงขึ้นอยู่กับความพร้อมในคุณลักษณะหรือคุณสมบัติดังกล่าว โดยศักยภาพเชิงการท่องเที่ยวสามารถพิจารณาได้จากคุณสมบัติ 3 ประการ คือ

1.9.1 ความน่าดึงดูดของสถานที่ (Attractively) มีปัจจัยอยู่หลายประการที่สามารถกำหนดความน่าดึงดูดใจของสถานที่ ให้มีผู้เดินทางไปเยี่ยมชม ปัจจัยเหล่านี้จัดว่าเป็นปัจจัยดึงดูด (Pull Factors) ซึ่งอาจเป็นคือ

- 1) สิ่งดึงดูดใจทางธรรมชาติ (Natural Attractions) เช่น ทิวทัศน์ลักษณะอากาศ ชายหาด เกาะแก่ง ป่าเขา ถ้ำ และน้ำตก เป็นต้น
- 2) สิ่งดึงดูดใจที่สร้างขึ้น (Built Attractions) เช่น สิ่งก่อสร้างทางประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ สวนสนุก (Theme Parks) และที่พักตากอากาศประเภทรีสอร์ท (Resorts) เป็นต้น
- 3) สิ่งดึงดูดใจทางวัฒนธรรม (Cultural Attractions) เช่น พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ และวัฒนธรรมประเพณีประจำถิ่น เป็นต้น
- 4) สิ่งดึงดูดใจทางสังคม (Social Attractions) เช่น การพบปะและศึกษาวิถีชีวิตของท้องถิ่น และการประชุม สัมมนาทางวิชาการ เป็นต้น

1.9.2 สิ่งอำนวยความสะดวกของสถานที่ (Amenities) อาจพิจารณาได้ว่าเป็นคุณลักษณะภายใน แหล่งท่องเที่ยวหรือองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีส่วนสำคัญที่ทำให้ให้นักท่องเที่ยวอยากไปชื่นชมคุณค่า และหรือความสุนทรีย์ สิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง สาธารณูปโภค เช่น ที่พัก การคมนาคม บริการด้านอาหาร บันเทิง การเลือกซื้อสินค้าและบริการ

ข้อมูลข่าวสารสำหรับนักท่องเที่ยว แม้สิ่งอำนวยความสะดวกดังกล่าว จะไม่ใช่ปัจจัยดึงดูดใจนักท่องเที่ยวโดยตรง แต่หากสถานที่ท่องเที่ยวมีสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอหรือไม่เหมาะสม นักท่องเที่ยวอาจเลือกตัดสินใจไปเที่ยวชมหรือเลือกตัดสินใจไปท่องเที่ยว ณ แหล่งท่องเที่ยวอื่น

1.9.3 ความสะดวกในการเข้าถึง (Accessibility) หมายถึง ความง่ายหรือความยาก ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถจะเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่เขาตัดสินใจเลือกเดินทางไปเที่ยวชม ทั้งนี้ ความง่ายหรือความยากในการเข้าถึง เป็นเรื่องของโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมเป็นหลัก เช่น สนามบิน สถานีขนส่ง ท่าเรือ และหรือถนน เส้นทางรถไฟ อย่างไรก็ตาม ความสะดวกในการเข้าถึง มิได้หมายถึงเฉพาะ เส้นทางจากจุดเริ่มต้นของนักท่องเที่ยวไปยังสถานที่ท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงความสะดวกของการเดินทางภายในแหล่งท่องเที่ยวและระหว่างแหล่งท่องเที่ยวด้วย

2. การจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม⁸

2.1 ความหมายและขั้นตอนในการมีส่วนร่วม

ในโครงการพัฒนาใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการกิจการสาธารณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภายใต้อำนาจรับผิดชอบขององค์กรหรือหน่วยงานของรัฐ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ถือว่าเป็นหลักการและหรือกุศโลบายที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้โครงการนั้น ๆ ประสบผลสำเร็จได้ดียิ่งขึ้น การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม มิใช่เพียงเพื่อลดกระแสการต่อต้านหรือการคัดค้านการดำเนินโครงการเท่านั้น แต่สิ่งที่เป็นผลพลอยได้ตามมาเสมอคือ การร่วมแรงร่วมใจ ร่วมความคิดและอาจรวมไปถึงการร่วมทุนทรัพย์สำหรับโครงการพัฒนานั้นด้วย ที่สำคัญยิ่งอีกประการหนึ่ง นอกเหนือจากที่กล่าวแล้วคือ การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือมีบทบาทซึ่งเท่ากับเป็นการให้เกิดจิตสำนึกในฐานะที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stake holders) หรือในฐานะที่เป็นเจ้าของทรัพยากร

หากพิจารณาย้อนไปในอดีต โดยเฉพาะอย่างยิ่งก่อนที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน (พ.ศ. 2540) จะมีผลบังคับใช้ ไม่มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนในข้อกฎหมายเกี่ยวกับการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการสาธารณะของรัฐ แม้แต่การติดตามตรวจสอบ ในทำนองเดียวกัน ส่วนของประชาชนเองก็ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในอำนาจหน้าที่ของตนดีพอในการบริหารและดำเนินกิจการดังกล่าว ประชาชนส่วนใหญ่ยังมีความคิดว่า การบริหารจัดการสาธารณูปโภค สาธารณูปการใด ๆ เป็นหน้าที่ของหน่วยงานหรือองค์กรของรัฐโดยตรง ประชาชนไม่ต้องมีหน้าที่รับผิดชอบใด ๆ นอกเหนือจากการเสียภาษี ด้วยเหตุนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจการหรือโครงการพัฒนาใด ๆ ของรัฐจึงถูกกำหนดเป็นแนวคิด หรือหลักการเป็นหลัก ส่วนการนำไปสู่การปฏิบัติจริงจะมากหรือน้อยแค่ไหน และมีความเข้มข้นเพียงไรนั้นเป็นอีกประเด็นหนึ่ง

กรณีของประเทศไทย บริบทของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกิจการสาธารณะที่ผ่านมาพบว่า มีค่อนข้างน้อยมาก เหตุผลสำคัญคือ ความคิดและความรู้สึกของประชาชนเองที่ว่า มิใช่บทบาทหน้าที่ ที่บัญญัติไว้เป็นข้อกฎหมายที่ต้องกระทำ ดังนั้นการมีส่วนร่วมที่มีอยู่บ้างจึงเป็นการมีส่วนร่วม

ด้วยความสมัครใจ ซึ่งอาจเกิดจากความรู้สึกที่รับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม และหรือสิ่งแวดล้อม หรืออาจเกิดเพราะกิจการดังกล่าวมีผลได้-ผลเสียโดยตรง เหตุผลที่อาจเป็นไปได้อีกประการหนึ่งของการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ ถูกบังคับหรือขอร้อง ซึ่งพบเห็นเสมอๆ ในสังคมไทยที่ยังคงมีความเป็นสังคมอุปถัมภ์กันอยู่

เมื่อการมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา กิจกรรมการพัฒนาใด ๆ ก็ตามหากประชาชนไม่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของและลงมือดำเนินกิจกรรมด้วยตนเองแล้ว กิจกรรมนั้นก็มิอาจสำเร็จและดำรงอยู่ได้ หากประชาชนมีความรู้สึกเข้าใจในกระบวนการอย่างถ่องแท้สามารถมองเห็นและคาดหวังในผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นต่อตนเอง ครอบครัวและชุมชน ทั้งยังได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างเพียงพอ จนเกิดความตระหนักในปัญหาของตนเอง และค้นรณหาทางแก้ไขเพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลง จนเกิดการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งจะเป็นการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินกิจกรรมให้สอดคล้องกับความเป็นจริงของชุมชน ซึ่งนำไปสู่ความยั่งยืนของกิจกรรม พร้อมทั้งจะช่วยพัฒนาขีดความสามารถของประชาชนให้เพิ่มมากขึ้น

ความหมายของการมีส่วนร่วม (Participation)

การมีส่วนร่วม⁹ หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริมชักนำและสร้างโอกาสให้ประชาชนทั้งส่วนบุคคล กลุ่มชน ชุมชน สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลาย ๆ เรื่องแล้วแต่กรณี การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อตน

การมีส่วนร่วม¹⁰ หมายถึง การเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น วางแผน ตัดสินใจดำเนินการ และการติดตามประเมินผล การมีส่วนร่วมอาจเป็นการเข้าร่วมโดยตรงด้วยตนเองหรือสนับสนุนให้ผู้อื่นเข้าร่วม โดยผู้เข้าร่วมอาจอยู่ในฐานะผู้กระทำการ (Actors) หรืออาจอยู่ในฐานะผู้ได้รับผลประโยชน์ (Beneficiary)

การมีส่วนร่วม¹¹ คือ เพื่อสร้างศักยภาพการพึ่งตนเองได้ และการเสริมความสามารถในการตัดสินใจของชุมชน

การมีส่วนร่วมของประชาชน¹² เป็นกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับจุดประสงค์ทางสังคม และการจัดสรรทรัพยากร ที่เป็นการกระทำโดยสมัครใจต่อกิจกรรมและโครงการ การมีส่วนร่วมของประชาชน จะต้องเข้าร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นปัญหาและสาเหตุของประชาชน เนื่องมาจากเหตุผลพื้นฐานคือชาวชนบทที่ประสบปัญหาขอมรู้ปัญหาของตนเองได้ดีที่สุด
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา ผู้ที่เลือกแนวทางในการพัฒนา

ควรเป็นประชาชนในชุมชนนั่นเอง ไม่ใช่บุคคลภายนอกเพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องกับทรัพยากรกับศักยภาพในการพัฒนาชุมชนนั้น

3. การมีส่วนร่วมในการลงทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านแรงงาน การร่วมแรงประกอบกิจกรรม จะทำให้ประชาชนมีความผูกพันกันมากขึ้น และก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกันในการเป็นเจ้าของกิจกรรมและผลงานที่ปรากฏซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนบำรุงรักษาให้ดำรงอยู่อย่างสมบูรณ์และมีประโยชน์ยืนยาว

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล เพื่อค้นคว้า เพื่อหาข้อดีและข้อบกพร่องอันเกิดจากการดำเนินกิจกรรมซึ่งจะได้นำมาเป็นบทเรียนในการหาหนทางปรับปรุงแก้ไข และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานต่อไป

การมีส่วนร่วม¹³ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการพัฒนา และควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในทุกระดับ ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย

1.1 การตัดสินใจริเริ่ม ซึ่งเป็นขั้นตอนระบุปัญหา และความต้องการของชุมชน โดยประชาชนเป็นผู้ประสบปัญหา ยอมรับปัญหาของตนเองได้ดีที่สุด

1.2 การตัดสินใจวางรูปโครงการ เป็นการตัดสินใจว่าโครงการควรมีกิจกรรมอะไรบ้าง และมีวิธีการปฏิบัติแต่ละกิจกรรมอย่างไร

1.3 การตัดสินใจในการบริหารจัดการโครงการ

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานโครงการ (Implementation) ไม่ว่าจะเป็นการบริจาคทรัพย์สิน แรงงาน วัสดุต่าง ๆ รวมทั้งข้อมูลข่าวสาร

3. การมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นทางด้านวัตถุ หรือทางด้านสังคม

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เช่น ร่วมให้ความคิดเห็นต่าง ๆ ในการประเมินผลโครงการ หรือการแสดงถึงความพอใจหรือไม่พอใจต่อโครงการ

การมีส่วนร่วม¹⁴ ประกอบด้วยมิติต่าง ๆ 3 มิติ คือ (1) มีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะทำอะไรและจะอย่างไร (2) สามารถมีส่วนร่วมได้ในลักษณะใด ๆ และ (3) จะแบ่งปันผลประโยชน์อย่างไรจากการดำเนินการ การมีส่วนร่วมต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหา โดยเน้นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ใช้ความชำนาญในการคิดสร้างสรรค์และใช้วิถีทางการที่เหมาะสม รวมไปถึงการติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องด้วย

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการเข้าร่วมดำเนินงานต่าง ๆ ในกิจกรรมนั้น ๆ นับตั้งแต่การร่วมคิดพิจารณา การวางแผนงาน การดำเนินงาน ความรับผิดชอบ การมีและได้สิทธิประโยชน์ การลงทุน การให้การส่งเสริมสนับสนุน การทำนุบำรุง การอนุรักษ์รักษา และการตัดสินใจของชุมชน

การทบทวนแนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเช่นเดียวกันทำให้ทราบ ว่าธรรมชาติที่แท้จริงของการมีส่วนร่วมในอันที่จะทำให้การดำเนินการใด ๆ ประสบผลสำเร็จได้นั้น ต้องเป็นการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน หรือมากขึ้นตอนมากที่สุด มิใช่มีส่วนร่วมเพียงขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง สำหรับประเทศไทยการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่เต็มรูปแบบนัก ทั้งนี้เนื่องจากข้อจำกัดของ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน ทักษะและความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลของประชาชน ทำให้ขาดความมั่นใจในการตัดสินใจ หรือเลือกดำเนินกิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ ซึ่งหมายถึงการท้องเที่ยว โดยชุมชนด้วยเช่นกัน การมีส่วนร่วมในความสัมพันธ์กับรัฐ¹⁵ ชุมชนอยู่ในรูปของกลุ่มคน ซึ่งจะเกี่ยวเนื่องถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน การที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมนั้นสามารถทำได้ในหลายระดับแล้วแต่รัฐจะให้ความสำคัญต่อประชาชนมากน้อยต่างกัน ดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงความสัมพันธ์ในการมีส่วนร่วมของประชาชนกับรัฐบาล

อำนาจของประชาชน	การมีส่วนร่วม	อำนาจของรัฐ
มาก น้อย	ประชาชนใช้อำนาจ ประชาชนมีส่วนร่วม ประชาชนที่ปรึกษา ประชาชนแสดงความคิดเห็น ประชาชนรับทราบ รัฐบาลใช้อำนาจ	น้อย มาก

ที่มา : การท้องเที่ยวแห่งประเทศไทยและสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. การศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท้องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล. หน้า 52.

จากตาราง 1 แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นสามารถมีส่วนร่วมได้ในหลายลักษณะ กล่าวคือ

1. ประชาชนใช้อำนาจ ประชาชนเข้าจัดการหรือดำเนินการโดยพลการ ไม่มีการติดต่อกับรัฐบาลก่อน ซึ่งอาจมีการโต้ตอบจากรัฐบาล เช่น การตั้งศาลเตี้ย การเดินขบวน การเข้ายึดสถานที่ของทางราชการเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรม
2. ประชาชนมีส่วนร่วม ประชาชนและรัฐบาลเข้าช่วยกันแก้ปัญหาโดยมีผู้นำนักเท่าเทียมกัน ตัวอย่างเช่น โครงการทำความสะอาดหมู่บ้าน สร้างถนน หรือขุดบ่อน้ำในหมู่บ้าน เป็นต้น

3. ประชาชนที่ปรึกษา รัฐบาลขอความคิดเห็นจากประชาชนและตั้งใจที่จะกระทำการตามความเห็นนั้น แต่ยังคงอำนาจที่จะไม่รับความคิดเห็นนั้นไปปฏิบัติ เช่น การตั้งคณะกรรมการเพื่อประสานงานระหว่างประชาชนและส่วนราชการ คณะที่ปรึกษา การประชุมย่อยเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเฉพาะกลุ่ม เป็นต้น

4. ประชาชนแสดงความคิดเห็น รัฐบาลให้โอกาสประชาชนได้แสดงความคิดเห็นในบางเรื่อง แต่ไม่ค่อยอยากนำความเห็นไปปฏิบัติตามและยังมีอำนาจที่จะไม่รับฟังความคิดเห็นนั้น ตัวอย่างเช่น การประชุมใหญ่ที่ให้โอกาสประชาชนทุกคนได้แสดงความคิดเห็น การขอความเห็นในกฎหรือระเบียบที่กำลังจะนำออกมาใช้ เป็นต้น

5. ประชาชนรับทราบ รัฐบาลแถลงถึงข่าวสารและมติของรัฐบาล ประชาชนได้แต่รับฟังและอาจมีปฏิกิริยาตอบโต้ ตัวอย่างเช่น การแถลงถึงโครงการต่าง ๆ ที่รัฐบาลได้มีมติให้ดำเนินการได้งบประมาณแผ่นดิน กฎหมายต่าง ๆ การเวนคืนที่ดิน เป็นต้น

6. รัฐบาลใช้อำนาจ จัดการโดยไม่แจ้งให้ประชาชนล่วงหน้า ตัวอย่างเช่น การสืบสวน จับกุม ผู้กระทำความผิดและบุกรุก เป็นต้น

2.2 ลักษณะและรูปแบบของการมีส่วนร่วม¹⁶ การมีส่วนร่วมใน 3 มิติ โดยการพิจารณา รูปแบบ (Model) ของการมีส่วนร่วม ความเข้มข้น/ความถี่ (Intensity) ของการมีส่วนร่วม และคุณภาพ (Quality) ของการมีส่วนร่วม สามารถแบ่งรูปแบบของการมีส่วนร่วม ได้คือ

2.2.1 การมีส่วนร่วมแสดงความต้องการ

2.2.2 ร่วมเสนอความคิดเห็น/ร่วมในการประชุม

2.2.3 มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

2.2.4 ร่วมในการดำเนินการ

2.2.5 ร่วมบริจาคสมทบ

2.2.6 ร่วมแก้ปัญหา

2.2.7 ร่วมรับประโยชน์

รูปแบบของการมีส่วนร่วมที่ถือว่าเป็นรูปแบบที่แท้จริงหรือสมบูรณ์นั้น จะต้องประกอบด้วย ขบวนการ 4 ขั้นตอน คือ

1. การวางแผน ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับ ความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีการติดตาม ประเมินผล และประการสำคัญคือ การตัดสินใจด้วย

2. การดำเนินกิจกรรม ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการและบริหารการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดสรร ควบคุมทางการเงินและการบริการ

3. การใช้ประโยชน์ประชาชนจะต้องมีความสามารถในการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิด

ประโยชน์ได้ ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งตนเองและความคุมทางสังคม

4. การได้รับผลประโยชน์ ประชาชนจะต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นฐานที่เท่ากัน ซึ่งอาจจะเป็นผลประโยชน์ส่วนตัว สังคม หรือวัตถุ ก็ได้

รูปแบบหรือระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชน¹⁷ มีการแบ่งไว้ 5 ระดับ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการคิดค้นปัญหา พิจารณาปัญหาและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุแห่งปัญหา
3. การมีส่วนร่วมในการค้นหาและพิจารณาแนวทาง วิธีการแก้ปัญหา
4. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา
5. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลกิจกรรม

การมีส่วนร่วมที่ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงนั้นต้องให้ประชาชนมีบทบาทและเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมใน 4 ขั้นตอน ดังนี้¹⁸ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งรวมถึง การริเริ่มตัดสินใจ การดำเนินการตัดสินใจ และการตัดสินใจปฏิบัติการ
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ประกอบด้วย การสนับสนุนทรัพยากร การบริหาร และประสานความช่วยเหลือ
3. การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ประโยชน์ทางด้านสังคม หรือประโยชน์ส่วนบุคคล
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินการมีส่วนร่วมของชุมชนในทางปฏิบัติ¹⁹ มีดังนี้

- 4.1 การให้ข้อมูลท้องถิ่น
- 4.2 การเตรียมการจัดการ
- 4.3 การวางแผน
- 4.4 การควบคุมดูแลการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น
- 4.5 การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ
- 4.6 การได้รับประโยชน์จากการบริหารจัดการ
- 4.7 การรวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชน

ทั้งนี้ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนมีได้ 2 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมที่แท้จริง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ ตั้งแต่ต้นจนกระทั่งสิ้นสุดโครงการ เริ่มตั้งแต่ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและความต้องการ การร่วมคิด และหาวิธีการแก้ไขปัญหา หรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ร่วมวางแผนงานหรือโครงการร่วมตัดสินใจและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชน ร่วมปฏิบัติ

นโยบายหรือแผนงานให้บรรลุผลตามที่กำหนดไว้ และร่วมควบคุมติดตามประเมินผล

2. การมีส่วนร่วมที่ไม่แท้จริง เป็นการมีส่วนร่วมเพียงบางส่วน โดยเฉพาะเข้าร่วมในการปฏิบัติตามโครงการได้มีการกำหนดไว้แล้ว

2.3 ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วม

แม้หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม มีเป้าหมายในการให้ประชาชนในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมมากที่สุดก็ตาม แต่กรณีของประเทศไทยเท่าที่ผ่านมา ยังถือว่าประชาชนยังมีบทบาทน้อยมาก การดำเนินการต่าง ๆ มักกระทำโดยองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐแต่เพียงลำพัง ข้อสังเกตที่ประจักษ์ชัดคือ เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับ พ.ศ. 2540) ซึ่งใช้สิทธิแก่ประชาชนมากขึ้นในหลาย ๆ ด้าน เปิดโอกาสให้ประชาชนเรียนรู้และให้สิทธิของตนเองตามกฎหมายมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การรวมพลังของประชาชนในการตรวจสอบดำเนินกิจการสาธารณะขององค์กรของรัฐมากขึ้น

หากวิเคราะห์ถึงสภาพการณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารกิจการสาธารณะของประเทศไทย ซึ่งจัดว่ายังมีปัญหาและอุปสรรค ทำให้การดำเนินโครงการหลายประเภทเป็นไปอย่างไม่โปร่งใส อาจกล่าวได้ว่าเกิดขึ้นจากเหตุปัจจัยที่สำคัญ 2 ประการ²⁰ คือ

1. ประชาชนเองยังขาดความตระหนัก ซึ่งหมายถึง ความรู้ ความเข้าใจที่แท้จริงในสิทธิและบทบาทหน้าที่ของตนเอง และจิตสำนึก ซึ่งหมายถึงความรู้สึกรับผิดชอบต่อส่วนรวมและสิ่งแวดล้อม
2. ระบบราชการแบบเดิมที่ไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม

2.1 ระบบอุปถัมภ์ เป็นอุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ความเกรงใจและความยากจนที่ทำให้ชาวชนบทต้องดิ้นรนหาที่พึ่ง ความไม่มั่นใจในสถานภาพทางสังคมของตนเอง ทำให้ประชาชนส่วนหนึ่งต้องพึ่งพามุคคณาชนนอก คูณตนเอง และพยายามเลือกผู้นำที่สามารถอุปถัมภ์ตัวเองได้

2.2 ระบบราชการที่ยังไม่มีการกระจายอำนาจให้แก่ประชาชนอย่างแท้จริง ทำให้ประชาชนไม่ต้องการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินการใด ๆ เพราะถือว่าเป็นหน้าที่ของรัฐ

2.3 ความคิดของเจ้าหน้าที่ หรือข้าราชการที่รับผิดชอบที่ว่าตนเองเป็นผู้มีหน้าที่แต่เพียงลำพังในการบริหารกิจการสาธารณะ ประชาชนเป็นเพียงผู้ที่คอยรับผลประโยชน์ การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอาจทำให้การทำงานล่าช้า รุงรัง และไม่ทันการ

สรุป การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นเป็นกระบวนการพัฒนาที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดความต้องการ สร้างจิตสำนึกและสร้างแรงจูงใจ เพื่อให้ประชาชนมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหา การวางแผนและการตัดสินใจแก้ปัญหา

2.4 การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น

การเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น

ถือว่าเป็นหลักการที่มีความถูกต้องเหมาะสมตามหลักการบริหารจัดการ ประชาชนในท้องถิ่นถือเป็น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง หากกิจการหรือโครงการพัฒนา ประชาชนอาจเสียประโยชน์จากการใช้ ทรัพยากรในพื้นที่ ดังนั้นเมื่อมีผลประโยชน์ผิด ๆ เกิดขึ้นจากพัฒนา กรณีนี้คือการท่องเที่ยว เขาซึ่ง หมายถึงประชาชนในท้องถิ่นจึงสมควรเป็นกลุ่มที่ได้รับประโยชน์ อย่างไรก็ตามการจัดการท่องเที่ยว โสมสเคย์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนมี 2 ส่วน ดังนี้

2.4.1 การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ประชาชนในท้องถิ่นควรได้มีส่วนร่วม ตั้งแต่ต้นกระบวนการของการส่งเสริมและ/หรือพัฒนาการท่องเที่ยว กล่าวคือ เริ่มตั้งแต่เริ่มคิดและหา ประเด็นปัญหา ร่วมปฏิบัติ ร่วมติดตามและประเมินผล การวิจัยเชิงปฏิบัติการนี้เสนอแนะการมีส่วนร่วม ของประชาชนไว้เป็น 2 ประเด็นย่อยคือ

- 1) การมีส่วนร่วมในการสร้างบรรยากาศ ประกอบด้วย
 - ก. ร่วมอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวหรือผู้มาใช้บริการ
 - ข. แสดงอหิยาศัยไมตรีในการต้อนรับมีความเป็นกันเองโอบอ้อมช่วยเหลือ ตามควร
 - ค. ไม่ฉกฉวยโอกาสเอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยวจากการขายบริการหรือ สินค้า
- 2) การมีส่วนร่วมในการดูแล บำรุง และรักษา ประกอบด้วย
 - ก. ดูแลรักษาสภาพแวดล้อมให้คงความเป็นธรรมชาติให้มากที่สุด
 - ข. รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทั้งน้ำ ดิน อากาศ ป่าไม้และอื่น ๆ อย่าให้ เกิดภาวะมลพิษ (Pollution) เพื่อสร้างเสน่ห์ในการดึงดูดนักท่องเที่ยว
 - ค. ดูแลรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสิ่งอำนวยความสะดวก และโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ที่จอดรถ ร้านอาหาร ห้องสุขา และร้านขายของที่ระลึก เป็นต้น
 - ง. ดูแลและรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity) ของบรรดาสัตว์ที่มีชีวิตทั้งหลายในพื้นที่
 - จ. ดูแลและรักษา รวมถึงการบูรณะฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี ขนบธรรมเนียม และอื่น ๆ ที่ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรม เพื่อให้เป็น ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่คงศักยภาพสูง

2.4.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการได้ประโยชน์ ในฐานะเจ้าของพื้นที่ และ เจ้าของทรัพยากรในพื้นที่ ดังนั้นประโยชน์ใด ๆ ก็ตาม ที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรดังกล่าว ประชาชน ในท้องถิ่นคือ บุคคลกลุ่มแรกที่ได้รับประโยชน์นั้นจากกิจกรรม การท่องเที่ยวโสมสเคย์ ที่มีในพื้นที่ใดก็ตามประชาชนในพื้นที่นั้น สมควรได้รับผลประโยชน์และผลตอบแทนจากกิจกรรมนั้นๆดังนี้

4919145

- 1) การเป็นผู้ประกอบการในท้องถิ่น ประชาชนผู้มีความพร้อมอาจเป็นเจ้าของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ควรรวมตัวกันจัดตั้งเป็นบริษัทประกอบธุรกิจนำเที่ยว เช่น กรณีของประชาชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ พิชญ์โลก หรืออุครคิดส์ จัดตั้งกิจการโฮมสเตย์
- 2) ขายของที่ระลึก ประชาชนในท้องถิ่นอาจรวบรวมผลิตภัณฑ์ หัตถกรรมที่ทำภายในท้องถิ่นมาจัดขายในรูปของที่ระลึก หรืออาจซื้อหามาจากที่อื่นมาวางขายเพื่อผลกำไรก็ได้
- 3) ธุรกิจขายอาหาร กัศดาการ ขนาดและประเภทของบริการร้านอาหาร กัศดาการ ขึ้นอยู่กับปริมาณและคุณภาพของนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ
- 4) การใช้แรงงานในสถานประกอบการในแหล่งท่องเที่ยว ที่มีการส่งเสริมและพัฒนาแล้ว มักมีธุรกิจเกี่ยวเนื่องหลายประเภทเกิดขึ้น เช่น ร้านอาหาร กัศดาการ ร้านขายของที่ระลึกและธุรกิจบริการอย่างอื่น การประกอบการเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยแรงงานจำนวนหนึ่งเพื่อให้บริการกับผู้มาใช้บริการ แรงงานเหล่านี้ควรเป็นของคนในท้องถิ่นเป็นลำดับแรก ก่อนที่จะมีการว่าจ้างแรงงานจากภายนอก
- 5) การเป็นผู้นำเที่ยวท้องถิ่น (Local guide) การเป็นผู้นำเที่ยวท้องถิ่นจัดเป็นโอกาสอีกประเภทหนึ่งที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ที่ประชาชนในท้องถิ่นสมควรได้รับเป็นกลุ่มแรก
ความสำคัญของการเป็นผู้นำเที่ยวท้องถิ่นมิได้อยู่ที่เพียงรายได้อันอาจเกิดขึ้นจากการนำเที่ยวเท่านั้น แต่อยู่ที่ความคุ้นเคยและความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ สภาพดังกล่าวทำให้คนในพื้นที่ที่มีความรัก ความหวงแหน และมีความรู้ความเข้าใจในพื้นที่ดีกว่าบุคคลภายนอก

2.5 การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์

การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นเป็นเป้าหมายสำคัญได้รับการเน้นให้มีในกระบวนการท่องเที่ยวแนวใหม่ ถือว่าเป็นพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืนในองค์รวมของระบบ สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ให้ความสำคัญ โดยจัดเป็นหนึ่งในองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น ได้เน้นการให้ความสำคัญแก่ประชาชนท้องถิ่น ในอันที่จะมีบทบาทในการกำกับดูแล และควบคุมการท่องเที่ยวได้มากขึ้น และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี เนื่องจากประชาชนเป็นเจ้าของท้องถิ่น สามารถเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงท้องถิ่นกับหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้องในขบวนการท่องเที่ยวระดับต่าง ๆ ได้ และตราบไคที่ชุมชนท้องถิ่นเป็นชุมชนที่มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความรัก สามัคคี และร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาเพื่อความก้าวหน้า

ของชุมชนและเพื่อการ “อยู่ดี กินดี” ของสมาชิกชุมชนท้องถิ่นแห่งนั้น ก็สามารถเข้ามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ที่เน้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนได้ อย่างดีเช่นเดียวกัน ดังนั้น ความพร้อมของชุมชนท้องถิ่นจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างมาก ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในพื้นที่ของตนในหลากหลายลักษณะ โดยแยกประเด็นต่าง ๆ²² ได้ดังนี้

2.5.1 ลักษณะการก่อตัวของกลุ่มในชุมชนท้องถิ่นเพื่อการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ มี 3 แบบด้วยกัน คือ

- 1) รูปแบบที่เกิดขึ้นตามความต้องการของชุมชนท้องถิ่นเอง เพราะสภาพปัญหาในพื้นที่ที่มีอยู่ ทำให้ชุมชนท้องถิ่นต้องหันหน้ามาปรึกษาหารือกันเพื่อร่วมมือกันแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน หรือปัญหาที่มีผลกระทบต่อการค้าเงินชีวิตของสมาชิกภายในชุมชน
- 2) เกิดขึ้นตามภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากข้อบังคับประการหนึ่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระบุให้กิจการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นกิจกรรมหนึ่งที่องค์กรดังกล่าว จะต้องดำเนินการ
- 3) เกิดขึ้นจากแรงกระตุ้นของภาครัฐบาลในพื้นที่ เพื่อตอบสนองนโยบายรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นนโยบายการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม นโยบายการท่องเที่ยวในปี Amazing Thailand ทั้งในระดับจังหวัด และอำเภอ หรือนโยบายด้านเศรษฐกิจของชุมชน ฯลฯ

2.5.2 การตัดสินใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ที่เน้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนท้องถิ่น มีได้หลายประเด็น คือ

- 1) การปฏิบัติงาน / การแบ่งภารกิจ มีส่วนร่วม ได้แก่
 - ก. เป็นเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อระดมและผนึกกำลังกันเสริมสร้างการท่องเที่ยวของชุมชนให้ยั่งยืน
 - ข. การแบ่งภาระหน้าที่ให้เกิดความชัดเจน ไม่ซ้ำซ้อน และเกี่ยงงอนหรือแย้งชิงกัน เพื่อให้การบริหารจัดการเป็นไปด้วยดี บริสุทธิ์และยุติธรรม
- 2) ทูทางสังคม ได้แก่
 - ก. ความรู้พื้นบ้าน ภูมิปัญญาชาวบ้าน การอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมตามวิถีชีวิตดั้งเดิม ซึ่งเรียบง่ายแตกต่างและหายากจากสังคมสมัยใหม่
 - ข. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่นด้วยความรัก และหวงแหนในสิ่งดังกล่าวอย่างมีจิตสำนึกที่ดี
 - ค. การดำรงชีวิตประจำวันแบบวิถีไทยด้วยสมุนไพรนานาชนิด

- 3) ผลตอบแทนหรือประโยชน์อื่น ๆ ได้แก่
- ก. เงินรายได้จากการดำเนินกิจการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของชุมชน ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม
 - ข. การขายผลิตภัณฑ์พื้นบ้านแก่นักท่องเที่ยว
 - ค. การเปิดร้านค้าขายอาหารและของที่ระลึก
- 4) การพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นผลในลักษณะนามธรรม ได้แก่
- ก. ความรัก ความสามัคคีในชุมชน และลดความขัดแย้ง
 - ข. การเรียนรู้ในสิ่งใหม่เพราะความสัมพันธ์กับบุคคลนอกชุมชน เกิดมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลมากขึ้น
 - ค. ความเป็นระเบียบของสังคม และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในชุมชน
 - ง. ความรู้สึกและห่วงใยในสิ่งที่ค้ำจุนของชุมชน ทั้งขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความรู้สึกเป็นเจ้าของ (sense of belongings) ร่วมกัน

ความรู้สึกเป็นเจ้าของท้องถิ่นของสมาชิกชุมชน ซึ่งมีความรัก ความห่วงใย มีความรู้สึกพึงพิงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวอยู่แล้ว สามารถนำมาประยุกต์ให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืนแก่ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวได้ โดยชุมชนจะต้องพัฒนาตนเองให้เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานของรัฐกับชุมชนเอง และระหว่างชุมชนกับเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยในส่วนของเชื่อมโยงระหว่างชุมชนกับหน่วยงาน ชุมชนจะอยู่ในฐานะเป็นผู้รับทราบและแผนปฏิบัติการเชื่อมโยงระหว่างชุมชนกับหน่วยงานเอกชน ชุมชนจะอยู่ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของฐานรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จัดขึ้นโดยเอกชนหรือบริษัทท่องเที่ยว เช่น ร่วมพัฒนาจุดขายต่าง ๆ ได้แก่ ด้านที่พักอาศัย ด้านวัฒนธรรม ศิลปะและประเพณีต่าง ๆ ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว เป็นต้น

การมีส่วนร่วมของชุมชน จึงเริ่มมีได้ตั้งแต่การให้ข้อมูลของท้องถิ่น การเตรียมการจัดการ การวางแผนการควบคุมดูแลการใช้ทรัพยากร การมีส่วนร่วมในการบริหาร และการได้รับประโยชน์ในการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จะต้องไม่เป็นการเบียดบังทำลายสิ่งแวดล้อม ดังนั้น องค์การของชุมชนจึงมีความสำคัญในกระบวนการมีส่วนร่วม องค์การของชุมชนอาจเป็นองค์การที่เกิดจากการรวมตัวของประชาชนในชุมชน เป็นองค์การภายใต้กฎหมายที่กำหนดบทบาทของปัจเจกบุคคล ฉะนั้นจึงควรผลักดันให้้องค์กรดังกล่าว เป็นองค์การของประชาชนที่แท้จริง เพื่อเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการท่องเที่ยว ดังนั้น การมีส่วนร่วมที่ดีต้องให้ความสำคัญแก่กลุ่มบุคคลมากกว่าปัจเจกบุคคล

รูปแบบของชุมชนในการรองรับการท่องเที่ยว อาจมีหลายรูปแบบ เมื่อพิจารณาจากพื้นฐานวัฒนธรรมการปกครองท้องถิ่น ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชนไทย รูปแบบที่เหมาะสมเกินไป โดยมีระบบการได้รับผลประโยชน์ร่วม²³ ผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่ควรได้รับมีอาทิ

1. ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมเกิดแก่คนในชุมชนส่วนใหญ่ให้มีงานและสภาพความเป็นอยู่ดีขึ้น

2. ผลประโยชน์ทางสังคม คือ มีสวัสดิการที่ดี สังคมมีความมั่นคงและสามารถดำรงเอกลักษณ์ทางสังคมของคนไว้ได้

3. ความรู้ความเข้าใจและความตระหนักในความสำคัญของสิ่งแวดล้อม มีความเข้าใจการอนุรักษ์และร่วมมือพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

4. ความภูมิใจ มีความสุขใจและความเป็นอยู่ มีความร่วมมือในชุมชน เกิดความรักและหวงแหนพร้อมจะอนุรักษ์หรือพัฒนาอย่างสร้างสรรค์

อนึ่ง หากชุมชนมีส่วนร่วมหรือมีอำนาจเพียงพอในการร่วมควบคุมการท่องเที่ยว จะช่วยให้เกิดการพัฒนาค้นได้อย่างดี อีกทั้งสามารถจัดสรรผลประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมและเกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การให้ชุมชนมีส่วนร่วมสิ่งสำคัญที่จำเป็น คือ การให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ในการดูแลทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการเพิ่มทักษะในการจัดการและประสานงานกับภายนอก

ลักษณะและรูปแบบของชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์ตามลักษณะกิจกรรมของชุมชน ซึ่งพบว่าแต่ละกิจกรรมจะตอบสนองวัตถุประสงค์ต่างกัน สามารถใช้ได้กับพื้นที่ท่องเที่ยวในบางพื้นที่ ที่ต้องการรูปแบบและขนาดขององค์กรที่เหมาะสมต่างกัน กิจกรรมแต่ละกิจกรรมยังมีผลกระทบต่สังคมนี้อีกด้วย

การเข้ามีส่วนร่วมของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในท้องถิ่นจึงต้องเป็นการมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น (Local Benefit) ซึ่งหมายถึง การกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต การได้รับผลตอบแทนมาบำรุงรักษานแหล่งท่องเที่ยว และท้ายที่สุดชุมชนสามารถควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ มีการรักษาระบบนิเวศที่ยั่งยืน สังคมพัฒนาอย่างเหมาะสม มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยพัฒนาการของชุมชนเอง

2.6 การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมของชุมชน การวางแผนการท่องเที่ยวก็เป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง ปัญหาที่มักเกิดขึ้นในการวางแผนเพื่อการท่องเที่ยวก็คือ ประชาชนในท้องถิ่นไม่ได้ตระหนักถึงประโยชน์เชิงเศรษฐกิจจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่จะมีต่อชุมชน ดังนั้น ในการวางแผนการท่องเที่ยว จะต้องคำนึงถึงปัญหาการท่องเที่ยวซึ่งอาจเป็นผลมาจากสิ่งต่อไปนี้

2.6.1 จำนวนนักท่องเที่ยวมากเกินไป

2.6.2 มีผลกระทบจากความแตกต่างของนักท่องเที่ยวมาก

2.6.3 จำนวนโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวมากเกินไป

ดังนั้น คำถามเพื่อการวางแผนซึ่งต้องการคำตอบเพื่อหลบหลีกปัญหาข้างต้นจึงควรจะเป็นสิ่งต่อไปนี้

- 2.6.4 จำนวนนักท่องเที่ยวจะมีเท่าใด
- 2.6.5 จะเกิดความหนาแน่นต่อบริเวณแหล่งท่องเที่ยวมากแค่ไหน
- 2.6.6 สมควรที่จะจำกัดขอบเขตการท่องเที่ยวหรือปล่อยให้แพร่กระจายเป็นวงกว้าง
- 2.6.7 จะเกิดผลกระทบอะไรต่อเศรษฐกิจของท้องถิ่น สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม
- 2.6.8 วัฒนธรรมต่างชาติอะไรที่ไม่น่าพึงพอใจที่นักท่องเที่ยวต่างชาติอาจนำเข้ามา
- 2.6.9 เงินตราต่างประเทศที่นักท่องเที่ยวจะนำเข้ามาหรือได้รับอนุญาตให้นำเข้า

3. แนวคิด ทฤษฎีกระบวนการ A-I-C (Appreciation-Influence-Control)

3.1 ความเป็นมาของกระบวนการ A-I-C ²⁴

A-I-C เป็นเทคนิคที่พัฒนามาจากแนวคิดของสถาบันเอกชนชื่อ Organization for Development : An International Institute (ODII) ตั้งขึ้นโดย ทูริค ซาโต้ และวิลเลียม อี สมิธ (Ms.Turid Sato and Dr. William E. Smith) กระบวนการนี้ได้นำมาทดลองและเผยแพร่ในประเทศไทย โดยสถาบัน ODII ร่วมกับสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) และสมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน (PDA)

กระบวนการ A-I-C เป็นกระบวนการพัฒนาที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีโอกาสสื่อสาร แลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจถึงสภาพปัญหา ข้อกำหนดความต้องการและศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เป็นกระบวนการที่ระดมพลังสมองเพื่อแก้ไขปัญหาและแนวทางในการพัฒนาในเชิงสร้างสรรค์

แนวคิดพื้นฐานของกระบวนการ A-I-C มีความคิดว่าบุคคล กลุ่มบุคคลในชุมชนองค์กร และสังคมมีพลังงานและพลังปัญญาในการที่จะเอาชนะปัญหาอุปสรรคและสร้างสรรค์ชีวิตให้ดีกว่าได้ แต่พลังงานที่ยังอยู่อย่างโดดเดี่ยว อาจถูกนำมาใช้ในเชิงลบกลายเป็นพลังงานที่ทำลาย เอารัดเอาเปรียบ และมุ่งเอาชนะ แต่ถ้าเป็นพลังงานในเชิงบวกก็เป็นความรัก การพัฒนาจึงจำเป็นต้องมีการจัดการและระดมพลังงานให้กลายเป็นพลังสร้างสรรค์ ในการวางแผนใด ๆ ก็ตามถ้าเปิดโอกาสให้ผู้มีผลประโยชน์เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนและตัดสินใจจะเป็นวิธีการที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่เหมาะสมและยั่งยืน (Sustainable Development) เพราะเป็นการสร้างความเข้าใจ สร้างการยอมรับ สร้างความเป็นเจ้าของความรับผิดชอบร่วมกัน

การเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องเข้าประชุมปรึกษาหารือกันอย่างเปิดใจ ผู้เข้าประชุมกล้าแสดงความคิดเห็นอย่างมีวิจารณ์ญาณ โดยผู้อื่น ขอมรับฟังหรือตกลงร่วมกัน เป็นการกระทำที่ทำให้คนเหล่านั้นได้เรียนรู้ ได้รับประสบการณ์ ได้รับข้อมูลใหม่ นำความรู้ประสบการณ์และข้อมูลไปกำหนดแผนและวัตถุประสงค์ของแต่ละงาน เป็นเทคนิคที่ใช้ได้ดีกับการวางแผนพัฒนาทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นแผนพัฒนาในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค ระดับท้องถิ่นหรือแม้แต่การวางแผนพัฒนาหน่วยงานองค์กรหรือกลุ่ม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้นำการประชุมเป็นสำคัญ ผู้นำการประชุมดังกล่าวต้องมีความสามารถในการ

ใช้เทคนิคที่จะกระตุ้นให้เกิดบรรยากาศที่เป็นกันเอง สร้างบรรยากาศการประชุมให้เป็นเวทีของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและหาข้อสรุปร่วมกันที่ทุกคนพึงพอใจ และมองเห็นผลประโยชน์ร่วมกัน

3.2 คุณค่าของกระบวนการ A-I-C

บุคคล องค์กร ชุมชน และสังคม ล้วนมีพลังสร้างสรรค์แฝงเร้นอยู่มากมาย แต่มักนำมาใช้น้อยทำให้เกิดความทุกข์ยาก อึดอัด ขัดข้องและความเสียหายนานับประการโดยไม่จำเป็น หากบุคคล ชุมชน องค์กรและสังคมรู้จักใช้วิธีระดมพลังสร้างสรรค์ที่มีอยู่แล้ว โดยธรรมชาติจะเกิดพลังมหาศาลนำไปสู่การสรรค์สร้างความจริงและสันติสุขให้แก่บุคคล ชุมชน องค์กร และสังคมนั้นโดยไม่ยาก พลังสร้างสรรคที่มีอยู่ในตัวบุคคล ชุมชน องค์กร สังคมที่สำคัญ และเป็นประโยชน์

ความหมายของกระบวนการ A-I-C²⁵ เป็นพลังปัญญาที่สร้างสรรค์ที่มีอยู่ในบุคคล กลุ่มคน องค์กร ชุมชน สังคม และเป็นพลังทางการพัฒนา ได้แก่

1. พลังความรักและความซาบซึ้งใจ (Appreciation) คือ การมีความรัก ความเมตตา ปรารถนาดี เป็นมิตร ซาบซึ้งคุณค่า รับรู้ เข้าใจ ใส่ใจ ต่อสรรพสิ่งที่อยู่รอบตัวเรา ไม่ว่าจะเป็นบุคคล กลุ่มคน องค์กร ชุมชน สังคม ธรรมชาติ ทรัพยากร วัตถุสิ่งของปรากฏการณ์ สถานการณ์ เหตุการณ์ และอื่น ๆ
2. พลังความคิดและการมีปฏิสัมพันธ์ผสมผสาน (Influence) คือ การใช้ความคิดริเริ่ม ความคิดสร้างสรรค์ การวิเคราะห์ สังเคราะห์ การใช้ปัญญา การใช้ปรัชญาธรรม ทั้งนี้โดยเน้นการคิดร่วมกัน แลกเปลี่ยนปฏิสัมพันธ์กัน ผสมผสานกันด้วยความเป็นมิตร ความปรารถนาดี พร้อมทั้งให้เกียรติ ความเคารพซึ่งกันและกัน
3. พลังความพยายามและการควบคุมจัดการ (Control) คือ การมีความมุ่งมั่น ผูกพัน และรับผิดชอบที่จะปฏิบัติภารกิจ ซึ่งอยู่ในความควบคุมดูแลของคนที่ดำเนินไปด้วยดี จนประสบผลสำเร็จ รวมถึงการรู้จักวางแผน จัดระบบ จัดคน จัดทรัพยากร สร้างความเข้าใจ สร้างกำลังใจ สร้างความร่วมมือ ประสานงาน ควบคุมการปฏิบัติงาน ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน และปรับปรุงพัฒนางาน หรือภารกิจ อย่างต่อเนื่อง

A-I-C ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (Paradigm) หมายถึง การที่ปัจเจกบุคคล ได้รับข้อมูลและเกิดการเรียนรู้และทำให้ทัศนคติพื้นฐานมุมมอง ทัศนคติ ค่านิยม อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างของปัจเจกบุคคลเปลี่ยนแปลงไป ทำให้แผนการคิดการปฏิบัติของบุคคล สังคมเปลี่ยนไป บางส่วนหรือทั้งกระบวนการ A-I-C ทำให้เกิดกระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนา ดังนี้

1. การพัฒนาที่จะทรงพลังมีประสิทธิภาพและได้ผลสูงสุดต้องเป็นการพัฒนาที่ระดมพลัง ที่จะสร้างสรรค์ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องบนฐานของการรู้จักสามัคคี
2. การพัฒนาการที่พึงปรารถนา คือ การพัฒนาที่เป็นบูรณาการใช้วิธีการอันเป็นองค์รวม (Holistic Method) เข้าใจและเห็นคุณค่าร่วมกัน นำมาซึ่งคุณภาพชีวิตและสังคมที่ดี สมดุล

และยั่งยืน

3. การพัฒนาที่บูรณาการได้ ต้องมีประชาชนและชุมชนเป็นแกนหลักโดยเป็นผู้กำหนด ความต้องการพัฒนาเป็นผู้ดำเนินและเป็นผู้รับผลกระทบของการพัฒนาเอง

4. องค์กร ชุมชน และการศึกษาเรียนรู้ของชุมชน คือ กลไกและกระบวนการสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาดังกล่าว สอดคล้องกับสถานการณ์ที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

5. การเรียนรู้จากการปฏิบัติการกิจกรรมร่วมกัน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับความเป็นจริงในมิติต่าง ๆ ตลอดจนสามารถปรับเปลี่ยนได้อย่างเหมาะสมตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

3.3 ขั้นตอนของกระบวนการ A-I-C

A-I-C เป็นทฤษฎีและวิธีการบริหารที่ให้ผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดมาทำงานและเรียนรู้ร่วมกัน โดยคำนึงถึงมิติทางสังคม จิตใจ วิทยาศาสตร์ และการบริหารจัดการ ซึ่งมีขั้นตอนการปฏิบัติตามที่นักวิชาการได้ศึกษากำหนดขึ้น²⁶ ดังขั้นตอนกระบวนการ A-I-C มีดังนี้

1. การสร้างทีมงานของวิทยากร หรือผู้ประสานงานที่เข้าใจเทคนิค A-I-C
2. ต้องรู้ว่าใครมีส่วนได้ส่วนเสีย ในระบบที่กำลังจะทำงานต้องกำหนดรู้ว่าใครบ้างที่จะมีส่วนได้ ส่วนเสีย หรือได้ผลดี ผลร้ายกับระบบที่กำลังจะคิดปรับปรุง
3. ร่วมวางแผน เชิญผู้แทนของทุกกลุ่มที่มีส่วนได้ส่วนเสีย มาวางแผนร่วมกัน ในการวางแผนร่วมกันนี้มีขั้นตอน 3 ช่วงคือ

3.1 ช่วงซาบซึ้งคุณค่า (Appreciation) : ช่วงสร้างนโยบาย ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด ปนกันทุกระดับชั้น ถ้าเป็นกลุ่มใหญ่ก็แบ่งกลุ่มให้เล็กลง พอที่ทุกคนจะมีส่วนร่วม ให้ทุกคนได้พูดถึงระบบ และความคิดหรือจินตนาการของแต่ละคนว่าอยากเห็นสิ่งที่สิ่งมาอะไรเกิดขึ้น มีคิดว่า ห้ามวิพากษ์วิจารณ์สิ่งที่คนอื่นให้ความเห็น แต่ละคนต้องเคารพและเห็นคุณค่าในความคิดเห็นของคนอื่น กติกาตรงนี้จะปลดปล่อยความกลัวหรือภัยพิบัติ ตามปกติบุคคลจะมีความสัมพันธ์อย่างไม่เท่าเทียมกัน ด้วยวัย วุฒิ ชี้อำนาจ วรรณะ ตำแหน่ง การวิพากษ์วิจารณ์กันในช่วงนี้จะทำให้เกิดการกลัวและไม่กล้าแสดงออก การได้แสดงออกซึ่งความคิดหรือจินตนาการโดยไม่ถูกวิพากษ์วิจารณ์ แต่ตรงข้ามโดยคนอื่นเห็นคุณค่าย่อมก่อให้เกิดอิสรภาพ หลุดจากความบีบคั้น เป็นความสุข มีความรักกัน เกิดพลังสร้างสรรค์ขึ้น สิ่งที่คุณทุกคนมาเมื่อร้อยเรียงขึ้นก็คือ นโยบายของระบบ เป็นนโยบายที่คนในระบบช่วยกันสร้างขึ้น ไม่ใช่ในนโยบายที่ผู้เชี่ยวชาญ 2-3 คน ช่วยกันสร้างขึ้น เมื่อเป็นนโยบายที่คนในระบบได้คิดหรือฝันร่วมกัน จึงเป็นพันธะกรรมที่มีพลังมากที่คนในระบบจะช่วยกันทำให้เป็นจริง ในช่วงนี้อาจจะให้แต่ละคนเขียนความคิด หรือจินตนาการออกมาเป็นภาพ แล้วเอาติดไว้ข้างฝาหรือบนบอร์ด การเขียนภาพและการเห็นภาพเป็นการกระตุ้นสมองซีกขวาอันว่าด้วยสุนทรีย์ ความรัก การเห็นคุณค่า

ซึ่งเป็นการรวมคนเข้ามาหากันได้ดี การใช้สมองซีกซ้ายทำให้แตกแยก

3.2 ช่วงปฏิสัมพันธ์หรืออิทธิพลระหว่างกัน (Influence) สร้างแผนกลยุทธ์ ในช่วงแรกทุกคน มีอิสรภาพเต็มที่ คือ มีจินตนาการได้เต็มที่ แต่ในความเป็นจริงนั้นมีข้อจำกัดกลุ่มหรือองค์กรต่าง ๆ มีผลกระทบต่อกัน (Influence) ทั้งทางบวกและทางลบในช่วงที่สองนี้เป็นการทำงานร่วมกันภายใต้ข้อจำกัดที่จะทำให้อิทธิพลต่อกันนำไปสู่การสร้างสรรค์ ในช่วงนี้แบ่งกลุ่มย่อย แต่กลุ่มไม่ละปะปนกันเท่าในช่วงแรก แต่เป็นกลุ่มตามงานหรือตามความถนัดมากขึ้น สมาชิกในกลุ่มพูดหรือเขียนรูปว่า ถ้าจะให้สิ่งที่จะช่วยกันคิดไว้ในช่วงแรกเป็นความจริงจะต้องทำอะไรบ้าง ในการที่คิดว่าจะต้องทำอะไรบ้างนี้จะมีข้อจำกัด จะไม่มีอิสระเท่าในช่วงแรก เพราะรู้ว่าอะไรทำได้ อะไรทำไม่ได้ เมื่อได้รายการสิ่งที่ควรทำออกมาว่า มีกี่อย่าง อะไรบ้าง สิ่งเหล่านี้ก็คือแผนกลยุทธ์ (Strategies) ในการทำช่วงนี้เนื่องจากสมาชิกได้ผ่านช่วงแรกคือ การเห็นคุณค่าของระบบทั้งหมดมาก่อนจึงมีพลังมากในการคิดทำกลยุทธ์ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มรู้ว่าต้องการทำอะไรหรือไม่ต้องการทำอะไร และสิ่งที่พูดออกไปอย่างเปิดเผยได้กลายมาเป็นพันธะทางสังคมที่จะต้องทำตามที่ได้ตกลงไว้ หลังจากช่วงนี้ควรมีการเสนอคณะทำงานกลุ่มหนึ่งโดยเลือกมาจากสมาชิก คณะทำงานไปตรวจตราเรียบเรียงสิ่งที่ตกลงกันไว้ ทั้งนโยบายและแผนกลยุทธ์ และส่งให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ไม่ได้เข้าร่วมประชุมด้วย ถ้ามีอะไรต้องค้นคว้าศึกษาเพิ่มเติมก็จัดทำเสียให้เรียบร้อย จะได้นโยบายและแผนกลยุทธ์ที่ดี

3.3 ช่วงควบคุมไปสู่การกระทำ (Control) : สร้างแผนปฏิบัติงาน ช่วงนี้หมายถึงการแปลแผนกลยุทธ์ไปสู่แผนปฏิบัติ การลงมือปฏิบัติ การติดตามผล ประเมินผลการปฏิบัติ แต่ละกลุ่มหรือสถาบันที่เกี่ยวข้องไปทำแผนปฏิบัติ โดยมีตัวแทนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมด้วย ในการกระทำดังกล่าวจะเกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง โดยทุกกลุ่มหรือสถาบันในระบบมีการประสานสัมพันธ์กันด้วยดี

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ²⁷ ได้จัดขั้นตอน กระบวนการ A-I-C เป็นวัฏจักร 5 ขั้นตอนดังนี้

1. การเข้าใจสถานการณ์ และการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน ระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องการจัดให้ “ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง” หรือ “ผู้มีส่วนได้เสีย” มาทำความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ที่เป็นจริงร่วมกัน ด้วยความเป็นมิตร ความปรารถนาดี พร้อมทั้งให้เกิดริและให้ความเคารพซึ่งกันและกันแล้วร่วมกันกำหนด “เป้าหมาย” หรือสิ่งที่มุ่งหวังในอนาคต ซึ่งจะทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดมีความพอใจ

2. การคิดค้นวิธีการสำคัญ ซึ่งจะช่วยให้บรรลุเป้าหมายที่ได้ร่วมกันกำหนดขึ้น ได้แก่ การร่วมกันใช้ความคิดริเริ่ม ความคิดสร้างสรรค์ การวิเคราะห์ (แยกแยะ) การสังเคราะห์ (รวบรวม) การใช้ปัญญา การใช้ปรัชญาในลักษณะปฏิสัมพันธ์ (แลกเปลี่ยน) และผสมผสานโดยไม่ยึดติดอยู่กับฐานความคิดกรอบความคิด แนวทางหรือวิธีการที่คุ้นเคยอยู่ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ “วิธีการสำคัญ” ที่จะทรงพลังและมีประสิทธิภาพสูงสุด ในการบรรลุเป้าหมายซึ่งได้ร่วมกันกำหนดขึ้น

3. การกำหนดแผนปฏิบัติการและผู้รับผิดชอบคือ การนำ “วิธีการที่สำคัญ” ที่คิดค้นและตกลงร่วมกันได้แล้วมากำหนดเป็น “แผนปฏิบัติการ” ซึ่งระบุชัดเจนว่าจะทำอะไร เพื่อให้ได้ผลอะไร มีหลักการและเหตุผลอย่างไร มีรายละเอียดการดำเนินงานอย่างไร มีกำหนดเวลาอย่างไร ต้องใช้ทรัพยากรอย่างไร ปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญคืออะไร อุปสรรคที่อาจเกิดขึ้น วิธีป้องกันและแก้ไขเป็นอย่างไร

4. การนำ “แผนปฏิบัติการ” ไปปฏิบัติจริง คือ การปฏิบัติตามรายละเอียดต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ใน “แผนปฏิบัติการ” นั้นเอง โดยอาจยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนได้ตามควรแก่สถานการณ์ ซึ่งย่อมผันแปรได้และอาจไม่ตรงกับที่คาดคะเนไว้ในขณะที่ทำแผน

5. การศึกษาเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง แล้วนำมาประกอบการพิจารณา เพื่อปรับปรุงงานหรือภารกิจให้บรรลุผลดียิ่งขึ้น ซึ่งเท่ากับเป็นการ “ทำความเข้าใจสถานการณ์” จากประสบการณ์จริงเพื่อนำมาประกอบการพิจารณากำหนด “เป้าหมาย” การคิดค้น “วิธีการสำคัญ” ทำเป็น “แผนปฏิบัติการ” แล้วนำไปปฏิบัติจริงต่อไป

A-I-C เป็นวิธีการและเทคนิคในการเอาคนที่ทำงานร่วมกันทั้งหมดในระบบใดระบบหนึ่งเข้ามาร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ซึ่งได้ดำเนินการใน 3 ชั้น^{๒๘} คือ

ขั้นที่ 1 A : Appreciation เป็นขั้นตอนที่ทำให้ทุกคนให้ความยอมรับและชื่นชม (Appreciation) คนอื่นโดยไม่รู้สึกหรือแสดงการต่อต้านหรือวิพากษ์วิจารณ์ ในกระบวนการขั้นนี้ทุกคนจะมีโอกาสแสดงออกอย่างทัดเทียมกันด้วยภาพ ข้อเขียนและคำพูดว่าเขามองเห็นสถานการณ์ในปัจจุบันเป็นอย่างไร และเขาอยากเห็นความสำเร็จในอนาคตเป็นอย่างไร ซึ่งจะทำให้ทุกคนมีโอกาใช้ทั้งข้อเท็จจริงเหตุผลและความรู้สึก ตลอดจนการแสดงออกในลักษณะต่าง ๆ ตามที่เป็นจริง เมื่อทุกคนได้แสดงออกโดยได้รับการยอมรับจากคนอื่น ๆ จะทำให้ทุกคนมีความรู้สึกที่ดี มีความสุข มีความอบอุ่น และเกิด “พลังร่วม” ขึ้นในระหว่างคนที่มาประชุมด้วยกัน ในช่วงของการแสดงออกของแต่ละคนอยากเห็นความสำเร็จในอนาคตอย่างไร เป็นการใช้จินตนาการที่ไม่ถูกจำกัดด้วยปัจจัย และสถานการณ์ต่าง ๆ ในปัจจุบัน จึงทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ การมองการณ์ไกล การมองภาพกว้าง และการคิดสิ่งแปลกใหม่ได้ดีกว่าการมองจากสภาพปัญหาหรืออุปสรรคขัดข้องในปัจจุบัน นั่นคือ การใช้ “จินตนาการ” (Imagination) ดังกล่าวช่วยทำให้เกิด “วิสัยทัศน์” (Vision) ได้ง่ายขึ้นและเมื่อนำ “วิสัยทัศน์” ของแต่ละคนมารวมกันก็จะอึงมี “พลัง” มากขึ้นกลายเป็น “วิสัยทัศน์ร่วม” (Shared Vision) หรือ “อุดมการณ์ร่วม” (Share Ideal) ซึ่งได้แก่ “สิ่งที่มุ่งมาดปรารถนาอย่างสูงสุดร่วมกัน” นั่นเอง

Appreciation → Imagination → Vision

ขั้นที่ 2 I : Influence คือ การใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่แต่ละคนมีอยู่มาช่วยกันกำหนดวิธีการสำคัญหรือ “ยุทธศาสตร์” (Strategy) ที่จะทำให้บรรลุ “วิสัยทัศน์ร่วม” (Shared Vision) หรือ “อุดมการณ์ร่วม” (Share Ideal) ของกลุ่มได้อย่างดีที่สุด

ในขั้นนี้ทุกคนยังคงมีโอกาสที่เชื่อมกันที่จะให้ข้อคิดเห็นว่า วิธีการสำคัญที่จะทำให้บรรลุ “วิสัยทัศน์ร่วม” หรือ “อุดมการณ์ร่วม” นั้นประกอบด้วยอะไรบ้าง เมื่อทุกคนได้แสดงความคิดเห็นแล้ว จะนำ “วิธีการ” ที่เสนอแนะทั้งหมดมาจัดเป็นหมวดหมู่ แยกแยะ และวิจารณ์ร่วมกัน จนกระทั่งได้ “วิธีการสำคัญ” ที่กลุ่มเห็นพ้องต้องกันว่าจะนำไปสู่ความสำเร็จตามที่กลุ่มต้องการ

ในการพิจารณาเลือก “วิธีการสำคัญ” ดังกล่าว สมาชิกกลุ่มจะมี “ปฏิสัมพันธ์” (Influence หรือ Interaction) ซึ่งกันและกันสูง รวมถึงการถกเถียงโต้แย้งด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ได้ “วิธีการ” ที่กลุ่มเห็นร่วมกันว่าดีที่สุด อย่างไรก็ตามก็คิดเนื่องจากการถกเถียงโต้แย้งในระดับ “วิธีการ” โดยที่ยังมี “เป้าหมาย” หรือ “อุดมการณ์” ร่วมกัน ฉะนั้นกลุ่มยังคงมีแนวโน้มที่จะรักษาความรัก สามัคคีไว้ได้โดยไม่ยากนัก

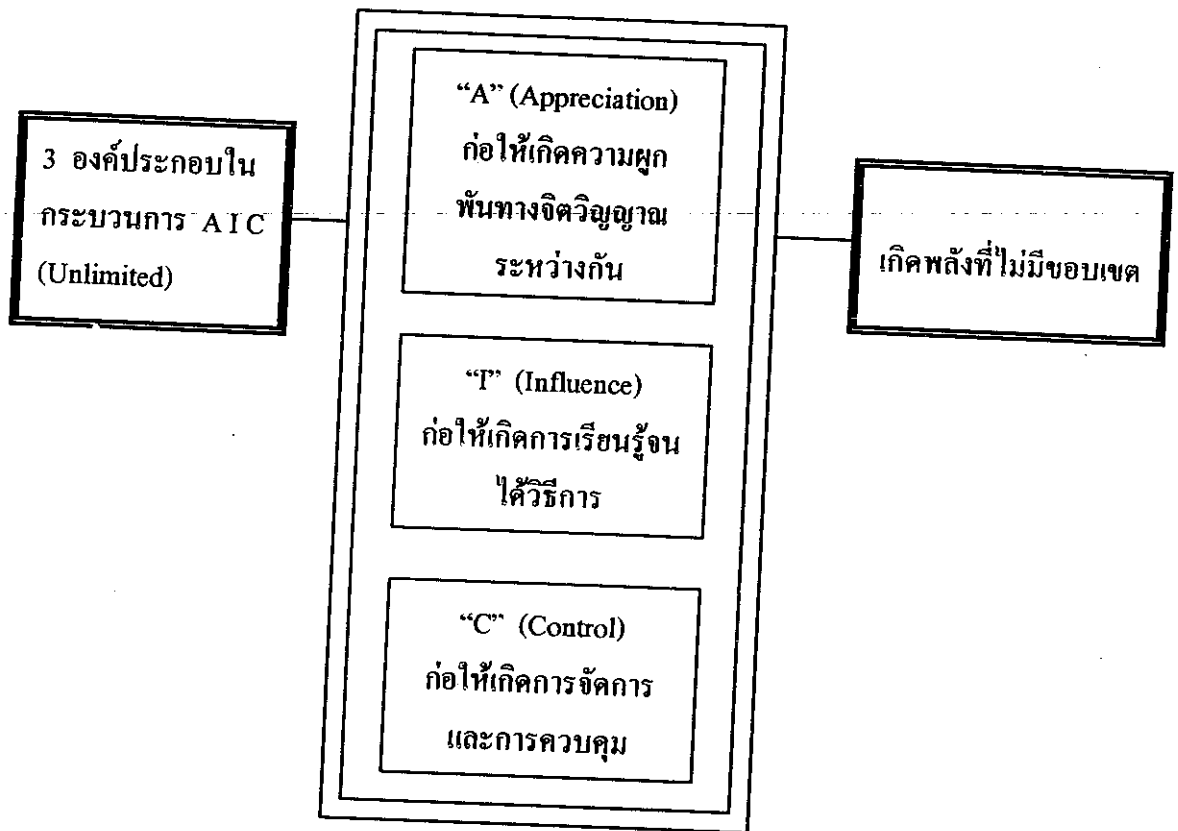
Influence —————> Interaction

ขั้นที่ 3 C : Control คือ การนำ “วิธีการสำคัญ” มากำหนดเป็น “แผนปฏิบัติการ” (Action Plan) อย่างละเอียดว่าทำอะไร มีหลักการและเหตุผลอย่างไร มีเป้าหมายอย่างไร ใครรับผิดชอบเป็นหลัก ใครต้องให้ความร่วมมือจะต้องใช้งบประมาณค่าใช้จ่ายเท่าใด จากแหล่งใด จะมีรายได้จากการดำเนินการดังกล่าวหรือไม่ ถ้ามีงบประมาณเท่าไรและรายละเอียดอื่น ๆ ตามที่เห็นว่าควรระบุไว้ ในขั้นนี้ สมาชิกกลุ่มแต่ละคนจะเลือกเองว่า สมควรใจจะเป็นผู้รับผิดชอบหลักในเรื่องใดจะเป็นผู้ให้ความร่วมมือในเรื่องใด จะเป็นผู้ร่วมคิดแผนปฏิบัติการข้อใด เป็นการกำหนด “ข้อผูกพัน” (Commitment) ให้ตนเองเพื่อ “ควบคุม” (Control) ให้เกิดการกระทำ อันนำไปสู่การบรรลุผลที่เป็นเป้าหมายหรืออุดมการณ์ร่วมกันของกลุ่มในที่สุด

นอกจากเข้ารับผิดชอบหรือให้ความร่วมมือตาม “แผนปฏิบัติการ” ที่กลุ่มร่วมกันกำหนดแล้ว สมาชิกกลุ่มแต่ละคนยังอาจกำหนด “ข้อผูกพันเฉพาะตัว” (Personal Commitment) ได้อีกด้วย เพื่อเป็นการใช้พลังในส่วนของตัวเองแต่ละคนให้เกิดผลในทางสร้างสรรค์มากที่สุด

Control —————> Commitment —————> Action

แผนภูมิ 1 แสดงขั้นตอนตามกระบวนการ A-I-C

ที่มา : นำชัย หนูผล การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. หน้า 167

กระบวนการ A-I-C (แผนภูมิ 1) จะสร้างพลังสร้างสรรค์ขึ้นเมื่อฝ่ายต่าง ๆ เข้ามาทำกิจกรรมร่วมกันด้วยความรัก ความเมตตาตัว “A” (Appreciation) นั้น คือ ธรรมะอย่างสูง ได้แก่ ความรักและความเมตตาคนอื่น ต้องรับฟัง อดทน และยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ซึ่งตรงกับหลักของพุทธศาสนา เพราะฉะนั้น “A” ทำให้เกิดพลังความดีเข้ามาอาจเรียกว่าเป็น “การพัฒนาทางจิตวิญญาณ” (Spiritual Development) เมื่อคนที่เข้ามาทำกิจกรรมมีความรักความเมตตาต่อกันแล้ว ก็จะทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันจากการทำงานด้วยกันที่เรียกว่า “Interactive Learning Through Action” จึงทำให้การพัฒนาประสบความสำเร็จเพราะทำให้เกิด “การเรียนรู้” ที่แท้จริง ซึ่งมีพลังมาก ปกติแล้วคนมักจะเรียนรู้กันยาก เพราะฉะนั้น “การพัฒนา” ต้องการ “การเรียนรู้” ทุกอย่างของทุกฝ่ายนั้นคือ ต้องมี “I” (Influence) ได้แก่ การเรียนรู้ร่วมกันให้เกิดพลังและต้องมี “C” (Control) ซึ่งได้แก่ “การจัดการ” (Management) และ “แผนปฏิบัติการ” (Action Plan) ที่กำหนดว่า ใครจะทำอะไร อย่างไร เมื่อใด มีค่าใช้จ่ายเท่าไร จะได้จากเงินจากไหน ถ้าไม่พอจะทำอย่างไร มีเป้าหมายอย่างไร ใครรับผิดชอบเป็นหลัก ใครต้องให้ความช่วยเหลือ เทคนิค A-I-C ได้แสดงกระบวนการ A-I-C ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ (ดังแผนภูมิ 1)

อย่างไรก็ตาม การใช้กระบวนการ A-I-C ในการวางแผนนี้จำเป็นต้องใช้ผู้ดำเนินรายการ (moderator) ที่มีความสามารถ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รวมทั้งสามารถดำเนินกิจกรรมนันทนาการ และกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ได้ดีอีกด้วย รวมทั้งจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของสมาชิกทุกคนในสังคมด้วย²⁹ สำหรับขั้นตอนของการดำเนินงานกระบวนการ A-I-C ในการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนนั้น สามารถดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ โดยมีกิจกรรมและเงื่อนไข³⁰ ดังตาราง 2

ตาราง 2 แสดงกิจกรรมและเงื่อนไขตามกระบวนการ A-I-C

กิจกรรม	เงื่อนไข
<p>ขั้นตอน A (Appreciation)</p> <p>1) กิจกรรมทำความรู้จักเพื่อสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย เป็นกันเอง</p> <p>2) การพูดคุยถึงพัฒนาการของหมู่บ้าน ความทุกข์ยากในอดีตและประสบการณ์การร่วมมือพัฒนาชุมชนที่ผ่านมา เพื่อให้ชุมชนตระหนักถึงและรู้สึกภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง</p> <p>3) การพูดคุยถึงสภาพ/ปัญหาของหมู่บ้านที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน (หมู่บ้านของวันนี้)</p> <p>- ให้แต่ละคนเขียน / วาดภาพตามความคิดของตนเอง มาก-น้อยตามความต้องการ</p> <p>- แบ่งกลุ่มย่อยแล้วให้แต่ละคนนำความคิดของตนเองไปเสนอต่อกลุ่มย่อยช่วยกันหลอมรวมความคิดเห็นของทุกคนในกลุ่มสรุปเป็นความเห็น/ผลงานของกลุ่ม</p> <p>- แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมานำเสนอความคิดของกลุ่มย่อยต่อกลุ่มใหญ่เพื่อหลอมรวมกัน</p> <p>4) การพูดคุยถึงความต้องการของหมู่บ้านและสิ่งที่ยกย่องให้หมู่บ้านมี/เป็น (หมู่บ้านในฝัน)</p> <p>- ใช้กระบวนการเดียวกับข้อ 3</p>	<p>- ต้องเปิดโอกาสให้ทุกคนได้พูดและแสดงออกอย่างเท่าเทียมกัน</p> <p>- ต้องพยายามกระตุ้นให้สมาชิกวัยต่าง ๆ ได้มีบทบาทในการพูดถึงการมีส่วนร่วมของตนเองในชุมชนและการพัฒนา</p> <p>- ต้องเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นของตนเองโดยเสรี ในขณะที่เดียวกันก็ต้องกระตุ้นให้แต่ละคนมีสำนึกร่วมกับกลุ่ม</p> <p>- ผู้ดำเนินการเป็นผู้ควบคุมการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด รวมทั้งการแบ่งกลุ่ม เพื่อให้ทุกคนปฏิบัติตามกติกาที่ตั้งไว้</p> <p>- การจัดกลุ่มควรแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ๆ ละ 10 คน</p> <p>- เงื่อนไขเหมือนในข้อ 3</p>
<p>ขั้นตอน I (Influence)</p> <p>5) การจัดลำดับความสำคัญของความต้องการของหมู่บ้าน</p> <p>- แบ่งกลุ่มย่อยให้แต่ละกลุ่มพิจารณาความต้องการทั้งหมดของหมู่บ้านที่ได้มีการนำเสนอมาแล้วและคัดเลือกให้เหลือเพียง 10 ประการที่กลุ่มเห็นว่าสำคัญที่สุด</p> <p>- แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมานำเสนอผลสรุปของแต่ละกลุ่มย่อยต่อกลุ่มใหญ่เพื่อหลอมรวมกัน</p>	<p>- เงื่อนไขเหมือนในข้อ 3</p> <p>- ควรกระตุ้นให้กลุ่มย่อยใช้ความพยายามอย่างหนักในการค้นหาเหตุผลสนับสนุนความเห็นของกลุ่มเพื่อจูงใจให้กลุ่มอื่นเห็นคล้อยตามด้วย</p>

กิจกรรม	เงื่อนไข
<p>- ให้นักกลุ่มย่อยกลับไปพิจารณาความต้องการทั้งหมดที่ผ่านการคัดเลือกแล้วนั้น และคัดเลือกใหม่ให้เหลือเพียง 2-3 ประการที่กลุ่มเห็นว่ามีความสำคัญที่สุด</p> <p>- แต่ละกลุ่มย่อยส่งตัวแทนมานำเสนอผลสรุปของกลุ่มย่อยและถกเถียงกันด้วยเหตุผลว่าความต้องการข้อใดมีความสำคัญมากน้อยกว่ากันอย่างไร แล้วให้นักกลุ่มใหญ่ทั้งหมดลงคะแนนเสียงเลือกเพียง 3-4 ประการที่เห็นว่าสำคัญที่สุด เพื่อนำไปสู่การดำเนินการต่อไป</p> <p>ขั้นตอน C (Control)</p> <p>6) การวางแผนดำเนินการเพื่อแก้ปัญหา / ตอบสนองความต้องการของหมู่บ้าน ตามความสนใจของตนเอง</p> <p>- ให้ผู้ร่วมกิจกรรมเลือกเข้ากลุ่มย่อยตามหัวข้อความต้องการของหมู่บ้าน ตามความสนใจของตนเอง</p> <p>- แต่ละกลุ่มคิดและวางแผน ตลอดจนเขียนโครงการดำเนินงานเพื่อทำให้ความต้องการของหมู่บ้านเป็นความจริงขึ้นมาได้ โดยเน้นการใช้ศักยภาพและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเอง ทั้งนี้โครงการที่เขียนขึ้นควรประกอบด้วย รายละเอียดมากที่สุดเท่าที่จะคิดได้ เพื่อให้สะดวกต่อการนำโครงการไปดำเนินงานจริงต่อไป เช่น จะทำอะไร เมื่อไร ทำอย่างไร ใครทำ มีการแบ่งบทบาทหน้าที่อย่างไร ประสานงานกับใคร จะได้มาจากไหน ทำแล้วจะได้ประโยชน์อะไร เป็นต้น</p> <p>- แต่ละกลุ่มย่อยส่งตัวแทนมานำเสนอแผนงานและโครงการต่อกลุ่มใหญ่</p>	<p>- ในการนำเสนอให้จัดเก้าอี้ไว้ตรงกลาง 4 ตัว ให้ตัวแทนของทั้ง 3 กลุ่มนั่งเก้าอี้ 3 ตัว และเหลือเก้าอี้ว่างไว้หนึ่งตัวสำหรับสมาชิกกลุ่มคนอื่น ๆ มานั่งเพื่อพูดแสดงความคิดเห็นในเชิงคัดค้านหรือสนับสนุนผู้นำเสนอคนหนึ่งคนใด ทั้งนี้สมาชิกที่จะแสดงความคิดเห็นจะต้องมานั่งเก้าอี้ตัวที่ 4 นี้จึงจะแสดงความคิดเห็นได้แต่จะนั่งพูดอยู่กับที่ของตนเองในวงนอกไม่ได้ ผู้ดำเนินรายการต้องควบคุมกติกากิจกรรมนี้อย่างเคร่งครัด</p> <p>- ผู้ดำเนินรายการต้องลดบทบาทของตนเองลง เพื่อให้ผู้ร่วมกิจกรรมรับบทบาทหน้าที่ในการตัดสินใจ และควบคุมการดำเนินกิจกรรมแทน</p>

การมีส่วนร่วมของชุมชนจะสามารถทำให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ที่เป็นการพัฒนาการระหว่างการพัฒนาและการอนุรักษ์ควบคู่กัน หนึ่งหากชุมชนมีส่วนร่วมและมีอำนาจเพียงพอในการควบคุมการท่องเที่ยวจะก่อให้เกิดการพัฒนาคน (human resource development) อีกทั้งสามารถจัดสรรผลประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมและเกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนมากขึ้น อย่างไรก็ตามการให้ชุมชนมีส่วนร่วมนั้น สิ่งสำคัญที่จำเป็นคือ การให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ชุมชนในการดูแลรักษาทรัพยากร สิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับการเพิ่มทักษะในการจัดการและการประสานงานและท้ายสุดชุมชนจะสามารถควบคุมพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ มีการรักษาระบบนิเวศที่ยั่งยืน สังคมพัฒนาอย่างเหมาะสม มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยการพัฒนาของชุมชนเอง

การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นนั้นอาจเกิดขึ้นในหลายลักษณะ (forms of participation) หากแต่ลักษณะหรือรูปแบบการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (genuine participation) ซึ่งเป็นไปในลักษณะการร่วมมือกันระหว่างประชาชนท้องถิ่นและนักพัฒนาในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานพัฒนา หรือลักษณะของการมีส่วนร่วมแบบประชาชนมีอำนาจ (empowerment) โดยประชาชนท้องถิ่นดำเนินงานพัฒนาด้วยตนเองทั้งกระบวนการ

สำหรับแนวทางในการดำเนินการวางแผนโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น ควรมีการดำเนินการตามแนวคิดของกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research, PAR) โดยใช้เทคนิค A-I-C ในการประชุมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งจะทำให้สมาชิกกลุ่มเกิดวิสัยทัศน์ร่วม³¹ อุดมการณ์ร่วมในการกำหนดเป้าหมาย และวิธีการดำเนินงานไปสู่เป้าหมายซึ่งจะมีผลให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในท้ายที่สุด

4. การจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์

การจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์³² เป็นการบริการที่นักท่องเที่ยวสามารถพักค้างกับเจ้าของบ้านด้วยความเต็มใจให้บริการมีการแลกเปลี่ยนความรู้ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ตลอดจนศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน โดยคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในการดำเนินกิจกรรมการจัดโฮมสเตย์³³ ต้องมุ่งจัดเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวให้คงทนถาวรด้วยการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเน้นการรักษาความสมดุลของธรรมชาติ คำนึงถึงความขีดความสามารถในการรองรับพื้นที่และชุมชนเอง มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตตลอดจนการท่องเที่ยวประเภทอื่น อันเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและศิลปกรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ธรรมชาติ เกษตรกรรมและสุขภาพ ฯลฯ มีลักษณะการจัดการที่เน้นการสนับสนุน ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวด้วยกระบวนการชุมชนเข้มแข็ง มีความยุติธรรมในการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง เปิดโอกาสให้เกิดการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อ ความเป็นอยู่ ตลอดจนภูมิปัญญาชาวบ้าน ชุมชนท้องถิ่นสามารถหาทางออกในการจัดการ ทั้งเชิงรับและเชิงรุก

เกี่ยวกับโฮมสเตย์ เพื่อปกป้องทรัพยากรและผลประโยชน์ของชุมชนโดยรวม ขณะเดียวกันจุดขายของโฮมสเตย์แต่ละแห่ง คือ เอกลักษณะขนบธรรมเนียมประเพณีเฉพาะท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งไม่สามารถหาซื้อได้ในท้องถิ่นอื่น ๆ หรือที่เรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

โฮมสเตย์เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและสามารถดำเนินการได้ในชุมชนต่าง ๆ ของประเทศไทย เช่น พื้นที่ที่ส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เช่น บ้านชุมชวม จังหวัดตาก เกาะยาว จังหวัดพังงา บ้านห้วยสี จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นต้น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism) เช่น บ้านท่าด่าน จังหวัดนครนายก เป็นต้น ขณะที่การจัดโฮมสเตย์ในแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ (Historical Attractions) และแหล่งท่องเที่ยวทางวิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรม (Cultural Attraction) นั้น มักจะดำเนินการท่องเที่ยวที่นำเสนอเอกลักษณ์ของชุมชน เช่น บ้านปลายโพรงพวง จังหวัดสมุทรสงคราม บ้านเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี บ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นต้น ซึ่งการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในประเทศไทยในปัจจุบัน ได้เริ่มแพร่หลายมากขึ้น

4.1 ความหมายของโฮมสเตย์

โฮมสเตย์ เรียกได้หลายชื่อ อาทิ บ้านพักแรม หรือที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท หรือการท่องเที่ยวเชิงพักอาศัยตามบ้าน ซึ่งมีความหมายดังนี้

โฮมสเตย์³⁴ หมายถึง การจัดการที่พักของชาวบ้านในชุมชนให้แก่ผู้มาเยือนด้วยความยินยอมและเต็มใจของเจ้าของบ้าน ซึ่งบ้านพักที่ให้บริการต้องมีห้องพักหรือพื้นที่ ที่สามารถรองรับและสามารถให้บริการแก่ผู้มาเยือนได้ตามขีดความสามารถ การพักร่วมกับชาวบ้านในชุมชนจะก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) ร่วมกันระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการสร้างความรู้ (Knowledge) ความเข้าใจ (Understanding) ในวิถีชีวิตชุมชนเกิดทัศนคติที่ดีต่อชุมชน อันเนื่องมาจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน รวมถึงการที่ชุมชนและนักท่องเที่ยวได้รับความประทับใจ และพึงพอใจ (Appreciation and Impression) จากวิถีชีวิตชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนอีกด้วย

โฮมสเตย์³⁵ หมายถึง บ้านซึ่งเจ้าของบ้านให้บริการห้องพักรวมอาหารเช้าและสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นอื่น ๆ ในการพักแรมแก่นักเดินทางท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนที่เดินทางมายังท้องถิ่นนั้น ๆ โดยได้รับสินจ้างเป็นค่าตอบแทน โดยมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของบ้านและนักท่องเที่ยว ซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมที่ดีระหว่างกัน

ลักษณะของโฮมสเตย์³⁶ หรือบ้านพักแรม หรือบ้านที่จัดการท่องเที่ยวเชิงพักอาศัยตามบ้าน หมายถึง บ้านพักแรมที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เกษตรกรรม ทะเล ภูเขา ซึ่งต้องอยู่ในสภาพแวดล้อมแบบชนบทและมีได้ อยู่ในตัวอาคาร ตั้งอยู่ในบรรทัดฐานของกฎเกณฑ์ว่าด้วยสถานประกอบการ ด้านที่พักอาศัย กฎเกณฑ์ด้านสุขอนามัยและความปลอดภัยของประเทศ ตามระบบ ข้อกำหนด คุณสมบัติและมาตรฐานของบ้านพักแรม ภายใต้การรับรองของหน่วยงาน หรือองค์กรใดองค์กรหนึ่ง

4.2 ความสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์³⁷

กิจการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ขยายตัวรับความต้องการความเรียบง่ายของวิถีชีวิตที่เป็นอยู่ ซึ่งมีเอกลักษณ์แตกต่างหลากหลายมาสนองความต้องการวิถีชีวิตที่อยู่ไกลป่าคอนกรีตของนักท่องเที่ยว นักการตลาดมองเป็นสินค้าตัวหนึ่งที่สามารถพัฒนาเป็นยี่ห้อที่มีชื่อเสียง แต่ต้องหยิบเอาจุดเด่นที่มีความเฉพาะตัวและเลียนแบบได้ยากพร้อมกับบริการที่เป็นเลิศ อย่างไรก็ตาม รัฐบาลจะต้องจัดระเบียบ กระแสธุรกิจที่เกิดขึ้นเพื่อสร้างเป็นธุรกิจถาวร โดยให้ความรู้ความเข้าใจถึงธุรกิจที่ถูกต้อง ทั้งชาวบ้าน ที่ทำธุรกิจและลูกค้าที่เป็นนักท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งที่มีความโดดเด่นด้านทรัพยากร สามารถใช้การจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ เข้ามาเป็นกิจกรรมเสริม เพื่อเพิ่มสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวพำนักอยู่ในชุมชนนานขึ้น ในขณะที่หลายแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งไม่มีความโดดเด่นทางทรัพยากรการท่องเที่ยว แต่ได้มีความพยายามใช้การจัดโฮมสเตย์ เข้ามาเป็นกิจกรรมที่จะดึงนักท่องเที่ยวเข้าสู่ชุมชน ซึ่งการจัดการดังกล่าวล้วนแต่เป็นการสร้างอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้ให้กับชุมชนด้วยการเพิ่มระยะเวลาในการพักมากขึ้น

4.3 ผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์

ชุมชนต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ได้รับผลประโยชน์³⁸ ดังนี้

- 4.3.1 มีรายได้เสริมและหลักแก่ครอบครัวสมาชิก ไม่ว่างงาน ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น
- 4.3.2 รายได้ที่เป็นผลพลอยได้ เช่น การขายพืชผล หรือผลผลิตของชุมชน และมีรายได้เพิ่มขึ้นจากหลายกิจกรรมที่สืบเนื่อง
- 4.3.3 ความรักสามัคคี และการให้ความร่วมมือช่วยเหลือกันในชุมชนดีขึ้น
- 4.3.4 ระเบียบสังคมเพื่อการอยู่ร่วมกัน และการยอมรับกันในกลุ่มมีมากขึ้น
- 4.3.5 พัฒนาการด้านการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ๆ มากยิ่งขึ้น โลกทัศน์ของสมาชิกกว้างไกลขึ้น
- 4.3.6 ความรู้สึกเป็นเจ้าของและการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมลดน้อยลง เพราะความเข้าใจในการดูแลรักษา จิตสำนึกของการอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติมีมากขึ้น
- 4.3.7 ความภาคภูมิใจในท้องถิ่นคนมีมากขึ้น
- 4.3.8 การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนดีขึ้น
- 4.3.9 ชาวบ้านเห็นความสำคัญและรู้สึกหวงแหนธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ชุมชนยิ่งขึ้น
- 4.3.10 การบุกรุกและทำลายป่าลดลง
- 4.3.11 เปิดโลกทัศน์ และการเรียนรู้ของชาวบ้าน
- 4.3.12 ชุมชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐในกิจกรรมที่เกี่ยวกับชุมชนของตน

โดยตรง

- 4.3.13 มีระเบียบของสังคมในชุมชนเพื่อการอยู่ร่วมกันมากขึ้น
- 4.3.14 สมาชิกชุมชนวิสัยทัศน์กว้างไกลขึ้น และมีการเรียนรู้เชิงธุรกิจมากขึ้น
- 4.3.15 ความภาคภูมิใจในชีวิตความเป็นอยู่
- 4.3.16 สมาชิกที่ร่วมโครงการมีรายได้เสริมเพิ่มขึ้นบ้างเล็กน้อยจากการให้ชมสวน
- 4.3.17 เกิดความภาคภูมิใจในสวนผลไม้และสวนดอกไม้ที่มีผู้มาเยี่ยมชม
- 4.3.18 ความร่วมมือของชุมชนมีมากขึ้น เพราะมีการปรึกษาหารือในกิจกรรมต่าง ๆ

อยู่เสมอ

- 4.3.19 ชุมชนมีพัฒนาการด้านการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น
- 4.3.20 มีการประสานและได้รับการยอมรับจากหน่วยงานภายนอก ทั้งภาครัฐและ

เอกชนมากยิ่งขึ้น

- 4.3.21 อาชีพภายในชุมชนหลากหลายมากขึ้นกว่าเดิม ซึ่งมีเพียง 1 หรือ 2 อย่างเท่านั้น

ชุมชนกว้างขวางขึ้น

- 4.3.22 การเรียนรู้ทางวิชาการและอื่น ๆ ของสมาชิกมีมากขึ้น ทำให้วิสัยทัศน์ของ

- 4.3.23 ชุมชนของคนเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

- 4.3.24 การตัดไม้ทำลายป่าลดลง

- 4.3.25 ชาวบ้านเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่มกัน

4.4 จุดกำเนิดของการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์³⁹

จุดเริ่มต้นและความเป็นมาของการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในทวีปยุโรปในช่วง 50 ปี ที่ผ่านมา ซึ่งเป็นช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ผู้คนเริ่มแสวงหาแหล่งท่องเที่ยวและที่พักที่ห่างไกลชุมชนเมือง และร่องรอยความกดดันของสงคราม ไปสู่พื้นที่ชนบทที่เต็มไปด้วยความสงบร่มรื่น ธรรมชาติที่สวยงาม ก่อให้เกิดที่พักแรม นักท่องเที่ยวประเภทใหม่ ๆ ขึ้น ได้แก่ Bed & Breakfast บ้านพักในฟาร์ม (Farmhouse) เกสต์เฮาส์ (Guesthouse) และ โฮมสเตย์ (Home Stay) ซึ่งมีลักษณะคล้าย ๆ กัน แต่เรียกชื่อแตกต่างกันไปตามพื้นที่ประเทศและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไป (ภาคผนวก ฉ) อย่างไรก็ตาม ถึงแม้จะเรียกชื่อแตกต่างกันไป แต่ทั้งหมดดำเนินการ ภายใต้แนวคิดเดียวกันคือ ถือว่าผู้ที่มาพักเป็นแขกของบ้าน มิใช่ นักท่องเที่ยว (Be a guest, not just a tourist) และภายใต้การพัฒนาแบบการท่องเที่ยวชนบท (Rural Tourism)

4.5 การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในประเทศไทย⁴⁰

ความเป็นมาหรือจุดเริ่มต้นของการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในประเทศไทยนั้น ผู้บุกเบิกและประสบความสำเร็จในการสร้างธุรกิจโฮมสเตย์ คือ บ้านปลายโพพทาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสาครที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องถึง 5 ปีแล้ว นายธวัช บุญพิศ อดีตกำนันหมู่บ้านปลายโพพทาง ปัจจุบันมีตำแหน่งประธานชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น เป็นหัวเรี่ยวหัวแรง

ที่ออกแบบธุรกิจขึ้นมา กล่าว ภารกิจโฮมสเตย์ที่หมู่บ้านแห่งนี้เริ่มต้นในปี 2540 (เข้าคเป็นธุรกิจอย่างเป็นทางการปี 2544) ใช้จุดเด่นของบ้านทรงไทยโบราณซึ่งมีมากกว่า 100 หลังในหมู่บ้านนำมาเป็นจุดขาย โดยมีชาวบ้านเข้าร่วมโครงการทั้งหมด 28 หลังคาเรือน วางโปรแกรมการท่องเที่ยวไปเชื่อมชมวิถีชีวิตของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ตามแม่น้ำ ถ้าคลอง กลางคืนมีการนำนักท่องเที่ยวไปดูหิ่งห้อย ได้ค้นตำพู่ ซึ่งเป็นต้นไม้ที่มีอยู่เป็นจำนวนมากและจัดอาหารที่เป็นรายการอาหารสำหรับชาวบ้านแท้ ๆ ให้รับประทาน และมีการนอนพักแรมที่บ้านเรือนไทยของชาวบ้านในโครงการที่ตั้งอยู่บนสองฝั่งคลองรวมทั้งพื้นที่ตั้งอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพฯ มากนัก ทำให้ปลายโพงพางได้รับความยอมรับอย่างรวดเร็ว นายรัช บุญพิศ กล่าวคือว่า การบริหารจัดการเพื่ออำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวแต่ละครั้งเป็นหัวใจสำคัญ ซึ่งเขาจะเป็นผู้ดูแลเอง โดยกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยววันละไม่เกิน 100 คนเท่านั้น ปัจจุบันหมู่บ้านปลายโพงพาง ซึ่งเก็บค่าใช้จ่ายนักท่องเที่ยวจำนวน 700 บาท/คน (รวมค่าที่พัก อาหาร ค่าเรือ) โดยเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย ร้อยละ 80 ที่เหลือเป็นชาวต่างชาติ

4.6 การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ ในประเทศไทย

ในการพัฒนาและส่งเสริมการจัดทำโฮมสเตย์หลายมิติ โดยพิจารณาตามวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับชุมชนนั้น ๆ โดยการจัดทำโฮมสเตย์ ต้องมองว่าบ้านไม่ใช่แค่เป็นที่พักเท่านั้น แต่ต้องประกอบด้วยคน วิถีชีวิตของชุมชน การส่งเสริมพัฒนาจะต้องสร้างฐานของชุมชนให้แน่นและพร้อมก่อน ในแต่ละชุมชนต้องมีจุดยืนที่ชัดเจน มีวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีที่แสดงออกถึงความเป็นไทย และสิ่งที่สำคัญ การเต็มใจการแสดงออกถึงความเป็นไทยและต้อนรับผู้มาเยือน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งในการพัฒนาชุมชนต้องมีการพัฒนาในด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมและจิตวิญญาณให้สมดุลกัน เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยต้องให้ชุมชนเป็นเจ้าของกิจการเอง มีการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ส่วนการพัฒนาการจัดการทำโฮมสเตย์ให้ได้มาตรฐานนั้นต้องมองใน 3 ด้าน" คือ

4.6.1 ด้านภูมิประเทศ สภาพแวดล้อมและกิจกรรมทางประเพณี วัฒนธรรม การท่องเที่ยวแบบต่าง ๆ

4.6.2 ด้านที่พัก บ้านตามวิถีชีวิตของแต่ละชุมชนโดยมองเรื่องความสะอาดเป็นหลัก

4.6.3 ด้านมนุษย์ในชุมชนต้องให้ความรู้พร้อม สร้างจิตสำนึกในจุดยืนของตนเอง

4.7 ลักษณะของนักท่องเที่ยวโฮมสเตย์

4.7.1 เป็นนักท่องเที่ยวอิสระ

4.7.2 มีความต้องการและความสนใจที่หลากหลาย

4.7.3 ไม่ยึดติดแหล่งท่องเที่ยวแหล่งใดแหล่งหนึ่ง

4.7.4 มีกำลังซื้อสูง

4.7.5 เป็นนักศึกษา/นักเรียน เรียนรู้และหาประสบการณ์

4.8 เหตุผลที่นักท่องเที่ยวเลือกพักโฮมสเตย์⁴²

4.8.1 นักท่องเที่ยวรู้สึกใกล้ชิดและได้สัมผัสกับธรรมชาติที่สวยงาม

4.8.2 นักท่องเที่ยวมีโอกาสพบปะกับชุมชนท้องถิ่นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรม

ที่แตกต่างกัน

4.8.3 โฮมสเตย์มีราคาถูกกว่าการพักโรงแรม

4.9 ความต้องการพื้นฐาน 10 ประการของนักท่องเที่ยว⁴³

4.9.1 เตียงนอนที่สบายในราคาสมเหตุสมผล

4.9.2 ห้องอาบน้ำและส้วมที่สะอาด

4.9.3 อาหารพื้นบ้านง่าย ๆ แต่ปรุงมาอย่างดี

4.9.4 ทิวทัศน์และธรรมชาติของชนบทที่สวยงาม

4.9.5 ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของท้องถิ่น

4.9.6 กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ อาทิ เดินป่า ตกปลา ชิมข้าว ปั่นเขา ช้างกระยาน

4.9.7 ร้านค้าทั่วไปและร้านจำหน่ายสินค้าของที่ระลึก

4.9.8 ความบันเทิง อาทิ คอนเสิร์ต การเดินรำ การแสดงพื้นบ้าน

4.9.9 ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

4.9.10 ความเป็นมิตร และรอยยิ้มของเจ้าบ้าน

5. รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์

ลักษณะของการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์⁴⁴

ธุรกิจบริการที่พักค้างแรมให้กับนักท่องเที่ยว นั้น ไม่เพียงแต่มีธุรกิจโรงแรม รีสอร์ทและเกสต์เฮาส์ ยังมีธุรกิจบริการที่เรียกว่า โฮมสเตย์ ซึ่งจัดเป็นบริการที่พักหน่วยที่เล็กที่สุด มีเพียงแห่งละหนึ่งหรือสองห้องนอน แต่ให้บริการมากกว่าการพักที่โรงแรม ตรงที่เจ้าของกิจการและนักท่องเที่ยวต่างเปิดใจเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์แปลกใหม่ที่เปี่ยมมิตรไมตรี เจ้าของบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากงานประจำ

การแบ่งห้องพักหนึ่งหรือสองห้องนอนในบ้านที่อยู่ในชุมชนให้นักท่องเที่ยว 2 หรือ 4 คนพักอาศัยมากกว่าหนึ่งคืน เจ้าของบ้านทำอาหารเพิ่ม และร่วมรับประทานอาหารด้วยกัน ร่วมวงสนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ช่วงที่มีงานประเพณีก็พาไปร่วมงานประเพณี พร้อมทั้งนำชมหรือจัดรายการเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ ท้องถิ่นนั้นด้วย ทั้งนี้เจ้าของบ้านคิดราคาค่าบริการเป็นราคามิตรภาพหรือราคาเหมาะสม การบริการท่องเที่ยวเช่นนี้รวมเรียกว่า โฮมสเตย์

สำหรับการจัดโฮมสเตย์ในประเทศไทย นับเป็นการจัดการเชิงธุรกิจชุมชนที่นับเนื่องหรือต่อเนื่องจากการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวสวนเกษตร

ที่ผู้จัดรายการ นำเที่ยวแต่ละประเภทเป็นฝ่ายผนวกรายการพักผ่อนในบ้านที่ยินดีเปิดรับบริการ ยังไม่มีการจัดการด้านการตลาดโฮมสเตย์อย่างเป็นทางการในเชิงธุรกิจโดยชุมชน ดังนั้นคณะกรรมการบริหารชุมชนขนาดเล็ก (องค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาลตำบล) จะต้องจัดแบ่งเจ้าหน้าที่ทำงาน เรียนรู้วิธีการจัดการ การให้บริการ พร้อมกันนั้นสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่ดูแลพื้นที่ ในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ ทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยงเข้าไปประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาลตำบลจัดทำทำเนียบเจ้าของบ้านผู้ให้บริการ เผยแพร่ข้อมูลออกไปให้กว้างขวาง มีเครือข่ายการบริการรับสมัครนักท่องเที่ยว

ส่วนเจ้าของบ้านที่ประสงค์เข้าร่วมเป็นผู้ให้บริการโฮมสเตย์ จะต้องเรียนรู้และเข้าใจวิธีการให้บริการทั้งการจัดที่พักที่มีคุณภาพ (สะดวก สะอาดและปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว) การติดต่อสื่อสาร พูดคุยสนทนาปราศรัยในภาษาที่เข้าใจกันได้ง่าย และการให้บริการที่เป็นมิตรไมตรี กระบวนการจัดการเช่นนี้ อาจเรียนรู้จากการเข้ารับการฝึกอบรม การแนะนำจากผู้มีประสบการณ์ที่ ประสบผลความสำเร็จ หรือเดินทางไปดูงานจากบ้านที่มีการจัดการที่ดี เป็นต้น

5.1 การจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์

การจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ นักท่องเที่ยวจะได้รับประสบการณ์อะไรหรืออย่างไรบ้าง เป็น สิ่งที่ชุมชนที่มีการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ต้องให้ความสนใจและความสำคัญที่ควรศึกษา เพราะ รวมถึงความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและรายได้ที่พึงได้รับของชุมชน จากประสบการณ์การจัดการ ท่องเที่ยวของชุมชนอื่นๆ นั้น นักท่องเที่ยวได้ประสบการณ์ในที่พักและเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เจ้าของบ้านได้เงินเป็นค่าบริการและการจัดการ การจัดบริการโฮมสเตย์ หากคิดแบบไทย ๆ เสมือนหนึ่งการต้อนรับรองให้การต้อนรับเพื่อนต่างบ้านต่างเมือง ทว่าเพื่อนที่มาพักค้างแรมแต่ละครั้ง เจ้าของบ้านไม่เคยรู้จักกันมาก่อน ทราบเรื่องราวส่วนตัวของผู้มาพักจากโบสถ์ที่กรอกข้อมูลส่งมา ให้ จึงต้องมีการเรียนรู้ พูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ทำนองเดียวกันตัวนัก ท่องเที่ยวรู้จักเจ้าของบ้านและครอบครัวจากข้อมูลที่ประกาศยินดีต้อนรับบริการนักท่องเที่ยว นับเป็น การรู้จักเขา รู้จักเรา จากการอ่านข้อมูล ก่อนที่จะมารู้จักกันพร้อมหน้าพร้อมตากันที่บ้าน

บริการโฮมสเตย์ แตกต่างจากการรับรอง การต้อนรับเพื่อนต่างบ้านต่างเมืองก็ตรงที่ เจ้าของ บ้านแจ้งรายละเอียดส่วนตัว ครอบครัวและการประกอบอาชีพ การบริการอาหารและนำเที่ยว พร้อมทั้งกำหนดราคาให้ทราบ นักท่องเที่ยวแจ้งรายละเอียดส่วนตัวและยอมรับกติกาการบริการ ยินดีจ่ายเงิน ตามที่เจ้าของบ้านกำหนดค่าบริการ นักท่องเที่ยวต้องใช้เวลาติดต่อดำเนินการเข้าพักแรมกับเจ้าของบ้าน โดยใช้เวลาติดต่อดำเนินการและได้รับการยอมรับ (ตอบรับ) ล่วงหน้าอย่างน้อย 2-3 อาทิตย์

ขณะเดียวกันในฐานะเจ้าของบ้าน ผู้ประกอบการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในบริการการท่องเที่ยวเป็นอย่างดี ในฐานะเจ้าของบ้านจะต้องจัดเตรียมห้องพักและ ห้องนอน (สะอาด) ให้นักท่องเที่ยวพักค้างแรมเป็นห้องส่วนตัว เพราะบางช่วงเวลานักท่องเที่ยว

ต้องการความเป็นส่วนตัว มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน จัดทำอาหารตามแบบชีวิตประจำวัน ปกติเพื่อนักท่องเที่ยวแต่ละมือ วางแผนหรือเตรียมจัดรายการนำเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยว อาจพาไปเที่ยวเองตามความเหมาะสมหรือแนะนำให้ไปเที่ยวกับบริษัทนำเที่ยว สิ่งสำคัญการจัดการท่องเที่ยว โฮมสเตย์ ที่เจ้าของบ้าน ควรคำนึงถึง ดังนี้

5.1.1 ลักษณะของบ้านที่สามารถเปิดให้บริการบ้านพักแรม พร้อมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีบริการ

5.1.2 ลักษณะของการบริการของบ้านพักแรมแก่นักท่องเที่ยว

5.1.3 ความชัดเจนในด้านราคาค่าที่พักในปัจจุบันและการแบ่งสรรปันส่วนรายได้

5.1.4 ความคาดหวังในการให้บริการของเจ้าของบ้าน ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่ได้มาใช้บริการ

5.1.5 การมีความสัมพันธ์ทางเพศที่ไม่ถูกต้องและขัดต่อศีลธรรมอันดีงาม กรณีที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

5.2 ข้อกำหนดหรือคุณสมบัติและมาตรฐานของโฮมสเตย์⁴⁵ มีดังนี้

5.2.1 ผู้ประกอบการโฮมสเตย์ต้องได้รับการดูแล

5.2.2 ต้องจ่ายค่าธรรมเนียมการรับรองและอนุญาตให้ผู้ประกอบการบ้านพักแรมจากหน่วยงานหรือองค์กรที่รับผิดชอบ เข้าเป็นสมาชิกโฮมสเตย์ประจำปี แก่หน่วยงาน หรือองค์กรที่รับผิดชอบดูแล โดยบ้านที่ได้รับการอนุมัติให้ผู้ประกอบการเป็นโฮมสเตย์จะได้รับการอนุญาตให้ติดตั้งป้าย “โฮมสเตย์หรือบ้านพักแรม” ซึ่งจะใช้กับโฮมสเตย์ทั่วประเทศ ที่ได้รับการอนุญาตจากหน่วยงานหรือองค์กรที่รับผิดชอบดูแล

5.2.3 ผู้ประกอบการโฮมสเตย์จะต้องระบุรายละเอียดเกี่ยวกับโฮมสเตย์ของตน อาทิ ข้อมูลเกี่ยวกับตัวเจ้าของบ้านและผู้อาศัยในบ้าน สถานที่ตั้งและสถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง จำนวนห้องพักและจำนวนคนที่สามารถเข้าพัก ห้องน้ำและห้องส้วม ราคาที่พักพร้อมอาหารเช้า สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ฯลฯ

5.2.4 ให้มีการลงทะเบียนการเข้าพักของนักท่องเที่ยว โดยใช้ใบลงทะเบียนแขกพักแบบเดียวกับที่ใช้ในโรงแรม โดยให้ส่งไปยังหน่วยงานหรือองค์กรที่รับผิดชอบภายในจำนวนวันที่กำหนด นับจากวันที่ผู้พักอาศัยได้ออกจากโฮมสเตย์

5.2.5 ห้องพักของผู้มาเยือนต้องแยกต่างหากจากห้องนอนของเจ้าของบ้าน อาจจะประกอบด้วยห้องนอนหนึ่งห้องหรือหลายห้องแต่ไม่เกิน 5 ห้อง แต่จำนวนนักท่องเที่ยวที่พักอาศัยในโฮมสเตย์หลังหนึ่ง ๆ ต้องไม่เกิน 15 คนต่อคืน เพื่อการดูแลที่ทั่วถึง

5.2.6 บ้านที่ให้บริการโฮมสเตย์จะต้องมีห้องน้ำและห้องส้วมที่เพียงพอต่อจำนวนผู้พักอาศัย พร้อมทั้งดูแลความสะอาดอย่างถูกสุขลักษณะอยู่เสมอ

5.2.7 ให้บริการอาหารเช้าที่มีปริมาณเพียงพอแก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือน ณ ห้องรับประทานอาหารของบ้าน หรือสถานที่อื่น ที่ได้จัดเตรียมไว้อย่างถูกสุขลักษณะสำหรับการรับประทานอาหารอย่างอบอุ่น

5.2.8 พื้นที่พักอาศัยของโฮมสเตย์ ต้องกว้างเพียงพอต่อจำนวนผู้เข้าพักและจำนวนเครื่องนอนที่จำเป็นเพียงพอตามสภาพพื้นที่แก่ผู้เข้าพักแต่ละคน อันได้แก่ เตียงนอนพร้อมฟูกหรือฟูกไม่มีเตียงนอน หมอน ผ้าห่ม ฯลฯ โดยผ้าปูที่นอนและปลอกหมอนถือเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องมีบริการ

5.2.9 จะต้องมีการทำความสะอาดห้องพักทุกวันและต้องซักผ้าปูที่นอนปลอกหมอนทุกครั้งที่มีผู้มาเยือนออกจากโฮมสเตย์ รวมถึงต้องดูแลเครื่องนอนอื่น ๆ ให้สะอาด ถูกสุขลักษณะและมีสภาพดีพร้อมสำหรับผู้มาเยือนใหม่ที่จะเข้าพัก

5.2.10 ผู้ที่สามารถประกอบการโฮมสเตย์ได้ ต้องขึ้นทะเบียน “โฮมสเตย์หรือบ้านพักแรม” กับองค์กรที่ควบคุมดูแลและต้องได้รับอนุญาตให้ประกอบการโฮมสเตย์ได้เท่านั้น ทั้งนี้ต้องเสียค่าธรรมเนียมสำหรับใบอนุญาตให้ประกอบการโฮมสเตย์พร้อมป้าย (แต่ละบ้านอาจติดตั้งป้าย “โฮมสเตย์หรือบ้านพักแรม”) โดยค่าธรรมเนียมนี้ยังสามารถนำมาใช้ในการดำเนินการขององค์กรที่รับผิดชอบดูแลโฮมสเตย์ เช่น การเดินทางไปตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานของโฮมสเตย์ที่เปิดให้บริการ การจัดทำคู่มือโฮมสเตย์ที่เปิดให้บริการอย่างถูกกฎเกณฑ์และได้รับการรับรองในประเทศไทย เพื่อเป็นข้อมูลแก่นักเดินทาง

5.2.11 โฮมสเตย์อาจจำเป็นต้องมีการแบ่งระดับนักท่องเที่ยว โดยใช้สัญลักษณ์ในการแยกระดับ เช่น รวงข้าว จิ้งหรีด หรืออื่น ๆ ตามควร เพื่อบ่งบอกถึงมาตรฐานหรือคุณภาพในการให้บริการ ทั้งนี้ เจ้าของบ้านแต่ละแห่ง ต้องแจ้งรายการบริการของโฮมสเตย์ ให้ผู้ปกครองท้องถิ่น ได้แก่ สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลและหรือสำนักงานเทศบาลตำบลเพื่อฝ่ายปกครองท้องถิ่น จะได้ให้ความคุ้มครองดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้กับเจ้าของบ้านพักและนักท่องเที่ยว อีกทั้งช่วยเผยแพร่การบริการของลูกบ้านออกไปอย่างกว้างขวาง บางแห่งอาจช่วยประสานงานกับสำนักงานการ ท่องเที่ยวของภาคเอกชนและรัฐบาล โดยคิดค่าบริการค่าประสานงานหรือค่าคอมมิชชั่นจากเจ้าของบ้าน โดยตกลงกันเป็นหลักการเท่ากันทุกบ้าน สำนักงานปกครองท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบล หรือเทศบาลตำบล นำเงินค่าบริการที่เรียกเก็บจากเจ้าของบ้าน เป็นค่าใช้จ่ายในการประสานงาน เช่น ค่าจัดส่งเอกสารทางไปรษณีย์ ค่าโทรศัพท์ โทรสาร เป็นต้น ดังนั้นการจัดโฮมสเตย์จึงเป็นธุรกิจบริการในชุมชน จัดโดยชุมชน เพื่อชุมชน อันเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนโดยตรงที่ผ่านมาได้มีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนหลายแห่ง ทุกชุมชน ล้วนมีความเห็นตรงกันว่า เมื่อมีกิจกรรมท่องเที่ยวโฮมสเตย์เชิงนิเวศแล้ว มีการเปลี่ยนแปลงภายในชุมชนในลักษณะที่ดีขึ้นด้วยกันทั้งสิ้น เพราะการท่องเที่ยวมีประโยชน์แก่สมาชิกและชุมชน

5.3 มาตรฐานการพัฒนาคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ * มีดังนี้

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด
ด้านที่พัก	ด้านที่พัก
1. โครงสร้างบ้านพักมีความมั่นคง	1. ตัวบ้านต้องมั่นคงแข็งแรง ไม่อยู่ในสภาพชำรุด และเสี่ยงต่ออันตรายจากการใช้สอย 2. วัสดุที่ใช้ก่อสร้างบ้านแข็งแรงซึ่งไม่ควรใช้ไม้ไผ่ ฝาขัดแตะหรือใบไม้เป็นวัสดุ เว้นแต่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น ซึ่งจะต้องอยู่ในสภาพที่แข็งแรง
2. บ้านพักมีอากาศถ่ายเทได้สะดวกและแสงสว่างส่องถึงกัน ไม่มีกลิ่นอับและหลังคาที่สามารถกันน้ำฝนได้	1. ลักษณะบ้านที่มีอากาศถ่ายเทได้สะดวกและไม่มีกลิ่นอับ หมายถึง ห้องต่าง ๆ ของบ้านออกแบบให้ลมผ่านได้ทุกจุด เช่น ห้องนอน ห้องรับแขก ห้องครัว และห้องน้ำ ในขณะที่เดียวกันต้องมีความปลอดภัยควบคู่ไปด้วย 2. หลังคากันน้ำฝนได้ หมายถึง วัสดุที่ใช้มุงหลังคาควรเป็นกระเบื้อง หรือสังกะสี และหากเป็นวัสดุอื่น จะต้องไม่มีรอยรั่ว/ซึมลงตัวบ้านเมื่อฝนตก หรือหากตรวจพบว่ามีรูรั่ว ก็ควรซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพเดิม
3. มีที่นอนที่สบายตามสภาพชุมชนและเครื่องนอนที่สะอาด	1. ที่นอน หมายถึง ที่นอนที่จัดไว้สำหรับนักท่องเที่ยวอาจเป็นฟูกหรือเตียง หรือฟูกอย่างเดี่ยวก็ได้ โดยทำจากวัสดุคียบที่ดี ส่วนประเภทห้องพักอาจมีห้องเดี่ยว ห้องคู่หรือห้องรวมตามสภาพบ้าน 2. เครื่องนอน หมายถึง อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้นอน ได้แก่ ที่นอนหรือฟูก ผ้าปู ปลอดภัยหมอน หมอนผ้าห่ม อาจจะมีโต๊ะเครื่องแป้ง กระจกและควรมีม่านหน้าต่างทุกบาน และควรมีพัดลมด้วย และที่สำคัญอุปกรณ์เครื่องนอนต้องสะอาด
4. มีห้องน้ำและส้วมที่สะอาด	ห้องน้ำ ห้องส้วมที่ถูกสุขลักษณะมี 2 ลักษณะคือ 1. ห้องน้ำห้องส้วมอยู่ในห้องเดียวกัน และ 2. ห้องน้ำและส้วมอยู่แยกกัน ควรปฏิบัติดังนี้

2.1 ส้วมควรเป็นส้วมซึมหรือวัสดุที่ใช้สามารถทำความสะอาดง่าย มีที่รองน้ำที่ใช้ราดหลังใช้ ส้วมแยกต่างหากจากคุ่มอบน้ำ หรืออาจมีหัวฉีดน้ำทำความสะอาดกรณีใช้น้ำประปา

2.2 พื้นหลังควรปูกระเบื้องที่สามารถทำความสะอาดง่าย และมีความลาดเอียงให้น้ำไหลลงในท่อน้ำทิ้งได้ง่าย

2.3 มีคุ่มน้ำหรือที่รองน้ำและน้ำที่สะอาด หากในชุมชนมีน้ำประปาอาจมีฝักบัว และเครื่องทำน้ำอุ่นด้วยก็ได้

2.4 มีสบู่ ยาสีพื้น แปรงสีพื้น ผ้าเช็ดตัว ส้วมวางไว้ในห้องน้ำ กรณีที่นักท่องเที่ยวไม่ได้นำติดตัวมาและควรมีที่แขวนหรือราวในห้องน้ำด้วย

2.5 ประตูห้องน้ำมีล็อกและการปิดเปิดอยู่ในสภาพดีและปลอดภัย ไม่มีรูและรอยร้าวหรือช่องที่มองเห็นได้จากภายนอก มีสวิทช์ไฟฟ้าหรือที่จุดไฟให้แสงสว่าง

5. มีการเปลี่ยนผ้าปูที่นอนและอุปกรณ์นอนทุกครั้งเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาพัก

มีการเปลี่ยนผ้าปูที่นอนและอุปกรณ์เมื่อนักท่องเที่ยวเข้าพัก หมายถึง ผ้าห่ม ผ้าปูที่นอน ปลอกหมอน จะต้องเปลี่ยนใหม่เมื่อนักท่องเที่ยวเข้าพัก ถ้าผ้าห่มเป็นผ้าทอควรซักปลอกผ้าทอด้วย แต่ในระหว่างที่แขกเข้าพัก อาจไม่ต้องเปลี่ยนปลอกหมอน ผ้าปูที่นอนทุกวันก็ได้ เว้นแต่มีความจำเป็นหรือแขกต้องการ

6. มีการกำจัดแมลงที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ อยู่เสมอ โดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน

การกำจัดแมลงที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ หมายถึง บริเวณบ้านหรือภายในบ้านอาจมีแมลงหรือสัตว์บางชนิด เช่น แมลงสาบ หนู ยุง มด เป็นต้น การกำจัดไม่ควรใช้สารเคมีที่อาจมีผลกระทบต่อสุขภาพของเจ้าของบ้านและแขกที่มาพัก แต่ควรจะใช้วัสดุและอุปกรณ์ที่เป็นสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นและเป็นภูมิปัญญา เช่น เครื่องดักสัตว์สมุนไพร เป็นต้น

7. มีการดูแลสภาพแวดล้อมบริเวณบ้าน

การดูแลสภาพแวดล้อมบริเวณรอบๆ บ้าน หมายถึง การดูแลเอาใจใส่รายละเอียดต่าง ๆ บริเวณบ้าน เช่น สวนหย่อม สวนครัว ต้นไม้ ร่องน้ำ ควรมีการปลูกต้นไม้ เช่น ไม้ดอก ไม้ประดับ ไม้ผลเพิ่ม หากมีที่พอ มีที่นั่งเล่นบริเวณลานบ้าน นอกจากนี้ควรทำความสะอาด สิ่งที่อยู่บริเวณบ้านอยู่เสมอ ไม่ควรมีที่น้ำขังที่เป็นแหล่งเพาะยุง หากมีคูน้ำฝนควรมีฝาปิด

ด้านอาหารและโภชนาการ

1. มีอาหารปรุงมาอย่างดี

ด้านอาหารและโภชนาการ

อาหารที่ปรุงมาอย่างดี หมายถึง ชนิดของอาหาร เครื่องปรุง รสชาติของอาหารที่ทำ และขั้นตอนการปรุงอาหาร ต้องพิถีพิถัน สะอาดและถูกหลักโภชนาการ

ชนิดของอาหาร ควรเป็นอาหารพื้นบ้าน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น เช่น แกง เหลืองของภาคใต้ แกงอ่อมของภาคอีสาน แกงฮ้างของภาคเหนือ เป็นต้น

เครื่องปรุง ควรเป็นสิ่งที่หาได้ในพื้นที่เป็นหลัก และใช้พืชผักสวนครัวหรือของในชุมชน โดยเน้นความสด สะอาด และควรเป็นพืชผักปลอดสารพิษ

รสชาติของอาหาร ควรเป็นรสชาติที่ไม่จัดเกินไป หรือหากเป็นนักท่องเที่ยวคนไทยอาจสอบถามเกี่ยวกับความชอบก่อนปรุง ทั้งนี้การปรุงทุกขั้นตอนต้องเน้นความสะอาด

2. ภาชนะที่ใส่สะอาดปลอดภัย

ภาชนะที่เกี่ยวกับการปรุงทุกชนิด งาน ด้วยขาม ต้องสะอาด และต้องมีช้อนกลางสำหรับตักอาหารทุกครั้ง ภาชนะต่าง ๆ ที่ใช้ปรุงอาหารและใช้รับประทานอาหารจะต้องทำความสะอาดและล้างด้วยน้ำสะอาด โดยใช้ น้ำยาล้างจาน โดยเฉพาะห้ามใช้ผงซักฟอกล้างโดยเด็ดขาดและหลังจากล้าง

ควรคว้าไว้ให้แห้งก่อนเก็บ สำหรับแก้วคั้นน้ำจะต้องใส สะอาด ไม่มีกลิ่นเหม็นคาวและควรแยกถังต่างหาก

3. ครวอยู่ในสภาพที่สะอาดไม่มีกลิ่น

ห้องครัวอาจอยู่ในตัวบ้าน หรือแยกจากตัวบ้านก็ได้ แต่ควรหมั่นทำความสะอาดอยู่เสมอ โดยเฉพาะหลังจากการปรุงอาหารทุกครั้ง

4. อุปกรณ์ที่ใช้ในครัวสะอาดถูกสุขลักษณะ

ผู้กับข้าวในห้องครัว อุปกรณ์เครื่องปรุง เช่น พริก กระเทียม กะปิ น้ำปลา ปลาร้า เกลือ ฯลฯ ต้องเก็บให้มิดชิดมีฝาปิดและกันแมลงได้ด้วย ส่วนอุปกรณ์ต่าง ๆ ในครัวควรมีลักษณะดังนี้

1. เตา อาจเป็นเตาแก๊ส หรือเตาถ่านก็ได้ ซึ่งต้องอยู่ในสภาพที่สะอาดและปลอดภัย หมั่นตรวจสอบอุปกรณ์ของเตาที่อาจชำรุดเพื่อมิให้เกิดอันตรายในขณะปรุงอาหาร

2. ผู้กับข้าว ควรมีฝาปิดเปิดได้สะดวก สะอาด กันแมลงได้และมีระบายอากาศถ่ายเทได้

3. อุปกรณ์และเครื่องปรุงต่าง ๆ ในครัว เช่น พริก กระเทียม หอม กะปิ น้ำปลา ปลาร้า ควรเก็บไว้ในภาชนะที่สะอาดและมีฝาปิด

4. หากมีตู้เย็นจะต้องดูแลความสะอาดอยู่เสมอและใช้เก็บอาหารและเครื่องคั้นอย่างเหมาะสม โดยอาหารที่มีกลิ่น ให้ใช้ถุงพลาสติก หรือกล่องปิดมิดชิด ส่วนอุณหภูมิควรอยู่ที่ 5 องศาเซลเซียส หรือน้อยกว่านั้น เมื่อสังเกตควรมีน้ำแข็งเกาะมาก ควรค่นมละลายน้ำแข็งนั้นทันที

5. มีน้ำคั้นและน้ำใช้ที่สะอาด

น้ำคั้น หมายถึง น้ำที่จะนำมาใช้คั้นตลอดเวลาที่บ้านต้องเป็นน้ำที่สะอาด หากเป็นน้ำประปา ถ้าไม่แน่ใจควรคั้นในภาชนะที่สะอาดก่อนบรรจุขวดหรือภาชนะอื่น ๆ และหากเป็นน้ำฝนที่รองไว้ในคุ่ม ต้องแน่ใจว่าหลังคาบ้านสะอาดจริง สังเกตสีไม่เป็นสนิม ไม่มีฝุ่นละอองเกาะและเก็บไว้ในคุ่มที่

สะอาดมีฝาปิดมิดชิด

น้ำใช้ หมายถึง น้ำที่ใช้อาบน้ำและซักล้าง หากมีใช้น้ำประปา จะต้องผ่านการทำน้ำให้สะอาด เช่น ใช้สารส้ม หรือกรอง โดยดูแลภาชนะทุกชนิด ที่บรรจุต้องสะอาดไม่ มีลูกน้ำหรือสัคว์น้ำตลอด จนตะไคร่น้ำเกาะติดภาชนะนั้น

6. มีร้านอาหารในชุมชน

ในการบริการอาหารของเจ้าของบ้าน สำหรับนักท่องเที่ยว อาจมีเพียงอาหารเช้าหรือบาง มื้อเท่านั้น ดังนั้นจึงควรมีร้านอาหารในชุมชน คอยให้บริการนักท่องเที่ยว เช่น ร้านอาหารตาม ลังหรือร้านขายข้าวแกง และร้านอาหารดังกล่าว ควรเป็นเครือข่ายในชุมชนที่ร่วมมือกันต้อนรับนัก ท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องร่วมมือในเรื่อง ของความสะอาดของอาหาร ร้านและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่สำคัญราคาปกติไม่แพงจนเกินไป และควรมี บริการที่ยิ้มแย้มแจ่มใสและน่าประทับใจ

ด้านความปลอดภัย

1. มีการจัดเวรยามดูแลความปลอดภัย

ด้านความปลอดภัย

มีการจัดเวรยามดูแลความปลอดภัย ควรมี การจัดให้มีเวรยามเฝ้าระวังดูแลความปลอดภัยให้ นักท่องเที่ยว โดยมีตารางเวรยามชัดเจน และอาจมี หัวหน้าซึ่งเป็นผู้นำในชุมชนเพื่อรับผิดชอบ มีการ อบรมและฝึกปฏิบัติให้กับเวรยามเมื่อมีเหตุร้าย และขอความร่วมมือให้ทุกคนในชุมชนสอดคล้อง คูดูแลคนแปลกหน้า และรีบแจ้งผู้เป็นเวรยามทันที เมื่อมีเหตุร้าย

2. มีเครื่องมือและวิธีการสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ เมื่อเกิดเหตุร้ายหรือกรณีนักท่องเที่ยวเจ็บป่วย

เครื่องมือ หมายถึง อุปกรณ์หรือสิ่งของ เป็นที่ใช้เพื่อติดต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจทหาร พยาบาล สาธารณสุข พนักงานดับเพลิง ในกรณีเกิดเหตุร้าย เช่น นักท่องเที่ยวเจ็บป่วย ประสบอุบัติเหตุ จี๋ ปลิ้น และอื่น ๆ เครื่องมือวัดดังกล่าวได้แก่ โทรศัพท์ โทรสาร วิทยุ อย่างไรก็ตาม วิทยุเป็นต้น

3. มีการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการ
ปฐมพยาบาลเบื้องต้น

ซึ่งควรมี หรือหลายอย่างก็ได้ โดยสามารถใช้
อุปกรณ์สื่อสารต่างๆ ดังกล่าวได้อย่างถูกต้องและ
ควรมีการฝึกอบรมโดยใช้สถานการณ์จำลองเพื่อ
ความคล่องตัวในการปฏิบัติเมื่อเกิดเหตุการณ์จริง
การปฐมพยาบาลเบื้องต้น หมายถึง เมื่อ
เกิดเหตุการณ์ที่นักท่องเที่ยวเจ็บป่วย ถูกแมลง
กัดต่อยและอุบัติเหตุต่างๆ ควรมีการปฐม
พยาบาลเบื้องต้นได้ ก่อนนำส่งสถานพยาบาล
เช่น การห้ามเลือด การบีบหัวใจ การประคบ
การทำแผล นอกจากนี้ควรมีอาสาสมัครประจำบ้าน
และที่เก็บยาดังกล่าวอย่างเหมาะสมและหาง่าย
อาจมี ผู้ยาเฉพาะ คัดตั้งไว้ในจุดที่มองเห็นใน
บ้านพัก

4. มีการเตือนนักท่องเที่ยว เกี่ยวกับการเก็บรักษา
ทรัพย์สิน และเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับยาใน
กรณีที่นักท่องเที่ยวมีโรคประจำตัว

วิธีการเตือนนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการ
รักษาทรัพย์สิน ควรบอกให้ระวังทรัพย์สินมีค่า
ต่างๆ เช่น กระเป๋าเงิน แหวนสร้อยและเครื่อง
ประดับอื่น ๆ ควรสอบถามเกี่ยวกับโรคประจำตัว
นักท่องเที่ยวและควรเตือนให้เตรียมยาไว้ล่วงหน้า
ทั้งนี้ควรระบุเรื่องดังกล่าวไว้ในเอกสารการลง
ทะเบียนด้วย เพื่อมีให้นักท่องเที่ยวหลงลืม

5. มีการดูแลและซ่อมแซมสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ในที่พัก
เพื่อความปลอดภัยอยู่เสมอ

เจ้าของบ้านต้องหมั่นดูแลสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ใน
บ้านเช่น ประตู หน้าต่าง ตู้ ให้อยู่ในสภาพที่
แข็งแรงและใช้งานได้อยู่ตลอดเวลา และหาก
ชำรุดให้รีบดำเนินการซ่อมแซมทันที

ด้านการจัดการ

1. มีการรวมกลุ่มของชาวบ้าน จัดการในรูปแบบ
ของชมรมหรือสหกรณ์

ด้านการจัดการ

การจัดการโฮมสเตย์ ควรจะเป็นการรวม
กลุ่มของชุมชนในรูปแบบของกลุ่ม ชมรมหรือ
สหกรณ์ เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมมากที่สุด และ
จะต้องมีความพร้อมด้วยในทุก ๆ ด้าน สำหรับการ
ดำเนินการ โดยองค์กรหรือบุคคลอื่นจาก
นอกพื้นที่ อาจเข้ามาสนับสนุนให้ชุมชนรวมกลุ่ม

2. มีคณะกรรมการบริหารโครงการ

กันทำได้ แต่ไม่ควรดำเนินการในเชิงธุรกิจ ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาคาญมาภายหลัง

เมื่อชุมชนรวมกลุ่มทำโฮมสเตย์ได้แล้ว ควรจัดให้มีคณะกรรมการบริหารโครงการ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนและหลักประชาธิปไตยเป็นสำคัญ กรรมการดังกล่าว จะมีบทบาทและหน้าที่ชัดเจน ในการดำเนินการโฮมสเตย์ของชุมชน

3. มีการกำหนดข้อปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อมิให้เกิดปัญหาที่ขัดต่อวัฒนธรรม จารีต ประเพณี ความเชื่อของชุมชน

กรรมการบริหารโฮมสเตย์ของชุมชนต้องร่วมกันกำหนดข้อปฏิบัติต่างๆให้นักท่องเที่ยวทราบล่วงหน้าโดยกำหนดสิ่งที่นักท่องเที่ยวทำได้ และทำไม่ได้ เช่น การแต่งกายไม่สุภาพ การแสดงออกของชายและหญิงลักษณะผู้สาว การใช้สารเสพติด เป็นต้น เพื่อให้นักท่องเที่ยวยอมรับและเข้าใจก่อนเดินทาง ทั้งนี้เพื่อมิให้เกิดปัญหาที่ขัดต่อวัฒนธรรมของชุมชน

4. มีระบบการจองล่วงหน้า และลงทะเบียน เพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว

ระบบจองล่วงหน้า หมายถึง เมื่อนักท่องเที่ยวต้องการมาเที่ยว จะต้องสามารถจองล่วงหน้าได้ โดยควรจัดเตรียมดังนี้

1. ใช้โทรศัพท์หรือเครื่องถ่ายอินเตอร์เน็ตหรือไปรษณีย์จองโดยตรงกับกรรมการโฮมสเตย์
2. จองผ่านบริษัทนำเที่ยว การจองล่วงหน้าดังกล่าว ต้องมีการตอบรับ และต้องแจ้งให้นักท่องเที่ยวทราบข้อปฏิบัติล่วงหน้าด้วย

5. มีรายละเอียดเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมและบริการต่าง ๆ ให้นักท่องเที่ยวทราบชัดเจน

ค่าธรรมเนียมและค่าบริการต่าง ๆ ควรระบุไว้ในข้อมูลการประชาสัมพันธ์ เช่น ค่าที่พัก/คน/คืน ค่าอาหาร/คน/มื้อ ค่านำเที่ยว/คนหรือกลุ่ม ฯลฯ

6. มีข้อมูล กิจกรรมท่องเที่ยวอย่างละเอียด ให้นักท่องเที่ยวได้เลือก

เนื่องจากกิจกรรมที่จัดให้นักท่องเที่ยวในแต่ละชุมชนมีลักษณะหลากหลายและแตกต่างกัน ตามสภาพของแต่ละชุมชน ดังนั้น จึงควรระบุกิจกรรมที่ชุมชนสามารถจัดไว้ให้ครบถ้วนและ

7. ชุมชนไม่หวังจะสร้างรายได้จากโฮมสเตย์
อย่างเดียว และต้องไม่มีผลกระทบต่ออาชีพ
ดั้งเดิมของชุมชน

8. มีผู้นำเที่ยวหรือมัคคุเทศน์ที่เป็นคนท้องถิ่น
และมีความพร้อมในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว
ได้

ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว

- 1. มีกิจกรรมท่องเที่ยว เช่น เดินป่า ตกปลา
ขี่ม้า ปีนเขา ขี่จักรยาน ฯลฯ ซึ่งเป็นภูมิปัญญา
ท้องถิ่นของคนในชุมชน
- 2. มีกิจกรรมฝึกหัดศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน เช่น
ทอผ้า จักสาน ฯลฯ
- 3. มีกิจกรรมต้อนรับตามประเพณีของท้องถิ่น
เช่น บายศรีสู่ขวัญ ฯลฯ

ให้นักท่องเที่ยวเป็นผู้เลือกตามความต้องการ
สมาชิกในชุมชนที่จัดโฮมสเตย์จะต้อง
ตระหนักเสมอว่าโฮมสเตย์เป็นเพียงอาชีพเสริมมี
ใจอาชีพหลัก ทั้งนี้สมาชิกของชุมชน หน่วยงาน
ภายนอกที่สนับสนุนและบริษัททัวร์เข้าใจตรงกัน
เนื่องจากมีกิจกรรมท่องเที่ยวในบริเวณ
ชุมชนหรือใกล้ชุมชน สถานที่ดังกล่าวอาจเป็น
แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โบราณสถานและ
ประวัติศาสตร์ จึงควรใช้คนในชุมชนทำหน้าที่
เป็นมัคคุเทศน์ท้องถิ่น ไม่ควรใช้คนนอกพื้นที่ทำ
หน้าที่ดังกล่าว และควรมีการเตรียมบุคลากรใน
ด้านนี้ ให้พร้อมและเพียงพอด้วย โดยอาจส่งเข้า
รับการอบรมการเป็นมัคคุเทศน์ท้องถิ่นที่ดี

ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว

เนื่องจากกิจกรรมท่องเที่ยวในแต่ละชุม
ชนมีหลากหลายตามสภาพพื้นที่และภูมิประเทศ
ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ ชุมชนจะร่วมกันจัดขึ้นและ
กำหนดไว้ชัดเจน มีผู้นำเที่ยว มีความปลอดภัย
และเตรียมอุปกรณ์ไว้ให้พร้อม เช่น การตกปลา
ต้องเตรียมพร้อมว่า โครน้าเที่ยว อุปกรณ์ตกปลา
คืออะไรและสถานที่ตกปลาอยู่ที่ไหน เป็นต้น
โดยทั่วไปชาวบ้านมีความรู้ความสามารถ
ในด้านศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านอยู่แล้ว จึงควรจัด
ให้มีกิจกรรมนี้ให้นักท่องเที่ยวเลือกด้วย เช่น
ฝึกหัดการทอผ้า การจักสาน เป็นต้น
เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมาถึงชุมชน ควร
จัดกิจกรรมต้อนรับ โดยอาศัยวัฒนธรรมประเพณี
ท้องถิ่น ที่เคยปฏิบัติกัน อยู่แล้ว เช่น การบายศรี
สู่ขวัญ หรือการต้อนรับด้วยความอ้อมแอ้มแจ่มใส
และอบอุ่น เป็นต้น โดยกิจกรรมดังกล่าว ไม่ควร
ปรุงแต่งจนขัดแย้งกับประเพณีดั้งเดิมของชุมชน

4. มีกิจกรรมบันเทิง เช่น คอนเสิร์ตเต้นรำ การแสดงพื้นบ้าน ฯลฯ

กิจกรรมด้านบันเทิง หรือนันทนาการในยามว่างหรือตอนเย็นหรือตามเวลาที่เหมาะสม ควรจัดให้นักท่องเที่ยวเลือกด้วย เช่น คอนเสิร์ตพื้นเมือง การเต้น/รำ และการแสดงพื้นบ้าน โดยการแสดงต่าง ๆ ควรเป็นของชุมชน

5. มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

กิจกรรมทุกชนิดทุกประเภท ที่จัดให้กับนักท่องเที่ยวจะต้องยึดหลักการเดียวกัน คือ ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น ไม่ทิ้งขยะ ไม่ขีดเขียนบนแผ่นหิน ไม่ส่งเสียงดัง เป็นต้น

6. มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของบ้าน เช่น กิจกรรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของชุมชนและการถ่ายทอดค่านาหรือประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ในระหว่างนักท่องเที่ยวอยู่ในชุมชน จะต้องตระหนักเสมอว่าเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ด้านนักท่องเที่ยวควรต้องเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชน ในขณะที่อยู่กับชุมชนก็ได้เรียนรู้วัฒนธรรมบางอย่างของนักท่องเที่ยวด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ

ด้านสภาพแวดล้อม

1. มีแหล่งท่องเที่ยวประเภทใดประเภทหนึ่งหรือหลายประเภท เช่น แหล่งโบราณคดี โบราณสถาน แหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร เป็นต้น

ด้านสภาพแวดล้อม

ในบริเวณใกล้ที่พักควรมีแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดใจให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างน้อย 1 ประเภท ได้แก่

1. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ ภูเขา ทะเล น้ำตก น้ำพุ ฯลฯ
2. แหล่งโบราณสถาน และประวัติศาสตร์ เช่น วัด เจดีย์ วัดฤๅณ ฯลฯ
3. แหล่งท่องเที่ยวที่ชุมชนมีอยู่แล้ว และเป็นอาชีพของชุมชน เช่น สวนผลไม้ แปลงผัก บ่อปลา รวมถึงการทำนา/ปลูกข้าว ฯลฯ

2. มีการดูแลสุขภาพสภาพแวดล้อม ทั้งที่เป็นสภาพท่องเที่ยวแหล่งและชุมชนอยู่เสมอ

ชุมชนจะต้องมีส่วนร่วม ในการดูแลสุขภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว โดยร่วมมือกับหน่วยราชการที่มีหน้าที่ดูแลสุขภาพโดยตรง

3. มีสถานพยาบาล ไพรณีย์ ธารารอยู่ไม่ไกลเกินไป

โฮมสเตย์ควรอยู่ไม่ไกลสถานพยาบาล เพื่อความสะดวกในการเคลื่อนย้ายนักท่องเที่ยว

4. พื้นที่หลักยังคงสภาพเดิมของชุมชน และยังรักษาวัฒนธรรมและประเพณีของคน

ด้านมูลค่าเพิ่ม

1. มีร้านขายของที่ระลึกในชุมชน
2. มีผลิตภัณฑ์โดยชาวบ้าน และใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นผลิต
3. มีโอกาสได้เผยแพร่วัฒนธรรมของชุมชน
4. มีโอกาสพัฒนาศักยภาพ ของบุคลากรในชุมชน ในด้านการให้บริการที่ประทับใจ

ด้านการส่งเสริมการตลาด

1. มีคู่มือหรือเอกสารเผยแพร่ การท่องเที่ยวเป็นของตนเองและเป็นข้อมูลจริง โดยคู่มือหรือ

เมื่อเจ็บป่วย หรือหากไม่มีสถานพยาบาลควรรู้สถานพยาบาลที่อยู่ใกล้ที่สุด ส่วนไปรษณีย์และธนาคารก็เช่นกัน หากไม่อยู่ใกล้ชุมชนควรจะรู้สถานที่ที่อยู่ใกล้มากที่สุด เพื่อแนะนำนักท่องเที่ยวได้

ชุมชนที่มีโฮมสเตย์ จะต้องช่วยกันรักษาสภาพเดิมของชุมชน โดยไม่ควรเปลี่ยนแปลง เพื่อให้นักท่องเที่ยวพึงพอใจ จนทำลายวิถีชีวิตความเป็นอยู่และขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมชุมชน

ด้านมูลค่าเพิ่ม

ควรจัดให้มีร้านค้าหรือมุมเล็ก ๆ ของชุมชนเป็นจุดจำหน่ายสินค้าของที่ระลึก หากไม่มีชุมชนควรจัดการให้มีร้านค้าของชุมชนเกิดขึ้น

ชุมชนควรใช้โอกาสนี้ใช้ภูมิปัญญาที่ชุมชนสั่งสมมา หรือสิ่งที่ชุมชนริเริ่มขึ้นใหม่ทำของที่ระลึกเพื่อจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งของที่ระลึกดังกล่าว อาจเป็นสิ่งของเครื่องใช้เครื่องประดับ เสื้อผ้า ตลอดจนของตกแต่ง หรืออาหาร ขนม โดยควรใช้วัสดุหรือวัตถุดิบที่มีในชุมชนนั้นเป็นหลัก

ชุมชนได้โอกาสที่นักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน ได้เผยแพร่วัฒนธรรมของชุมชนทุก ๆ ด้านให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสและชื่นชม ซึ่งถือว่าเป็นการทำนุบำรุงวัฒนธรรมของคนอีกด้วย

การที่ชุมชนมีโอกาสด้อนรับนักท่องเที่ยวแต่ละครั้ง คนในชุมชนได้มีโอกาสแสดงความสามารถของตนเองตามที่ตนถนัด เช่น การต้อนรับปรุงอาหาร ทอดผ้า จักสาน มัคคุเทศน์ เป็นต้น

ด้านการส่งเสริมการตลาด

โฮมสเตย์แต่ละแห่ง ควรมีคู่มือหรือแผ่นพับ หรือเอกสารที่รวบรวมข้อมูลให้นักท่องเที่ยว

เอกสารดังกล่าวมีรายละเอียดต่าง ๆ ครบถ้วน เช่น รายการกิจกรรม แหล่งท่องเที่ยว แผนที่เดินทาง

2. มีการเผยแพร่ข้อมูลประชาสัมพันธ์

3. มีรายชื่ออยู่ในคู่มือการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

รับทราบ โดยคู่มือดังกล่าว ควรระบุรายละเอียดทุกประเภทให้นักท่องเที่ยวทราบด้วย อย่างน้อยควรมีกิจกรรมการท่องเที่ยว รายละเอียดค่าใช้จ่าย และการติดต่อ เป็นต้น

เนื่องจากปัจจุบัน การติดต่อสื่อสารผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตทำค่อนข้างง่าย โดยคนในท้องถิ่นสามารถทำได้เอง ดังนั้น โฮมสเตย์จึงควรสร้างโฮมเพจของตนเอง ซึ่งเป็นทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (หากมีปัญหาในการดำเนินการ ควรขอความช่วยเหลือจากฝ่ายสนับสนุน)

ปัจจุบันสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ได้จัดทำคู่มือและทำเนียบการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของประเทศไทย ดังนั้น โฮมสเตย์ต่าง ๆ จึงควรติดต่อเพื่อให้อยู่ในระบบดังกล่าว และในขณะเดียวกันอาจมีการเชื่อมโยงข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตของกระทรวง ซึ่งมีโฮมเพจด้านนี้โดยเฉพาะ

5.4 ขั้นตอนและวิธีการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์⁴⁷

การจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์สามารถกำหนดขั้นตอนนี้ได้ดังนี้

5.4.1 การคัดเลือกพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว การคัดเลือกพื้นที่ท่องเที่ยวภายในชุมชนเปรียบเสมือนการค้นหาของดีหรือการท่องเที่ยวที่มีอยู่หรือสามารถพัฒนาศักยภาพได้อย่างเพียงพอเพื่อการดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว ทั้งในชุมชนและบริเวณใกล้เคียง อาทิ

- 1) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น ภูเขา น้ำตก
- 2) วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 3) โบราณสถาน โบราณวัตถุ อนุสรณ์สถานประวัติศาสตร์
- 4) สินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมในครัวเรือน เช่น การทอผ้า ไม้แกะสลัก เฟอร์นิเจอร์ ไม้จักสาน ไม้ไผ่ ขนมหไทย ของที่ระลึกต่าง ๆ ฯลฯ
- 5) ผลผลิตด้านการเกษตร ตามฤดูกาลตามภาคต่าง ๆ เช่น ไม้เมืองหนาว ดอกไม้ มะขาม มะม่วง ฯลฯ

องค์กร ชุมชน และประชาชน ในชุมชนจะต้องร่วมกันพิจารณาค้นหาสินค้าการท่องเที่ยวที่สำคัญของชุมชนที่สามารถนำมาพัฒนาในเชิงพาณิชย์เพื่อการขาย และต้องพิจารณาศักยภาพของ

ชุมชน โดยสรุปว่าสามารถพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวต่อไปได้

5.4.2 การเตรียมความพร้อม การเตรียมความพร้อมเป็นอีกขั้นตอนที่มีความสำคัญ และมีความหมายของการเริ่มต้น การเตรียมความพร้อมจะดำเนินการต่อเนื่องภายหลังจากที่ได้คัดเลือกพื้นที่หรือสินค้าการท่องเที่ยวได้แล้ว โดยเตรียมความพร้อมในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ประชาสัมพันธ์เผยแพร่การจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ในชุมชนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจแก่องค์กรประชาชน และประชาชนในชุมชนหมู่บ้านใกล้เคียง เกี่ยวกับการดำเนินงาน ด้านการท่องเที่ยวของชุมชนที่จะร่วมกันจัดขึ้น โดยการนำเจ้าหน้าที่ภาครัฐและภาคเอกชนที่รับผิดชอบ มีความรู้ เข้าร่วมประชุมกับองค์กรประชาชนและประชาชน เพื่อแลกเปลี่ยนทัศนะและการพัฒนาสินค้า ท่องเที่ยว การจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ผลในด้านบวกและด้านลบที่จะเกิดขึ้นในชุมชน โดยคำนึงถึงความคิดเห็นและมติของประชาชนเป็นสำคัญ
- 2) จัดทำแผนงาน/โครงการ ร่วมกับกรรมการหมู่บ้าน องค์กรบริหารส่วนตำบล หรือสภาตำบล หรือองค์กรประชาชนจัดทำแผนงาน/โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (ไฟฟ้า, ประปา, ขยะ, สถานพยาบาล) ภูมิทัศน์ของชุมชนหรือแหล่งท่องเที่ยวตลอดจนแผนงาน/โครงการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน
- 3) จัดทำเส้นทางและแผนที่ท่องเที่ยวของชุมชน รายละเอียดของสถานที่ท่องเที่ยวหรือรายการท่องเที่ยวที่ชุมชนจัดขึ้น
- 4) อบรมการนำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์แก่คนในชุมชนและอบรมให้ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวที่ชุมชนจัดขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมในอาชีพให้การบริการแก่ประชาชนในชุมชน
- 5) กำหนดมาตรการในเรื่องการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว การเตรียมความพร้อมในทุก ๆ ด้านของชุมชน ต้องคำนึงและให้ความสำคัญในเรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขององค์กรประชาชน และประชาชนเป็นสำคัญ

5.4.3 การจัดหานักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว นับเป็นองค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยว เมื่อมีสถานที่ท่องเที่ยวแล้ว การท่องเที่ยวจะยังไม่สมบูรณ์ หากไม่มีนักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวหรือไปใช้บริการ การจัดหานักท่องเที่ยวสามารถดำเนินการได้หลายวิธี ดังนี้

- 1) การจัดทำใบปลิว แผ่นพับบรรยายรายละเอียดของการท่องเที่ยว โปรแกรมการท่องเที่ยวพร้อมค่าใช้จ่าย แจกจ่ายเผยแพร่ประชาสัมพันธ์
- 2) ขอความร่วมมือ ส่วนราชการ อำเภอ จังหวัด การท่องเที่ยวแห่ง

ประเทศไทย ส่วนราชการอื่น ๆ ตลอดจนภาคเอกชนช่วยเผยแพร่
ประชาสัมพันธ์เชิญชวน

- 3) เชิญสื่อมวลชนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสาธารณะต่างๆ
- 4) ส่งข้อมูลแผ่นปลิว แผ่นพับ ไปประชาสัมพันธ์ยังบริษัททัวร์ต่าง ๆ และ
หนังสือ สื่อมวลชน ที่มีรายการท่องเที่ยว
- 5) ส่งแผ่นปลิว แผ่นพับไปประชาสัมพันธ์ตามกลุ่มเป้าหมายที่คาดหวัง
- 6) จัดให้มีพนักงานเดินขาย การบริการการท่องเที่ยวของชุมชน เช่น
แจกจ่ายแผ่นพับแก่นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวบริเวณใกล้เคียง

5.4.4 การให้บริการการท่องเที่ยว เป็นขั้นตอนสุดท้ายของวิธีการจัดการท่องเที่ยว
ของชุมชน เป็นขั้นตอนที่บุคลากรจัดการท่องเที่ยวของชุมชนจะต้องสัมผัสกับนักท่องเที่ยวในฐานะ
ผู้ให้บริการ การให้บริการจำเป็นต้องคำนึงถึงคือ

- 1) บุคลิกภาพ ผู้ให้บริการการท่องเที่ยว ต้องบริการนักท่องเที่ยวด้วยน้ำใจ
อารี สร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว
- 2) อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวเพื่อความความสะดวกสบาย
- 3) ตรงต่อเวลา เป็นไปตามขั้นตอนที่กำหนด หากต้องมีการยืดหยุ่นก็ควร
เป็นไปตามความต้องการของนักท่องเที่ยว
- 4) ให้ความสำคัญธรรมเนียมแก่นักท่องเที่ยวไม่เอาเปรียบนักเที่ยว
ค่าใช้จ่าย ราคาเป็นไปอย่างเปิดเผย
- 5) สินค้าที่ให้บริการต้องมีมาตรฐานทั้งด้านคุณภาพ ราคาและความสะอาด
- 6) การให้บริการ เป็นไปตามรายการที่โฆษณาขาย
- 7) การให้บริการด้านคมนาคม เส้นทางหรือถนนสำหรับการเดินทางของ
นักท่องเที่ยว ต้องสะดวกสบายพร้อมความปลอดภัย
- 8) นักท่องเที่ยวต้องรู้สึกปลอดภัยทั้งชีวิต ทรัพย์สินและความรู้สึก

การให้บริการเป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการแล้วประทับใจ
ก็มีโอกาสที่นักท่องเที่ยวจะกลับมาใช้บริการใหม่อีกครั้ง หรือบอกกล่าวเล่าต่อกันในหมู่ญาติสนิท
มิตรสหาย หรือช่วยโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อมวลชนให้ด้วยก็ได้ ฉะนั้น การบริการที่ประทับใจ
จึงเป็นสิ่งจำเป็น

การจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ต้องคำนึงถึงนักท่องเที่ยวและความพร้อมของพื้นที่ การมีส่วนร่วม
ร่วมของประชาชนเป็นสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำให้ชุมชนนั้น ๆ มีความสุขก่อน เมื่อชุมชน
มีความสุข นักท่องเที่ยวจึงจะเข้าไปเที่ยวได้อย่างมีความสุข

5.5 รูปแบบการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์⁴⁸ สามารถปฏิบัติได้ดังนี้

5.5.1 การมีส่วนร่วมในการจัดการเรื่องการท่องเที่ยวโดยคนในชุมชน โดยการจัดตั้ง/อบรมเสริมทักษะคนกลุ่มต่าง ๆ ของชุมชน เช่น กลุ่มมัคคุเทศก์ท้องถิ่น กลุ่มยุวมัคคุเทศก์ กลุ่มงานหัตถกรรม กลุ่มทอผ้า กลุ่มบ้านพักแรมของนักท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ฯลฯ

5.5.2 ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมจากนักท่องเที่ยวโดยยึดแนวคิด นักท่องเที่ยวเป็นดังเพื่อนและญาติมิตร

5.5.3 ส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการฟื้นฟูและอนุรักษ์ ประเพณีวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมธรรมชาติ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน

5.5.4 ประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวของคนไทย เพื่อขยายแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม

5.5.5 เร่งสร้างกำลังคนที่เป็นคนในชุมชน ให้เข้ามามีบทบาทในการท่องเที่ยวของชุมชนให้มากที่สุด

5.5.6 ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมอันเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

5.6 การจัดกิจกรรมในการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ให้แก่นักท่องเที่ยว สมาชิกของชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวได้หลายกิจกรรม ได้แก่

5.6.1 เดินป่าศึกษาธรรมชาติ ที่ตั้งของหมู่บ้านที่มีพื้นที่ส่วนใหญ่ติดกับพื้นที่ป่า ทำให้มีเส้นทางเดินป่าระหว่างทางนักท่องเที่ยวจะพบพรรณไม้หลากหลายที่เจริญเติบโตอย่างหนาแน่น อันเป็นลักษณะเด่นของการท่องเที่ยวของชุมชน และชุมชนสามารถจัดบริการนำทางเดินป่า อุปกรณ์เดินป่า และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในพื้นที่

5.6.2 ทำอาหารร่วมกับชาวบ้าน อาหารการกินเป็นลักษณะเด่นของหมู่บ้าน นักท่องเที่ยวมีโอกาสประกอบกิจกรรมร่วมกับคนในหมู่บ้าน และจัดสรรวัตถุดิบในชุมชนหลายชนิดเพื่อนำมาปรุงร่วมกับเจ้าบ้าน ตลอดจนการบริการขายอาหาร เครื่องดื่ม ให้แก่นักท่องเที่ยว

5.6.3 การบริการจอดรถและรักษาความปลอดภัยในทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว

5.6.4 เป็นมัคคุเทศก์นำนักท่องเที่ยว ชมวิถีชีวิตในชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ อาทิ ป่าไม้ น้ำตก ฯลฯ

5.6.5 การปลูกไม้ดอกไม้ประดับในชุมชน หรือตามจุดต่าง ๆ ของเส้นทางหมู่บ้าน

5.6.6 ขายพืชผลทางการเกษตร สินค้าพื้นเมือง สินค้าที่ระลึกในร้านค้าของชุมชน

5.6.7 การปลูกพืชสมุนไพรเพื่อการท่องเที่ยวและจำหน่าย

5.6.8 ปลูกจิตสำนึกเด็กและเยาวชนในหมู่บ้านเพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งและสามารถ

รองรับการสร้างความสัมพันธ์กับภายนอก

5.6.9 ปลุกฝังจิตสำนึกของสมาชิกให้ตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5.6.10 ประชาสัมพันธ์ บริการด้านข่าวสาร ข้อมูลต่าง ๆ ของหมู่บ้าน

5.7 แหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสนใจ ต้องการ หรือท่องเที่ยว มีดังนี้

5.7.1 แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ

- 1) น้ำตก แม่น้ำ ลำธาร ห้วย หนอง บึง
- 2) สัตว์ป่าที่มีในพื้นที่ หมูป่า กวาง เก้ง หมี เสือ
- 3) พืชพรรณไม้ ไม้สัก ไม้ประดู่ ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้มะค่าโมง ไม้แดง ไม้กระยาเลย และป่าไผ่
- 4) สภาพป่าของพื้นที่ อุคสมสมบูรณ์ แห่งแก้ง (หัวโกรน)
- 5) สภาพดินของพื้นที่ ดินร่อนปนทราย ดินเหนียว ดินลูกรัง
- 6) ของป่าอื่น ๆ ของพื้นที่ สมุนไพร น้ำผึ้ง ฯลฯ

5.7.2 แหล่งท่องเที่ยวทางเกษตรกรรม

- 1) ทำนา
- 2) ทำสวน มะขาม ฯลฯ
- 3) ทำไร่
- 4) บ่อเลี้ยงปลา
- 5) เลี้ยงสัตว์ต่าง ๆ เช่น ไก่ เป็ด วัว ควาย ฯลฯ

5.7.3 แหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี

- 1) ชมความงามความเก่าแก่มีลักษณะเฉพาะตัว
- 2) ศึกษาประวัติความเป็นมาของแหล่งศิลปวัฒนธรรม
- 3) ชมงานศิลปวัฒนธรรม
- 4) ร่วมกิจกรรมเรียนรู้พฤติกรรม
- 5) ศึกษาเรียนรู้ของที่ระลึกและสินค้าพื้นเมือง
- 6) ร่วมพิธีกรรมต่าง ๆ งานทำบุญประจำท้องถิ่น ฯลฯ

5.7.4 กิจกรรมที่สามารถทำได้หรือพัฒนาให้เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับท่องเที่ยวได้

- 1) นั่งเกวียนชมวิถีชีวิต แปลงเกษตร สวนผัก สวนดอกไม้ สวนมะขาม ฯลฯ
- 2) เดินป่า ศึกษาความหลากหลายธรรมชาติ
- 3) การแสดงดนตรี ฟ้อนรำพื้นบ้าน ฯลฯ

5.8 ข้อควรคำนึงในการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์

การบริหารสถานที่พัก “ ให้แก่นักท่องเที่ยวที่มีความต้องการพักค้างแรมในชุมชน มีข้อควรคำนึงถึงดังต่อไปนี้

5.8.1 ลักษณะรูปแบบของสถานที่พัก มีการก่อสร้างโดยคำนึงถึงความเป็นท้องถิ่น และความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมมากน้อยแค่ไหน กล่าวคือ

- 1) การสะท้อนสภาพดั้งเดิมของพื้นที่ (ลักษณะสถาปัตยกรรม ภูมิสถาปัตยกรรม การตกแต่งภายในและองค์ประกอบต่าง ๆ ของสถานบริการ) ว่ามีลักษณะแบบดั้งเดิมของพื้นที่มากหรือลักษณะผสมผสานของเดิมกับของใหม่ที่กลมกลืนกัน หรือมีลักษณะแบบใหม่เป็นส่วนใหญ่
- 2) กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม (ด้านรูปแบบ ขนาด การจัดวางองค์ประกอบในพื้นที่) ว่ามีความกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับพื้นที่ หรือผสมผสานองค์ประกอบอย่างกลาง ๆ หรือผสมผสานโดยสถานบริการมีความโดดเด่นกว่า แต่ไม่รู้สึกรบกวนสภาพพื้นที่
- 3) การเลือกทำเลที่ตั้งของสถานบริการ อยู่ในทำเลที่เหมาะสมไม่ทำลายธรรมชาติ หรืออยู่ในทำเลที่มีการคิดแปลงธรรมชาติบ้างแต่ไม่มีผลกระทบหรืออยู่ในทำเลที่มีผลกระทบต่อสภาพธรรมชาติหรืออยู่ในทำเลที่มีการทำลายธรรมชาติมากที่สุด

5.8.2 มีการจัดการด้านรักษาสิ่งแวดล้อม

- 1) การใช้พลังงาน มีมาตรการประหยัดพลังงานมากน้อยแค่ไหน
- 2) การใช้น้ำประหยัดมากน้อยแค่ไหน
- 3) การบำบัดน้ำเสีย มีการบำบัดน้ำเสียเหมาะสมตามหลักวิชาการและนำกลับมาใช้ในพื้นที่ย่อยหรือจัดการโดยวิธีหนึ่งวิธีใดอย่างไร
- 4) การจัดการขยะมูลฝอย มีมาตรการอย่างไร

5.8.3 กิจกรรมและการบริการ

- 1) มีกิจกรรมให้การศึกษาสิ่งแวดล้อม ประกอบสำหรับผู้มาพักหรือไม่
- 2) มีการสื่อความหมายสิ่งแวดล้อมต่อผู้มาพัก ในสถานที่และบริการต่าง ๆ ภายในสถานที่พักหรือไม่ มากน้อยแค่ไหน
- 3) การบริการสะท้อนความเป็นท้องถิ่นในด้านรูปแบบ สิ่งอำนวยความสะดวก และบริการประกอบอื่น ๆ
- 4) การบริการมีความสะอาดเป็นที่พอใจ ถูกสุขลักษณะ รวดเร็ว

5.9 การส่งเสริมและการบริหารจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ให้มีคุณภาพ⁵⁰ ควรคำนึงถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวในประเทศต่าง ๆ ดังนี้

5.9.1 นักท่องเที่ยวทุกคนต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน ดังนั้น ร้านอาหาร ห้องน้ำ ลานจอดรถ ฯลฯ ควรกำหนดให้แน่นอนและสะดวกต่อการบริการ

5.9.2 นักท่องเที่ยวแต่ละคนต้องการความพึงพอใจที่ไม่เหมือนกัน การวางแผนจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อรองรับความต้องการลูกค้าจึงต้องคำนึงถึงจุดขายหลักเป็นพื้นฐาน

5.9.3 ความพึงพอใจเป็นสิ่งที่ไม่มีผู้จะคงที่ มีลักษณะชั่วคราว จะเริ่มจากความพอใจในพื้นฐานไปจนถึงสิ่งซับซ้อนขึ้น ตัวอย่างเช่น นักท่องเที่ยวเมื่อประทับใจในทัศนียภาพแล้ว หลังจากนั้นเขาก็จะมองหาความพึงพอใจจากความสะอาดปราศจากมลภาวะ ร้านอาหารที่ราคาไม่แพงเกินไป ห้องน้ำที่สะอาด เป็นต้น

5.9.4 นักท่องเที่ยวอาจจะกลายเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน กิจกรรมบางส่วนของนักท่องเที่ยวอาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น ซึ่งอาจเป็นสาเหตุของความขัดแย้งในเรื่องการพัฒนาท้องถิ่นได้

5.9.5 องค์กรหรือกลุ่มอิทธิพลต่างๆในพื้นที่เข้ามามีบทบาทในเรื่องของผลประโยชน์จากการดำเนินงานพัฒนาการท่องเที่ยวโฮมสเตย์

5.9.6 การรณรงค์ความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว เป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้เกี่ยวข้องจะต้องปฏิบัติให้เกิดเป็นรูปธรรมให้ได้ โดยเขียนข้อความที่จูงใจ อาจคิดป้ายห้าม ป้ายเตือนความจำแก่นักท่องเที่ยวให้รักษาความสะอาดและรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ทิ้งร่องรอย (Leave no trace) ของการมาเยือนไว้ ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญ และต้องรักษาสภาพแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืน นักท่องเที่ยวจะต้องรู้ เข้าใจ และยอมรับปฏิบัติตามระเบียบที่กำหนดไว้

นอกจากนี้ ในความต้องการของนักท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ยังมีดังต่อไปนี้

1. ได้รับการต้อนรับที่เต็มใจ และมีความเป็นมิตร
2. ความซื่อสัตย์ การไม่หลอกลวง เปรียบเทียบนักท่องเที่ยว
3. ความปลอดภัยจากโจรผู้ร้าย
4. ความเป็นกันเอง
5. ความเอื้อเฟื้อ
6. ความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ
7. ต้องการได้รับประสบการณ์ที่แปลกใหม่
8. ผู้ประสานงานซึ่งรู้ข้อมูลเป็นอย่างดี
9. ต้องการเรียนรู้วิถีชีวิต
10. มีการนำชมสถานที่ท่องเที่ยวในท้องถิ่น

11. ความสามารถในการติดต่อสื่อสาร
12. การสื่อสารที่เข้าใจ ระหว่างเจ้าของบ้านกับแขกที่มาท่องเที่ยว
13. การนำเสนอทางศิลปวัฒนธรรม เช่น เครื่องนุ่งห่มที่มีรูปแบบตามธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น มรดกพื้นบ้านและการถ่ายทอดรูปแบบต่าง ๆ
14. แผนที่การเดินทาง
15. เรียนรู้การประกอบอาชีพตามวิถีที่เป็นอยู่
16. แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน
17. ความปลอดภัยจากการหลงทาง
18. ความปลอดภัยจากพืชและสัตว์ในแหล่งท่องเที่ยว
19. มีการนำไปร่วมงานประเพณีของท้องถิ่น
20. จัดทำอาหารตามแบบชีวิตประจำวัน
21. ความปลอดภัยจากภัยธรรมชาติ
22. ป้ายชื่อหมู่บ้าน
23. การจัดกิจกรรมประเพณี ตามความเชื่อของครอบครัวท้องถิ่น
24. บริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์
25. ที่พักราคาประหยัด และค่าใช้จ่ายไม่แพง
26. อุปรณ์ช่วยเรื่องความปลอดภัยต่าง ๆ เช่น ชูชีพ
27. ห้องพัก (ห้องนอน) ที่สะอาด เป็นการส่วนตัว
28. การจัดสถานที่พยาบาลฉุกเฉิน และศูนย์ส่งต่อโรงพยาบาล
29. ข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
30. มีสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่ง และเส้นทางคมนาคมสะดวก
31. สิ่งอำนวยความสะดวก

5.10 ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติในการดูแลรักษาสถานที่ท่องเที่ยวและการเป็นเจ้าของบ้านที่ดีในชุมชน⁵¹ มีดังนี้

- 5.10.1 ช่วยกันรักษาความสะอาด
- 5.10.2 ให้คำแนะนำช่วยเหลือนักท่องเที่ยว
- 5.10.3 การให้ความรู้แก่คนในชุมชน
- 5.10.4 การสร้างและดูแลสาธารณูปโภคในสถานที่ท่องเที่ยว
- 5.10.5 การรวมกลุ่มคนในชุมชนให้มีส่วนร่วม
- 5.10.6 การสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนรักธรรมชาติ
- 5.10.7 การสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนรักท้องถิ่น

5.10.8 การสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชน รักสถานที่ท่องเที่ยว การช่วยกันรักษา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5.10.9 การช่วยกันอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น

5.10.10 การพัฒนาศาสนสถาน การจัดระเบียบร้านค้าต่าง ๆ

5.10.11 การจัดตั้งชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติ การศึกษาโครงการท่องเที่ยวต่างๆ

อย่างไรก็ตาม ยังมีอีกหลายสิ่งหลายอย่างที่แต่ละชุมชนอยากปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เพื่อ เสริมสร้างให้การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของตนเองดีขึ้น⁵² ได้แก่

1. อยากให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวมากขึ้นกว่าเดิมและตลอดปี
2. ให้นักท่องเที่ยวร่วมมือในการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบของชุมชน
3. เพิ่มความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อความหมายกับนักท่องเที่ยว ต่างชาติ
4. จัดระบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เป็นรูปแบบที่ทุกฝ่ายในชุมชนสามารถเข้าใจร่วมกันได้
5. การจัดเวทีสนทนาจากทุกฝ่ายในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อความร่วมมือในทุกด้าน และจากทุกฝ่าย

6. ต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์มากขึ้นเพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว
7. มีการวางแผนประสานการจัดการด้านการท่องเที่ยวที่สามารถเข้าใจร่วมกันได้
8. ให้มีการเสริมความรู้ ความเข้าใจของชาวบ้านบางส่วนเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

9. ปรับปรุงคุณภาพอาหาร

10. ปรับปรุงคุณภาพสินค้า ให้ได้มาตรฐาน

11. ปรับปรุงสภาพของร้านค้า (แคบ กั้นฝนไม่ได้)

ในส่วนที่เกี่ยวกับความสำเร็จของการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในแต่ละชุมชนนั้น ประสบความสำเร็จหรือไม่ ทุกชุมชนมีทัศนะที่นับว่าประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง เพราะมีความพอใจในหลายประการ⁵³ คือ

1. สมาชิกชุมชนได้มีโอกาสร่วมดำเนินงาน เพื่อชุมชนของตนเอง โดยภาครัฐคอยช่วยเหลือ สนับสนุนเชิงวิชาการ และงบประมาณบางส่วน

2. ความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชนดีขึ้นโดยทั่วหน้ากัน เพราะผลจากการมีอาชีพและมี รายได้เพิ่มขึ้น ทำให้ไม่มีเวลาไปมั่วสุมอบายมุขต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบางชุมชนถือเป็นข้อห้าม ขอบังคับแก่สมาชิกที่จะเข้าร่วมกิจกรรมด้วย

3. สภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ของแต่ละชุมชนดีขึ้น เพราะ นอกจากจะลดการทำลายลง ยังอนุรักษ์ไว้มากกว่าเดิม

4. การแสวงหาความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆของชุมชนเป็นไปไ้ได้ง่ายขึ้นกว่าในอดีต เกิดความสามัคคีและทำให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้น
5. สมาชิกในชุมชน “หู - ตา” กว้างขึ้น เพราะการสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกชุมชนและได้เรียนรู้ในสิ่งใหม่ ๆ
6. หน่วยงานภาครัฐการยอมรับการมีส่วนร่วมของชาวบ้านขึ้นกว่าในอดีต เพราะถึงเห็นความตั้งใจจริง และศักยภาพของชุมชนมากยิ่งขึ้น
7. เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน เพราะเอกลักษณ์ที่มีอยู่ทำให้ชุมชนของตนเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปมากขึ้น

สำหรับความไม่พึงพอใจที่ชุมชนประสบอยู่ มีหลายประการ ^{๕๔} คือ

1. คุณภาพของบริการที่ให้แก่นักท่องเที่ยว ทั้งในคุณภาพของอาหาร สินค้าต่าง ๆ การใช้ภาษา และอาคารสถานที่
2. การประชาสัมพันธ์เพื่อแสวงหานักท่องเที่ยวให้มากขึ้นอย่างสม่ำเสมอ และตลอดปี
3. สมาชิกของชุมชนบางส่วนมองว่า กิจกรรมท่องเที่ยวไม่มีความมั่นคงจึงยังไม่เข้าร่วมกิจกรรมด้วย จึงทำให้กิจกรรมท่องเที่ยวดำเนินงานไปไม่เต็มທີ່อย่างี่ควรจะเป็น กล่าวคือ ยังไม่พร้อมกันทั้งชุมชน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กุลวรา สุวรรณพิมล ^{๕๕} ได้ทำการศึกษา “เรื่องการศึกษาความต้องการ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ตและบริเวณใกล้เคียง” พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความต้องการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติมากที่สุด รองลงมาคือแหล่งจำหน่าย สินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก โดยมีระยะเวลาท่องเที่ยวประมาณ 5-6 วัน ทั้ง ๆ ที่มีความต้องการใช้เวลาท่องเที่ยวประมาณ 7-8 วัน และพบว่า ปัจจัยด้านภูมิหลังของนักท่องเที่ยวยังมีความสัมพันธ์กับการเลือก ระดับประเภทที่พักแรมและบริษัทนำเที่ยว

วิทยา เกียรติวัฒน์ ^{๕๖} ได้ศึกษาเรื่อง “ความเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทย : กรณีศึกษาอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก” พบว่า นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและความเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อยู่ในระดับปานกลาง ระยะเวลาในการท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว ความชื่นชอบกิจกรรมการท่องเที่ยวการรับรู้ข่าวสาร การเข้าร่วมกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อม และประสบการณ์การท่องเที่ยวธรรมชาติ มีผลต่อเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมถึงสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์การท่องเที่ยวธรรมชาติ มีผลต่อความเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมถึงแหล่งที่มาของนักท่องเที่ยว พาหนะในการเดินทางกลุ่มบุคคลที่เดินทางด้วย สถานที่พักแรมและประสบการณ์การท่องเที่ยวอำเภออุ้มผาง มีผลต่อความเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

พนิตดา สิงห์ครา⁵⁷ ได้ศึกษาเรื่อง “ศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ บ้านห้วยอี ตำบลปูลึง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน” พบว่า การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่นักท่องเที่ยวจะพักแรมในชุมชนเสมือนสมาชิกในครอบครัว เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เรียนรู้วัฒนธรรมชุมชนแห่งนี้ ซึ่งทรัพยากร วัฒนธรรม วิถีชีวิต ถูกรักษาไว้ภายใต้การจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

วิไลภรณ์ จิรวินศรชัย⁵⁸ ทำการศึกษาเรื่อง “สื่อพื้นบ้านในฐานะทุนวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่พักทางวัฒนธรรม(โฮมสเตย์) :ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านปราสาท จังหวัดนครราชสีมา” พบว่า การท่องเที่ยวแบบที่พักทางวัฒนธรรม หรือโฮมสเตย์ เป็นตัวเลือกหนึ่งของการท่องเที่ยวในประเทศไทย ซึ่งการท่องเที่ยวในลักษณะนี้เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยว ที่ต้องการจะศึกษาเรียนรู้และแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตของท้องถิ่น โดยการท่องเที่ยวแบบที่พักทางวัฒนธรรมบ้านปราสาทมีจุดขายคือ วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นและอรรถาธิบายไมตรีของชาวบ้าน ซึ่งเป็นที่มาของการนำเอาสื่อพื้นบ้าน มาแปรเป็นทุนวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวผ่านกิจกรรมที่พักทางวัฒนธรรม

สมศักดิ์ เตชะเอราวัณ⁵⁹ ได้ศึกษาเรื่อง “การจัดการธุรกิจบ้านพักแบบชุมชนมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาบ้านแม่กำปอง กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่” พบว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของหมู่บ้านกำปอง มีศักยภาพและความพร้อมอยู่ในระดับดี ทั้งในด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและความสามารถในการเข้าถึง แต่มีข้อจำกัดในด้านสภาพที่ไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากได้ ส่วนศักยภาพและความพร้อมของธุรกิจบ้านพักแบบชุมชนมีส่วนร่วม (โฮมสเตย์) ในด้านการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมของชุมชน สิ่งอำนวยความสะดวก การให้บริการ ความปลอดภัย และการตลาด อยู่ในระดับที่สามารถให้บริการนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

สยามกล ชัยรัตอุดมกุล⁶⁰ ได้ศึกษาเรื่อง “ความรู้และความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทย : กรณีศึกษา จังหวัดเชียงใหม่” พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับสูง ตัวแปรอิสระที่มีผลต่อความรู้ความเข้าใจ ได้แก่ ระดับการศึกษา อาชีพและความถี่ในการเดินทาง ในทำนองเดียวกัน นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่มีจิตสำนึกเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับสูง ตัวแปรอิสระที่มีผลให้มีจิตสำนึกเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษาและความถี่ในการเดินทาง

ณัฐชามณูร์ สุวิทย์พันธ์⁶¹ ได้ศึกษาเรื่อง “การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติและแนวโน้มพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของนักท่องเที่ยวไทย” พบว่า

1. นักท่องเที่ยวชาวไทยมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ อยู่ในระดับปานกลาง มีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ และมีแนวโน้มพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

แบบโฮมสเตย์ อยู่ในระดับค่อนข้างสูง

2. นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอายุต่างกัน มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์จากสื่อมวลชน สื่อบุคคลและสื่อเฉพาะกิจแตกต่างกัน ผู้ที่มีอาชีพต่างกัน มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์จากสื่อเฉพาะกิจต่างกัน แต่เปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน และสื่อบุคคลไม่แตกต่างกัน ส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีเพศ-สถานภาพสมรส การศึกษา และรายได้ต่างกัน มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์จากสื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจ ไม่แตกต่างกัน

3. การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์จากสื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจมีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์

4. การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์จากสื่อเฉพาะกิจมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์

5. ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติและแนวโน้มพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์

6. ทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับแนวโน้มพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์

อรรณพ บุญจันทร์⁶² ได้ศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาบ้านพักแบบมีส่วนร่วม กับชุมชน : กรณีศึกษา อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่” พบว่า ชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาให้มีบ้านพักแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน และแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยว พบว่า ในปัจจุบันมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวในหลายรูปแบบ เช่น การร่วมมือกับศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรม จัดสร้างศูนย์นักท่องเที่ยว การจัดงานมหกรรมผ้าตีนจก โดยความร่วมมือกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอผ่านสื่อต่าง ๆ ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ นิตยสาร และหนังสือพิมพ์ผู้สธารณะ ทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวในอำเภอแม่แจ่มเพิ่มขึ้น

รัตนกรณ์ มหาหรานนท์⁶³ ได้ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดโฮมสเตย์ในประเทศไทย” มีวัตถุประสงค์ที่จะวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดโฮมสเตย์ในประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักท่องเที่ยวซึ่งเข้าพักในโฮมสเตย์ ระหว่างวันที่ 15 พฤษภาคม 2545 ถึงวันที่ 16 ตุลาคม 2545 จำนวน 408 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามและสัมภาษณ์ ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 97.8 เป็นคนไทย มีวัตถุประสงค์ที่จะพักผ่อนโดยระยะเวลาของการพัก ณ โฮมสเตย์ คือ 1 วัน 1 คืน ความต้องการของกลุ่มตัวอย่างเรียงจากคะแนนสูงสุดได้แก่ การต้อนรับที่เต็มใจ ความซื่อสัตย์การไม่หลอกลวงเอาเปรียบนักท่องเที่ยว ความปลอดภัยจากโจรผู้ร้าย ความเป็นกันเอง ความเอื้อเฟื้อ ความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ ความต้องการที่จะได้รับประสบการณ์ที่แปลกใหม่ ผู้ประสานงานรู้ข้อมูลเป็นอย่างดี ต้องการเรียนรู้วิถีชีวิต การนำ

ชมสถานที่ท่องเที่ยว การติดต่อสื่อสารที่เข้าใจ

นงลักษณ์ อยู่เย็นดี⁴⁴ ได้ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความชอบในการเข้าร่วมกิจกรรมโฮมสเตย์ของนักท่องเที่ยวชาวไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยด้านประชากร คือ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ภูมิฐานะและแรงจูงใจที่มีความสัมพันธ์กับความชอบในการเข้าร่วมกิจกรรมโฮมสเตย์ของนักท่องเที่ยวชาวไทย โดยใช้ตัวอย่างจำนวน 402 ตัวอย่าง จากพื้นที่จังหวัดโฮมสเตย์จำนวน 5 แห่ง โดยแบ่งกลุ่มพื้นที่ ที่ใช้ในการศึกษาเป็น 2 กลุ่มพื้นที่ คือกลุ่มพื้นที่โฮมสเตย์ที่มีความเด่นทางธรรมชาติ พื้นที่ที่มีความเด่นทางด้านวัฒนธรรม ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยทางด้านประชากรที่มีความสัมพันธ์กับความชอบในการเข้าร่วมกิจกรรมโฮมสเตย์ ทั้งในพื้นที่ธรรมชาติและพื้นที่วัฒนธรรม คือ อายุ อาชีพ รายได้และภูมิฐานะ โดยที่ เพศและระดับการศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์กับความชอบของนักท่องเที่ยว

ส่วนปัจจัยทางด้านแรงจูงใจ พบว่า แรงจูงใจที่มีความสัมพันธ์กับความชอบของนักท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของทั้งพื้นที่ธรรมชาติและวัฒนธรรมคือแรงจูงใจ ด้านความสะดวกสบายในการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว แรงจูงใจการเรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต แรงจูงใจด้านกิจกรรมการแสดง การละเล่น แรงจูงใจในเรื่องของทัศนียภาพของแหล่งท่องเที่ยว และแรงจูงใจด้านการพักผ่อนทางร่างกายและจิตใจ ด้วยค่าสัมประสิทธิ์ในการทำนาย เท่ากับ 0.153 ส่วนในพื้นที่ธรรมชาติคือแรงจูงใจด้านการพักผ่อนและความเป็นมิตรไมตรีของเจ้าบ้าน ด้วยค่าสัมประสิทธิ์ ในการทำนาย เท่ากับ 0.087 สำหรับพื้นที่วัฒนธรรมคือแรงจูงใจทางด้านความสะดวกสบาย ในการเดินทางเข้าถึง แรงจูงใจในการเรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต แรงจูงใจในด้านความปลอดภัยและแรงจูงใจในเรื่องความสะดวกสบายของสิ่งอำนวยความสะดวกด้วยค่าสัมประสิทธิ์ในการทำนาย เท่ากับ 0.248

จากการค้นคว้าหนังสือ คำรา วารสาร เอกสาร วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการแสดงถึงศักยภาพและการบริหารจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ซึ่งนำมาเป็นกรอบความคิด และเป็นแนวทางในการวางแผน ดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

เชิงอรรถบทที่ 2

- ¹ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. คู่มือการบริหารและจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และสภาตำบล (สต). หน้า 1.
- ² ค.
- ³ ค.
- ⁴ นำชัย ทนุผลและคณะ. รายงานผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนบ้านโป่ง ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. หน้า 22.
- ⁵ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. ถ.ค. หน้า 2-5.
- ⁶ ค.
- ⁷ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. โครงการศึกษาแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยว เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน. หน้า 86-88.
- ⁸ ค. หน้า 76.
- ⁹ ค.
- ¹⁰ ค.
- ¹¹ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. การศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล. หน้า 2-52.
- ¹² มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. บทบาทของประชาชน. หน้า 177.
- ¹³ ค. หน้า 178.
- ¹⁴ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. ถ.ค. หน้า 2-52.
- ¹⁵ Wine, T.A. และ Erwin, W. อ้างในการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. โครงการศึกษาแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยว เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน. หน้า 78.
- ¹⁶ อคิน รพีพัฒน์. ปัญหาการพัฒนาชนบท. หน้า 78.
- ¹⁷ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. โครงการศึกษาแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยว เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน. หน้า 78.
- ¹⁸ นำชัย ทนุผล. การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. หน้า 35.
- ¹⁹ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและสถาบันวิจัยทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. ถ.ค. หน้า 44.
- ²⁰ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. ถ.ค. หน้า 44.

- ²¹ สถาบันดำรงราชานุภาพ. สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย การมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่นฯ.
หน้า 119-122.
- ²² ด. หน้า 15-19.
- ²³ ด.
- ²⁴ เจริญ พงศ์ศรี. การควบคุมโรคไข้เลือดออกโดยใช้กระบวนการเอไอซี บ้านกองลอย อ่างทอง
เชียงใหม่. หน้า 9-17.
- ²⁵ ด. หน้า 9-28.
- ²⁶ ด.
- ²⁷ นำชัย ทนุผล. ด.ค. หน้า 168-172.
- ²⁸ ลัดดา โพธิ์ประดิษฐ์ และคณะ. AIC กับการพัฒนาชุมชน. หน้า 12-17.
- ²⁹ ด.
- ³⁰ นำชัย ทนุผล. ด.ค. หน้า 168-172.
- ³¹ ด. หน้า 172.
- ³² <http://www.homestaythailand.org/lamartiele.php?id=5>.
- ³³ http://www.businesssthai.in.th/content.php?data=405239_SMEs%20Marketing.
- ³⁴ เกรียง ชูติจำเริญพร. “บ้านพักแรม Home stay” อุตสาหกรรมท่องเที่ยว ม.ค.-มี.ค. 2545. หน้า 6.
- ³⁵ ด.
- ³⁶ ด.
- ³⁷ มธุรส ปราบเพชร. “โฮมสเตย์กับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” อุตสาหกรรมท่องเที่ยว. 20 (1-4):
ม.ค.-ธ.ค. 2544. หน้า 51.
- ³⁸ สถาบันดำรงราชานุภาพ. ด.ค. หน้า 107-109.
- ³⁹ ชูวิทย์ ศิริเวชกุล “จัดโฮมสเตย์อย่างไรไม่ให้ผิดทาง” อุตสาหกรรมท่องเที่ยว. 20 (3) : ก.ค. - ก.ย. 2544.
หน้า 44-45.
- ⁴⁰ http://www.businesssthai.in.th/content.php?data=405239_SMEs%20Marketing.
- ⁴¹ <http://www.homestaythailand.org/martic.php?id=3>.
- ⁴² ชูวิทย์ ศิริเวชกุล. ด.ค. หน้า 44-45.
- ⁴³ ด.
- ⁴⁴ ด.
- ⁴⁵ เกรียง ชูติจำเริญพร. ด.ค. หน้า 5.
- ⁴⁶ สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. ดัชนีชี้วัดคุณภาพมาตรฐาน
โฮมสเตย์ : เอกสารราชการ. หน้า 2-6.

- ⁴⁷ พัทธ์ณี เขยจรรยา. รายงานผลการวิจัยเพื่อประเมินโครงการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ. หน้า 69-81.
- ⁴⁸ สมชาย เศษะพรหมพันธ์ และคณะ. การบริหารและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 42.
- ⁴⁹ พัทธ์ณี เขยจรรยา. ลค. หน้า 69-72.
- ⁵⁰ ค. หน้า 80-81.
- ⁵¹ ค. หน้า 69-72.
- ⁵² สถาบันดำรงราชานุภาพ. ล.ค. หน้า 109.
- ⁵³ ค.
- ⁵⁴ ค.
- ⁵⁵ กุลวรา สุวรรณพิมล. การศึกษาความต้องการ ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ตและบริเวณใกล้เคียง. บทคัดย่อ.
- ⁵⁶ วิทยา เกียรติวัฒน์. ความเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทย : กรณีศึกษาอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก. บทคัดย่อ.
- ⁵⁷ พนิดดา สิงห์ครา. ศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ บ้านห้วยอีต่าบปลึง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน. บทคัดย่อ.
- ⁵⁸ วิไลภรณ์ จิรวินนเศรษฐ์. สื่อพื้นบ้านในฐานะทุนวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่พัฒนาวัฒนธรรม (โฮมสเตย์) : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านปราสาท จังหวัดนครราชสีมา. บทคัดย่อ.
- ⁵⁹ สมศักดิ์ เศษะเอราวัณ. การจัดการธุรกิจบ้านพักแบบชุมชนมีส่วนร่วม : กรณีศึกษานานแม่กำปองกิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่. บทคัดย่อ.
- ⁶⁰ สยามล ชัยรัตอุดมกุล. ความรู้และความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทย : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่. บทคัดย่อ.
- ⁶¹ ณัฐชามณูษ์ สุวิทย์พันธ์. การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะและแนวโน้มพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของนักท่องเที่ยวไทย. หน้า ๙.
- ⁶² อรรณพ บุญจันทร์. แนวทางการพัฒนาบ้านพักแบบมีส่วนร่วม กับชุมชน : กรณีศึกษาอำเภอแม่วิม จังหวัดเชียงใหม่. บทคัดย่อ.
- ⁶³ รัตนาภรณ์ มหาสารานนท์. การวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดโฮมสเตย์ในประเทศไทย. หน้า 1.
- ⁶⁴ นงลักษณ์ อยู่เย็นดี. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความชอบในการเข้าร่วมกิจกรรมโฮมสเตย์ของนักท่องเที่ยวชาวไทย. บทคัดย่อ.

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาศักยภาพและการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ บ้านฟองใต้ ตำบลวังกว้าง อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ และเพื่อให้การวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ตามลำดับดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร¹ ได้แก่ ชาวบ้านฟองใต้ จำนวน 51 ครัวเรือน แบ่งเป็น ชาย 116 คน หญิง 113 คน รวมเป็น 269 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ชาวบ้านที่เคยดำเนินการและผู้ที่จะดำเนินการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ 31 ครัวเรือน จำนวน 67 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจงและอาสาสมัคร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสำรวจภาคสนาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะคือ

ลักษณะที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับ เพศ ตำแหน่ง อายุ และการศึกษา

ลักษณะที่ 2 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพและการบริหารจัดการท่องเที่ยวฟองใต้โฮมสเตย์

ลักษณะที่ 3 เป็นการสำรวจภาคสนาม เกี่ยวกับข้อมูลความจริงของแหล่งการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของบ้านฟองใต้

ลักษณะที่ 4 เป็นการสัมภาษณ์และการสังเกต เกี่ยวกับข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับสภาพจริงของการดำเนินการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ และสภาพแวดล้อมของบ้านฟองใต้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ขอนหนังสือแนะนำตัวจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธนเรศวร พิษณุโลก เพื่อขอ

ความอนุเคราะห์ ลงพื้นที่ดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล ต่อผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบูรณ์

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามพร้อมหนังสือแนะนำตัวจากผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อลงพื้นที่ที่ดำเนินการวิจัย คือ บ้านฟองใต้ ตำบลวังควง อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

3. ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับผู้ใหญ่บ้าน เพื่อดำเนินการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับผู้นำชุมชน และชาวบ้านฟองใต้

4. ผู้วิจัยใช้วิธีการประชุมเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม โดยกระบวนการกลุ่ม ตามเทคนิค A-I-C มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

4.1 ขั้นตอนการสืบค้น ค้นหาศักยภาพและการบริหารจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของบ้านฟองใต้ มีดังนี้คือ

4.1.1 ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับผู้ใหญ่บ้าน เพื่อจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเสวนาแสดงความคิดเห็นในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศักยภาพและการบริหารจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์

4.1.2 ศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของบ้านฟองใต้และชุมชนฟองใต้ ในด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม จึงใช้วิธีการประชุม สอบถาม สัมภาษณ์ พูดคุย สังเกตร่วมกัน ดังนั้นจึงได้แบ่งผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยออกเป็น 2 กลุ่ม ตามขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้เกิดการยืนยันความสอดคล้องและเกิดการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการร่วมค้นหาปัญหา การแสวงหาวิธีแก้ไข ปัญหา อันจะเกิดให้เกิดการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน สำหรับขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้คือ

ขั้นที่หนึ่ง ผู้วิจัย ผู้นำหมู่บ้านและชาวบ้าน พูดคุยเพื่อซักถามเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชนฟองใต้ และตอบแบบสอบถามของชาวบ้าน

ขั้นที่สอง ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากผู้นำหมู่บ้าน เพื่อระบุและคัดเลือกชาวบ้าน (key person) ที่เคยทำและต้องการเข้าร่วมในโครงการธุรกิจการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ โดยใช้วิธีการกระบวนการกลุ่มตามเทคนิค A-I-C รวมทั้งการใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ขั้นที่สาม ผู้วิจัยกับคณะผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน (นายสาคร ลาตุ้) ออกภาคสนามด้วยการเดินเท้าสำรวจแหล่งท่องเที่ยวและศักยภาพทางกายภาพการท่องเที่ยวของบ้านฟองใต้

ในกระบวนการมีส่วนร่วมจากขั้นที่หนึ่ง ขั้นที่สอง และขั้นที่สาม ก่อให้เกิดการคิดและเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีปฏิสัมพันธ์จริงจงบนพื้นฐานของความรัก ความเข้าใจ ความเป็นกัลยาณมิตรได้ข้อมูลดังนี้

1. เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา วัฒนธรรมและการบริหารจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของบ้านฟองใต้ โดยการพูดคุยกับผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้านและผู้อาวุโส

2. นัดหมายประชุมเชิงปฏิบัติการกับผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน และชาวบ้านฟองใต้ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาให้ชาวบ้านตอบแบบสอบถาม เพื่อยืนยันแหล่งท่องเที่ยว ความพร้อมของชุมชนและการสมัครใจเข้าร่วมชมรมการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนของเทคนิค A-I-C ดังต่อไปนี้

ขั้น A (Appreciation) การทำให้ทุกคนยอมรับและเกิดการชื่นชม มีวิธีการดังนี้

1. ให้ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมดเกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน พร้อมกับแจ้งจุดมุ่งหมายที่เข้ามาจัดการประชุม
2. แบ่งผู้เข้าร่วมประชุมออกเป็น 2 กลุ่ม ตามหัวข้อปัญหา 2 ประเด็น ให้แต่ละกลุ่มรับผิดชอบกลุ่มละประเด็น ช่วยกันพิจารณา โดยกำหนดให้กลุ่มที่ 1 ประเด็นเรื่อง “ศักยภาพและความเป็นไปได้ของแหล่งท่องเที่ยว” กลุ่มที่ 2 ประเด็นเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์” ใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมง แล้วให้ตัวแทนนำเสนอรายละเอียดต่อที่ประชุม กลุ่มละ 30 นาที

ขั้น I (Influence) การระดมความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งมีวิธีการดังนี้

1. ร่วมกันสรุปและกำหนดแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพเพียงพอต่อการพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ได้อย่างยั่งยืน
2. ให้ผู้ร่วมประชุมทุกคนพิจารณาว่าศักยภาพและการบริหารจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของชาวบ้านฟองใต้ มีความพร้อมหรือไม่ อย่างไร ในการเข้าร่วมชมรมการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ เพื่อเป็นเครื่องมือในการดำเนินการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของบ้านฟองใต้
3. ให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนพิจารณา ตัดสินใจร่วมกัน กำหนดทางเลือกและรูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ พร้อมทั้งทางเลือกในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างกัลยาณมิตรที่จริงจัง

ขั้น C (Control) นำวิธีการหรือแนวทางที่ได้พิจารณาร่วมกัน มาวางแผนปฏิบัติการ จัดตั้งเป็นชมรมการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้

4.2 ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์

กระบวนการดำเนินการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของบ้านฟองใต้ ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนครั้งนี้ เป็นขั้นตอนที่ 3 ของเทคนิค A-I-C เป็นขั้นตอน C (Control) กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ชาวบ้าน จำนวน 67 คน โดยนำวิธีการหรือแนวทางที่ได้พิจารณาร่วมกันมาวางแผนปฏิบัติการประชุมพิจารณาในการจัดตั้งเป็นชมรม เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้ ในขั้นตอนนี้จึงจำเป็นต้องใช้การประชุมและให้การศึกษาเฉพาะเรื่องกับสมาชิกของชมรม เป็นเครื่องมือหลักของการวิจัย ซึ่งการเกิดขึ้นของชมรม ได้จากขั้นตอนของการสืบค้น ค้นหาศักยภาพและการบริหารจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ การวิจัยจะสามารถพัฒนารูปแบบของการบริหารจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ให้เป็นการจัดการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นฐานในการบริหารจัดการ อย่างยั่งยืนและเป็นจริงได้ ดังต่อไปนี้

1. ขึ้นเตรียมความพร้อมของชุมชน โดยเสนอให้มีการจัดตั้งชมรมมีชื่อเรียกว่า ชมรมฟองใต้โฮมสเตย์ และมีคณะกรรมการบริหารชมรมขึ้น เพื่อดำเนินการคือ

1.1 จัดประชุมเพื่อจัดทำกำหนด สถานที่ เนื้อหา กำหนดอัตราค่าบริการ แนวทางกระจายรายได้สู่สมาชิก ชุมชน การระดมทุน และดำเนินงาน

1.2 จัดกระบวนการการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะในการบริหารจัดการชมรม และรูปแบบการบริหาร

1.3 จัดประชุมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ด้านการให้บริการแก่ผู้ที่จะทำหน้าที่ไกด์ ลูกหาบ สมาชิกชมรม และเจ้าของบ้านพักอาศัยที่ดี

1.4 จัดกิจกรรมรณรงค์รักษาความสะอาดหมู่บ้าน ชุมชน การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และที่พักอาศัย

2. รูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ มีกระบวนการดังนี้

2.1 ดำเนินการจัดระบบโครงสร้างหน้าที่ของชมรม โดยจัดให้มีการประชุมสมาชิกชมรมทั้งหมด เพื่อดำเนินการจัดระบบโครงสร้างหน้าที่ของชมรม ที่ควรเป็นได้แก่ ประธาน รองประธาน เลขานุการ และหัวหน้าฝ่ายต่าง ๆ ซึ่งทางสมาชิกชมรมเห็นสมควร เพื่อให้การบริหารจัดการท่องเที่ยวฟองใต้โฮมสเตย์ เป็นจริงได้

2.2 จัดประชุม เพื่อจัดทำกำหนดการ สถานที่ รูปแบบและอัตราค่าบริการ การกระจายรายได้สู่สมาชิก ชุมชน และการระดมทุนดำเนินการ เพื่อให้เกิดผลดังนี้

2.2.1 ได้รูปแบบการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม จนถึงขั้นสามารถนำเสนอในการประชาสัมพันธ์ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวต่อไป

2.2.2 มีการกำหนดอัตราค่าบริการต่าง ๆ อย่างชัดเจน ตามฤดูกาล

2.2.3 มีการแบ่งงานในระหว่างสมาชิกชมรมอย่างชัดเจนและเป็นธรรม เพื่อบริการนักท่องเที่ยวได้อย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ

2.2.4 มีการตกลงกันในหลักการเรื่องการกระจายผลประโยชน์ที่ได้รับสู่สมาชิกและชุมชน

2.2.5 มีการวางแผนระยะยาวสำหรับการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว และรูปแบบการบริหารจัดการ รวมทั้งการระดมทุนจากสมาชิกชมรม และชาวบ้านฟองใต้

2.3 จัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะในการบริหารจัดการชมรมในทุก ๆ ด้าน ซึ่งทางชมรมจะต้องพึ่งพาแหล่งเรียนรู้ที่เป็นแหล่งข้อมูลหลัก ได้แก่ มหาวิทยาลัย นครสวรรค์ เพื่อให้บริการด้านการฝึกอบรมในด้านการบริหารจัดการเหล่านี้อย่างต่อเนื่อง จนกว่าชมรมจะยืนได้ด้วยตนเอง

2.4 จัดกิจกรรมรณรงค์ รักษาความสะอาดหมู่บ้าน การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และที่พักอาศัย อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ โดยแจกแจงความถี่ และคำร้อยละ จำแนกตามตัวแปร ได้แก่ เพศ ตำแหน่ง อายุ และการศึกษา

2. วิเคราะห์ข้อมูล เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ และกำหนดค่าเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

3 คะแนน	เท่ากับ	ศักยภาพมาก
2 คะแนน	เท่ากับ	ศักยภาพปานกลาง
1 คะแนน	เท่ากับ	ศักยภาพน้อย

3. การแปลความหมายข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพและการบริหารจัดการท่องเที่ยวไฮมสเคย์ ทำการวิเคราะห์โดยรวม รายด้านและรายข้อ โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	2.36-3.00	หมายถึง	ระดับศักยภาพมาก
ค่าเฉลี่ย	1.68-2.35	หมายถึง	ระดับศักยภาพปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.00-1.67	หมายถึง	ระดับศักยภาพน้อย

4. การวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากแบบสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยาย ระบุคุณลักษณะเฉพาะของข้อความหรือสาระอย่างมีระบบ เป็นสภาพวัตถุวิสัย และอิงกรอบแนวคิดทฤษฎี ซึ่งมีกระบวนการกิจกรรมดังนี้คือ ' ขั้นตอนใช้การลดทอนข้อมูล (Data reduction) ซึ่งหมายถึงการเลือกเฟ้นหาจุดที่น่าสนใจทำให้เข้าใจง่าย สรุปย่อ ปรับข้อมูลดิบที่เก็บรวบรวมได้มา ทดสอบแนวคิด รวมเป็นกลุ่ม แบ่งหมวดหมู่ เขียนสรุปทำให้เกิดความชัดเจน เป็นพวก เป็นประเภท เป็นรูปแบบ หาจุดที่น่าสนใจและปรับลดเพิ่ม หาข้อมูลใหม่ จนกระทั่งได้ผลสรุปและพิสูจน์บทสรุปที่น่าพอใจ ขั้นที่สองใช้ การแสดงข้อมูล (Data display) ซึ่งเป็นขั้นตอนของการจัดการเลือกเฟ้น แรกรวดตัวอย่างข้อมูลหรือสารสนเทศไม่ว่าจะเป็นการสรุปจากการรายงาน การสังเกต คำพูดจากการสัมภาษณ์ หรือการกระทำของผู้ให้ข้อมูล นำมาเป็นหลักฐานของข้อสรุปเสนอไว้ เพื่อแสดงให้เห็นและก่อให้เกิดความเข้าใจว่า อะไรเกิดขึ้น ทำไม อย่างไร อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์และสรุปผลต่อไป และขั้นสุดท้ายใช้ การสร้างข้อสรุปและยืนยันผลสรุป (Conclusion and verification) เป็นการสังเคราะห์ข้อสรุปย่อย ๆ ในช่วงแรก ๆ เข้าด้วยกันเป็นบทสรุป และตรวจสอบยืนยันเป็นผลสรุปการวิจัยในช่วงสุดท้าย การพัฒนาข้อสรุปย่อย ๆ ไปสู่ข้อสรุปใหญ่ ๆ เรื่อย ๆ ขึ้นไปนี้ เป็นก้าวของการพัฒนาทฤษฎีจากสภาพเฉพาะ ไปสู่ข้อสรุปทั่ว ๆ ไป (generalized) เป็นกระบวนการประมวลความคิดอันเกิดจากข้อมูลรูปธรรมสนาม ไปสู่รูปแบบที่เป็นนามธรรมที่เป็นทฤษฎี (grounded theory) ตามวิธีการแบบอุปนัย (induction) และเพื่อให้บทสรุปมีความน่าเชื่อถือ ในขณะที่เขียนรายงานกับข้อมูลสนามเพื่อ ยืนยันผลสรุปวิจัย ด้วยการตรวจสอบแบบสามเส้า การนำผลสรุปวิจัยตรวจสอบความถูกต้องกับ ผู้ให้ข้อมูล ตรวจสอบความแตกต่าง ความคล้ายคลึงของความคิดคนใน (emic) กับคนนอก (etic)

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้ค่าสถิติ ดังนี้

1. ค่าร้อยละ (Percentage)
2. ค่าเฉลี่ย (Mean)
3. ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

เชิงอรรถบทที่ 3

¹ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์. ประวัติหมู่บ้าน อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์.
หน้า 28 - 29.

² นำชัย ทนุผลและคณะ. รายงานผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน
บ้านโป่ง ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. หน้า 63-64.

บทที่ 4

ผลการวิจัยศักยภาพและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์

การนำเสนอผลงานวิจัยศักยภาพและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ จากการประชุม สันทนาการเชิงสังเคราะห์ และการสำรวจทางกายภาพบ้านฟองใต้ ด้วยการมีส่วนร่วมของผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน สมาชิกฟองใต้โฮมสเตย์ และชาวบ้านในชุมชนฟองใต้ ที่มี ความต้องการเข้าร่วมการบริการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ สรุปได้ดังนี้

1. โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการการจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชนในเขตภูมิภาคเหนือตอนล่าง การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ บ้านฟองใต้ ตำบลวังขวาง อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นงานวิจัย ที่กำหนดใช้กระบวนการดำเนินการวิจัยด้วยเทคนิค A-I-C (Appreciation Influence and Control)

2. ผู้วิจัย ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน และชาวบ้านฟองใต้ ได้ร่วมกันศึกษาเอกสาร ทำการเสวนา และทำการสำรวจทางกายภาพ พบว่า บริบทบ้านฟองใต้ มีดังนี้

2.1 สภาพทั่วไปของบ้านฟองใต้

ที่ตั้ง บ้านฟองใต้ ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 7 ตำบลวังขวาง อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ สภาพภูมิศาสตร์ สภาพทั่วไปของบ้านฟองใต้เป็นเนินเขาเตี้ย ๆ มีอาณาเขตติดต่อดังนี้คือ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	เขตอุทยานแห่งชาติภูกระดึงและหมู่บ้านไร่ไค้
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ภูสี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อุทยานแห่งชาติภูกระดึงและบ้านฟองงอย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	บ้านห้วยห้วยแคว

แหล่งน้ำ น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคของหมู่บ้าน ได้จากลำน้ำพอง ซึ่งไหลลงเขื่อน อุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น และระบบประปาหมู่บ้านจากภูเขาสูงที่อยู่ในเขตภูกระดึง ชาวบ้านฟองใต้ มีน้ำประปาใช้ทุกวันคร้เว้น นอกจากใช้น้ำจากประปาแล้วยังมีการกักเก็บน้ำฝนไว้ใช้และดื่มอีกทาง หนึ่ง น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคมีเพียงพอตลอดปี แต่น้ำเพื่อการเกษตรเป็นปัญหาหนึ่งของชุมชนที่ต้อง ประสบกับปัญหาภัยแล้ง เนื่องจากลำน้ำพองแห่งขอกในช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนเมษายนของทุกปี เป็นผลให้พืชไร่ทั้ง นาข้าว นาไร่ ไร่ข้าวโพด ได้รับความเดือดร้อน เนื่องจากชาวบ้านไม่มีอาชีพอื่น ไค้มารองรับ นอกจากในช่วงฤดูฝนมีอาชีพเสริมได้บ้างคือ การเก็บของป่า โดยเฉพาะหน่อไม้และเห็ด การคมนาคม เส้นทางคมนาคมเริ่มต้นจากอำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ถึง บ้านฟองใต้ มีระยะทาง 32 กิโลเมตร ซึ่งแบ่งเส้นทางเข้าสู่หมู่บ้านฟองใต้ออกเป็นช่วง ๆ กล่าวคือ จากอำเภอน้ำหนาวถึงบริเวณแยกบ้านห้วยแปกมีระยะทาง 14 กิโลเมตร ถนนช่วงบ้านห้วยแปกถึง บ้านหินลับ จะเป็นถนนมาตรฐานระยะทาง 5.5 กิโลเมตร ถนนช่วงบ้านหินลับถึงบ้านไร่ไค้ เป็นถนน ไม้ได้มาตรฐาน (เป็นถนนลูกรัง) และจากบ้านไร่ไค้ ถึงบ้านฟองใต้ เป็นถนนมาตรฐานระยะทาง 2

กิโลเมตร การขนส่งจะมีรถยนต์โดยสารจากหมู่บ้านอื่นเข้ามารับผู้โดยสารที่บ้านฟองใต้ไปตลาดที่อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น อาทิตย์ละ 3 วัน ๆ ละ หนึ่งเที่ยว (ไป-กลับ) ราคาค่าโดยสาร 100 บาท เนื่องจากเป็นความนิยมของชาวบ้านที่จะไปตลาดชุมแพ มากกว่าไปตลาดในอำเภอน้ำหนาว รถยนต์ส่วนบุคคลสามารถเดินทางเข้าหมู่บ้านฟองใต้ได้ในช่วงฤดูหนาวและฤดูร้อน ส่วนฤดูฝนการเดินทางด้วยรถยนต์ไม่สะดวก ทั้งนี้เพราะถนนเป็นโคลนเลน ที่จะก่อให้เกิดอุบัติเหตุสูงมาก

2.2 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านฟองใต้²

หมู่บ้านฟองใต้ก่อตั้งขึ้นประมาณปี พ.ศ. 2513 เดิมชื่อ “บ้านหนองผักนึ่ง” ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของภูกระดึง มีลำน้ำฟองเป็นเขตแดนกั้นระหว่างภูกระดึงกับหมู่บ้าน สาเหตุที่เรียกว่าบ้านหนองผักนึ่ง เนื่องจากประชาชนที่อาศัยอยู่ครั้งแรกพบหนองน้ำในป่าไผ่ มีผักนึ่งขึ้นงามมากและได้อาศัยเก็บผักนึ่งกินเป็นอาหาร ชาวบ้านที่อพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งอยู่ที่บ้านฟองใต้จนถึงปัจจุบัน (2548) เป็นชาวไทยจากอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ และอำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นการอพยพที่ไล่เรียงได้ว่า เป็นรุ่นพ่อ รุ่นลูก และรุ่นหลาน ชาวบ้านฟองใต้รุ่นพ่อหรือรุ่นแรกที่อาวุโสสูงสุดของหมู่บ้านและยังมีชีวิตอยู่เช่น นายเปอ คำเจียก อายุ 76 ปี นางอ่อน แก้วคำ อายุ 78 ปี เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีนายหอม ขวัญแจ่ม นายไล จันสีดา นายปัด ขวัญพุทธและครอบครัว ต่อมาในปี พ.ศ. 2522 นายหอม ขวัญแจ่ม ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านได้ขอให้ทางราชการจัดตั้งโรงเรียนขึ้นในหมู่บ้าน นายบุญนำ สายแก้วมา ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งหัวหน้าการประถมศึกษา กิ่งอำเภอน้ำหนาว ออกมาสำรวจและจัดตั้งโรงเรียนขึ้น โดยให้ชื่อว่า “โรงเรียนบ้านฟองใต้” คำว่า “ฟองใต้” หมายถึง อยู่ใกล้แม่น้ำฟอง และอยู่ด้านท้ายน้ำ ด้วยเหตุนี้หมู่บ้านหนองผักนึ่ง จึงได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็นหมู่บ้านฟองใต้ จากการสนทนากลุ่มชาวบ้านผู้ที่มาก่อตั้งหมู่บ้านครั้งแรก พบว่า ในหมู่บ้านมีนางข้าวจนาคใหญ่ตั้งอยู่ก่อนแล้วซึ่งเป็นนางข้าวจนาคสำหรับกองทัพของสมเด็จพระเจ้านียงยาเธอ กรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม สร้างขึ้นคราวไปปราบจีนฮ่อ เมื่อ พ.ศ. 2424 อยู่ด้วย

บ้านฟองใต้ เป็นสังคมชนบทที่มีความสงบสุข ชาวบ้านส่วนใหญ่จะเกี่ยวคองกันในทางเครือญาติ จึงเป็นสังคมชนบทที่มีความรักความสามัคคี มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นสังคมชนบทมีอธยาศัยไมตรีที่ดีสังคมหนึ่ง ในปี พ.ศ. 2545 ชาวบ้านฟองใต้ได้จัดให้มีการบริการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ขึ้น ประกอบกับสภาพทางภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน ตั้งอยู่ภายใต้ขุนเขาและภูกระดึง ทำให้มีสภาพอากาศคล้ายเมืองหนาวที่มีอากาศหนาวเย็น มีหมอกสีขาว ปกคลุมแนวของยอดเขาที่ไม่ไกลจากบ้านพักอาศัย เป็นบรรยากาศที่น่าสัมผัสสำหรับผู้ที่ใฝ่หาความบริสุทธิ์ของธรรมชาติและวิถีชีวิตของชาวชนบทไทย

2.3 สภาพสังคม บ้านฟองใต้ ตั้งอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังขาว มีจำนวนทั้งหมด 51 ครัวเรือน มีประชากร 269 คน แยกเป็นชาย 139 คน หญิง 130 คน พื้นที่หมู่บ้านฟองใต้ทั้งหมดอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติน้ำหนาว ประชาชนไม่มีสิทธิในการครอบครองที่ดินตามกฎหมาย

แต่ได้สิทธิอยู่อาศัยและทำกินตามสิทธิเดิมของครอบครัว ตามพระราชบัญญัติเขตป่าสงวนแห่งชาติ ด้านสิทธิในที่ดินทำกินของชาวบ้านฟองใต้ ทุกครัวเรือนไม่มีสิทธิครอบครองที่ดินตามกฎหมาย เพราะที่ตั้งหมู่บ้านอยู่ในเขตป่าสงวนของอุทยานแห่งชาติน้ำหนาว มีเพียงได้สิทธิทำกินในที่ดินที่เคยครอบครองอยู่ก่อนแล้ว ไม่มีสิทธิในการขยายพื้นที่ทำกิน และหรือปลูกสร้างบ้านพักอาศัย หากจะปลูกสร้างบ้านพักอาศัยเพิ่มเติมหรือปลูกสร้างใหม่ สามารถปลูกสร้างได้ในอาณาบริเวณของครอบครัวที่มีสิทธิเดิม เท่านั้น

ศาสนา ชาวบ้านฟองใต้นับถือศาสนาพุทธ และนิยมแต่งกายเหมือนภาคกลาง

อาชีพ ชาวบ้านฟองใด้ส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพทางการเกษตร รับจ้างของป่า เช่น หน่อไม้ เห็ด สัตว์ป่า ฯลฯ พืชเศรษฐกิจ ได้แก่ ข้าวโพด ข้าวไร่ และพืชผักสวนครัว

โรงเรียน บ้านฟองใด้มีโรงเรียนระดับประถมศึกษาคือ โรงเรียนบ้านฟองใด้ มีนักเรียน 60 คน มีครู 2 คน โดยการจัดศึกษาระดับเด็กเล็กก่อนวัยเรียน จนถึงระดับประถมศึกษาปีที่ 6

วัด บ้านฟองใด้มีศาสนสถาน 2 แห่ง คือ วัดฟองใด้และวัดถ้ำผาผึ้ง ซึ่งตั้งอยู่ในหมู่บ้านฟองใด้ เป็นวัดที่มีเกจิอาจารย์จำวัดเสมอ ในช่วงเข้าพรรษา เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางพุทธศาสนาของหมู่บ้าน วัดถ้ำผาผึ้ง ตั้งอยู่บนภูเขาสูง เป็นศาสนสถานที่สวยงามที่ สงบเงียบ และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็น Unseen Thailand แห่งหนึ่งของจังหวัดเพชรบูรณ์

การบริการสาธารณสุข ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานของหมู่บ้าน มีสถานอนามัย 1 แห่ง ตั้งอยู่ที่ตำบลวังควง มีเจ้าหน้าที่อนามัย 2 คน ให้การดูแลรักษาผู้ป่วยขั้นพื้นฐาน ให้ข่าวสาร ข้อมูลและความรู้ด้านสุขภาพอนามัย ให้การรักษาสุขภาพและวิถีดำรงชีวิตอย่างมีสุขภาพอนามัยสม่ำเสมอ

ไฟฟ้า เป็นไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจากอำเภอน้ำหนาว ช่วงฤดูฝนมักเกิดปัญหาและใช้การไม่ได้ ไฟฟ้าจะดับอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากถูกกระแสลมและพายุฝนฟ้าคะนอง ทำลายระบบและการให้บริการไฟฟ้า

โทรศัพท์ ในหมู่บ้านมีโทรศัพท์สาธารณะ 1 แห่ง ตั้งอยู่น้ำโรงเรียนบ้านฟองใด้ และโทรศัพท์บ้าน 1 แห่ง ที่บ้านผู้ใหญ่บ้านฟองใด้ ส่วนโทรศัพท์มือถืออื่นนั้นไม่สามารถใช้การได้

บ้านพักอาศัยและร้านค้า บ้านพักอาศัยส่วนใหญ่เป็นบ้านสร้างด้วยไม้มีใต้ถุนสูง มุงด้วยกระเบื้องและสังกะสี อยู่ในสภาพดี ห้องน้ำห้องส้วม ปลูกสร้างแยก ออกไปจากตัวบ้านพักอาศัย และเป็นส้วมซึม ชุมชนฟองใด้จะเรียงรายตามถนนหลักของหมู่บ้าน จะมีบั้งที่ปลูกสร้างตามไหล่เขาและเนินเขาในบริเวณไม่ไกลจากชุมชนมากนัก บริเวณของบ้านพักอาศัย ส่วนใหญ่ไม่มีรั้วรอบขอบชิด แต่มีแนวพืชผักสวนครัวและดอกไม้เป็นแนวรั้วให้เห็นชัดเจน การเก็บขยะและสิ่งปฏิกูลต่างๆ ชาวบ้านจะดูแลเก็บกวาดด้วยตนเอง

บ้านฟองใด้ มีร้านค้าย่อยที่เป็นร้านขายของชำทั่วไป 2 แห่ง ร้านอาหาร 2 แห่ง ในทุก ๆ ช่วงบ่ายของทุกวัน จะมีรถขนสินค้าประเภทอาหารแห้งและอาหารสดทุกชนิดเข้ามาจำหน่าย

เชื้อเพลิง มีป้อน้ำมันหลอด 3 จุด เป็นที่ให้บริการน้ำมันเชื้อเพลิงสำหรับเติมรถไถนา รถอีแต่น และรถมอเตอร์ไซด์ การหุงต้มชาวบ้านฟองได้ยังใช้การหุงต้มโดยใช้ฟืนและถ่านเป็นหลัก เนื่องจากหาได้เองจากป่าในพื้นที่ ส่วนเครื่องใช้ไฟฟ้าที่ใช้ในบ้านมีเช่น หม้อหุงข้าว ตู้เย็น โทรทัศน์ วิทยุ เครื่องเสียง เครื่องเล่นวีซีดี และพัดลม เป็นต้น

2.4 สภาพเศรษฐกิจของหมู่บ้านฟองใต้ การประกอบอาชีพในครัวเรือนของชุมชนฟองใต้ คือ เกษตรกรรม การประกอบอาชีพเกษตรกรรม ที่เป็นอาชีพหลักชาวบ้านฟองใต้คือ การปลูกข้าวไร่ ทำไร่ข้าวโพด ในช่วงฤดูฝน จะมีอาชีพการหาของป่า ประเภทหน่อไม้ เห็ด สัตว์ป่า เป็นต้น และมีการหาอาหารจากลำน้ำฟอง เช่น ปลา กุ้ง นอกจากนี้มีการเลี้ยงสัตว์ปีก วัว ควาย การปลูกผักสวนผลไม้ เช่น มะขาม ส้มโอ ขนุน ลำไย ฯลฯ ซึ่งเป็นอาชีพที่ไม่แน่นอน ในแต่ละปีขึ้นอยู่กับสภาพภูมิอากาศ ความแห้งแล้งของพื้นที่ และราคาพืชเกษตร (ข้าวไร่ และข้าวโพด) ฐานะของชาวบ้านมีความเป็นอยู่ในระดับพอกินพอใช้ โดยอาศัยการเลี้ยงชีพจากธรรมชาติและการปลูกพืชผักสวนครัว ตามหลักทฤษฎีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง และในช่วงฤดูหนาวมีอาชีพเสริมอีกอาชีพหนึ่งคือ การให้บริการรับจ้างเป็นลูกหาบ ๆ ของขี้นวนอุทยานภูกระดึง (ด้านบ้านฟองใต้) แต่สามารถทำได้ในช่วงระยะเวลาที่วนอุทยานแห่งชาติภูกระดึง เปิดทำการเท่านั้น (คือตั้งแต่ 1 ตุลาคม ถึง 31 มีนาคมของทุกปี) อาชีพโดยรวมดังกล่าว ทำให้ชาวบ้านมีรายได้ ครอบครัวยุคประมาณ 8,000 บาท ต่อปี

การหาของป่า ผู้ใหญ่บ้านฟองใต้ (นายหอม ขวัญแจ่ม) สรุปในการประชุมร่วมกับผู้วิจัยได้ ความว่า การหาของป่ามาเพื่อยังชีพและนำมาขายเพื่อหารายได้เพิ่มให้ครอบครัว เนื่องจากป่าไม้ในเขตวนอุทยานแห่งชาติน้ำหนาว ยังเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ จึงเป็นแหล่งผลิตทางธรรมชาติที่ดีต่อการดำรงชีพของชาวบ้านฟองใต้ ของป่าที่ชาวบ้านฟองใต้เก็บมาเพื่อการยังชีพ คือ หน่อไม้ โดยจัดเก็บไว้เพื่อรับประทานในระยะยาว คือ การทำหน่อไม้ปิ้ง เก็บไว้กิน นั้นเอง ทั้งหน่อไม้ต้มสุกและหน่อไม้คอง ในทุก ๆ สัปดาห์จะมีรถยนต์ของพ่อค้า จากตลาดชุมแพเข้ามาซื้อหน่อไม้เป็นประจำ แต่ในช่วงฝนตก ไม่สามารถเข้าถึงหมู่บ้านได้ เพราะน้ำป่าไหลหลาก ถนนเป็นโคลนเลน มีอันตรายสูงมาก อย่างไรก็ตาม การหาของป่าก็ยังเป็นอีกอาชีพทางหนึ่งของชาวบ้าน ถึงแม้ชาวบ้านจะถูกห้ามการขุดเก็บหน่อไม้ เพราะกฎหมายคุ้มครองป่าไม้ได้มีผลบังคับใช้แล้วก็ตาม และจากกฎหมายฉบับดังกล่าวเป็นผลทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ชาวบ้านฟองใต้โดยรวม

อาชีพเกษตรกรรมที่อาศัยธรรมชาติเป็นปัจจัยหลัก ทำให้การดำรงชีพของชาวบ้านประสบปัญหาค่อนข้างมาก ประกอบกับอาชีพเสริมที่เคยเป็นวิถีชีวิตของครอบครัว คือการหาของป่าก็เป็นการทำผิดกฎหมาย ความยากจนจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในชุมชนฟองใต้ ส่งผลต่อการให้การศึกษาแก่บุตรธิดาได้ไม่เต็มตามศักยภาพ ตลอดจนไม่สามารถทำการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการศึกษา ด้านคุณภาพชีวิต ด้านสุขภาพอนามัย ด้านสังคมเศรษฐกิจ เป็นต้น

3. การประชุมเพื่อสืบค้นและศึกษา ศักยภาพและการบริหารจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของบ้านฟองใต้ ได้กำหนดการและปฏิบัติการประชุม 4 ครั้ง ดังนี้

3.1 การประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ครั้งที่ 1 วันที่ 1-3 สิงหาคม 2547 เวลา 09.00 – 20.30 น. เป็นเวลา 3 วัน

3.2 การประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ครั้งที่ 2 วันที่ 25-27 ตุลาคม 2547 เวลา 09.00 – 20.30 น. เป็นเวลา 3 วัน

3.3 การประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ครั้งที่ 3 วันที่ 2-4 พฤษภาคม 2548 เวลา 09.00 – 20.30 น. เป็นเวลา 3 วัน

3.4 การประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ครั้งที่ 4 วันที่ 19 พฤษภาคม 2548 เวลา 09.00 – 17.30 น. เป็นเวลา 1 วัน เป็นการประชุมสรุปผลการดำเนินการวิจัยร่วมกันระหว่างผู้วิจัยกับผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน สมาชิกฟองใต้โฮมสเตย์ และชาวบ้านฟองใต้ ที่มีความต้องการเข้าร่วมการบริการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ได้ข้อสรุปคือ

ขั้นที่ 1 เป็นขั้นตอนของการรับรู้ชื่นชม (appreciation) ในการประชุมกลุ่มชาวบ้านฟองใต้ครั้งแรก เป็นกิจกรรมทำความรู้จัก ทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีและมีความเป็นกันเอง โดยผู้วิจัยได้แนะนำตนเองและผู้ช่วยวิจัยทุกคน แจงวัตถุประสงค์ของการประชุมกลุ่มและวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย ให้ผู้เข้าร่วมประชุมแนะนำตนเอง แสดงแนวความคิดหรือความต้องการ หรือสิ่งที่ปรารถนาของชุมชน เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยและเป็นกันเองมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้นำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์และการเล่นเกมส์ เป็นกิจกรรมหนึ่งในกระบวนการมีส่วนร่วม เป็นผลให้บรรยากาศการประชุมมีไมตรีจิตที่ดีต่อกัน

ขั้นที่ 2 เป็นขั้นตอนของความมีปฏิสัมพันธ์หรืออิทธิพลระหว่างกัน (influence) ได้มีการแบ่งกลุ่มสมาชิกออกเป็น 2 กลุ่ม โดยกำหนดให้ชาวบ้านที่เคยหรือยังมีการบริการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ 1 กลุ่ม และชาวบ้านที่ยังไม่เคยจัดบริการด้านนี้และที่ความต้องการจะจัดบริการในอนาคตอีก 1 กลุ่ม โดยผู้วิจัยได้ให้สมาชิกในกลุ่มย่อยทั้ง 2 กลุ่ม ได้อภิปรายถึงสภาพทางภูมิศาสตร์ วิถีการค้ารังชีพ และวัฒนธรรมของชุมชน ตลอดจนประสบการณ์การจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์เท่าที่ได้ปฏิบัติมาและอภิปรายถึงสภาพปัญหาของหมู่บ้านของคนที่อยู่ในปัจจุบัน ข้อดี ข้อควรพัฒนาที่ค้นพบ ภายใต้การควบคุมของผู้วิจัย โดยให้ผู้ช่วยวิจัยเป็นผู้บันทึกการแสดงความคิดเห็นทั้ง 2 กลุ่ม การระดมสมองและร่วมกันอภิปรายของทั้ง 2 กลุ่ม สมาชิกทุกคนได้ให้ความร่วมมืออย่างดี ได้แสดงความคิดเห็นถึงสภาพปัญหา ข้อเด่น ข้อด้อย ข้อควรพัฒนาและความต้องการ ตลอดจนแนวทางการแก้ปัญหา เป็นบรรยากาศของการประชุมที่ดี มีความเป็นกัลยาณมิตร ความคิดเห็นหลากหลาย กล้าแสดงออกทางความคิดเห็นอย่างใสซื่อบริสุทธิ์ของชาวบ้าน แสดงให้เห็นถึงความร่วมมือร่วมใจ ศักยภาพและความต้องการพัฒนาของชุมชนเป็นอย่างดี คึงแนวความคิดหลากหลายที่สรุปได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มชาวบ้านที่เคยและหรือยังมีการให้บริการโฮมสเตย์ ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์คือ

1. การจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของชาวบ้านฟองใต้ ได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 แต่เป็นการดำเนินการในรูปแบบที่ไม่ได้มาตรฐาน เป็นการรองรับนักท่องเที่ยวในช่วงแรกเริ่มของการเปิดเส้นทางขึ้นภูกระดึงใหม่ที่ยังไม่เป็นทางการ จึงเป็นการดำเนินงานในลักษณะตามบริบทของหมู่บ้านในช่วงเวลานั้น มีบ้านที่เข้าร่วมโครงการประมาณ 20 หลังคาเรือน แต่ไม่สามารถที่จะบริการนักท่องเที่ยวได้เท่าที่ควร เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มักจะเดินทางขึ้นภูกระดึงและพักค้างบนภูกระดึงรายได้ที่เกิดจากการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ จึงได้ไม่ตามความคาดหวังที่ตั้งเป้าหมายไว้ มีรายได้ที่ไม่แน่นอน แม้ว่าการบริการโฮมสเตย์ไม่ใช่อาชีพหลักของชุมชน แต่ชาวบ้านได้ลงทุนในหลายอย่าง เช่น การปรับปรุงบ้านพักอาศัย การจัดเตรียมที่นอนหมอนมุ้ง สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้มาเยือน และห้องน้ำห้องส้วม ฯลฯ จึงเกิดความท้อถอยในการดำเนินงาน บางครั้งเกิดความไม่เข้าใจกันในชุมชน อันเนื่องมาจากการบริหารจัดการยังไม่เป็นระบบที่ลงตัว อาทิ การแข่งขันนักท่องเที่ยวให้มาใช้บริการบ้านพักของตนหรือกลุ่มตระกูลของตน โดยมีได้จัดแบ่งให้พักหมุนเวียนตามบ้านสมาชิกเป็นต้น ขณะเดียวกันชาวบ้านยังขาดความรู้ในด้านมัลติทาสก์ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญประการหนึ่งของการบริการท่องเที่ยว สภาพทางภูมิศาสตร์ของชุมชนเอื้อต่อการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก แต่การชักจูงโน้มน้าวหรือนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ของชุมชนไม่มี ทำให้เสียโอกาสในการโฆษณาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีอยู่ เช่น น้ำตกตาดร้อง ถ้ำผาผึ้ง เป็นต้น

2. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่ง ที่สร้างแรงจูงใจและง่ายต่อการตัดสินใจที่จะมาท่องเที่ยว โดยเฉพาะเส้นทางคมนาคมที่เข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ยังไม่ได้รับการพัฒนา ซึ่งเริ่มตั้งแต่สามแยกบ้านวังกกวางที่เข้าสู่บ้านฟองใต้ ยังเป็นถนนลูกรัง ขรุขระคับแค้นและอันตรายต่อการสัญจร รวมทั้งเส้นทางการเดินทางไปแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ยังไม่ได้รับการพัฒนาให้เป็นทางเดินที่สะดวก ยังเป็นป่ารกที่ไม่มีทางเดิน (ทางเท้า) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะชาวบ้านฟองใต้ยึดติดกับสภาพความเป็นอยู่ตามธรรมชาติของตน เมื่อสามารถเดินทางไปมาได้ นักท่องเที่ยวก็น่าจะเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติได้เช่นกัน ย่อมเป็นผลเสียต่อการท่องเที่ยวของชุมชน ในที่สุด สถานการณ์เช่นนี้หากชุมชนฟองใต้ได้รับการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง จะก่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

3. ข้อจำกัดในการให้บริการ เมื่อชุมชนฟองใต้ได้ริเริ่มการบริการท่องเที่ยวโฮมสเตย์แล้ว พบข้อจำกัดบางประการ กล่าวคือ ช่วงระยะเวลาที่นักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาท่องเที่ยวภูกระดึง จะมีช่วงเวลาให้นักท่องเที่ยว สามารถมาท่องเที่ยวในช่วงฤดูหนาว ได้เพียงประมาณปีละประมาณ 4-5 เดือน (ตุลาคม - มีนาคม) ทั้งนี้เพราะว่า ช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายนของทุกปี (ภาคผนวก ง) จะเป็นฤดูฝนก่อให้เกิดปัญหา อาทิ การเดินทางไม่สะดวก เส้นทางคมนาคมที่เดินทางเข้าบ้านฟองใต้ไม่สามารถใช้ได้เป็นช่วงปิดฤดูกาลขึ้นภูกระดึงของวนอุทยานแห่งชาติภูกระดึง และประการสำคัญ

วนอุทยานแห่งชาติภูกระดึงจึงจัดส่วนแบ่งการตลาดให้หมู่บ้านฟองใต้ รับนักท่องเที่ยวขึ้นภูกระดึงได้เพียง วันละ 200 คน หากส่วนแบ่งการตลาดให้มากกว่านี้ จะเป็นการกระทบต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวของวนอุทยานแห่งชาติภูกระดึง และจังหวัดเลย³ เป็นต้น

4. ความรู้ความเข้าใจในด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชนฟองใต้ ถึงแม้ว่าชาวบ้านฟองใต้จะริเริ่มก่อตัวหรือรวมกลุ่มตั้งชมรมให้บริการท่องเที่ยวแล้วก็ตาม แต่ยังคงขาดประสบการณ์และการเรียนรู้ทางการให้บริการทางการท่องเที่ยว เมื่อมีการเปิดเส้นทางใหม่ขึ้นสู่ภูกระดึง ในพื้นที่บ้านฟองใต้ นักท่องเที่ยวเริ่มมาใช้เส้นทางใหม่มากขึ้น เพราะบ้านฟองใต้เป็นจุดเริ่มต้นเดินทางขึ้นภูกระดึงที่ใกล้ที่สุด แต่ทางวนอุทยานแห่งชาติภูกระดึง ได้กำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวที่จะขึ้นภูกระดึงที่จุดนี้ได้เพียง 200 คนต่อวัน ทำให้มีนักท่องเที่ยวตกค้างที่บ้านฟองใต้ ไม่สามารถเดินทางขึ้นภูกระดึงได้ และบางครั้งเดินทางมาถึงบ้านฟองใต้ ในเวลาพลบค่ำพอดีจำเป็นต้องหาที่พักค้างคืนเพื่อรอเวลาขึ้นภูกระดึงในวันรุ่งขึ้น แต่ชาวบ้านฟองใต้ไม่สามารถรองรับและให้ที่พักอาศัยแก่นักท่องเที่ยวได้ กระนั้นก็ดีชาวบ้านฟองใต้บางกลุ่มบางครัวเรือน ก็ให้นักท่องเที่ยวพักอาศัยตามบ้านของตน เข้าเดินที่พักอาศัยและอื่น ๆ หากแต่ยังเป็นการจัดการที่ไม่เป็นระบบ ขาดการประสานงานที่ีระหว่างกัน ผู้ใหญ่บ้านและผู้นำชุมชน พยายามหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เมื่อผู้วิจัยได้จัดให้มีการประชุมหารือร่วมกับผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชนและชาวบ้านแล้ว ได้แนวความคิดสรุปคือควรต้องจัดตั้งชมรมฟองใต้โฮมสเตย์ขึ้น มีการประชุมหารือหาข้อยุติ นำเสนอแนวความคิดร่วม เพื่อร่างกฎข้อบังคับและระเบียบของชมรม

5. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของชุมชนฟองใต้ที่ค้นพบ ได้แก่ ความสวยงามและความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติของภูกระดึง น้ำตกตาดร้องถ้าผาผึ้ง (ภาคผนวก ง) ทิวทัศน์ที่สวยงามของแนวเขาเพชรบูรณ์ และกลุ่มเมฆหมอกปกคลุมยอดไม้และเทือกเขาในยามเช้า ที่เรียกว่า ทะเลหมอก นั่นเอง

6. ศักยภาพที่พักและอื่น ๆ ตามแนวทางการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของชุมชนฟองใต้ มีดังนี้

6.1 การบริการด้านที่พัก มี 33 ครัวเรือน มีห้องนอน 70 ห้อง สามารถรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 250-300 คน ต่อคืน

6.2 การบริการลูกหาบ วันละ 20 คน ๆ ละ 20 กิโลกรัม เพื่อหาบสัมภาระของนักท่องเที่ยวขึ้นภูกระดึง

6.3 การบริการอาหารพื้นบ้าน ข้าวห่อ และเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็น

6.4 การบริการให้เช่าเดินเท้า โดยมีลานที่พักผ่อน ได้จำนวน 30-50 หลัง

6.5 การบริการนำเที่ยว โดยไกด์ท้องถิ่น จำนวน 10 คน ทั้งในลักษณะนำเที่ยวทั้งเป็นบุคคลและเป็นคณะ

6.6 สภาพสิ่งแวดล้อม ภูมิอากาศ อากาศบริสุทธิ์

6.7 วัฒนธรรม ความเป็นกัลยาณมิตร และความปลอดภัย

กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มชาวบ้านที่ยังไม่เคยเข้าร่วมโครงการให้บริการโฮมสเตย์ ได้ข้อมูลที่มีประโยชน์คือ

1. เมื่อมีการสนทนาและได้ให้แนวความคิด ความรู้เบื้องต้นของการบริหารจัดการท่องเที่ยวดังกล่าว ชาวบ้านกลุ่มนี้เริ่มมีความคิดที่เห็นด้วย และมีความต้องการที่จะปรับปรุงและพัฒนาบ้านพักอาศัยของตนรองรับนักท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์
2. ชาวบ้านได้แสดงแนวความคิดว่า ไม่กล้าเสี่ยงต่อการลงทุนหรือพัฒนาบ้านพักอาศัยของตนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เพราะไม่แน่ใจว่าจะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาพักในชุมชนของเขาหรือไม่ เนื่องจากเส้นทางคมนาคมที่ไม่เอื้อต่อการเดินทาง บ้านพักอาศัยที่มีสภาพทางกายภาพ และสิ่งอำนวยความสะดวกภายในบ้าน ยังไม่เหมาะสมพอที่จะรับนักท่องเที่ยวได้ เกรงว่านักท่องเที่ยวจะไม่ใช้บริการ ซึ่งผู้วิจัยและที่ประชุม ได้เสนอแนวความคิดและหลักการของโฮมสเตย์ที่ถูกต้องว่าการให้บริการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ เป็นการให้บริการตามสภาพจริงของเจ้าของบ้าน ดังนั้นการพัฒนาและปรับปรุงบ้านพักอาศัยให้เป็นไปตามอัธยาศัยและความสามารถ แต่ควรจะเน้นที่ความสะอาด และความสวยงามด้วยการปรับปรุงแต่งตามบริบท อาทิ พืชผักสวนครัว สวนดอกไม้ ไม้ดอกไม้ประดับ เตาที่มีในชุมชน เมื่อได้ข้อมูลและความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ทำให้ชาวบ้านผู้ร่วมประชุม ผ่อนคลายความวิตกกังวล ยินดีเข้าร่วมกิจกรรมโฮมสเตย์ ของชมรมฟองใต้โฮมสเตย์ในโอกาสต่อไป
3. การพัฒนาปรับปรุงสภาพที่อยู่อาศัยให้ถูกสุขอนามัย ผู้วิจัยได้จัดนิทรรศการสุขอนามัยและแจกเอกสาร 5 ส ตลอดจนเอกสารทางวิชาการด้านอนามัยส่วนบุคคลและอนามัยชุมชน ให้แก่ชาวบ้านผู้ร่วมประชุม ได้จัดบอร์ด อนามัยส่วนบุคคลและชุมชน บอร์ดการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของตำบลปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ที่ประสบผลสำเร็จแห่งหนึ่ง เป็นโฮมสเตย์ตัวอย่าง ให้ชาวบ้านฟองใต้ได้เห็นสภาพที่แท้จริงของโฮมสเตย์ในชุมชนอื่น พร้อมทั้งเสนอแนะวิธีการสร้างสรรค์ภูมิทัศน์ของชุมชนและอาณาบริเวณบ้านในชุมชน เพื่อให้เกิดสิ่งแวดล้อมที่พึงประสงค์และมีความสวยงาม ตามเกณฑ์มาตรฐานโฮมสเตย์
4. ประการสำคัญของการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในบรรยากาศของความเป็นกัลยาณมิตร ทำให้เกิดความรักความสามัคคี ส่งผลให้ นางสม จันลีดา ได้เสียสละที่ดิน จำนวน 4 ไร่ เพื่อเป็นสถานที่ปลูกสร้างอาคารที่ทำการศูนย์การท่องเที่ยวของหมู่บ้าน อันเป็นก้าวหนึ่งของการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ในด้านการท่องเที่ยวให้สามารถดำเนินกรท่องเที่ยวโฮมสเตย์ได้ด้วยตนเองของชุมชน โดยมีชุมชนเป็นฐานในการบริหารจัดการ ในที่ประชุมได้ปรบมือให้เกียรติและกล่าวขอบคุณ นางสม จันลีดา ว่าเป็นบุคคลที่ทรงคุณค่าของบ้านฟองใต้ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความรักท้องถิ่นและความปรารถนาให้ท้องถิ่นของตน พัฒนาก้าวหน้าอย่างยั่งยืนต่อไป นับได้ว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ก่อให้เกิดการปลูกจิตสำนึกที่ดี ที่สามารถนำร่องเป็นแบบอย่างของชุมชนฟองใต้ โดยการเสียสละในส่วนตัวคนเพื่อส่วนรวมของชาวบ้าน ถือได้ว่าการวิจัยครั้งนี้มีส่วนอย่างมากต่อการ

พัฒนาท้องถิ่นของสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บ้านฟองใต้

ขั้นที่ 3 เป็นขั้นตอนของการควบคุมไปสู่การกระทำ (control) คือ การนำวิธีการมาเป็นแผนปฏิบัติการ (action plan) หรือขั้นวางแผนดำเนินการ เพื่อแก้ปัญหาตอบสนองความต้องการของชาวบ้านฟองใต้ เมื่อสมาชิกในที่ประชุมได้มีมติการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ เพื่อเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ชุมชน โดยกำหนดและเสนอให้มีการจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวขึ้น ในระยะแรกในที่ประชุมมีมติให้ นายหอม ขวัญแจ่ม ผู้ใหญ่บ้านฟองใต้ เป็นประธานชมรมชั่วคราว จนกว่าจะมีการดำเนินการสรรหาประธานและคณะกรรมการบริหารชมรม อย่างเป็นทางการต่อไป

หลังจากนั้นคณะกรรมการบริหารชมรมชั่วคราว ได้มีการประชุมกันหลายครั้งจนมีมติจัดตั้งชมรมฟองใต้โฮมสเตย์ และมีโครงสร้างของการบริหารงานชมรม ขึ้นเป็นครั้งแรก (ภาคผนวก ก)

ในระยะแรกของการจัดตั้งชมรมฟองใต้โฮมสเตย์ และยังอยู่ระหว่างการจัดร่างระเบียบการ ดังนั้นเงินทุนยังไม่สามารถระดมเงินจากสมาชิกได้ เนื่องจากชมรมยังอยู่ในระหว่างการดำเนินงานที่ต้องเรียนรู้หลักการ วิธีการ แนวทางในการปฏิบัติ ระเบียบการต่าง ๆ รวมทั้งอาคารสำนักงานที่ทำการของชมรม ก็อยู่ในระหว่างการก่อสร้าง และในที่ประชุมมีความเห็นร่วมกันว่า ในระยะแรกของการก่อสร้างอาคารสำนักงาน ให้ใช้แรงงานของสมาชิกฟองใต้โฮมสเตย์ ดำเนินการก่อสร้างเพื่อสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกของชมรม

สำหรับการนำเที่ยว และเสนอการท่องเที่ยวของชมรมและการจัดบริการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ มีข้อสรุปกำหนดจัดบริการแบบระบบหมุนเวียน ให้นักท่องเที่ยวพักตามบ้านของสมาชิกชมรม ในราคาค่าบริการเท่ากันคือ ที่พักราคา 100 บาท ต่อ 1 คืน ต่อ 1 คน ส่วนราคาอาหารให้ตกลงกับเจ้าของบ้านเป็นกรณีไป ทั้งนี้นักท่องเที่ยวสามารถจะเลือกใช้บริการอาหารหรือไม่ก็ได้

ส่วนค่าไกด์นำเที่ยวในพื้นที่ทั้งน้ำตกตาคร้อ ถ้ำผาผึ้ง และภูกระดึง กำหนดราคา 100 บาท ต่อไกด์ 1 คน ค่าบริการหามสัมภาระขึ้นภูกระดึง กำหนดราคา กิโลกรัมละ 20 บาท ต่อเที่ยว

การกำหนดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในระยะแรกนี้ ยังอยู่ระหว่างการรอดูผลการท่องเที่ยวในเดือนตุลาคม 2548 ที่จะมาถึง เป็นการกำหนดขึ้นตามสภาพของชุมชนและจากพื้นฐานของชุมชนที่เคยประสบมาก่อน หากมีข้อดี ข้อควรพัฒนา หรือข้อควรแก้ไขประการใด ชมรมจะได้เสนอในที่ประชุม เพื่อปรับเปลี่ยนให้เป็นไปตามสภาวะการณ์ปัจจุบันของชุมชนฟองใต้และของประเทศโดยรวม เพื่อให้การบริหารจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ เป็นการบริหารจัดการที่ดี มีคุณภาพและเป็นที่น่าพอใจของนักท่องเที่ยวตลอดไป

4. ศักยภาพการท่องเที่ยวฟองใต้โฮมสเตย์

จากการที่ผู้วิจัยได้ประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับชาวบ้านฟองใต้ การเดินเท้าค้นหาสามารถสืบค้นแหล่งท่องเที่ยว และการออกแบบสอบถาม เพื่อยืนยันศักยภาพการท่องเที่ยวฟองใต้โฮมสเตย์ ดังตาราง 3-12 ต่อไปนี้

ตาราง 3 แสดงข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกชมรมฟองใต้โฮมสเตย์

ที่	สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	เพศ		100.0
	- ชาย	34	50.7
	- หญิง	33	49.3
2	ตำแหน่ง		100.0
	- ผู้นำในชุมชน	4	6.0
	- ชาวบ้าน	63	94.0
3	อายุ		100.0
	- ต่ำกว่า 20 ปี	3	4.5
	- 21-30	11	15.5
	- 31-40	21	31.3
	- 41-50	16	23.9
	- 51-60	9	13.5
	- 60 ขึ้นไป	7	10.4
4	การศึกษา		100.0
	- ประถมศึกษาบังคับ	45	67.2
	- มัธยมศึกษาตอนต้น	18	26.9
	- มัธยมศึกษาตอนปลาย	4	6.0

จากตาราง 3 แสดงให้เห็นว่า ข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกชมรมฟองใต้โฮมสเตย์ พบว่า
 1) เพศชาย 34 คน คิดเป็นร้อยละ 50.7 เพศหญิง 33 คน คิดเป็นร้อยละ 49.3 2) ผู้นำในชุมชน 4 คน
 คิดเป็นร้อยละ 6.0 , ชาวบ้าน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 94.0 3) อายุต่ำกว่า 20 ปี 3 คน คิดเป็นร้อยละ 4.5,
 21-30 ปี 11 คน คิดเป็นร้อยละ 15.5 , 31-40 ปี 21 คน คิดเป็นร้อยละ 31.3 , 41-50 ปี 16 คน
 คิดเป็นร้อยละ 23.9 , 51-60 ปี 9 คน คิดเป็นร้อยละ 13.5 , 60 ปี ขึ้นไป 7 คน คิดเป็นร้อยละ 10.4
 4) ประถมศึกษาบังคับ 45 คน คิดเป็นร้อยละ 67.2 , มัธยมศึกษาตอนต้น 18 คน คิดเป็นร้อยละ 26.9
 และมัธยมศึกษาตอนปลาย 4 คน คิดเป็นร้อยละ 6.0

ตาราง 4 แสดงระดับศักยภาพตามตัวชี้วัดของแหล่งและการบริหารจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์
โดยรวมของชมรมฟองใต้โฮมสเตย์

ศักยภาพด้าน	\bar{x}	S.D.	ระดับ
1. ที่พัก	1.71	0.00	ปานกลาง
2. อาหารและโภชนาการ	1.86	0.02	ปานกลาง
3. ความปลอดภัย	1.00	0.00	น้อย
4. การจัดการ	1.55	0.14	น้อย
5. กิจกรรมท่องเที่ยว	1.34	0.02	น้อย
6. สภาพแวดล้อม	1.75	0.02	ปานกลาง
7. มูลค่าเพิ่ม	1.50	0.00	น้อย
8. การส่งเสริมการตลาด	1.01	0.02	น้อย
รวม	1.46	0.02	น้อย

จากตาราง 4 แสดงให้เห็นว่า ศักยภาพตามตัวชี้วัดของแหล่งและการบริหารจัดการท่องเที่ยว
เชิงพักอาศัยตามบ้าน : โฮมสเตย์ ของชมรมฟองใต้โฮมสเตย์ โดยรวมอยู่ในระดับ น้อย ($\bar{x}=1.46$)
เมื่อพิจารณาารายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อยและปานกลาง

ตาราง 5 แสดงระดับศักยภาพด้านที่พักของชมรมฟองใต้โฮมสเตย์

ศักยภาพด้านที่พัก	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. โครงสร้างบ้านพักมีความมั่นคง	2.00	0.00	ปานกลาง
2. บ้านพักมีอากาศถ่ายเทได้สะดวกและแสงสว่างส่องถึงกัน ไม่มีกลิ่นอับและหลังคาที่สามารถกันฝนได้	2.00	0.00	ปานกลาง
3. มีที่นอนที่สบายตามสภาพชุมชนและเครื่องนอนที่สะอาด	2.00	0.00	ปานกลาง
4. มีห้องน้ำและส้วมที่สะอาด	1.00	0.00	น้อย
5. มีการเปลี่ยนผ้าปู ที่นอนและอุปกรณ์สำหรับการนอนทุกครั้งเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาพัก	2.00	0.00	ปานกลาง
6. มีการกำจัดแมลงที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอยู่เสมอ โดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน	2.00	0.00	ปานกลาง
7. มีการดูแลสภาพแวดล้อมบริเวณบ้าน	1.00	0.00	น้อย
รวม	1.71	0.00	ปานกลาง

จากตาราง 5 แสดงให้เห็นว่า ศักยภาพด้านที่พักของชมรมฟองใต้โฮมสเตย์ โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 1.71$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง

ตาราง 6 แสดงระดับศักยภาพด้านอาหารและโภชนาการของชมรมฟองใต้โฮมสเตย์

ศักยภาพด้านอาหารและโภชนาการ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
1. มีอาหารปรุงมาอย่างดี	1.99	0.12	ปานกลาง
2. ภาชนะที่ใส่สะอาดไม่มีกลิ่น	2.00	0.00	ปานกลาง
3. ครวอยู่ในสภาพที่สะอาดไม่มีกลิ่น	2.00	0.00	ปานกลาง
4. อุปกรณ์ที่ใช้ในครัวสะอาดถูกสุขลักษณะ	2.00	0.00	ปานกลาง
5. มีน้ำดื่มและน้ำใช้ที่สะอาด	1.99	0.12	ปานกลาง
6. มีร้านอาหารในชุมชน	1.99	0.12	ปานกลาง
รวม	1.86	0.02	ปานกลาง

จากตาราง 6 แสดงให้เห็นว่า ศักยภาพด้านอาหารและโภชนาการของชมรมฟองใต้โฮมสเตย์ โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{x}=1.86$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง

ตาราง 7 แสดงระดับศักยภาพด้านความปลอดภัยของชมรมฟองใต้โสมสเคย์

ศักยภาพด้านความปลอดภัย	\bar{x}	S.D.	ระดับ
1. มีการจัดเวรยามดูแลความปลอดภัย	1.00	0.00	น้อย
2. มีเครื่องมือและวิธีการสื่อสารกับเจ้าหน้าที่เมื่อเกิดเหตุร้ายหรือกรณีนักท่องเที่ยวเจ็บป่วย	1.00	0.00	น้อย
3. มีการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการประชุมพยาบาลเบื้องต้น	1.00	0.00	น้อย
4. มีการตั้งเตือนนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการเก็บรักษาทรัพย์สินและเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการประชุมพยาบาล	1.00	0.00	น้อย
5. มีการดูแลและซ่อมแซมสิ่งก่อสร้างต่างๆ ในที่พักเพื่อความปลอดภัยอยู่เสมอ	1.00	0.00	น้อย
รวม	1.00	0.00	น้อย

จากตาราง 7 แสดงให้เห็นว่า ศักยภาพด้านความปลอดภัยของชมรมฟองใต้โสมสเคย์ โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 1.00$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย

ตาราง 8 แสดงระดับศักยภาพด้านการจัดการของชมรมฟองใต้โฮมสเตย์

ศักยภาพด้านการจัดการ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. มีการรวมกลุ่มของชาวบ้าน จัดการในรูปของชมรม หรือสหกรณ์	1.99	0.12	ปานกลาง
2. มีคณะกรรมการบริหาร โครงการ	1.37	0.49	น้อย
3. มีการกำหนดข้อปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อมิให้เกิดปัญหาที่ขัดต่อวัฒนธรรม จารีต ประเพณี ความเชื่อ ของชุมชน	1.93	0.26	ปานกลาง
4. มีระบบการจองล่วงหน้า และลงทะเบียนเพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว	1.36	0.48	น้อย
5. มีรายละเอียดเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมและบริการต่างๆ ให้ นักท่องเที่ยวชัดเจน	1.12	0.33	น้อย
6. ชุมชนไม่หวังจะสร้างรายได้จากโฮมสเตย์อย่างเดียว และต้องไม่มีผลกระทบต่ออาชีพดั้งเดิม ชุมชน	1.10	0.31	น้อย
7. มีผู้นำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์ที่เป็นคนท้องถิ่น พร้อมในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้	1.96	0.21	ปานกลาง
รวม	1.55	0.14	น้อย

จากตาราง 8 แสดงให้เห็นว่า ศักยภาพด้านการจัดการของชมรมฟองใต้โฮมสเตย์ โดยรวมอยู่ในระดับ น้อย ($\bar{X}=1.55$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อยและปานกลาง

ตาราง 9 แสดงศักยภาพด้านกิจกรรมท่องเที่ยวของชมรมฟองใต้โฮมสเตย์

ศักยภาพด้านกิจกรรมท่องเที่ยว	\bar{x}	S.D.	ระดับ
1. มีกิจกรรมท่องเที่ยวเช่น เดินป่า ตกปลา ขี่ม้า ปีนเขา ขี่จักรยาน ฯลฯ ซึ่งเป็นภูมิปัญหาท้องถิ่นของคนในชุมชน	1.97	0.17	ปานกลาง
2. มีกิจกรรมฝึกหัดศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน เช่น ทอผ้า จักสาน ฯลฯ	1.01	0.12	น้อย
3. มีกิจกรรมต้อนรับตามประเพณีของพื้นถิ่น เช่น บายศรีสู่ขวัญ ฯลฯ	1.03	0.17	น้อย
4. มีกิจกรรมบันเทิง เช่น คอนเสิร์ต การเต้นรำ การแสดงพื้นบ้าน ฯลฯ	1.00	0.00	น้อย
5. มีกิจกรรมท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	2.00	0.00	ปานกลาง
6. มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของบ้าน เช่น กิจกรรมเกี่ยวกับการประกอบของอาชีพชุมชน และการถ่ายทอดค่านานาหรือประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น	1.00	0.00	น้อย
รวม	1.34	0.00	น้อย

จากตาราง 9 แสดงให้เห็นว่า ศักยภาพด้านการจัดการของชมรมฟองใต้โฮมสเตย์ โดยรวม อยู่ในระดับ น้อย ($\bar{x} = 1.55$) เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย

ตาราง 10 แสดงศักยภาพด้านสภาพแวดล้อมของชมรมฟองใต้โฮมสเตย์

ศักยภาพด้านสภาพแวดล้อม	\bar{x}	S.D.	ระดับ
1. มีแหล่งท่องเที่ยวประเภทใดประเภทหนึ่ง หรือหลายประเภท เช่น แหล่งโบราณคดี โบราณสถาน แหล่งท่องเที่ยวเชิงทางการเกษตร เป็นต้น	2.00	0.00	ปานกลาง
2. มีการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและชุมชน	1.99	0.12	ปานกลาง
3. มีสถานพยาบาล ไปรษณีย์ ธนาคารอยู่ไม่ไกลเกินไป	1.01	0.12	น้อย
4. พื้นที่หลักยังคงสภาพเดิมของชุมชน และยังรักษาวัฒนธรรมและประเพณีของคน	1.99	0.12	ปานกลาง
รวม	1.75	0.00	ปานกลาง

จากตาราง 10 แสดงให้เห็นว่า ศักยภาพด้านสภาพแวดล้อมของชมรมฟองใต้โฮมสเตย์ โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{x} = 1.75$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง

ตาราง II แสดงศักยภาพด้านมูลค่าเพิ่มของชมรมฟองใต้โฮมสเตย์

ศักยภาพด้านมูลค่า	\bar{x}	S.D.	ระดับ
1. มีร้านขายของที่ระลึกในชุมชน	1.00	0.00	น้อย
2. มีผลิตภัณฑ์โดยชาวบ้านและวัตถุดิบในท้องถิ่น	1.00	0.00	น้อย
3. มีโอกาสได้เผยแพร่วัฒนธรรม	2.00	0.00	ปานกลาง
4. มีโอกาสพัฒนาศักยภาพของชุมชนในด้านการให้บริการที่ประทับใจ	2.00	0.00	ปานกลาง
รวม	1.50	0.00	น้อย

จากตาราง II แสดงให้เห็นว่า ศักยภาพด้านมูลค่าเพิ่มของชมรมฟองใต้โฮมสเตย์ โดยรวมอยู่ในระดับ น้อย ($\bar{x} = 1.50$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อยและปานกลาง

ตาราง 12 แสดงศักยภาพด้านการส่งเสริมการตลาดของชมรมฟองใต้โฮมสเตย์

ศักยภาพด้านการส่งเสริมการตลาด	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. มีคู่มือเอกสารเผยแพร่การท่องเที่ยวเป็นของตนเอง และเป็นข้อมูลจริงโดยคู่มือหรือเอกสารดังกล่าวมีรายละเอียดต่าง ๆ ครบถ้วน เช่น รายการกิจกรรมแหล่งท่องเที่ยวแผนที่เดินทาง	1.00	0.00	น้อย
2. มีการเผยแพร่ข้อมูลประชาสัมพันธ์	1.00	0.00	น้อย
3. มีรายชื่ออยู่ในคู่มือการท่องเที่ยว โฮมสเตย์ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา	1.01	0.12	น้อย
รวม	1.01	0.12	น้อย

จากตาราง 12 แสดงให้เห็นว่า ศักยภาพด้านการส่งเสริมการตลาดของชมรมฟองใต้โฮมสเตย์โดยรวมอยู่ในระดับ น้อย ($\bar{X}=1.01$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย

5. จุดแข็ง และจุดควรพัฒนา ในการจัดการท่องเที่ยวฟองใต้โฮมสเตย์

ปัจจัยที่สามารถนำมากำหนดศักยภาพหรือความพร้อมสำหรับการส่งเสริมและการพัฒนาการท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่คือ สถานการณ์ และ/สภาพการณ์ที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะ 3 ประการ คือ สิ่งอำนวยความสะดวกของสถานที่ ความสะดวกในการเข้าถึง และความน่าดึงดูดใจของสถานที่ ในส่วนของการจัดการท่องเที่ยวฟองใต้โฮมสเตย์ ได้โดยกำหนดและแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ จุดแข็ง จุดควรพัฒนา โอกาสในการส่งเสริมพัฒนา และอุปสรรคในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ เพื่อพิจารณากำหนดการทำแผนปฏิบัติการพัฒนา การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในอนาคต

5.1 จุดแข็งด้านการท่องเที่ยวฟองใต้โฮมสเตย์

ชุมชนฟองใต้มีจุดแข็ง/จุดเด่น ด้านการท่องเที่ยวสูงมากแห่งหนึ่งของจังหวัดเพชรบูรณ์คือ

5.1.1 มีความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวประเภท ทรัพยากร ธรรมชาติ เขตที่ตั้งของชุมชนเป็นบริเวณที่มีสภาพภูมิประเทศที่เป็นภูเขาสูงทั้งเนินเขาและที่ราบเชิงเขา จึงเป็นป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาตินานาชนิด จุดเด่นที่สุดคือ“ภูกระดึง” (ภาคผนวก ง) ซึ่งเป็นวนอุทยานแห่งชาติที่มีชื่อเสียงโด่งดังของประเทศไทย ปัจจุบันได้เปิดเส้นทางขึ้นภูกระดึงอีกเส้นทางหนึ่งคือ ที่ชุมชนบ้านฟองใต้ เป็นเส้นทางลัดที่สะดวก และปลอดภัย มีการให้บริการด้าน ต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยวพร้อมทั้งมีลูกหาบไว้คอยบริการอีกด้วย

ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งคือ ในช่วงฤดูหนาว บ้านฟองใต้มีอากาศที่หนาวเย็นท่ามกลางขุนเขาถ้ำน้ำผิงที่สวยงาม ในยามเช้านักท่องเที่ยวสามารถนั่งจิบกาแฟท่ามกลางทะเลหมอก ได้อย่างมีความสุข และสูดอากาศบริสุทธิ์จากธรรมชาติอย่างน่าทึ่งเลยทีเดียว

นอกจากนี้ “น้ำตกตาดร้อง” และ “ถ้ำผาผิง” (ภาคผนวก ง) ยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เรียกได้ว่า เป็น Unseen Thailand ที่มีความงดงามของสายน้ำตกที่น่าอัศจรรย์อีกแห่งหนึ่ง มีความเป็นธรรมชาติ ที่บริสุทธิ์ มีน้ำตกที่ใสเย็นตลอดปี และรอการมาเยือนของนักท่องเที่ยวตลอดเวลา

แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดแข็ง ประเภทประวัติศาสตร์และโบราณสถานของบ้านฟองใต้คือ “วัดถ้ำผาผิง” เป็นวัดที่มีสถานที่ปฏิบัติธรรมของสงฆ์ (สายวัดป่า) และแม่ชีที่พึ่งพิงด้วยจริยวัตร ตั้งอยู่กลางขุนเขาที่สงบเงียบ มีพระสงฆ์ให้ความรู้และอบรมธรรมะ แก่ผู้มาเยือนอย่างน่าประทับใจ

5.1.2 ความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยว “ภูกระดึง” จากอดีตถึงปัจจุบันคือ จะมีเส้นทางเดินขึ้นภูกระดึงเส้นทางเดียว คือ ที่อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย เมื่อมีการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้มีการค้นพบและเปิดเส้นทางขึ้นภูกระดึง ณ บ้านฟองใต้ ด้วยความมีชื่อเสียงที่เด่นดังในระดับสากลของ “ภูกระดึง” ทำให้ชุมชนฟองใต้มีความกระตือรือร้น ในการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ รองรับนักท่องเที่ยวที่หลั่งไหลขึ้นสู่ภูกระดึงในช่วงฤดูหนาวของทุกปี เพื่อจะได้มีส่วนร่วมในการระบายความหนาแน่นของนักท่องเที่ยว ที่กระจุกลงในเส้นทางเดิมที่ขึ้นภูกระดึง อีกทางหนึ่ง

5.1.3 การคมนาคม เส้นทางคมนาคมเป็นปัจจัยหนึ่ง ต่อความสะดวกสบายของนัก

ท่องเที่ยว ด้วยเหตุที่บ้านฟองได้มีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวในช่วงฤดูหนาว (ตุลาคม-มีนาคม) ของทุกปี ถนนซึ่งเป็นเส้นทางสู่ชุมชนจากแยกถนนหล่มสัก-ชุมแพเป็นถนนลาดยางที่ได้มาตรฐาน ระยะทางประมาณ 4 กิโลเมตร จากนั้นจะเริ่มเข้าสู่ถนนลูกรังที่ไม่ได้มาตรฐานเชื่อมต่อกันระหว่าง บ้านหินลับ กับบ้านไร่ใต้ เมื่อเดินทางผ่านถนนลูกรังดังกล่าวแล้ว ก็จะเข้าเขตหมู่บ้านฟองได้ จะเป็น ถนนลาดยาง ที่ได้มาตรฐาน มีความสะดวกในการเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านฟองได้ ซึ่งเป็นชุมชนที่พร้อม จะให้บริการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ให้แก่นักท่องเที่ยว

5.1.4 ความอ่อนน้อมถ่อมตน และความมีอัธยาศัยไมตรีของชาวบ้านในพื้นที่ คนท้องถิ่น หรือชาวชนบท ไม่ว่าจะอยู่ภูมิภาคใดของประเทศไทย จะมีอัธยาศัยไมตรีที่ ทั้งมีกิจกรรมหาเที่ยวเรียบร้อย (ชุมชนฟองได้จะพูดภาษาถิ่นภาคอีสาน) และบุคลิกภาพอื่น ๆ ที่เป็นกันเอง ลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้กล่าว ได้ว่าเป็นเสน่ห์ที่สำคัญยิ่งที่สามารถสร้างความประทับใจ และดึงดูดนักท่องเที่ยวให้กลับมาเที่ยวอีก รวมทั้งยังช่วยโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้บ้านฟองได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ประทับใจ

5.1.5 การที่มีแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกันกับบ้านฟองได้อีกหลากหลาย เช่น สวนอุทยานแห่งชาติน้ำหนาว ภูทับเบิกและเขาค้อ (ภาคผนวก จ) เป็นต้น ช่อมเป็นผลดีให้นักท่องเที่ยว สามารถเดินทางท่องเที่ยวคุ้มค่าและชื่นชมกับความสวยงามของทิวทัศน์ของธรรมชาติได้อย่างเต็มที่ เหมาะสมกับวันเวลาที่เดินทางมาท่องเที่ยวและพักผ่อนในช่วงเวลาที่ดีที่สุดของนักท่องเที่ยว คือ ใช้เวลาน้อยแต่สามารถท่องเที่ยวได้หลายแห่ง นั่นเอง

5.1.6 ลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่เด่นเฉพาะ สภาพภูมิประเทศที่เป็นภูเขา อันเป็นจุดเด่น ของแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่มีสมญานามว่า “สวิตเซอร์แลนด์” ของประเทศไทย ความเด่นชัดของ “ภูกระดึง” ความบริสุทธิ์ของอากาศและธรรมชาติที่มีอากาศหนาวเย็นในช่วงฤดูหนาว มีทะเลหมอกในยามเช้า เข้ากับบรรยากาศกลิ่นอายของป่าเขาดำเนาไพร ที่ให้ความสดชื่น ความสุขใจ แก่แก่นักท่องเที่ยว จึงเป็นเสน่ห์ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้อีกหนึ่งประการ

5.1.7 ความพร้อมของชุมชนฟองได้ แม้จะเป็นชุมชนที่ห่างไกล แต่ด้วยความร่วมมือร่วมใจของชุมชน ความกระตือรือร้นต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในพื้นที่ให้มีความเจริญก้าวหน้า ที่ยังคงความเป็นชุมชนดั้งเดิม ด้วยเหตุนี้บ้านฟองได้ จึงเป็นชุมชนที่น่าให้การสนับสนุน ส่งเสริมการ ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ เพราะชาวบ้านมีความพร้อม มีความร่วมมือร่วมใจกัน ทำงาน แบบมีส่วนร่วม ใช้กระบวนการกลุ่ม และมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง มีการประสานประโยชน์ในชุมชน จนสามารถก่อตั้ง “ชมรมฟองได้โฮมสเตย์” ขึ้นมาได้

5.2 จุดควรพัฒนาในการจัดการท่องเที่ยวฟองได้โฮมสเตย์

แม้ว่าจะมีจุดแข็งหรือจุดเด่นหลายประการต่อการจัดการท่องเที่ยวฟองได้โฮมสเตย์ มีได้ หมายความว่า ชุมชนจะสามารถพัฒนาและบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ โดยปราศจากข้อ จำกัดหรือที่เรียกว่า จุดอ่อน (Weaknesses) ของพื้นที่ได้ จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ และการสำรวจ

พื้นที่ของผู้วิจัยและกรรมการหมู่บ้าน ทำให้ทราบถึงจุดที่ควรพัฒนาหลายประการ ที่อาจมีผลต่อการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ได้ กล่าวคือ

5.2.1 เส้นทางคมนาคมเพื่อเดินทางไปท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น น้ำตก ตาคร้อง น้ำตาผาผึ้ง วัดถ้ำผาผึ้ง ยังเป็นเส้นทางเดินป่าที่ต้องเดินทางด้วยเท้าที่แคบและหนาแน่นไปด้วยกิ่งไม้หนานาชนิด กิ่งไม้ต่าง ๆ ที่ต้องใช้ความระมัดระวังสูงมาก เป็นความยากลำบากในการเดินทาง หากขาดการจัดการที่ดี อาจทำให้นักท่องเที่ยวท้อแท้ต่อเส้นทางคมนาคมดังกล่าวได้

5.2.2 การเขียนป้ายชื่อบอกเส้นทางและป้ายสื่อความหมายต่าง ๆ ยังมีน้อยมาก ความไม่เพียงพอ ความไม่เด่นชัด ไม่เป็นสากล เป็นจุดอ่อนที่ต้องมีการพัฒนาต่อไป

5.2.3 ชาวบ้านในชุมชนท่องเที่ยวได้ยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และขาดจิตสำนึกที่ดีต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ด้วยเหตุที่ชาวบ้านอยู่ไกลจากความเจริญของสังคมเมือง มีฐานะค่อนข้างยากจนทำให้ชาวบ้านขาดความรู้ ความเข้าใจ และความรู้สึกรับผิดชอบที่ดี ไม่สามารถที่จะอธิบายหรือสื่อความหมายให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจ เช่น ไม่สามารถอธิบายได้ว่าเส้นทางคมนาคมไป น้ำตกตาคร้องคับแคบ และมีกิ่งไม้เกะกะระรานตลอดเส้นทาง อันอาจจะเป็นอันตรายสำหรับนักท่องเที่ยว ชาวบ้านใช้ความรู้สึกละเลยและความเคยชินต่อสภาพพื้นที่ อธิบายได้แต่เพียงว่าเดินไม่ไกล เดินไปได้สะดวก หากนักท่องเที่ยวไม่เคยชินกับสภาพภูมิประเทศเช่นคนในพื้นที่ เป็นความยากลำบากของนักท่องเที่ยวพอสมควร อาจจะทำให้เกิดความไม่ประทับใจได้ทางหนึ่ง

5.2.4 ขาดหน่วยงาน / องค์กรและการประสานงานด้านการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ สภาพการณ์ที่ปรากฏในพื้นที่หรือแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดเพชรบูรณ์เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีวิสัยทัศน์และกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม ทั้งองค์กรของรัฐและเอกชนยังมีข้อจำกัดในด้านงบประมาณ และบุคลากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะความสำนึกด้านบริการ (service mind) ที่ควรปรับปรุงพัฒนาให้เป็นไปตามยุคของการแข่งขันและโลกาภิวัตน์

5.2.5 ขาดบุคลากรผู้มีทักษะ ความรู้ความเข้าใจเฉพาะ เกี่ยวกับแหล่ง / ทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ เพื่อให้การท่องเที่ยวเกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า การได้เรียนรู้และเกิดประสบการณ์จากการท่องเที่ยวจัดว่าเป็นสิ่งสำคัญ ผู้ที่มีความรู้ซึ่งต้องทำหน้าที่เป็นผู้แนะนำการท่องเที่ยวหรือผู้นำท้องถิ่น (Local Guides) จัดว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญมาก ชุมชนท่องเที่ยวได้ยังขาดแคลนมัคคุเทศก์ท้องถิ่น จึงสมควรที่จะได้มีการพัฒนาบุคลากรด้านนี้ให้แก่ชุมชน อย่างเร่งด่วน

5.2.6 ขาดการโฆษณาประชาสัมพันธ์และการจัดการด้านการตลาดที่มีประสิทธิภาพ ชุมชนท่องเที่ยวได้ ได้ดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ในระยะเริ่มแรกนี้ การโฆษณาประชาสัมพันธ์และด้านการตลาด ควรต้องปรับพัฒนาอีกมาก เพราะยังขาดงบประมาณ ความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และประสบการณ์ ในการดำเนินงานด้านนี้อยู่มาก จึงเป็นประเด็นที่จังหวัดเพชรบูรณ์จะต้องให้ความช่วยเหลือหรือพัฒนาต่อไป โดยจัดสรรงบประมาณและบุคลากร ที่มีความรู้ความสามารถไปให้

คำแนะนำ แนวทางการส่งเสริมการตลาด เพื่อให้การท่องเที่ยวของชุมชนได้รับความสนใจ และมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวความเป้าหมาย

5.2.7 หลักการและการส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยวฟองใต้โฮมสเตย์ ควรบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และใช้วิธีดำเนินการที่สร้างสรรค์ ด้วยการนำเอาเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ที่เป็นจุดเด่นมาเป็นจุดขาย มิใช่เพื่อการแข่งขันกัน เช่น ต้องไม่ส่งเสริมและพัฒนาในลักษณะของการสร้างเส้นทางใหม่ขึ้นถูกระดิ่งเพื่อแข่งขันกับเส้นทางขึ้นถูกระดิ่งของจังหวัดเลย ควรสร้างสรรค์พัฒนาที่เน้นคุณภาพ และเป็นเส้นทางใหม่ที่สะอาด สะดวก รวดเร็ว มีความปลอดภัย ให้เป็นทางเลือกใหม่ของนักท่องเที่ยว น่าจะเป็นแนวทางสร้างสรรค์ที่มั่นคงและยั่งยืน ที่เป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย ทั้งผู้ดำเนินการ นักท่องเที่ยว และผู้ที่เกี่ยวข้อง (win-win)

5.2.8 ขาดแผนแม่บทด้านการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ชมรมฟองใต้โฮมสเตย์กับองค์การบริหารส่วนตำบลวังกกวาง จะต้องประสานงานและให้ความร่วมมือกันในการจัดทำแผนแม่บทเพื่อส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของฟองใต้โฮมสเตย์ เสนอต่ออำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ เมื่อเป็นการเริ่มต้นดำเนินการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ สิ่งหนึ่งที่ควรคำนึงขององค์กรที่เกี่ยวข้องคือ ให้การดำเนินงานด้านต่าง ๆ เป็นไปตามแผนแม่บท หากการจัดการเป็นไปอย่างไร้ทิศทาง ต่างคนต่างทำ ขาดความร่วมมือร่วมใจ และขาดการประสานงานกัน จะส่งผลกระทบต่อพัฒนา การท่องเที่ยวของชุมชน และฟองใต้โฮมสเตย์ในอนาคตได้ ซึ่งจะเป็นผลเสียมากกว่าผลดี ในทุกภาคส่วน

5.3 โอกาสของการพัฒนาการท่องเที่ยวฟองใต้โฮมสเตย์

การสำรวจและการทบทวนแผนต่าง ๆ ของจังหวัด การประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ในชุมชนบ้านฟองใต้ทำให้ทราบโอกาสและความเป็นไปได้ในศักยภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวฟองใต้โฮมสเตย์ แม้จะจุดควรพัฒนาหลายประการดังกล่าว แต่ทว่าฟองใต้โฮมสเตย์ ยังพอมีโอกาสได้รับการส่งเสริมและพัฒนาสู่การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ สรุปได้ดังนี้

5.3.1 ชุมชนฟองใต้ถูกกำหนดไว้ในกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเพชรบูรณ์ และมีการจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง เพื่อรองรับการขยายตัวด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเสนอเส้นทางลัดหรือเส้นทางใหม่สู่ “ถูกระดิ่ง” เป็นจุดขายที่แข็งแกร่ง ของการพัฒนาการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของจังหวัดเพชรบูรณ์

5.3.2 ผู้บริหารของจังหวัดรวมทั้งหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญของงานท่องเที่ยว โดยที่จังหวัดเพชรบูรณ์ได้จัดทำยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด และมีโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวหลากหลาย เช่น โครงการเที่ยวเพชรบูรณ์ไม่ไกลไปได้ 12 เดือน โครงการสร้างไอรุ่น กรุ่นไอรหนาว ฯลฯ เป็นความตั้งใจและความพยายามของจังหวัด และทุกองค์กรที่เกี่ยวข้อง ที่จะนำเสนอให้เห็นว่าเพชรบูรณ์เป็นดินแดนที่มีธรรมชาติที่สวยงาม และยังคงความบริสุทธิ์ที่รอการมาเยือนของนักท่องเที่ยว ซึ่งในการส่งเสริมและพัฒนา

ดังกล่าว บ้านฟองใต้ ก็เป็นหนึ่งในโครงการดังกล่าวเหล่านั้นด้วย

5.3.3 การส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ ชุมชนฟองใต้อยู่ในพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นจังหวัดที่มียุทธศาสตร์ส่งเสริม สนับสนุน ตลอดจนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทุกพื้นที่ของจังหวัด การที่จังหวัดมียุทธศาสตร์ที่ชัดเจน เป็นผลทำการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นอย่างดี ซึ่งจะเป็นไปตามวิสัยทัศน์ของจังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านการท่องเที่ยวที่ว่า “เพชรบูรณ์ดินแดนแห่งความสุขของคนอยู่และผู้มาเยือน”

5.3.4 ความเป็นกัลยาณมิตร ความเป็นชาวชนบทและมีวิถีชีวิตแบบคนท้องถิ่น ที่มี อัยยาศัยไมตรี มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โอบอ้อมอารี รักสงบ เคารพความมีอาวุโส เป็นปึงจัยอีก ประการหนึ่งที่นักท่องเที่ยว และแขกผู้มาเยือนจะสามารถสัมผัสได้จากชุมชนฟองใต้ อันเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งที่เอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ให้มีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จ ที่ส่งผลให้นักท่องเที่ยวมีความสุขกาย สุขใจ สบายอารมณ์ และเกิดความรู้สึกดีมีคุณภาพเป็นญาติพี่น้องกับเจ้าของบ้านพักอาศัยได้อย่างสนิทใจ ย่อมสร้างโอกาสและความเป็นไปได้ของฟองใต้โฮมสเตย์ ในอนาคต

5.3.5 ความเข้มแข็งของชุมชน บ้านฟองใต้เป็นชุมชนที่มีเข้มแข็งในหลายด้าน ถึงแม้จะเป็นชุมชนที่อยู่ห่างไกลความเจริญทางวัตถุของสังคมเมือง แต่ความเป็นชาวชนบทที่รักถิ่นฐานบ้านเกิด รักพวกพ้องน้องพี่ รู้รักสามัคคี ทั้งนี้เพราะชาวบ้านฟองใต้ส่วนใหญ่ มีความสัมพันธ์เกี่ยวดองเป็นเครือญาติ ดังนั้นชุมชนฟองใต้ จึงมีความเข้มแข็งและมีความร่วมมือร่วมใจในการประกอบกิจกรรม ทั้งของส่วนบุคคลและของหมู่บ้าน เช่น การร่วมกันสร้างวัด การสร้างถนน การสร้างอาคารสำนักงานฟองใต้โฮมสเตย์ เป็นต้น นอกจากนี้ ชุมชนมีผู้นำที่เข้มแข็ง เสียสละและอุทิศตนให้สังคม ด้วยจิตสำนึกของคนรุ่นบุกเบิกและก่อตั้งชุมชนมา ที่เรียกเป็นภาษาถิ่นว่า “สร้างบ้านแปงเมือง” ดังนั้น กิจกรรมต่าง ๆ ของบ้านฟองใต้ จึงมีการประสานงาน ทำงานแบบมีส่วนร่วมด้วยดีเสมอมา ด้วยเหตุนี้ กิจกรรมฟองใต้โฮมสเตย์ จึงก่อตั้งได้ด้วยความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ

5.3.6 ความต้องการก้าวหน้าและพัฒนาตนเองของชุมชน เนื่องจากบ้านฟองใต้เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง มีผู้นำชุมชนและกรรมการบริหารหมู่บ้าน เป็นนักพัฒนาและมีความคิดก้าวหน้า ประกอบกับชาวบ้านก็เป็นนักต่อสู้ จะเห็นได้จากการก่อสร้างชุมชนฟองใต้ การเดินป่าหาอาหารและของป่า มาเสริมความมั่นคงของครอบครัว รวมทั้งการที่ได้ร่วมมือร่วมแรงในการทำกิจกรรมช่วยเหลือกันและกันอยู่เสมอตลอดเวลา เป็นเหตุปัจจัยที่ชาวบ้านได้ร่วมกันคิดหารายได้พิเศษ เพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของตนเอง โดยการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ตามบริบทของฟองใต้ อันเป็นประโยชน์โดยรวมต่อท้องถิ่น ชุมชนมีความพร้อมและพึงพอใจที่จะร่วมมือ กิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นเรื่องที่สามารถจะกระทำได้โดยสะดวก เมื่อเศรษฐกิจมั่นคง ครอบครัวมั่นคง ชุมชนก้าวหน้าและพัฒนาตามยุทธศาสตร์ของจังหวัดเพชรบูรณ์ สืบไป

5.3.7 สินค้าที่ระลึก สินค้าที่ระลึกเป็นบริการหนึ่งที่ควบคู่กับแหล่งท่องเที่ยวของที่ระลึก เป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งที่นักท่องเที่ยวนิยมที่จะซื้อเพื่อเป็นที่ระลึก เป็นการกระจายรายได้ ให้อยู่ในพื้นที่ท่องเที่ยวอีกทางหนึ่ง ชุมชนบ้านฟองใต้จะมีสินค้าที่ระลึก เป็นผลิตภัณฑ์ทางเกษตรมากกว่างานฝีมือ สินค้าที่เด่น ๆ เช่น หน่อไม้ พักทอง มะขามหวาน เป็นต้น นอกจากนี้ เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางกลับออกจากบ้านฟองใต้แล้ว ยังสามารถเดินทางผ่านไปอำเภอหน้าหนาว อำเภอหล่มสักและแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ได้อีกหลายแห่ง ซึ่งจะได้พบสินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึกอีกนานาชนิดที่สามารถเก็บเกี่ยวได้ตามรสนิยมของชนิดสินค้า คุณภาพ และราคา

5.3.8 ข้อมูลข่าวสารและความปลอดภัย สื่อสำคัญต่อการโฆษณาเพื่อนำเสนอสิ่งดี ๆ ของชุมชนได้ ชุมชนฟองใต้โฮมสเตย์สามารถทำแผนพับ เป็นแผ่นใบปลิวที่จะบอกความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว สิ่งที่น่าสนใจ เส้นทางและรายละเอียดต่าง ๆ ที่กระจัดกระจาย พกพาสะดวก ง่ายต่อการหยิบ เป็นสื่อที่ประหยัด ให้อะไรๆ และสิ่งที่คุณนักท่องเที่ยวให้เกิดการตัดสินใจ ได้ในเวลาอันรวดเร็วและเป็นสื่อที่เร้าใจนักท่องเที่ยวที่คิดสื่อหนึ่ง

ขณะเดียวกันตามแนวความคิดของที่ประชุมเชิงปฏิบัติการต้องการจะมีสื่อทาง Website โดยตรงอีกทางหนึ่ง แต่ใน Website โดยประชาสัมพันธจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้มีการนำเสนอชุมชนฟองใต้แล้ว กล่าวได้ว่าความพร้อมด้านข้อมูลข่าวสาร มีการเริ่มต้นที่ดีและคงจะพัฒนาต่อไป

5.4 ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดในการพัฒนาการท่องเที่ยวฟองใต้โฮมสเตย์

ปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัด หมายถึง ปัจจัยภายนอกที่เป็นอุปสรรคขวางกั้น ทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยว อาจต้องเพิ่มความพยายามทุกด้านขึ้น ที่พอจะสรุปประเด็นปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดของฟองใต้โฮมสเตย์ ได้ดังนี้

5.4.1 ปัญหาด้านความรู้ ความเข้าใจด้านการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ของชุมชนฟองใต้ เนื่องจากเป็นชุมชนที่อยู่ห่างไกลความเจริญ จึงขาดความรู้และทักษะในด้านการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ดังนั้นชาวบ้านฟองใต้ จึงจำเป็นต้องได้รับการอบรม สัมมนาและให้โอกาสทางการศึกษาทั้งทางทฤษฎี และปฏิบัติ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อชาวบ้านจะได้นำความรู้ความเข้าใจ ไปเป็นพื้นฐานของการบริหารจัดการและการบริการ ให้แก่นักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามบริบทของชุมชนฟองใต้ อย่างเป็นจริง

5.4.2 ปัญหาด้านการตลาด เมื่อชุมชนฟองใต้ได้มีศักยภาพด้านทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว แต่ยังคงพบความอ่อนแออยู่ด้านการตลาดและการมีส่วนร่วมในการตลาด จึงเป็นประเด็นที่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ควรค้นหาแนวทางในการส่งเสริม การจัดการและการตลาด ให้แก่ฟองใต้โฮมสเตย์

5.4.3 ด้านความยุติธรรมต่อนักท่องเที่ยว ชาวบ้านฟองใต้ควรได้รับการอบรมและให้แนวคิดเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ในการให้บริการ เนื่องจากการเอาเปรียบ ในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นการโกงราคาค่าบริการ หรือขึ้นราคาสินค้า การไม่ยึดถือระเบียบข้อบังคับ

ของฟองใต้โฮมสเตย์ อย่างตรงไปตรง และเคร่งครัด ย่อมเป็นการบ่อนทำลายการท่องเที่ยวของชุมชนในที่สุด

5.4.4 บริษัทนำเที่ยวและมีมัคคุเทศก์ การบริการใน 2 ประเภทนี้ยังพบน้อยมากในการนำนักท่องเที่ยวมาสู่บ้านฟองใต้ ทั้งนี้ เนื่องจากมีการประกาศเปิดตัวเส้นทางขึ้นภูกระดึงใหม่ของ นายศิเรก ถึงฝั่ง ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยเปิดแคมเปญรณรงค์ “เส้นทางใหม่สู่ภูกระดึง” เมื่อ พ.ศ. 2546 ปัจจัยดังกล่าวนี้ จะมีส่วนอย่างมากที่จะทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวใหม่นี้ จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ผู้เกี่ยวข้อง จะต้องเตรียมการส่งเสริมและสนับสนุนด้านการตลาด ให้ชมรมฟองใต้โฮมสเตย์ อำเภอnáนวน และจังหวัดเพชรบูรณ์

ขณะเดียวกันมัคคุเทศก์ท้องถิ่นยังไม่มี เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่เพิ่งจะเริ่มเปิดตัวสู่สาธารณะ อย่างไรก็ตาม ก็มิใช่เรื่องท้องถิ่นหลายคน แต่ขาดความรู้เชิงวิชาการและการบริการด้านมัคคุเทศก์ จึงเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่องค์การบริหารส่วนตำบลวังวาง อำเภอnáนวน และจังหวัดเพชรบูรณ์ จะต้องหาแนวทางสนับสนุนส่งเสริมกันต่อไป

เชิงอรรถบทที่ 4

- ¹ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์. เอกสารประกอบการเรียนการสอนที่ท้องถิ่นของเรา: ประวัติหมู่บ้านอำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์. หน้า 28.
- ² ด. หน้า 28-30.
- ³ สัมภาษณ์. นายหอม ขวัญแจ่ม ผู้ใหญ่บ้านฟองใต้. วันที่ 3 สิงหาคม 2547 เวลา 09.00-10.30 น. ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านฟองใต้ ตำบลวังขาว อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์.

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

จากข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวและบริบทบ้านฟองใต้ที่ได้ศึกษาและสำรวจ ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ศักยภาพและการบริหารจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ร่วมกับกลุ่มผู้นำชุมชนและสมาชิกฟองใต้โฮมสเตย์ พบว่า บ้านฟองใต้มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ได้ตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ เนื่องจากบริบทและบ้านฟองใต้เป็นพื้นที่อยู่ในเขตวนอุทยานแห่งชาติน้ำหนาว มีความสมบูรณ์ทางระบบนิเวศทางธรรมชาติ มีทะเลหมอกในยามเช้า มีน้ำตก คาคอ้ง ที่ยังคงสภาพเป็น unseen Thailand และหน่อไม้ที่มีรสหวาน โดดเด่นด้านสถานที่ตั้งของชุมชน ถือเป็นจุดเริ่มต้นของเส้นทางสายใหม่ที่สั้นที่สุดที่สามารถเดินทางถึง “ผาหล่มสัก” ภูกระดึง ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดยการเติมเต็มและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ด้วยการร่วมประชุมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกฟองใต้โฮมสเตย์และชาวบ้าน จำนวนทั้งสิ้น 67 คน การร่วมประชุมทำตามขั้นตอนของเทคนิค A-I-C ในทุกขั้นตอนเปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นและกำหนดภาพของฟองใต้โฮมสเตย์ในอนาคต การประชุมโดยใช้เทคนิค A-I-C ได้ดำเนินการในบริเวณบ้านของผู้ใหญ่บ้าน (นายหอม ขวัญแจ่ม) จำนวน 4 ครั้ง ตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2547 ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2548 ได้ค้นพบ ศักยภาพและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวฟองใต้โฮมสเตย์ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ศักยภาพและการบริหารจัดการท่องเที่ยวฟองใต้โฮมสเตย์ แบ่งออกได้คือ

1.1 ศักยภาพและการบริหารจัดการท่องเที่ยว โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ซึ่งในแต่ละด้านมีศักยภาพ ดังนี้

1.1.1 ที่พักอาศัย	โดยรวมอยู่ในระดับ	ปานกลาง
1.1.2 อาหารและโภชนาการ	โดยรวมอยู่ในระดับ	ปานกลาง
1.1.3 ความปลอดภัย	โดยรวมอยู่ในระดับ	น้อย
1.1.4 การจัดการ	โดยรวมอยู่ในระดับ	น้อย
1.1.5 กิจกรรมท่องเที่ยว	โดยรวมอยู่ในระดับ	น้อย
1.1.6 สภาพแวดล้อม	โดยรวมอยู่ในระดับ	ปานกลาง
1.1.7 มูลค่าเพิ่ม	โดยรวมอยู่ในระดับ	น้อย
1.1.8 การส่งเสริมการตลาด	โดยรวมอยู่ในระดับ	น้อย

1.2 แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แบ่งออกได้ดังนี้

- 1.2.1 น้ำตก 2 แห่ง ได้แก่ น้ำตกตาครื่อง และน้ำตกผาผึ้ง
- 1.2.2 ภูเขา ได้แก่ ภูกระดึง
- 1.2.3 ถ้ำ ได้แก่ ถ้ำผาผึ้ง

1.3 บ้านพักอาศัย 33 หลัง แบ่งออกได้ดังนี้

- 1.3.1 บ้านใต้ถุนสูง 27 หลัง
- 1.3.2 บ้านเดี่ยว 6 หลัง
- 1.3.3 ลานกางเต็นท์นอน 1 แห่ง

1.4 ชุมชนและสิ่งแวดล้อม แบ่งออกได้ดังนี้

- 1.4.1 ผู้นำและชุมชนเข้มแข็ง
- 1.4.2 ชุมชนปลอดภัยและภัยขามิตร
- 1.4.3 อาหารและการบริการ โดยชาวบ้านในชุมชน
- 1.4.4 อากาศบริสุทธิ์และทะเลหมอก

1.5 สถานที่ตั้ง เป็นจุดยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไฮมสเคย์ที่โดดเด่นที่สุดของจังหวัดเพชรบูรณ์ เพราะเป็นเส้นทางที่ลัดที่สุด ของการเดินทางขึ้น “ผากล่อมสัก” ภูกระดึง

2. รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวฟองใต้ไฮมสเคย์

ผู้นำชุมชนและชาวบ้านฟองใต้ พร้อมด้วยผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการและเทคนิค A-I-C ดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ได้ออกแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวฟองใต้ไฮมสเคย์ โดยประยุกต์เกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดการท่องเที่ยวไฮมสเคย์ของสำนักพัฒนาบริการท่องเที่ยว สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ที่ประกาศใช้ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2546 โดยให้เป็นไปตามบริบท และศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนฟองใต้ มีรูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวไฮมสเคย์ ดังนี้

- 2.1 การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม โดยชุมชนเป็นฐานในการบริหารจัดการ
- 2.2 การบริหารงานในรูปของคณะกรรมการบริหารชมรม กระจายความรับผิดชอบในการทำงาน มีชื่อเรียกว่า “คณะกรรมการบริหารชมรมฟองใต้ไฮมสเคย์” (ภาคผนวก ก)
- 2.3 การจัดการท่องเที่ยวไฮมสเคย์เชิงนิเวศ เน้นภัยขามิตร
- 2.4 มีอาคารสำนักงาน เป็นศูนย์กลางทำการของชมรม
- 2.5 งบประมาณและงบลงทุน โดยการระดมทุนจากสมาชิกชมรมและชาวบ้านฟองใต้
- 2.6 กระจายโอกาสและกระจายรายได้แก่สมาชิกชมรมและชาวบ้านในชุมชนฟองใต้
- 2.7 รูปแบบของไฮมสเคย์ประยุกต์ใช้ตามเกณฑ์มาตรฐานไฮมสเคย์และตัวชี้วัดของสำนักพัฒนาบริการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ประกาศใช้เดือนตุลาคม 2546

การอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องศักยภาพและการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวฟองใต้โฮมสเตย์ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติการตามเทคนิค A-I-C ของผู้วิจัยร่วมกับผู้นำชุมชน สมาชิกชมรมฟองใต้โฮมสเตย์และชาวบ้านฟองใต้ ได้ข้อสรุปตามบริบทของหมู่บ้านฟองใต้ที่สามารถอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

ปัจจัยที่สามารถนำมากำหนดศักยภาพหรือความพร้อมสำหรับการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่คือ สถานการณ์และสภาพการณ์ที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะ 3 ประการคือ 1) ความน่าดึงดูดใจของสถานที่ 2) สิ่งอำนวยความสะดวกของสถานที่ และ 3) ความสะดวกสบายในการเข้าถึง' ซึ่งฟองใต้โฮมสเตย์เป็นชุมชนที่ตั้งท่ามกลางภูเขาสูง ทั้งในลักษณะเป็นเขาและที่ราบเชิงเขามีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ เหมาะต่อการมาท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ นักท่องเที่ยวทั่วไปและนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตลอดจนมีแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงอีกมากมายหลายแห่งที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวในทางเดียวกันได้อย่างสะดวกและเหมาะสมกับวันเวลาที่ใช้ ในการเดินทางท่องเที่ยวและพักผ่อน เช่น อุทยานน้ำหนาว ภูทับเบิก เขาค้อ เป็นต้น ประกอบกับลักษณะภูมิศาสตร์ที่เด่นเฉพาะของสภาพภูมิประเทศ ที่เป็นภูเขาของแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ จนได้สมญานามว่า "สวิทเซอร์แลนด์ของประเทศไทย" นอกจากเส้นทางคมนาคมที่มีทัศนียภาพงาม เป็นที่ประทับใจแล้ว บ้านฟองใต้ยังมีน้ำตกตาดร้อง และถ้ำผาผึ้ง เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เรียกได้ว่าเป็น unseen Thailand ที่มีความสงบเงียบ งดงามสายน้ำตก ที่ตกจากหน้าผาสูงชัน ลงสู่แอ่งน้ำที่มีกว้างยาวขนาด 1,000 ตารางเมตร ($25 \times 40 = 1,000$ เมตร²) ที่น้ำอัสจรรย้ออีกแห่งหนึ่งของประเทศไทย จัดได้ว่าคุณสมบัติดังกล่าวเหล่านี้ เป็นความดึงดูดใจทางธรรมชาติ (Natural Attractions) ของฟองใต้โฮมสเตย์

ความโดดเด่นในระดับสากลของความน่าดึงดูดใจของสถานที่ (Attractively) อีกแห่งหนึ่งที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้นักท่องเที่ยว กำหนดรายการท่องเที่ยวของตนเองให้ไปท่องเที่ยว ก็คือ ภูกระดึง ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในความสวยงามของภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ธรรมชาติ บรรยากาศ จุดท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้และจัดกิจกรรมได้อย่างหลากหลาย เช่น walking rally เดินทางไกล ธรรมชาติศึกษา ค่ายพักแรม เป็นต้น โดยเฉพาะจุดชมวิว "ผาหล่มสัก" เป็นจุดชมวิวที่นักท่องเที่ยวทุกคนที่มาภูกระดึงต้องไปเยือน เพื่อชื่นชมวิวที่สวยงาม ช่วงพระอาทิตย์ทอแสงยามเช้า และพระอาทิตย์ลับขอบเขายามเย็น

นอกจากความโดดเด่นในความสวยงามของธรรมชาติแล้ว ฟองใต้โฮมสเตย์ยังมีจุดเด่นที่เป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวที่มีจุดหมายปลายทางมาชมวิว ถ่ายภาพที่ผาหล่มสัก ภูกระดึง อย่างยิ่งอีกประการคือ บ้านฟองใต้ เป็นจุดที่นักท่องเที่ยวสามารถเดินขึ้นผาหล่มสักในระยะทางประมาณ 4.6 กิโลเมตร (ไป-กลับ 9.2 กิโลเมตร) ซึ่งถือว่าเป็นระยะทางที่สั้นที่สุด ถัดที่สุด และเป็นเส้นทางลัดเส้นทางหนึ่งเดียวเท่านั้น หากเปรียบเทียบกับนักท่องเที่ยวต้องเดินขึ้นทางประตูใหญ่ ด้านจังหวัดเลย

นักท่องเที่ยวต้องเดินในระยะทาง จากที่พักไปศาลหลัก 28 กิโลเมตร (ไป-กลับ) ดังนั้นจึงมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาบ้านฟองใต้ เพื่อพักอาศัยและเป็นจุดเริ่มต้นเดินทางขึ้นภูกระดึงจำนวนมาก ซึ่งเป็นไปตามคุณลักษณะของความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว²

ศักยภาพและการบริหารจัดการท่องเที่ยวของบ้านฟองใต้ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับน้อยนั้น อาจเกิดจากการออกแบบสอบถามของชาวบ้านฟองใต้ที่เข้าร่วมการประชุม มีความคลาดเคลื่อนในความเป็นจริงของชุมชน เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่ ร้อยละ 67.2 มีการศึกษาอยู่ในระดับภาคบังคับเท่านั้น ดังรายงานความก้าวหน้าของการดำเนินการวิจัยฟองใต้โฮมสเตย์ ในการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานการวิจัยของเครือข่าย การวิจัยภาคเหนือตอนล่างครั้งที่ 1 ประจำปีงบประมาณ 2547 ณ ทรัพย์ไพรวัลย์ แกรนด์ไฮเต็ล แอนดรีสอร์ท ระหว่างวันที่ 23-24 กันยายน 2547 ถึงปัญหาหนึ่งที่สำคัญคือ ประชาชนไม่รู้หนังสือและความล้าหลัง³ ซึ่งในความเป็นจริงที่ผู้วิจัยได้สังเกตและทำการสำรวจตรวจพบนั้น ศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของบ้านฟองใต้ อยู่ในระดับศักยภาพที่สามารถพัฒนาและดำเนินการ ในกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ตามบริบทและความโดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว อันได้แก่ วิถีชีวิต ที่ตั้งของหมู่บ้าน สภาพสิ่งแวดล้อม สภาพภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศ สถานที่ท่องเที่ยวที่ใกล้เคียง ที่สามารถใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ แก่นักท่องเที่ยวได้ ตามมาตรฐานและตัวชี้วัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ของสำนักงานพัฒนาการบริหารการท่องเที่ยว สำนักงานการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ดังต่อไปนี้คือ

ศักยภาพในด้านบ้านพักอาศัยและลานนอน (กางเต็นท์นอน) ชาวบ้านฟองใต้สร้างบ้านพักอาศัยด้วยโครงสร้างที่มั่นคง แข็งแรง เป็นบ้านไม้ได้ดูสูง หลังคาสามารถกันฝนกันแดดได้ อากาศถ่ายเท ได้สะดวกและแสงสว่างส่องถึงกัน มีที่นอนและเครื่องนอนอย่างครบครัน อยู่ในสภาพใหม่และพร้อมใช้งานได้ดี อาทิ ที่นอน หมอนมุ้ง ผ้าปูที่นอน ปลอกหมอน ผ้าห่ม เป็นต้น รวมถึงห้องน้ำห้องส้วม ทั้งที่เป็นห้องน้ำห้องส้วมรวมอยู่ในห้องเดียวกัน และห้องน้ำห้องส้วมอยู่แยกกัน ตลอดจนมีการดูแลสภาพแวดล้อมบริเวณรอบ ๆ บ้าน มีที่นั่งเล่นและไม่มีน้ำเสียเน่าขังแต่อย่างใด

บ้านฟองใต้มีศักยภาพด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีความเกี่ยวเนื่องทางเครือญาติและเป็นสังคมชนบทไทยที่มีวัฒนธรรมเคารพเชื่อฟังผู้อาวุโสของชุมชน เป็นชุมชนสีขาวที่ปราศจากยาเสพติด โดยเฉพาะยาบ้า และโรคติดต่อร้ายแรงที่อันตราย เช่น โรคเอดส์ เป็นต้น ที่สำคัญคือ ชุมชนฟองใต้มีผู้นำชุมชนคือผู้ใหญ่บ้าน (นายหอม ขวัญแจ่ม) เป็นผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง เป็นนักพัฒนา มีภาวะผู้นำสูง เป็นผู้ที่เสียสละ อุทิศตนให้กับชุมชน มีความกระตือรือร้นและใฝ่หาแนวทางในการพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้าอยู่เสมอ เมื่อมีผู้นำเข้มแข็ง ส่งผลให้ชุมชนฟองใต้เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง เป็นชุมชนที่อบอุ่นปลอดภัย และเป็นชุมชนที่มีความเป็นกัลยาณมิตรต่อแขกผู้มาเยือน มีจิตใจเอื้ออารี รักในการให้ ยินดีในการบริการ นับว่าเป็นคุณลักษณะหรือคุณสมบัติที่โดดเด่นของชนบทไทยที่สามารถเอื้อต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์อย่างยิ่ง

การที่สมาชิกฟองใต้โฮมสเตย์ ได้เสนอรูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ แบบมีส่วนร่วม โดยชุมชนเป็นฐานในการบริหารจัดการ ในรูปของคณะกรรมการบริหารชมรมนั้น ทั้งนี้เนื่องจาก วัตถุประสงค์ในการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน จำต้องอยู่บนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเอง การที่ชุมชนจะพัฒนาไปได้ ชุมชนจะต้องรู้จักตนเองเสียก่อน กล่าวคือ ชุมชนต้องรู้จักที่จะวิเคราะห์สังคมของคนปรากฏการใด ๆ จะมีความหมายอย่างไร ย่อมขึ้นอยู่กับมิติที่คนจะมอง คนแต่ละชุมชนหรือสังคมจะสร้างโลกของคนขึ้นมาและมีวิธีดำเนินตามแนวทางที่คนสร้างขึ้น ดังนั้นการที่จะรู้ว่าสังคมใดมีลักษณะอย่างไร หรือจะเข้าใจสังคมใด จะต้องมองสังคมนั้นด้วยสายตาและความรู้สึกของคนในสังคมนั้น⁴

การพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวฟองใต้โฮมสเตย์ เป็นการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ในรูปของคณะกรรมการบริหารชมรม เพราะการมีส่วนร่วมเป็นหัวใจของการพัฒนา กิจกรรมการพัฒนาใด ๆ ก็ตาม หากชาวบ้านในชุมชนไม่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของและลงมือดำเนินกิจกรรมด้วยตนเองแล้ว กิจกรรมนั้นก็มิอาจสำเร็จและดำรงอยู่ได้ หากชาวบ้านมีความรู้สึกเข้าใจในกระบวนการอย่างถ่องแท้ สามารถมองเห็นและคาดหวังในผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นต่อชุมชน ตนเองและครอบครัว ทั้งยังได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องอย่างเพียงพอ จนเกิดความตระหนักในปัญหาของตนเองและค้นรณหาทางแก้ไข เพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลง จนเกิดการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งจะเป็นการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงและจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินกิจกรรมให้สอดคล้องกับความเป็นจริงของชุมชน ย่อมนำไปสู่ความยั่งยืนของกิจกรรม พร้อมทั้งจะพัฒนาขีดความสามารถของชาวบ้านในชุมชนให้เพิ่มมากขึ้น

อีกประการของรูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวคือ การจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์เชิงนิเวศเน้นกัลยาณมิตร ด้วยแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นพื้นฐานคคิของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ที่ประกอบด้วยองค์ประกอบของความยั่งยืนของทรัพยากรการท่องเที่ยว ความยั่งยืนของการบริหารจัดการ และความยั่งยืนของบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ได้แก่ ตัวนักท่องเที่ยว ที่ได้เปลี่ยนทัศนคติและกระบวนทัศน์ไปสู่ความยั่งยืน การเรียนรู้ การรับคุณค่า การให้เกิดรักกับบุคคลและสิ่งแวดล้อม ซึ่งรวมทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการประสานงานจัดการท่องเที่ยว บริษัทหรือกลุ่มนำเที่ยวเอกชน ที่ได้รับประโยชน์จากกิจการนี้ จำต้องเปลี่ยนแปลงทัศนคติและกระบวนทัศน์เช่นเดียวกับนักท่องเที่ยวด้วย และกลุ่มบุคคลสุดท้ายแต่ก็สำคัญมากคือ ชาวบ้านที่จะเป็นเป้าหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั่นเอง ซึ่งนอกจากจะต้องรับทัศนคติและกระบวนทัศน์ที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนแล้วยังจะต้องพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการ เพื่อสามารถใช้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นฐานเศรษฐกิจของชุมชน ให้ได้ในระยะยาวอีกด้วย ซึ่งความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้ ต้องผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงแก่สังคม โดยการให้การศึกษา เช่น การฝึกอบรมการดูงาน และการทดลองปฏิบัติจริง จนกว่าจะสามารถดำเนินการในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ด้วยตนเองแต่การที่จะให้เป้าหมายดังกล่าวสำเร็จเป็นไปได้นั้นจะต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกชมรม และชาวบ้านในชุมชนเป็นหลัก รูปแบบของการมีส่วนร่วมที่แท้จริงคือการร่วมมือ

(Cooperation) ของสมาชิกชมรมและชาวบ้าน การให้อำนาจกับชาวบ้าน (empowerment) เท่านั้น⁵ จึงจะสามารถทำให้เป้าหมายบรรลุผลสำเร็จได้

การพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวฟองไต้โฮมสเตย์ เป็นการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ในรูปของคณะกรรมการบริหารชมรม เพราะการมีส่วนร่วมเป็นหัวใจของการพัฒนา กิจกรรมการพัฒนาใด ๆ ก็ตาม หากประชาชนในชุมชนไม่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ และลงมือดำเนินกิจกรรมด้วยตนเองแล้ว กิจกรรมนั้นก็อาจสำเร็จและดำรงอยู่ได้ หากประชาชนมีความรู้สึกเข้าใจในกระบวนการอย่างถ่องแท้ สามารถมองเห็นและคาดหวังในผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นต่อตนเอง ครอบครัวและชุมชน ทั้งยังได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องอย่างเพียงพอ จนเกิดความตระหนักในปัญหาของตนเอง และค้นหาทางแก้ไข เพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลง จนเกิดการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งจะเป็นการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงและจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินกิจกรรม ให้สอดคล้องกับความเป็นจริงของชุมชน ย่นนำไปสู่ความยั่งยืนของกิจกรรม พร้อมทั้งจะช่วยพัฒนาขีดความสามารถของประชาชนในชุมชนให้เพิ่มมากขึ้น⁶

นอกจากการบริหารจัดการท่องเที่ยวฟองไต้โฮมสเตย์แบบมีส่วนร่วมแล้ว รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์เชิงนิเวศ ที่เน้นความเป็นกัลยาณมิตร เป็นมิติหนึ่งในกระบวนการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมนำเสนอ ที่เป็นเป้าหมายสำคัญของชุมชนฟองไต้ โดยถือว่าการท่องเที่ยวโฮมสเตย์เชิงนิเวศ จัดเป็นหนึ่งในองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ได้เน้นการให้ความสำคัญแก่ชาวบ้าน ท้องถิ่น มีบทบาทในการกำกับดูแลและควบคุมการท่องเที่ยวได้มากขึ้น สามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่าง มีศักดิ์ศรี เนื่องจากชาวบ้านเป็นเจ้าของท้องถิ่น สามารถเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงท้องถิ่นกับหน่วยงานของรัฐหรือเอกชน ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการท่องเที่ยวระดับต่าง ๆ ได้ โดยยึดหลัก “พัฒนาคุณุรักษ์ เพื่อพิทักษ์ท่องเที่ยวไทย”⁷ ภายใต้การสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนากับการอนุรักษ์ ประกอบกับกระแสของโลกในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ได้ระบุแนวทางการปฏิบัติที่จำเป็นในความต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ในแง่การอนุรักษ์ในระดับท้องถิ่น จนถึง การอนุรักษ์ ป้องกันและแก้ไขวิกฤตการณ์ของโลกโดยรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอนุรักษ์ระบบนิเวศ เพื่อคงความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจและตระหนักในการอนุรักษ์ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

จากกระแสดังกล่าว การบริหารจัดการท่องเที่ยวฟองไต้โฮมสเตย์ จึงได้จัดรูปแบบตามแนวความคิดของการพัฒนาในทิศทางที่ยั่งยืน ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวและต่อระบบ การจัดการพัฒนาการท่องเที่ยว รวมทั้งมีต่อรูปแบบการท่องเที่ยวมากขึ้น ทางเลือกใหม่ในการท่องเที่ยวที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจในฝ่ายต่าง ๆ ชมรมฟองไต้โฮมสเตย์จึงเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวโฮมสเตย์เชิงนิเวศ ที่เน้นความเป็นกัลยาณมิตร รองรับนักท่องเที่ยวที่มาเยือนประเทศกำลังพัฒนายังมีปัญหาในเรื่องการอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร

การแข่งชิงทรัพยากรโดยทั่วไประหว่างผลประโยชน์ของรัฐ ของชาวบ้านและของปัจเจกชน ประกอบกับชาวบ้านยังมีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ และต้องการใช้ทรัพยากรอยู่มาก⁸ อย่างไรก็ตาม ความเข้าใจและการให้น้ำหนักของการท่องเที่ยวภายใต้ความเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่นชนบทไทย เน้นจุดสนใจที่สำคัญคือความต้องการให้การท่องเที่ยวมีผลประโยชน์ ถึงมือชาวบ้าน ผู้ซึ่งเติบโตมากับทรัพยากรต่าง ๆ ด้วยเหตุผลนี้ รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวอีกประการของฟองใต้โฮมสเตย์ ของชมรมฟองใต้โฮมสเตย์และชาวบ้านฟองใต้ จึงใช้การระดมทุนของสมาชิกชาวบ้านในชุมชนฟองใต้มาเป็นงบประมาณร่วมในการลงทุน โดยยึดหลักการแห่งการเคารพซึ่งศักดิ์ศรีที่เอื้ออำนวยประโยชน์และโอกาสทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนท้องถิ่นเป็นสำคัญ⁹ รวมทั้งจะต้องเหมาะสมกับระบบสาธารณูปโภคและขีดความสามารถในการรองรับทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านของจำนวนนักท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยว ชุมชนและสภาพแวดล้อมโดยรวม มุ่งใช้วัสดุ ผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น เน้นการกระจายรายได้ในชุมชน¹⁰ ที่มุ่งประโยชน์ในระยะยาวของชุมชนฟองใต้ ซึ่งจะส่งผลดีในระยะยาวต่อการดำเนินการของชมรมฟองใต้โฮมสเตย์ด้วย

นอกจากนี้ ฟองใต้โฮมสเตย์เป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญของจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามแนวทางดำเนินการที่ประสานงาน และพัฒนาการท่องเที่ยวของชาติ ให้เข้ากับกรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาท้องถิ่น ด้านการท่องเที่ยวที่รองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น¹¹ โดยพิจารณาด้านราคาและรักษาคุณค่าของสิ่งแวดล้อมไว้ ไม่เพียงแต่ทำให้เกิดการประหยัดทรัพยากร แต่ยังป้องกันสิ่งแวดล้อมไม่ให้เกิดทำลายอีกด้วย ตลอดจนช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวท้องถิ่น¹² อีกทางหนึ่ง

เหตุปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนศักยภาพและการบริหารจัดการท่องเที่ยวฟองใต้โฮมสเตย์ มีหลายประการคือ

1. ความสามัคคี ชุมชนฟองใต้เป็นสังคมชนบทไทยที่ยังคงมีวัฒนธรรมและการนับถือผู้นำและผู้อาวุโสในชุมชน จึงมีความรัก ความสามัคคีกันเป็นอย่างดี ให้ความช่วยเหลือกันและกัน รวมทั้งให้ความร่วมมือกันในทุกเรื่อง ทุกโอกาสที่ชุมชนร้องขอมา ซึ่งผู้วิจัยได้ประจักษ์มาจากการเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ 4 ครั้ง ตลอดจนการสังเกตในการทำงานภาคสนาม พบว่า ชาวบ้านฟองใต้ได้ระดมทั้งกำลังทรัพย์และกำลังกายช่วยกันพัฒนาและสร้างวัดของหมู่บ้านอย่างเข้มแข็ง
2. การศึกษา ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ของชาวบ้านฟองใต้ จบการศึกษาระดับมัธยม (ป.1-ป.7) อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันหลายครัวเรือนได้ส่งบุตรหลาน ไปศึกษาต่อที่อำเภอ นำนาในระดับมัธยมศึกษา ระดับปริญญาตรีที่จังหวัดเพชรบูรณ์และจังหวัดพิษณุโลก โดยคาดหวังให้คนรุ่นใหม่ของชุมชนนำความรู้ความสามารถจากการเรียนรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ จากสังคมเมืองกลับมาพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะกิจกรรมการท่องเที่ยวฟองใต้โฮมสเตย์
3. สุขภาพอนามัย ชาวบ้านส่วนใหญ่เหมือนชาวชนบททั่ว ๆ ไป ของประเทศมีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์แข็งแรง ทั้งนี้เพราะวิถีชีวิตประจำวันของชาวบ้านได้ออกกำลังกายและใช้แรงงาน

เป็นหลักในการทำงาน เช่น การเดินทางไปไร่ ไปนา ไปสวน ก็ใช้วิธีการเดินเท้า อาหารการกินก็ยังเน้นข้าวเหนียวและอาหารพื้นบ้านเป็นสำคัญ จะมีพืชผักสวนครัวของตนเองเป็นส่วนใหญ่ เป็นอาหารที่ปลอดสารพิษ อาหารหลักคือ อาหารป่า หน่อไม้ และเห็ด ที่เป็นทั้งอาหารและพืชเศรษฐกิจของชุมชนอีกด้วย ไม่มีแหล่งบันเทิงและอบายมุข ประกอบกับมีสภาพภูมิอากาศที่บริสุทธิ์ จึงมีสุขปฏิบัติในการนอนหลับพักผ่อนอย่างเพียงพอ ไม่เร่งรัด แข่งขัน ในการประกอบอาชีพ เมื่อมีสุขภาพกายดี ย่อมส่งผลให้มีสุขภาพจิตดีไปด้วย โรคที่พบบ้างมีคือ โรคคอพอก อันอาจเนื่องมาจากการขาดสารไอโอดีน ซึ่งเป็นสภาพที่คล้าย ๆ กับชุมชนในชนบทอื่น ๆ ของภาคอีสานของไทย

4. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เนื่องจากชุมชนปลอดภัย เป็นชุมชนที่ส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ในลักษณะเครือญาติ ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างชุมชนกันมา และอพยพมาจากที่เดียวกัน ชุมชนปลอดภัยจึงมีความรู้สึกร่วมในความเป็นพี่น้อง ความเป็นเครือญาติ ความเป็นเจ้าของชุมชน ดังนั้นปัญหาของโจร และการมุงร้ายต่อชีวิต ทรัพย์สินจึงไม่มี นับว่าเป็นจุดเด่นอย่างหนึ่งของสังคมชุมชนในยุคปัจจุบัน

5. ปัญหาของสารเสพติด โดยเฉพาะยาบ้าไม่มี เพราะทุกคนในชุมชนจะรู้จักกันทั่วถ้วนหน้า ตลอดจนผู้นำของชุมชน คือ ผู้ใหญ่บ้าน (นายหอม ขวัญแจ่ม) เป็นผู้นำที่เข้มแข็ง มีภาวะผู้นำ เป็นที่นับถือและยอมรับของชาวบ้าน ได้ระดมความคิดจากชาวบ้าน มาเป็นวิสัยทัศน์ของชุมชน แล้วนำมาสร้างพันธกิจ กำหนดเป้าหมาย และดำเนินการสร้างนโยบายของชุมชน ด้วยเหตุนี้ ชาวบ้านในชุมชนจะเป็นผู้ป้องกันและปราบปรามสารเสพติดในหมู่บ้านโดยสันติวิธี เรียกได้ว่าชุมชนปลอดภัยเป็นชุมชนสีขาว ตามนโยบายของรัฐในระดับดีเยี่ยมเลยทีเดียว

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากการดำเนินงานวิจัย การสืบค้นศักยภาพและการบริหารจัดการท่องเที่ยวของโฮมสเตย์บ้านปลอดภัย ตำบลวังทอง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แลกเปลี่ยน เรียนรู้ ได้รับบทเรียน ประสบการณ์ และองค์ความรู้ในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นชนบท ด้วยการใชรูปแบบการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนา ผลการวิจัยสามารถนำมาซึ่งข้อเสนอแนะ สำหรับบุคคลและหน่วยงานที่ดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของหมู่บ้านปลอดภัย และชุมชนอื่นให้เข้าไปในทิศทางที่อ้อมอื่น ดังนี้

1. ส่วนราชการของจังหวัดเพชรบูรณ์ ควรพิจารณาวาระเพื่อหมู่บ้านปลอดภัย ในเรื่องสิทธิในที่ดินทำกินและการมีสิทธิครอบครองที่ดิน เพื่อให้ชุมชนปลอดภัยมีความชัดเจนและความมั่นคงในความเป็นอยู่ของตนเอง ครอบครัวและชุมชน อันจะเป็นการสร้างคุณภาพและประสิทธิภาพในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ตามยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ของจังหวัดเพชรบูรณ์ ให้สามารถแปลงจากนโยบายสู่การปฏิบัติจริงได้

2. จัดสรรงบประมาณพัฒนาเส้นทางคมนาคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เส้นทางจากบ้านวังขวาง ตำบลวังขวาง จนถึงหมู่บ้านฟองใต้ อันเป็นแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากสภาพปัจจุบัน (2548) ยังเป็นถนนมีสภาพที่ไม่สามารถสัญจรได้ในฤดูฝน อันเกิดจากน้ำป่าไหลหลากและถนนเป็นโคลนเลน ที่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุในการเดินทาง โดยเฉพาะรถยนต์ ซึ่งอาจจะมีโอกาสสูงมากต่อการเลื่อนไหลคกถนน ดังนั้นจึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของทางราชการต้องทำการสำรวจและดำเนินการสร้างถนนที่ได้มาตรฐานเข้าสู่หมู่บ้านฟองใต้โดยเร่งด่วน รวมทั้งสิ่งสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า โทรศัพท์ และการบริการอนามัย ควบคู่กันไปด้วย เป็นต้น

3. มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ควรพิจารณาให้การสนับสนุนด้านวิชาการเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยว โดยการถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกฟองใต้โฮมสเตย์ และชาวบ้านฟองใต้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจัดประชุมและการจัดฝึกอบรม อาทิ

3.1 หลักสูตรเทคนิคและวิธีการติดตามและประเมินผลงาน

3.2 หลักสูตรการจัดทำบัญชีของชมรมฯ เพิ่มเติม ซึ่งปัจจุบันสมาชิกชมรมมีความเข้าใจและการประเมินผลค่อนข้างน้อย

3.3 โครงการประเมินผลงานวิจัยเพื่อปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

4. คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลวังขวาง อำเภอหนองขาหย่าง จังหวัดเพชรบูรณ์ ควรบรรจุการท่องเที่ยวฟองใต้โฮมสเตย์ไว้ในแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อให้การสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งประชาสัมพันธ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของตำบล อันจะนำมาซึ่งรายได้ของประชาชน และองค์การบริหารส่วนตำบลในทางอ้อม

5. ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดเพชรบูรณ์ ควรบรรจุรายการท่องเที่ยวฟองใต้โฮมสเตย์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่มีความประสงค์ขึ้นภูกระดึง รวมทั้งสนับสนุนด้านเทคนิค ด้านวิชาการ ด้านการตลาด และเงินทุน ในการจัดสร้างและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวของฟองใต้โฮมสเตย์

6. คณะกรรมการดำเนินงานและสมาชิกฟองใต้โฮมสเตย์ ควรพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ตามลำดับความจำเป็นที่สำคัญต่อการบริหารจัดการและพัฒนาการชมรม ตลอดจนการสร้างความเข้าใจกับชาวบ้านฟองใต้และหมู่บ้านใกล้เคียงโดยประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับการดำเนินกิจการท่องเที่ยวโฮมสเตย์เชิงนิเวศให้ทุกคนได้รับทราบ และกระตุ้นชาวบ้านในชุมชนให้สมัครเป็นสมาชิกชมรมให้มากขึ้น นอกจากนั้น ควรจัดประชุมหาแนวทางในการพัฒนาชมรม อย่างน้อยให้เป็นไปตามระเบียบของชมรม และหรือมากกว่า เพื่อปรับปรุงพัฒนาด้านการตลาด ดำเนินการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ นำผลการประเมินมาใช้ในการวางแผน ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินงาน ให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของพื้นที่ ทั้งทางกายภาพ สังคมวัฒนธรรม และจิตวิทยาของชุมชนฟองใต้

7. ประการสุดท้ายที่สำคัญยิ่งคือ ควรทำโครงการวิจัยต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาและยกระดับมาตรฐานการบริหารจัดการท่องเที่ยวฟองไค้โฮมสเตย์ ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ของสำนักงานพัฒนาบริการท่องเที่ยว สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ที่มีชุมชนเป็นฐานในการบริหารจัดการอย่างยั่งยืนด้วยตนเอง

เชิงอรรถบทที่ 5

- ¹ ดินธุ์ สโรบล. การท่องเที่ยวโดยชุมชน แนวคิด และประสบการณ์. หน้า 53.
- ² ค.
- ³ มหาวิทยาลัยนเรศวร. เอกสารประกอบการสัมมนา เล่มที่ 1 รายงานความก้าวหน้าโครงการวิจัย. หน้า 1-5.
- ⁴ สัตยญา สัตยญาวิวัฒน์. ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาชุมชน. หน้า 151.
- ⁵ สถาบันดำรงราชานุภาพ. สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย การมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่นฯ. หน้า 119 – 122.
- ⁶ ค.
- ⁷ นำชัย ทนุผล. การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. หน้า 13.
- ⁸ ค. หน้า 14.
- ⁹ วรรณนา วงษ์วานิช. ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. หน้า 74.
- ¹⁰ อรุชาติ พวงสาดี และอรทัย อ่ำอาจ. การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมไทย. หน้า 24-25.
- ¹¹ ดิเรก ถึงฝั่ง. รู้จักจังหวัดเพชรบูรณ์ - ก่อนท่องเที่ยว. หน้า 1-2.
- ¹² Buckley, R. International Center for Ecotourism Research. p. 30-31.

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2537). แผนการตลาดการท่องเที่ยว 2538. กรุงเทพมหานคร :
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2542).
การศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล. กรุงเทพมหานคร :
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2543). คู่มือการบริหารและจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบ
ขององค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.)และสถานตำบล(สต). พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร :
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2544). อุทยานแห่งชาติ : รวมความงามในอุทยานแห่งชาติ 16 แห่ง.
กรุงเทพมหานคร : บริษัท อัมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด มหาชน.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2546). โครงการศึกษาแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยว เชียงราย
พะเยา แพร่ น่าน. กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2547). ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว พ.ศ. 2547-2551. กรุงเทพมหานคร
: บริษัท ราไพเพรส จำกัด.
- กุลวรา สุวรรณพิมล. (2541). การศึกษาความต้องการ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของนัก
ท่องเที่ยวชาวไทย ต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ตและบริเวณใกล้เคียง. ภูเก็ต : สถาบันราชภัฏ
ภูเก็ต.
- เจริญ ฟองศรี. (2542). การควบคุมโรคไข้เลือดออกโดยใช้กระบวนการ เอ ไอ ซี บ้านกองลอย
อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ณัฐชามณูย์ สุวิทย์พันธ์. (2545). การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะคติและแนวโน้มพฤติกรรมการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของนักท่องเที่ยวไทย. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดิเรก ถึงฝั่ง. (2544). รู้จักจังหวัดเพชรบูรณ์ – ก่อนท่องเที่ยวเพชรบูรณ์. เอกสาร โรเนียว.
- นงลักษณ์ อยู่เย็นดี. (2546). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความชอบในการเข้าร่วมกิจกรรมโฮมสเตย์
ของนักท่องเที่ยวชาวไทย. กรุงเทพมหานคร : ปริญญาานิพนธ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นำชัย ทนุผล. (2542). การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. พิมพ์ครั้งที่ 2, เชียงใหม่ : คณะธุรกิจการเกษตร
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นำชัย ทนุผล และคณะ. (2543). รายงานผลการวิจัย เรื่องการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ในชุมชนบ้านโป่ง ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่ : คณะธุรกิจ
การเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- นิคม จารุมณี. (2536). การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร : โอเอส พรินติ้ง เฮ้า.
- พจนา สนวนศรี. (2546). คู่มือการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ. กรุงเทพมหานคร : มิลค์ พับลิชชิง.
- พนิตดา สิงห์ครา. (2544). ศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ บ้านห้วยสี ตำบลปลู้ง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน. เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พัชนี เขจรธยา. (2543). รายงานผลการวิจัยเพื่อประเมินโครงการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยศ สันตสมบัติ และคณะ. (2544). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการจัดการทรัพยากร. เชียงใหม่ : นพบุรีการพิมพ์.
- รัตนกรรณ์ มหาสารานนท์. (2546). การวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการโฮมสเตย์ในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : ปริญญาานิพนธ์ สถาบันราชภัฏธนบุรี.
- ลัดดา โพธิ์ประดิษฐ์ และคณะ. (2540). AIC กับการพัฒนาชุมชน วิทยาลัยการพัฒนาชุมชน. อุดรธานี : มปท.
- วรรณนา วงษ์วานิช. (2539). ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วิทยา เกียรติวัฒน์. (2543). ความเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทย : กรณีศึกษาอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิไลภรณ์ จิรวินนเศรษฐ์. (2544). สื่อพื้นบ้านในฐานะทุนวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวพักทางวัฒนธรรม (โฮมสเตย์) : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านปราสาท จังหวัดนครราชสีมา. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- มหาวิทยาลัยย่นเรศวร. (2547). เอกสารประกอบการสัมมนา เล่มที่ 1 รายงานความก้าวหน้าโครงการวิจัย. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยย่นเรศวร.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช. (2545). บทบาทของประชาชน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.
- สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. (2543) การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพมหานคร : มปท.
- สมชาย เดชะพรหมพันธุ์ และคณะ. (2545). การบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ชลบุรี : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สมศักดิ์ เตชะเอราวัณ. (2544). การจัดการธุรกิจบ้านพักแบบชุมชนมีส่วนร่วม : กรณีศึกษา บ้านแม่กำปอง กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่ : ปริชญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สยามล ชัยรัตอุดมกุล. (2544). ความรู้และความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทย : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2540). ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์. (2542). ประวัติหมู่บ้านอำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ ใน เอกสารประกอบการเรียนการสอนท้องถิ่นของเรา. เพชรบูรณ์ : ดี ดี การพิมพ์.
- สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2547). ดัชนีชี้วัดคุณภาพมาตรฐาน โฮมสเตย์ เอกสารราชการที่ กก. 0402/2515. กรุงเทพมหานคร : มปท.
- สินธุ์ สโรบล, บรรณาธิการ. (2546). การท่องเที่ยวโดยชุมชน แนวคิด และประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ. เชียงใหม่ : วนิดา เพรส.
- อคิน รพีพัฒน์. ปัญหาการพัฒนาชนบท :บทเรียนจากกรณียกกระบัตร โครงการพัฒนาลุ่มแม่น้ำแม่กลอง. ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อนุชาติ พวงสำลี และอรทัย อาจอ่ำ. (2539). การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- อรรณพ บุญจันทร์. (2544). แนวทางการพัฒนาบ้านพักแบบมีส่วนร่วม กับชุมชน : กรณีศึกษา อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่ : ปริชญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Buckley, R. (1993). International Center for Ecotourism Research :Research Report 1993. Gold Coast, Australia : Griffith University.

วารสาร

- เกรียง ชูติจำเริญพร “บ้านพักแรม Homestay” เอกสารการท่องเที่ยว. 1: ม.ค.-มี.ค. 2545 หน้า 5-12.
- เกรียง ชูติจำเริญพร “บ้านพักแรม Homestay” เอกสารการท่องเที่ยว. 21(3): ก.ค.-ก.ย. 2545 หน้า 4-8.
- ชวริทย์ สิริเวชกุล “การท่องเที่ยวเชิงชุมชนและการจัด Homestay” เอกสารการท่องเที่ยว. 20(2): เม.ย.- มิ.ย. 2544 หน้า 52-57.
- ชวริทย์ สิริเวชกุล. (2544). “การจัดโฮมสเตย์อย่างไรไม่ให้ผิดทาง” เอกสารการท่องเที่ยว. 20 (3) : ก.ค. - ก.ย. หน้า 43-49.
- มธุรส ปราบเพชร “โฮมสเตย์กับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” เอกสารการท่องเที่ยว 20(1-4) : ม.ค. - ธ.ค. 2544 หน้า 46-54.

เว็บไซต์

<http://www.homestaythailand.org/marticle.php?id=5>

<http://www.homestaythailand.org/marticle.php?id=3>

http://www.businessthai.in.th/content.php?data=405239_smes%20marketing

http://www.homestayfanclub.com/home%20standard/homestay_standrrd.html

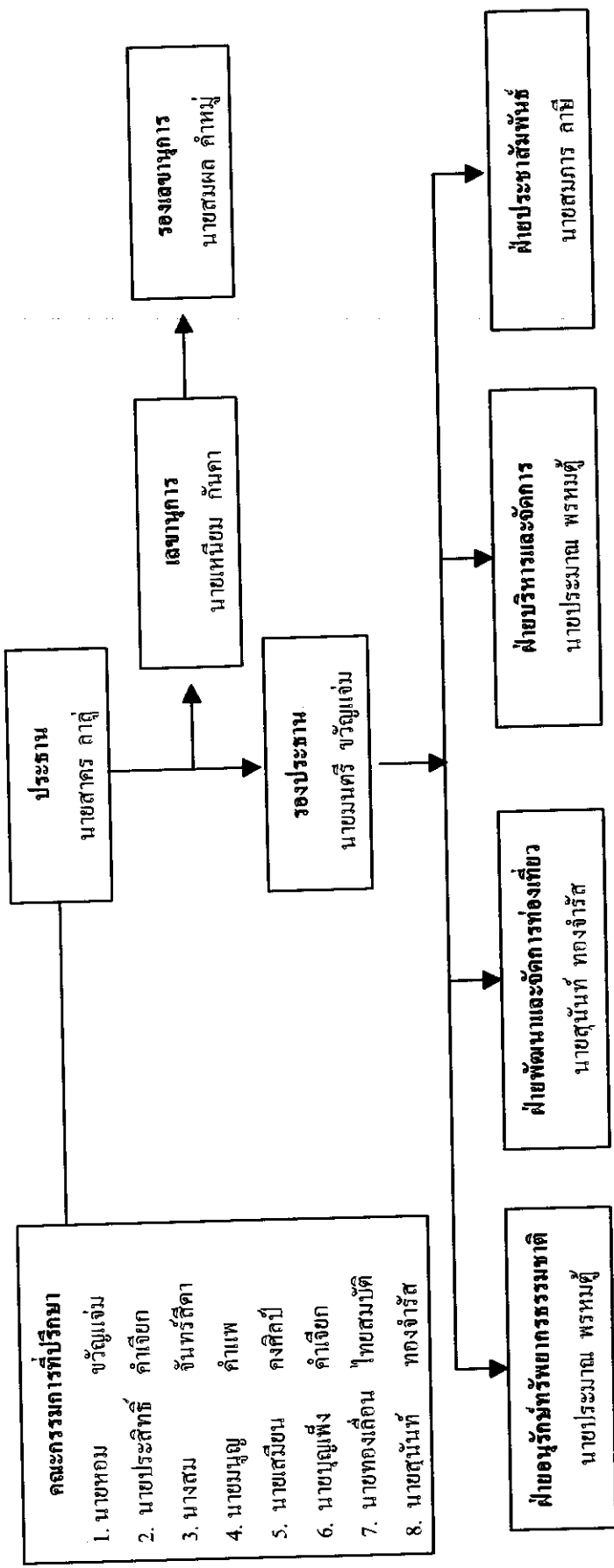
สัมภาษณ์ นายหอม ขวัญแจ่ม วันที่ 3 สิงหาคม 2547 เวลา 09.00-10.30 น. ณ สำนักงาน

ผู้ใหญ่บ้านฟองใต้, ผู้สัมภาษณ์ : รศ.เรืองเดช เชิดพุทธ

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
โครงสร้างการบริหารและรายชื่อสมาชิก
ชมรมฟองเต้โฮมสเตย์

โครงสร้างการบริหารงานชมรมฟองใต้โฮมสเตย์

รายชื่อสมาชิกฟองไตโฮมสเตย์

บ้านพักอาศัยที่ให้บริการโฮมสเตย์ มีจำนวนทั้งสิ้น 33 หลังคาเรือน ดังนี้

1. นายมนตรี	ขวัญแจ่ม	2. นางดาวเรือง	คำเจียก
3. นายบุญทัน	คำแพ	4. นายปัด	ขวัญพุก
5. นายหนู	จันลีดา	6. นายลุน	แก้วขอ
7. นายทองดี	จันลีดา	8. นายไล	จันลีดา
9. นายหิน	แก้วคำ	10. นายจิตร	จันลีดา
11. นายไทย	จันลีดา	12. นายสมภาร	ถามี
13. นางพรพิมล	ศรีสุนทร	14. นายประมาณ	พรหมคู่
15. นายบุญเหลือ	บาลดาล	16. นายวันทา	ลีดาทอง
17. นายฟอง	คำหมู่	18. นายหรั่ง	คำเจียก
19. นายสุ	เบ้าคุ้ม	20. นางสุวรรณา	ทองจรัส
21. นายสำเนียง	ขวัญแจ่ม	22. นายทองเลื่อน	ไทยสมบัติ
23. นายวิชัย	ล้วนทอง	24. นายเข้มพร	แก้วคำ
25. นายวิชัย	โยยสูงเนิน	26. นายสวย	คำเจียก
27. นายสุนันท์	ทองสำริด	28. นายสุพจน์	พรหมคู่
29. นายสมผล	คำหมู่	30. นางแสงฤทธิ์	ขวัญพุทธ
31. นายเหนียม	กันคา	32. นางอุทิศ	ปราชนะ
33. นายสาคร	ถาดู		

ภาคผนวก ข

(ร่าง)

**ข้อบังคับ ชมรมฟองใต้โฮมสเตย์
บ้านฟองใต้ ตำบลวังขาว อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์**

(ร่าง)

ข้อบังคับและระเบียบชมรมท่องเที่ยวฟองใต้โฮมสเตย์
บ้านฟองใต้ ตำบลวังกวาง อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์

ข้อบังคับ

หมวดที่ 1

ชื่อประเภทและที่ตั้งสำนักงาน

ข้อที่ 1 ชื่อประเภทและที่ตั้งสำนักงาน
ชื่อ ชมรมท่องเที่ยวฟองใต้โฮมสเตย์
ประเภท ชมรม
ที่ตั้งสำนักงาน บ้านเลขที่.....หมู่ที่ 7 ตำบลวังกวาง อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์
โทรศัพท์.....มือถือ.....
ห้องที่ดำเนินงาน บ้านฟองใต้ หมู่ที่ 7 ตำบลวังกวาง อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์

หมวดที่ 2

วัตถุประสงค์

ข้อที่ 2 วัตถุประสงค์ ชมรมฯ นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของสมาชิกโดยวิธีร่วมกันดำเนินงาน เพื่อประโยชน์ร่วมกัน ในข้อต่อไปนี้

- (1) เพื่อให้สมาชิกมีความรู้เรื่องการจัดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์
- (2) เพื่อให้สมาชิกมีความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- (3) เพื่อให้สมาชิกมีความภาคภูมิใจ ในถิ่นที่อยู่อาศัยวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
- (4) เพื่อให้สมาชิกตระหนักในคุณค่าของป่าและสิ่งแวดล้อม
- (5) เพื่อให้สมาชิกได้รับประโยชน์จากชมรมฯ โดยยุติธรรม
- (6) เพื่อให้สมาชิกได้รับประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมโดยไม่ทำลายและรักษาไว้ตลอดไป
- (7) เพื่อธำรงไว้ซึ่งความรักและความสามัคคีของมวลสมาชิกในชุมชน

หมวดที่ 3

ด้านการเงิน

ข้อที่ 3 ทุน ชมรมฯ อาจหาทุนเพื่อดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

- (1) การออกหุ้นของสมาชิก
 - (2) เงินอุดหนุน
 - (3) สะสมเงินสำรอง
- ข้อที่ 4 การออกหุ้น ชมรมฯ ออกหุ้นได้ไม่ต่ำกว่า (10 หุ้น) แต่ไม่เกิน (100 หุ้น) ต่อสมาชิก 1 คน โดยมีมูลค่าหุ้นละ (10 บาท)
- ข้อที่ 5 การชำระค่าหุ้น ชมรมฯ จะชำระค่าหุ้นเป็นจำนวนเงินเท่านั้น
- ข้อที่ 6 ใบหุ้น ชมรมฯ จะออกใบหุ้นให้แก่สมาชิกในเมื่อส่งชำระค่าหุ้นครบมูลค่าแล้ว
- ข้อที่ 7 การถอนคืนหุ้น จะถอนคืนหุ้นในระหว่างที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ไม่ได้
- ข้อที่ 8 การปันผล ระยะเวลาการปันผลปีละ 1 ครั้ง โดยคิดเป็นร้อยละ ตามจำนวนหุ้น
- ข้อที่ 9 การถือหุ้นของสมาชิก สมาชิกจะถือหุ้นได้ต้องเป็นสมาชิกของชมรมฯ ก่อน
- ข้อที่ 10 รายงานการเงินการบัญชี มีการรายงานทุก ๆ 1 เดือน
- ข้อที่ 11 การตรวจสอบบัญชี มีการตรวจสอบทุก ๆ 6 เดือน
- ข้อที่ 12 เงินค่าตอบแทน มีการจ้างงานสมาชิกในชมรมฯ โดยพิจารณาในการจ้างและกำหนดอัตราค่าตอบแทน

หมวดที่ 4

ด้านบุคลากร

- ข้อที่ 13 สมาชิก สมาชิกชมรมฯ คือ
- (1) ผู้ที่มีรายชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อการเป็นสมาชิกของชมรมฯ
 - (2) ผู้ได้รับเลือกเข้าเป็นสมาชิกตามข้อบังคับ
- ข้อที่ 14 คุณสมบัติของสมาชิก ต้องมีคุณสมบัติดังนี้
- (1) เป็นผู้เห็นชอบในวัตถุประสงค์ของชมรมฯ นี้
 - (2) เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ
 - (3) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
 - (4) เป็นผู้ประพฤติดีและนิสัยดีงาม
 - (5) ต้องมีที่อยู่ในบ้านฟองใต้ หมู่ที่ 7 ตำบลวังขวาง อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ หรือทำงาน หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับชมรมฯ เท่านั้น
 - (6) บุคคลภายนอกที่คณะกรรมการดำเนินการพิจารณาให้เป็นสมาชิกกิตติมศักดิ์ของชมรมฯ ได้

- ข้อที่ 15 การสมัครเป็นสมาชิกของชมรมฯ การสมัครเข้าชุดแรกไม่ต้องจ่ายค่าธรรมเนียมแรกเข้าหลังจากนั้นต้องจ่ายค่าธรรมเนียมแรกเข้าตามระเบียบที่คณะกรรมการดำเนินการกำหนด
- ข้อที่ 16 การขาดจากการเป็นสมาชิก ด้วยสาเหตุดังนี้
- (1) ตาย
 - (2) ลาออกจากชมรม
 - (3) ถูกให้ออก
 - (4) ขาดคุณสมบัติของการเป็นสมาชิกตามข้อที่ 14
- ข้อที่ 17 ที่ปรึกษา คณะกรรมการดำเนินการอาจเชิญสมาชิกหรือบุคคลภายนอกซึ่งทรงคุณวุฒิ และมีความสามารถ โดยมีความเหมาะสมที่จะเป็นที่ปรึกษาได้ สามารถให้ความเห็น แนะนำในการดำเนินงานทั่วไปของชมรมฯ
- ข้อที่ 18 ผู้ตรวจสอบกิจการของชมรมฯ ที่ประชุมใหญ่อาจเลือกสมาชิกและบุคคลภายนอก ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ มีความสามารถในด้านธุรกิจ การเงิน การบัญชี จำนวน ผู้ตรวจสอบอาจมีหลายคนได้ เป็นผู้ตรวจสอบกิจการของชมรมเป็นประจำปี

หมวดที่ 5

ด้านหน้าที่ความรับผิดชอบ

- ข้อที่ 19 คณะกรรมการดำเนินการของชมรมฯ มีตำแหน่งต่าง ๆ ดังนี้
- (1) ประธาน
 - (2) รองประธาน 1 คน
 - (3) เลขานุการ
 - (4) รองเลขานุการ
 - (5) หัวหน้าฝ่ายอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม
 - (6) หัวหน้าฝ่ายพัฒนาและจัดการการนำเที่ยว
 - (7) หัวหน้าฝ่ายบริหารและจัดการ
 - (8) หัวหน้าฝ่ายประชาสัมพันธ์
- ข้อที่ 20 อำนางหน้าที่ของกรรมการดำเนินการแต่ละตำแหน่ง
- (1) ประธาน มีอำนาจหน้าที่ดังนี้
 - (1.1) เป็นประธานในที่ประชุม
 - (1.2) ควบคุมดูแลการดำเนินงานทั่วไปของชมรมฯ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและ อยู่ในวัตถุประสงค์ของชมรมฯ

- (1.3) ลงลายมือชื่อในเอกสารต่าง ๆ ในนามของชมรมฯ
 - (1.4) ดำเนินการอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการดำเนินการมอบหมายให้ภายใต้ข้อบังคับระเบียบ หรือคำสั่งของชมรมฯ
- (2) รองประธาน มีอำนาจหน้าที่ดังนี้
- (2.1) ปฏิบัติการในอำนาจหน้าที่ของประธานแทนประธานเมื่อประธานไม่อยู่หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้
 - (2.2) ปฏิบัติตามที่ประธานมอบหมายให้
 - (2.3) ดำเนินการอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการดำเนินการมอบหมายให้ภายใต้ข้อบังคับระเบียบ หรือคำสั่งของชมรมฯ
- (3) เลขานุการ มีอำนาจหน้าที่ดังนี้
- (3.1) จัดทำรายงานประชุมใหญ่ และรายงานการประชุมคณะกรรมการดำเนินการ ทุกครั้ง
 - (3.2) ดูแลรักษาเอกสาร และรายงานการประชุมของชมรมฯ ให้เรียบร้อย
 - (3.3) แจกจัดประชุมไปยังสมาชิก หรือกรรมการดำเนินการแล้วแต่กรณี
 - (3.4) ดำเนินการอื่น ๆ ตามที่กรรมการมอบหมายให้ภายใต้ข้อบังคับระเบียบ หรือคำสั่งของชมรมฯ
- (4) รองเลขานุการ มีอำนาจหน้าที่ดังนี้
- (4.1) ปฏิบัติการในอำนาจหน้าที่ของเลขานุการแทนเลขานุการเมื่อเลขานุการไม่อยู่
 - (4.2) ปฏิบัติตามที่เลขานุการมอบหมายให้
 - (4.3) ดำเนินการอื่น ๆ ตามที่กรรมการมอบหมายให้ภายใต้ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของชมรมฯ
- (5) หัวหน้าฝ่ายอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้
- (5.1) เป็นประธานในที่ประชุมของคณะอนุกรรมการและควบคุมการประชุมให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย
 - (5.2) ควบคุมดูแลการดำเนินงานทั่วไปของฝ่ายนี้ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและอยู่ในวิสัยประสงค์ของชมรมฯ
 - (5.3) ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีอยู่
 - (5.4) ปรับปรุงพัฒนาพื้นที่ให้น่าดู น่าเที่ยวยิ่งขึ้น
 - (5.5) แสวงหาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมใหม่ ๆ
 - (5.6) ศึกษาประวัติศาสตร์ ความหมายและภูมิปัญญาต่าง ๆ
 - (5.7) ดำเนินการอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการดำเนินการมอบหมายให้ภายใต้ข้อบังคับระเบียบ หรือคำสั่งของชมรมฯ

- (6) หัวหน้าฝ่ายพัฒนาและจัดการการนำเที่ยว มีอำนาจหน้าที่ดังนี้
- (6.1) เป็นประธานในที่ประชุมของคณะกรรมการ และควบคุมการประชุมให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย
 - (6.1) ควบคุมดูแลการดำเนินงานทั่วไปของฝ่ายนี้ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและอยู่ในวัตถุประสงค์ของชมรมฯ
 - (6.2) จัดหาและฝึกอบรมบุคลากรนำเที่ยว (มัคคุเทศก์) ทั้งอาสาสมัครและอาชีพ
 - (6.3) ค้นหาเทคนิค วิธีการ นำเสนอจุดท่องเที่ยวให้ดึงดูดน่าสนใจ
 - (6.4) ประสานงานกับผู้ให้บริการท่องเที่ยวอื่น เพื่อให้การบริการเป็นที่น่าสนใจ
 - (6.5) ดำเนินการอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการดำเนินการมอบหมายให้ภายใต้ข้อบังคับระเบียบ หรือคำสั่งของชมรมฯ
 - (6.6) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาจุดสนใจของนักท่องเที่ยว เช่น อาหาร ผลผลิตการเกษตร ประเพณี วัฒนธรรม ฯลฯ
 - (6.7) ดำเนินการอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการดำเนินการมอบหมายให้ภายใต้ข้อบังคับระเบียบ หรือคำสั่งของชมรมฯ
- (7) หัวหน้าฝ่ายบริหารและจัดการ มีอำนาจหน้าที่ดังนี้
- (7.1) เป็นประธานในที่ประชุมของคณะกรรมการ และควบคุมการประชุมให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย
 - (7.2) ควบคุมดูแลการดำเนินงานทั่วไปของฝ่ายนี้ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย
 - (7.3) จัดการเรื่องการเงินและการบัญชี
 - (7.4) จัดการเรื่องบุคลากร และเจ้าหน้าที่ทั้งหมดในการดำเนินงานของชมรมฯ
 - (7.5) จัดการเรื่องความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความสะอาดทั่วไปของหมู่บ้าน
 - (7.6) ดูแลบ้านพักอาศัยที่เข้าร่วมโครงการโฮมสเตย์ ให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพ
 - (7.7) ดำเนินการด้านที่พักนักท่องเที่ยว เช่น ที่พักอาศัยตามบ้าน และการตั้งแคมป์
 - (7.8) ติดต่อกับทางราชการและหน่วยงานเอกชนอื่น ๆ ที่จำเป็น
 - (7.9) ดำเนินการอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการดำเนินการมอบหมายให้ภายใต้ข้อบังคับระเบียบ หรือคำสั่งของชมรมฯ
- (8) หัวหน้าฝ่ายประชาสัมพันธ์ มีอำนาจหน้าที่ดังนี้
- (8.1) เป็นประธานในที่ประชุมของคณะกรรมการ และควบคุมดูแลให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย
 - (8.2) ควบคุมดูแลการดำเนินงานทั่วไปของฝ่ายนี้ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและอยู่ในวัตถุประสงค์ของชมรมฯ
 - (8.3) จัดทำโฆษณาและการตลาดการท่องเที่ยว

- (8.4) เป็นศูนย์การติดต่อสำหรับนักท่องเที่ยวที่จะมาหาข้อมูลการท่องเที่ยวบ้านฟองใต้
- (8.5) จัดพิมพ์หรือผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของบ้านฟองใต้
- (8.6) ดำเนินการด้านยานพาหนะสำหรับนักท่องเที่ยว
- (8.7) เป็นแหล่งข้อมูลของหมู่บ้านและจัดเจ้าหน้าที่ระดับ
- (8.8) ดำเนินการอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการดำเนินการมอบหมายให้

ข้อที่ 21

- อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการดำเนินการ คณะกรรมการดำเนินการมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการทั้งปวงของชมรมให้เป็นไปตามข้อบังคับ ระเบียบ และมติแห่งที่ประชุมใหญ่และทำให้เกิดความเจริญแก่ชมรมฯ ทุกประการ ซึ่งรวมทั้งในข้อต่อไปนี้
- (1) ดำเนินการในเรื่องการรับสมัครเข้าใหม่ และสมาชิกออกจากชมรมฯ ตลอดจนดูแลให้สมาชิกปฏิบัติตามกฎต่าง ๆ ตามข้อบังคับ ระเบียบของชมรมฯ
 - (2) พิจารณาให้สมาชิกถือหุ้น การชำระค่าหุ้น การออกไปหุ้น ตลอดจนการจ่ายคืนค่าหุ้น
 - (3) ควบคุมเรื่องการรับเงิน การจ่ายเงิน หรือการเก็บรักษาเงินให้เป็นไปตามข้อบังคับ และระเบียบของชมรมฯ
 - (4) ควบคุมการจัดทำบัญชีและทะเบียนต่าง ๆ ของชมรมฯ ให้ถูกต้องครบถ้วนและเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ
 - (5) กำหนดและดำเนินการเกี่ยวกับการประชุมใหญ่ และเสนองบดุลกับรายงานประจำปีแสดงผลการดำเนินงานของชมรมฯ ต่อที่ประชุมใหญ่
 - (6) เชิญสมาชิกหรือบุคคลภายนอกที่เห็นสมควร เป็นที่ปรึกษาของคณะกรรมการดำเนินการ ตลอดจนกำหนดค่าตอบแทนให้ตามที่เห็นสมควร
 - (7) กำหนดระเบียบต่าง ๆ ของชมรมฯ เพื่อเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ลงมติเห็นชอบ
 - (8) พิจารณาจัดให้มีสถานที่ สำนักงาน ร้าน และอุปกรณ์ในการดำเนินงานของชมรมการท่องเที่ยวฟองใต้โฮมสเตย์
 - (9) กำหนดนโยบายและควบคุมดูแลกิจการทั่วไป ในส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินการของชมรมฯ
 - (10) พิจารณาจ้างและกำหนดอัตราค่าตอบแทนแก่พนักงาน ลูกจ้างของชมรม
 - (11) พิจารณาคำเนินการแต่งตั้งและกำหนดค่าตอบแทนแก่ผู้ตรวจสอบภายใน
 - (12) เสนอการจัดสรร การปันผล กำไรสุทธิประจำปีต่อที่ประชุมใหญ่
 - (13) จัดให้มีการดูแลให้เรียบร้อยซึ่งบรรดาทะเบียน สมุดบัญชี และเอกสารต่าง ๆ รวมทั้งข้อบังคับและระเบียบต่าง ๆ และอุปกรณ์ดำเนินการของชมรมฯ
 - (14) พิจารณาให้ความเที่ยงธรรมแก่สมาชิกของชมรมฯ
 - (15) พิจารณาอนุมัติงบประมาณรายจ่าย

- (16) พิจารณารายงานของคณะกรรมการอื่น ๆ หรือผู้ตรวจสอบกิจการ หรือความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับกิจการของชมรมฯ
- (17) ฟ้อง คอู่หรือดำเนินคดีเกี่ยวกับกิจการของชมรมฯ หรือประนีประนอมยอมความหรือมอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการพิจารณาชี้ขาด
- (18) วิเคราะห์และปฏิบัติตามข้อบ่งชี้ของผู้ตรวจสอบภายใน
- (19) พิจารณาคำเนิการในเรื่องการฝาก หรือลงทุนเงินของชมรมฯ
- (20) เสนอแผนงานและเป้าหมายในการดำเนินงานทั้งรวมทั้งประมาณรายจ่ายประจำปี ให้ที่ประชุมใหญ่ทราบ
- (21) พิจารณาแต่งตั้งกรรมการหรือคณะอนุกรรมการ หรือคณะทำงานเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการ
- (22) พิจารณาแต่งตั้งกรรมการดำเนินการเป็นผู้แทนของชมรม ประชุมกับชมรมฯ หรือองค์กรอื่น ๆ
- (23) ดำเนินกิจการอื่น ๆ ตามวัตถุประสงค์ของชมรมฯ และตามที่เห็นสมควร เพื่อให้เกิดความเจริญแก่ชมรมภายในขอบเขตของข้อบังคับ ระเบียบของชมรมฯ
- (24) สำหรับอัตราค่าตอบแทนของคณะกรรมการดำเนินการนั้น จะได้รับค่าตอบแทนในรูปแบบเบี้ยประชุม

ข้อที่ 22

ความรับผิดชอบของคณะกรรมการดำเนินการ ถ้ากรรมการดำเนินการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ หรือกระทำโดยประมาทเลินเล่อจนเป็นเหตุให้ชมรมฯ ได้รับความเสียหาย คณะกรรมการดำเนินการต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ชมรมฯ การท่องเที่ยวเชิงพักอาศัยตามบ้าน

- (1) ตรวจสอบเอกสาร บัญชี การเงิน ตลอดจนทรัพย์สิน หนี้สินของชมรมฯ เพื่อทราบฐานะและข้อเท็จจริงของชมรมฯ ที่เป็นอยู่จริง
- (2) ตรวจสอบหลักฐานและความถูกต้อง ของการดำเนินงานของชมรมฯ เพื่อประเมินผล และอาจให้ข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการดำเนินงานของชมรมฯ ทั้งทางวิชาการและทางปฏิบัติ
- (3) ตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน และการใช้จ่ายเงิน
- (4) ติดตามผลการดำเนินงานของคณะกรรมการเพื่อพิจารณาหาทางปรับปรุงแผนงาน ข้อบังคับ ระเบียบ ตลอดจนมติต่าง ๆ ของคณะกรรมการดำเนินการ
- (5) ตรวจสอบการปฏิบัติตามข้อบังคับ ระเบียบ และคำสั่งของชมรมฯ

หมวดที่ 6
เรื่องเกี่ยวกับเวลา

- ข้อที่ 24 กำหนดเวลาอยู่ในตำแหน่ง ให้กรรมการดำเนินการอยู่ในตำแหน่งได้คราวละ 4 ปี แล้วจัดให้มีการเลือกตั้งคณะกรรมการชุดใหม่โดยให้สมาชิกเป็นผู้พิจารณาเลือก
- ข้อที่ 25 การพ้นจากตำแหน่ง กรรมการดำเนินการจะพ้นจากตำแหน่งเพราะสาเหตุดังนี้
- (1) ตาย
 - (2) ออกตามวาระ
 - (3) ลาออก
 - (4) ถูกให้ออก
- ข้อที่ 26 การประชุม คณะกรรมการดำเนินการประชุมเดือนละ (1 ครั้ง)
- ข้อที่ 27 การประชุมใหญ่ คณะกรรมการดำเนินการจะเรียกประชุมเมื่อใดก็ตามแต่จะเห็นสมควรอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

หมวดที่ 7
ด้านกระบวนการดำเนินการ

- ข้อที่ 28 ตราของชมรมฯ เมื่อมีใบสั่งจ่ายเงินไปรับเงิน หรือการออกเอกสารสำคัญต้องมีการประทับตราของชมรมฯ เป็นสำคัญ
- ข้อที่ 29 เครื่องแบบ สมาชิกของชมรมฯ ต้องสวมเครื่องแบบของชมรมฯ ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่
- ข้อที่ 30 คัดตั้งป้ายชื่อของชมรมฯ ต้องมีความชัดเจนอ่านง่าย
- ข้อที่ 31 เจ้าหน้าที่เวรยาม จัดให้มีผู้คอยเฝ้ายามผลัดเปลี่ยนกันไปครั้งละ..... (5 คน)
- ข้อที่ 32 เจ้าหน้าที่ปฐมพยาบาลและหน่วยกู้ภัย หากมีเหตุอันตรายเกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยว
- ข้อที่ 33 การจ้างงานของสมาชิก มีการทำงานระบบหมุนเวียนผลัดเปลี่ยนกันไป
- ข้อที่ 34 มัคคุเทศก์ จะต้องได้รับเงินส่วนแบ่งจากชมรมฯ เป็นค่าตอบแทนในแต่ละครั้งที่ปฏิบัติงาน ทั้งนี้เงินที่มัคคุเทศก์จะได้รับนั้นให้เป็นไปตามอัตราที่ชมรมฯ กำหนดไว้
- ข้อที่ 35 ร้านค้า รวมทั้งร้านขายของ และร้านอาหารต้องจัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและสะอาด หากเป็นร้านอาหารต้องจัดทำอาหารให้ถูกสุขลักษณะไม่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค ร้านค้าอื่น ๆ ที่บริการนักท่องเที่ยวจะต้องแบ่งรายได้จากการบริการให้แก่ชมรมฯ ทั้งนี้ส่วนแบ่งจากรายได้ให้เป็นไปตามข้อตกลงระหว่างร้านค้ากับชมรมฯ อย่างยุติธรรม

ระเบียบของชมรมท่องเที่ยวฟองใต้โฮมสเตย์
ว่าด้วยวินัย การสอบสวนและการลงโทษสำหรับสมาชิกชมรมฯ

- ข้อที่ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบชมรมท่องเที่ยวฟองใต้โฮมสเตย์”
 ว่าด้วยวินัยการสอบสวน และการลงโทษสำหรับสมาชิกชมรมฯ
- ข้อที่ 2 ระเบียบนี้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ เดือน..... พ.ศ..... เป็นต้นไป
- ข้อที่ 3 สมาชิกต้องรักษาวินัยโดยเคร่งครัดอยู่เสมอ ผู้ใดฝ่าฝืน ให้ถือว่าผู้นั้นกระทำความผิด วินัยจะต้องได้รับโทษตามที่กำหนดไว้
- ข้อที่ 4 สมาชิกชมรมฯ ต้องมีวินัยในการปฏิบัติตนดังต่อไปนี้
- (1) ต้องรักษาความลับของชมรมฯ จะไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อกระบวนการของชมรมฯ
 - (2) ต้องให้การต้อนรับ ให้คำชี้แจง ความสะดวก ความเป็นธรรมแก่ผู้มาติดต่อในกิจการของชมรมฯ โดยมีชัชช่า ต้องสุภาพเรียบร้อยต่อผู้มาติดต่อ หรือนักท่องเที่ยว หรือประชาชนทั่วไป มิให้คูห่มินเหยียดหยามบุคคลใด ๆ
 - (3) ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์เที่ยงธรรม และประพฤติตนอยู่ในความสุจริต ห้ามมิให้กดขี่ข่มเหง หรือเบียดเบียนผู้ใดและห้ามมิให้อาศัยงานในหน้าที่ของตนไม่ว่าในทางตรงหรือทางอ้อมหาผลประโยชน์แก่ตนและผู้อื่น
 - (4) ต้องขวนขวายปฏิบัติหน้าที่ด้วยความอุตสาหะและรวดเร็วให้ผลดีและความก้าวหน้า แก่ชมรมและสมาชิกชมรมฯ ทั้งเอาใจใส่ระมัดระวังผลประโยชน์ของชมรมฯ
 - (5) ต้องไม่รายงานเท็จหรือเสนอความคิดที่ไม่สุจริตต่อชมรมฯ
 - (6) ต้องปฏิบัติตามข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง แบบแผนและวิธีการปฏิบัติของชมรมฯ
 - (7) ต้องอุทิศเวลาของตนให้แก่กิจการของชมรมฯ จะละทิ้ง หรือละทิ้งหน้าที่ไม่ได้ ทั้งนี้จะต้องปฏิบัติหน้าที่และดำรงตำแหน่งในชมรมใดชมรมหนึ่งเพียงแห่งเดียวเท่านั้น
 - (8) ต้องสุภาพเรียบร้อย เชื่อฟัง และไม่แสดงความกระด้างกระเดื่องต่อผู้บังคับบัญชา ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ซึ่งสั่งในกิจการของชมรมฯ โดยชอบ ในการปฏิบัติกิจการของชมรมฯ ห้ามมิให้กระทำการข่มขู่ผู้บังคับบัญชาตนเว้นแต่ผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไปสั่งให้กระทำหรือได้รับอนุญาตเป็นพิเศษเป็นครั้งคราว
 - (9) ต้องรักษาชื่อเสียงมิให้ขึ้นชื่อว่าประพฤติชั่ว ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียง เช่น ประพฤติตนเป็นคนเสเพล เสพสุรา หรือของมีนเมาอย่างอื่น จนไม่สามารถครองสติได้ เสพยาเสพติดให้โทษ เล่นการพนัน

- (10) ต้องไม่เสพสุราหรือของมีเมาในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นอันขาด
- (11) ต้องร่วมมือช่วยเหลือในกิจการของชมรมฯ ต้องรักษาความสามัคคี ไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นเหตุก่อให้เกิดการแตกแยกในการดำเนินงานของชมรมฯ
- (12) ต้องร่วมมือประสานงานด้วยดี กับส่วนราชการหรือสถาบันอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจการของชมรมฯ
- (13) ห้ามเรียกร้อยเอาค่าบริการพิเศษจากนักท่องเที่ยว
- (14) ต้องรักษาสิ่งแวดล้อมรอบบ้านให้สะอาด
- (15) ห้ามนำของป่าขายให้แก่นักท่องเที่ยว
- (16) การแต่งกายต้องสุภาพเรียบร้อย
- ข้อที่ 5 การลงโทษ หากมีการทำผิดไม่ว่ากรณีใด ๆ ตามที่คณะกรรมการพิจารณาเห็นแล้วว่ากระทำผิดระเบียบ ให้มีการตัดเดือน (3 ครั้ง) หากยังไม่แก้ไขปรับปรุงต้องให้ออกจากการเป็นสมาชิกของชมรมฯ

ประกาศใช้ ณ วันที่ เดือน..... พ.ศ.....

(นาย, นาง.....)

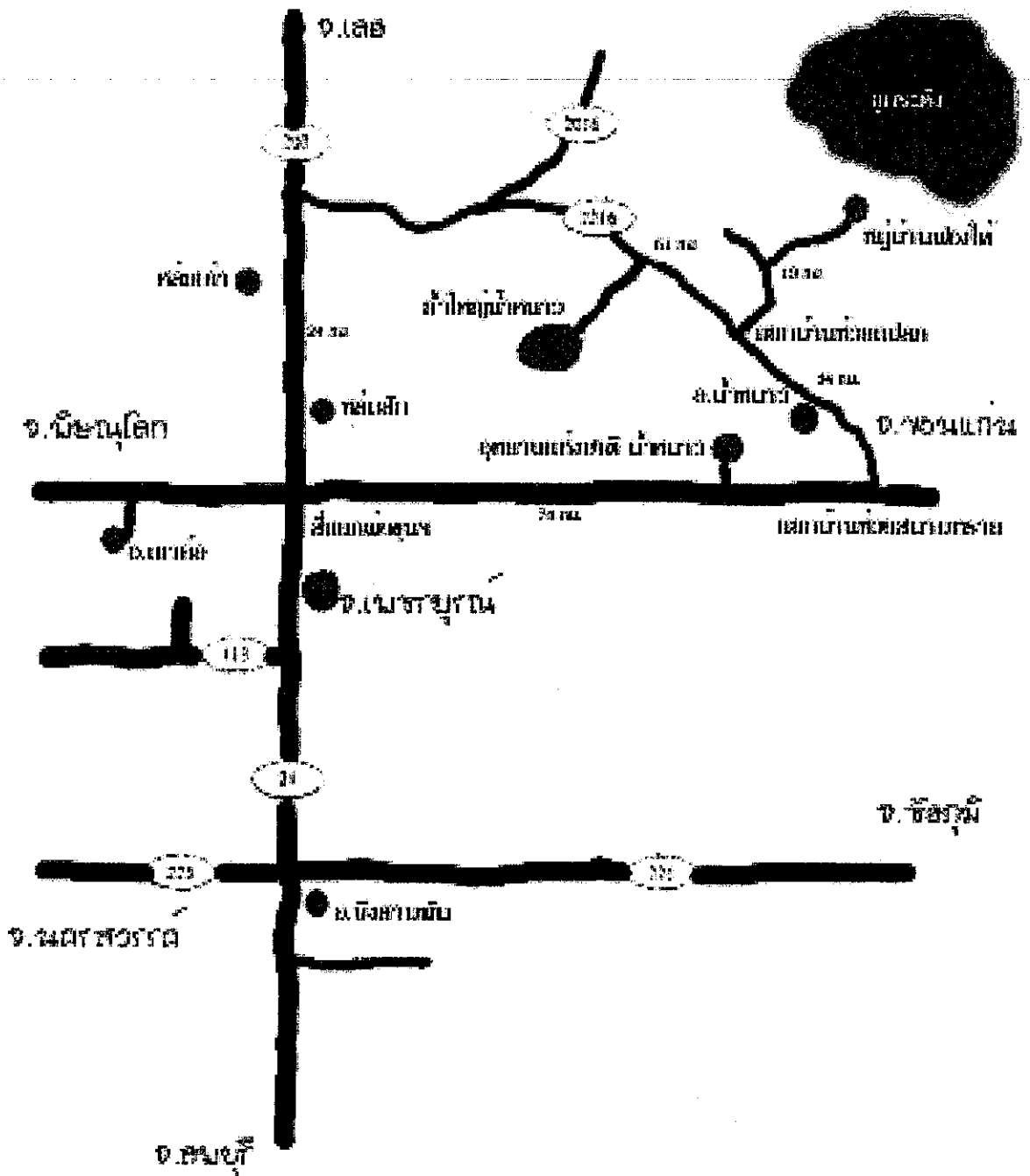
ประธานชมรมท่องเที่ยวฟองใต้โฮมสเตย์

ภาคผนวก ก

แผนที่และเส้นทางเข้าบ้านฟองใต้

เส้นทางสู่บ้านฟองใต้

เส้นทางสู่บ้านฟองใต้

ภาคผนวก ง

แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ บ้านฟองใต้

1. อุทยานแห่งชาติภูกระดึง

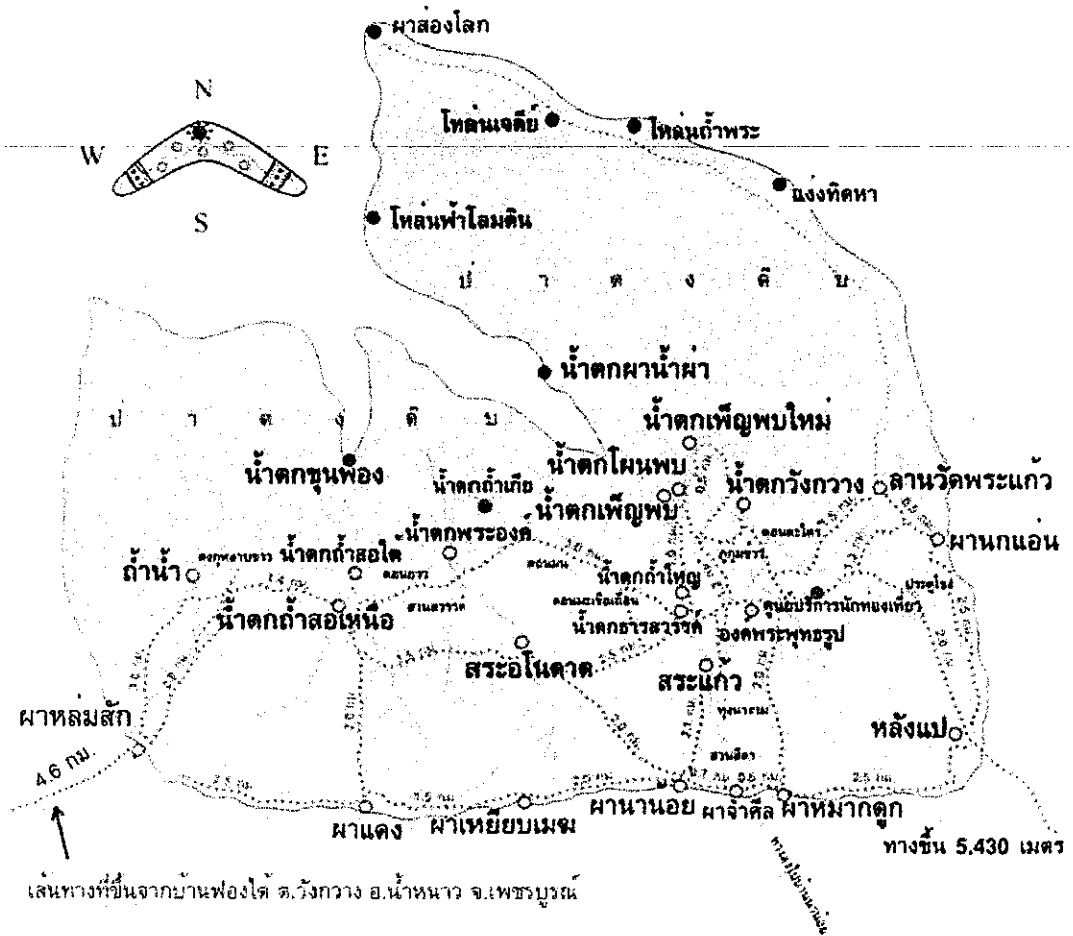
อุทยานแห่งชาติภูกระดึงมีพื้นที่ประมาณ 348.12 ตารางกิโลเมตร อยู่ในพื้นที่อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย ภูมิประเทศเป็นภูเขาหินทรายที่มีพื้นที่ราบบนยอดเขากว้างใหญ่สลับกับเนินเตี้ยๆ มีกลุ่มข้าวเป็นยอดสูงสุด พื้นที่ราบกว้างใหญ่บนยอดเขาภูกระดึงมีพื้นที่ประมาณ 60 ตารางกิโลเมตร มีป่าหลายประเภท ได้แก่ ป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ ป่าดิบเขา ป่าสนเขา และมีสัตว์ป่าอาศัยอยู่ชุกชุม สถานที่ท่องเที่ยว มีดังนี้

- น้ำตกวังกวางมี 3 ชั้น ได้น้ำตกมีโพรงคล้ายถ้ำเล็ก ๆ ว่ากันว่าน้ำตกวางป่ามาอาศัยอยู่
 - น้ำตกเพ็ญพบใหม่ ลักษณะเป็นผาหินที่หักพังลงมา เหนือน้ำตกเป็นผาหินที่สวยงาม น้ำตกโผน เป็นน้ำตกทิ้งดงมาแห่งหนึ่ง สายน้ำไหลลงมาเป็นชั้น ๆ ตามแก่งหิน
 - น้ำตกธารสวรรค์ เป็นน้ำตกขนาดเล็กที่มีความสวยงามพอตัว
 - น้ำตกถ้ำใหญ่ ตัวน้ำตกไหลจากผาหิน สูงประมาณ 10 เมตร รอบบริเวณเต็มไปด้วยก้อนหินขนาดใหญ่กองทับถมอยู่
 - องค์พระพุทธรเมตตา มีลานหินเป็นจุดชมพันธุ์ไม้ เช่น คุลีตา กระดุมเงิน เป็นต้น
 - สระแก้ว เป็นต้นน้ำของธารสวรรค์ ที่ไหลลงสู่น้ำตกธารสวรรค์ เป็นแหล่งสำคัญของสัตว์ป่าที่อาศัยตามทุ่งหญ้าป่าสน
 - ผาคนแอน เป็นหน้าผาสำหรับชมพระอาทิตย์ขึ้นในยามเช้าช่วงฤดูหนาว จะเห็นทะเลหมอกและทัศนียภาพที่สวยงาม
 - ผาหล่มสัก เป็นจุดชมวิวที่ขึ้นชื่อและเป็นที่ยอมรับว่าภาพมากที่สุด
- นอกจากนี้ มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ได้แก่ ผาแดง ผาเหยียบเมฆ ผานาน้อย ผาหมากคูด สระโหนดาด น้ำตกถ้ำสอเหนือ น้ำตกถ้ำสอใต้ น้ำตกพระองค์
- อุทยานแห่งชาติภูกระดึง เปิดให้นักท่องเที่ยว เที่ยวบนยอดภูกระดึงเฉพาะช่วงเดือนตุลาคม – พฤษภาคม ของทุกปี สามารถไปชมความงามของธรรมชาติบริเวณเชิงเขาด้านทิศใต้ของภูกระดึงแทนได้ เช่น น้ำตกตาดร้อง แก่งป่าหินพาย และน้ำตกอีกจำนวนหนึ่งประมาณ 6 – 7 แห่ง ด้านทิศตะวันตกของภูกระดึง บริเวณบ้านฟองไค้ ซึ่งทางบ้านฟองไค้ที่มีที่พักโฮมสเตย์และเดินที่ไว้รองรับนักท่องเที่ยวอย่างพอเพียง

โปรแกรมการท่องเที่ยวบนภูกระดึงในแต่ละเดือน

- ต.ค. – ธ.ค. เป็นช่วงปลายฝนต้นหนาวอุณหภูมิต่ำสุด 13 – 5 องศาเซลเซียส บางปีถึง 0 องศาเซลเซียส เป็นช่วงที่น้ำตกมีน้ำมากพอสมควรและสวยงามมากตามที่และจะมีทากอาศัยอยู่ พระอาทิตย์ขึ้นและตกสวยงามมากมีทะเลหมอกด้วยตามเส้นทางเดินก็จะมีเมฆและทะเลหมอกปกคลุมตลอด 2 ข้างทางและทิวทัศน์ที่ผาต่าง ๆ เดินป่าศึกษาธรรมชาติสัมผัสอากาศหนาวเย็นตลอดปีทัศนียภาพของป่าสนสามใบและทุ่งหญ้าอันงดงาม
- ม.ค. – มี.ค. เป็นช่วงที่มีดอกไม้กล้วยไม้บนภูกระดึงเริ่มออกดอก เช่น กุหลาบแดง และขาว ดอกหงอนเงือก ดอกหางเสือดาย ดอกมณฑิยันทอง ดอกฝิ่งหรือปีคแดง ดอกม้าวัว ดอกยี่โถปีนัง ดอกเอื้องคำหิน ดอกกระเจียว ดอกกระมุติ ดอกหยาดน้ำค้าง ดอกสายน้ำผึ้ง ดอกแฉะกุ ดอกเอ็นอ้าและกล้วยไม้บานาชนิด น้ำตกมีน้ำไม่มากเป็นช่วงที่ใบเมเปิ้ลเปลี่ยนเป็นสีแดง ตะวันลับฟ้าที่ผาหล่มสักจะสวยงามมากในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ ของทุกปีทางอุทยานแห่งชาติภูกระดึงจัดให้มีการจดทะเบียนสมรสบนยอดภูกระดึงช่วงเย็นมีการสู่วิวในแต่ละปีมีนักท่องเที่ยวมาจดทะเบียนสมรส 10 คู่ไปขึ้นโดยออกอากาศทาง ITV ทุกปี
- เม.ย. – พ.ค. เป็นช่วงหน้าแล้งในวันสงกรานต์ของทุกปี ทางอุทยานจะทำพิธีสงฆ์ พระพุทธเมตตา และที่ลานวัดพระแก้ว เป็นช่วงที่มีดอกไม้ไม่มากตามทุ่งหญ้าทั่วไป และมีน้ำตกน้อยมาก พระอาทิตย์ขึ้นและตกจะเห็นได้ไม่ชัดเจน เพราะมีไฟป่าไหม้ป่าทุกปี

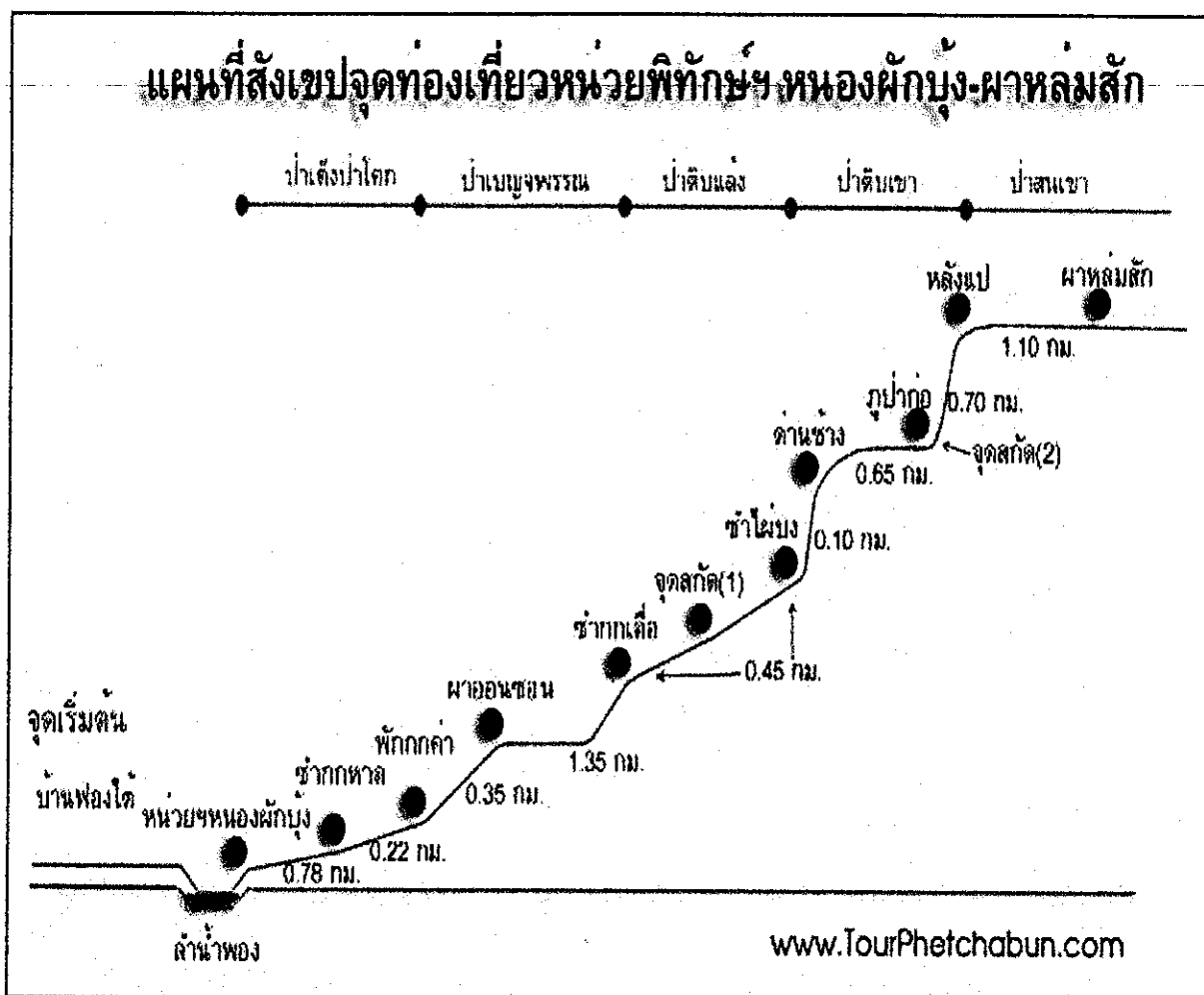
เนื่องจากเส้นทางคมนาคม ที่สะดวกสามารถเดินทางท่องเที่ยวในหลาย ๆ แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเพชรบูรณ์ได้ หากนักท่องเที่ยวได้มาเยือนและพักผ่อนกับโฮมสเตย์และขึ้นภูกระดึง ณ จุดบ้านฟองใต้ แล้วนักท่องเที่ยวจะเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่ต่าง ๆ ตามแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดได้อีกหลากหลาย เป็นการพักผ่อนที่คุ้มค่ากับการเดินทาง อย่างที่เปรียบไม่ได้ทีเดียว ทั้งนี้ใคร่ขอเชิญชวนให้ทุกท่านเดินทางมาเที่ยวเพชรบูรณ์ดินแดนแห่งความสุขของคนอยู่และผู้มาเยือน

แผนที่ แสดงเส้นทางบนภูกระดึง

- ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว
- สถานที่ที่จะต้องมีเจ้าหน้าที่นำทาง
- สถานที่ที่สามารถเข้าชมได้ด้วยตัวเอง
- บริเวณพื้นที่ทุ่งหญ้า
- เส้นทางเดินเท้า
- ลำห้วย
- เส้นทางเดินเท้าในเขตป่าปิด
- บริเวณพื้นที่ป่าดิบ

เส้นทางบ้านฟองใต้สู่ภูกระดึง

ภาพจาก www.TourPhetchabun.com

2. น้ำตกตาดร้อง

ระยะทางจากบ้านฟองใต้ ตำบลวังกกวาง อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ ไปยังน้ำตกตาดร้อง 5.5 กิโลเมตร โดยมีเส้นทางรถยนต์ระยะทาง 3 กิโลเมตร ใช้เวลา 15 นาที และเดินทางด้วยเท้าอีก 2.4 กิโลเมตร หากจะเดินทางโดยล่องแพ (เรือ) ตามลำน้ำพอง ในระยะทาง 1.5 กิโลเมตร ใช้เวลา 30 นาที (เรือใช้เครื่องยนต์) และ 60 นาที (ใช้ฝีพาย 3 คน) แพนั่งได้ 10 คน ค่าแพคิดราคาชั่วโมงละ 10 บาท แต่จะสามารถล่องแพได้เดือนมีนาคม – พฤษภาคมเท่านั้น เพราะฤดูน้ำหลากไม่สามารถล่องแพได้เนื่องจากอันตรายจากท่อนซุงที่ไหลลงมาตลอดจนซากพืช ซากสัตว์ที่ตายและไหลลงมากับน้ำที่เชี่ยวกราก

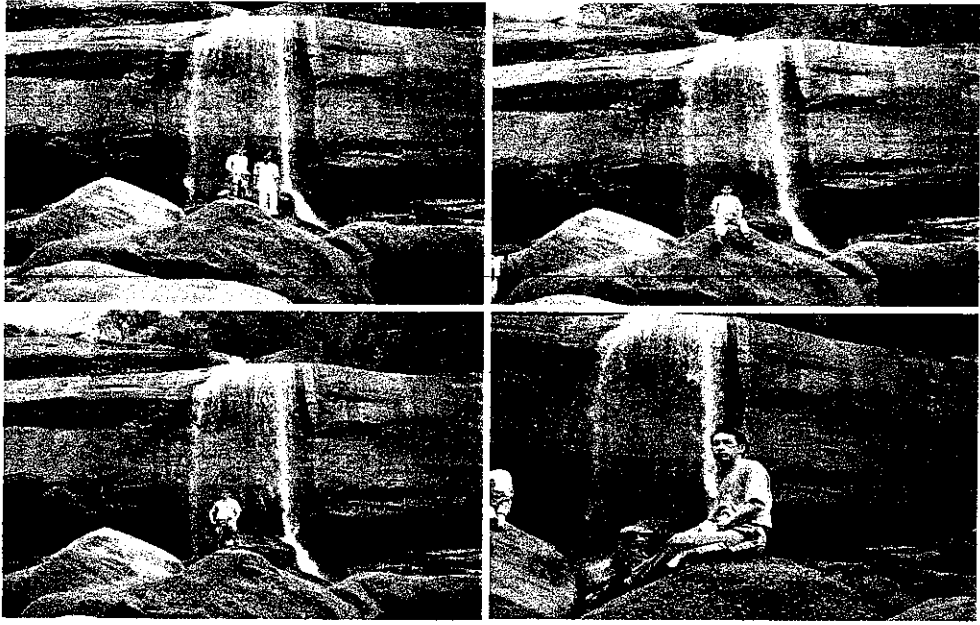
แนวทางแก้ปัญหาคือ ใช้อิฐอิฐแค้นรับส่งนักท่องเที่ยวไปน้ำตกได้ น้ำตกตาดร้องมีสายน้ำตกตลอดทั้งปี มีบริเวณลงเล่นน้ำขนาด 40 x 25 เมตร ยังไม่ปรากฏมีอุบัติเหตุหรือเสียชีวิต จึงเป็นน้ำตกสวยสดงดงามน้ำตกหนึ่งที่เราเรียกว่า Unseen Thailand ที่ยังคงความบริสุทธิ์ของธรรมชาติทั้งสายน้ำและความงามของป่าเขาถ้ำเนาไพร เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการสัมผัสธรรมชาติอย่างแท้จริง

เส้นทางไปน้ำตกตาดร้อง

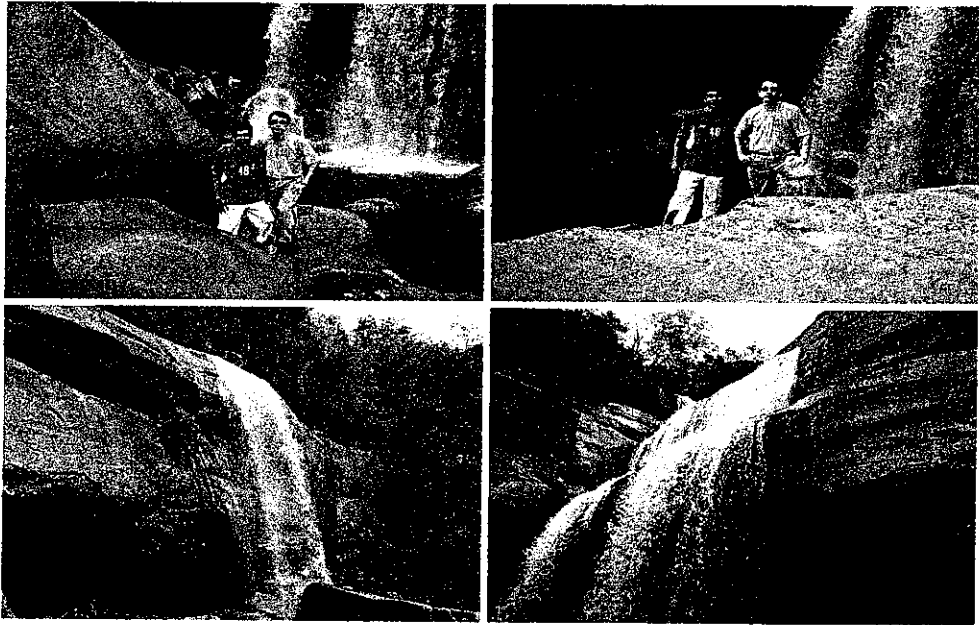
จุดเริ่มต้นเดินทางโดยรถมอเตอร์ไซด์ (จะรวดเร็วและคล่องตัวดี) หรือรถอีแต๋น (กรณีเป็นหมู่คณะ) ไปถึงศาลาวัดฟองงอย เดินทางขึ้นภูเขาประมาณ 5 กิโลเมตร จึงเป็นจุดชมวิวซึ่งสูงมาก มองเห็นผาห่มสัก ผาแดง ผาเหยียบเมฆ ผานาน้อย ผาหมากคูด ผานกเค้า อุทยานภูผาม่าน และทางทิศตะวันออกเห็นหมู่บ้านน้อย ยาโก อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย จากจุดชมวิวเดินถัดละไปน้ำตกตาดร้องประมาณ 1 กิโลเมตร และเมื่อชมน้ำตกแล้ว หากจะเดินทางกลับเส้นทางใหม่ โดยการเดินเลาะฝั่งแม่น้ำพอง ไปถึงหมู่บ้านฟองใต้ได้ระยะทางประมาณ 7 กิโลเมตร

3. ถ้ำผาผึ้ง

ที่ตั้งอยู่ในบริเวณวัดถ้ำผาผึ้ง มีพระ 5 รูป เป็นไฮธรรมอุคินิกาย อันมือเดียว มีแม่ชี 4 คน บริเวณใกล้เคียงมีน้ำตกผาผึ้งด้วย ซึ่งเป็นแหล่งน้ำประปาของชุมชนบ้านไร่ ซึ่งอยู่ติดกับบ้านฟองใต้ บริเวณของถ้ำผาผึ้ง สวยสดงดงาม มีความเป็นธรรมชาติที่ร่มรื่น ปกคลุมด้วยพุ่มไม้หนานาพันธ์ รวมทั้งต้นไม้ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดสำคัญของ “หน่อไม้” อันเป็นอาชีพหนึ่งของประชาชนในแถบใกล้เคียงนี้ที่น่าประทับใจคือ วัดถ้ำผาผึ้ง มีส่วนซึมทำจากภูมิปัญญาของพระสงฆ์ของวัดไว้ใช้ และมีไว้บริการประชาชนที่มาท่องเที่ยวอีกด้วย

น้ำตกตาตร้อง

ภาคผนวก จ

แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงบ้านฟองใต้

ทะเลหมอกเขาค้อ

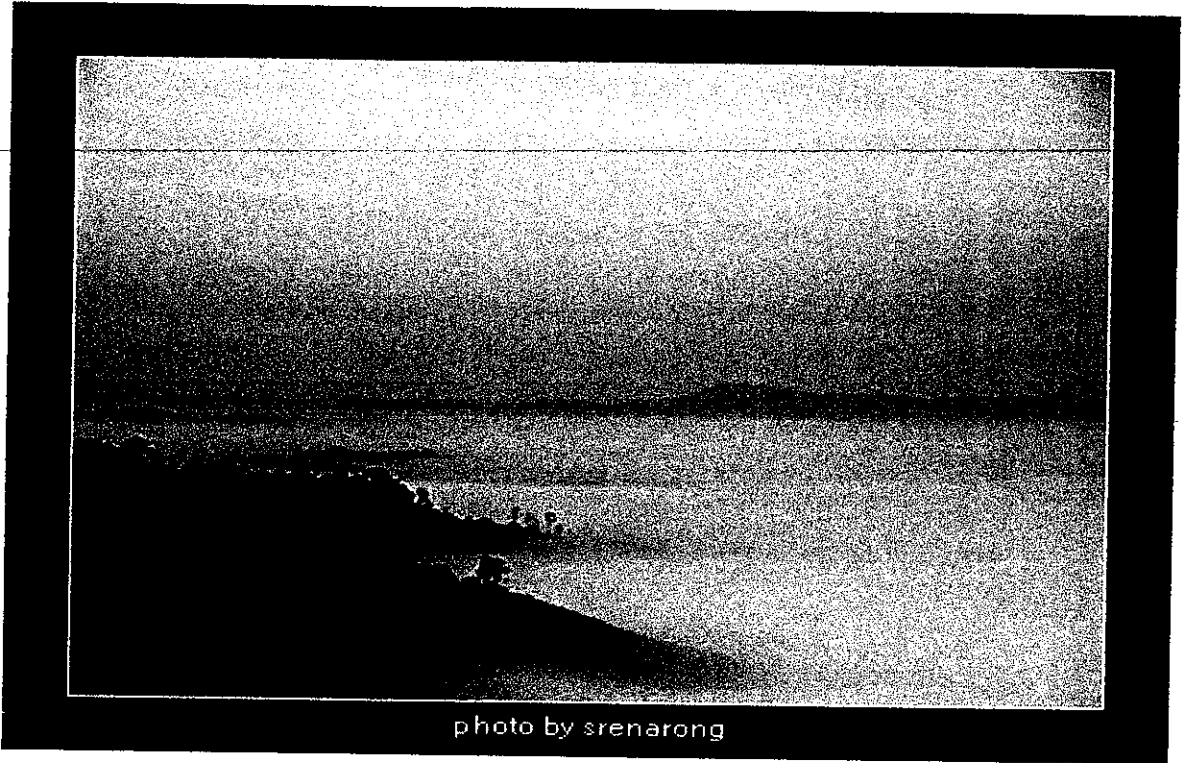

photo by sreanong

ภาพจาก www.TourPhetchabun.com

ภาพจาก www.TourPhetchabun.com

วนอุทยานแห่งชาติน้ำหนาว

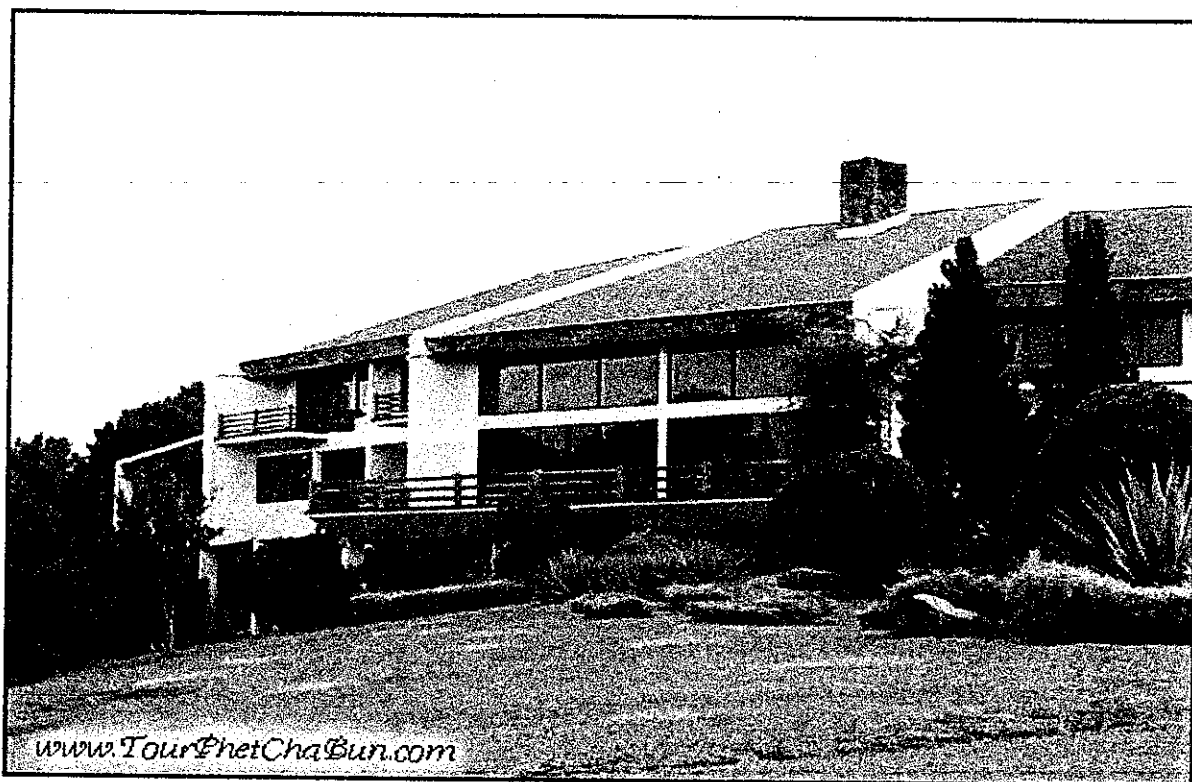

ภาพจาก www.TourPhetchabun.com

ภาพจาก www.TourPhetchabun.com

พระตำหนักเขาค้อ

ภาพจาก www.TourPhetchabun.com

ภาพจาก www.TourPhetchabun.com

ภูทับเบิก

ภาพจาก www.TourPhetchabun.com

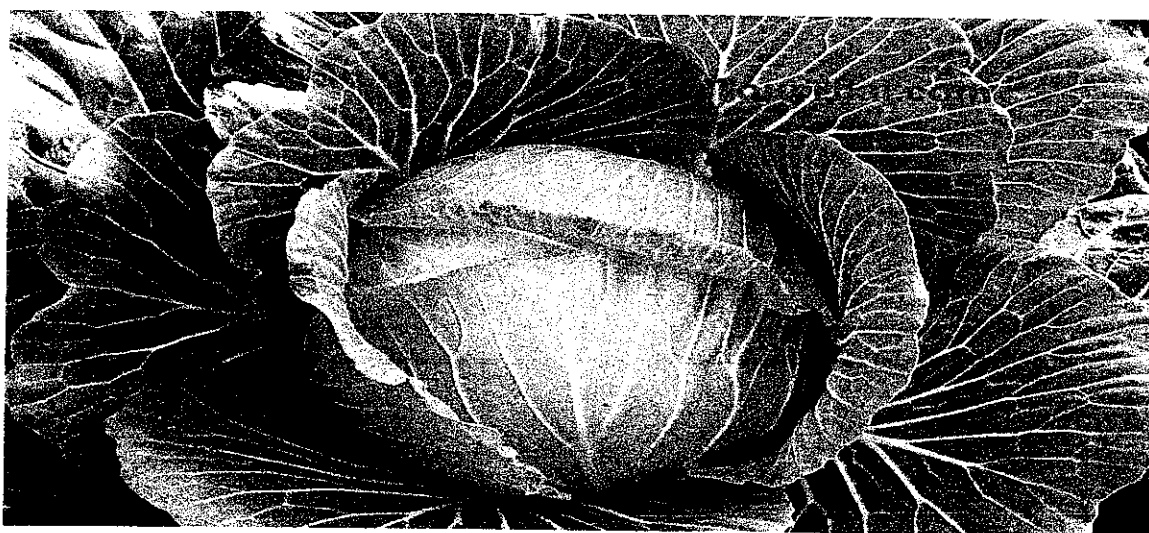

ภาพจาก www.TourPhetchabun.com

ภูทับเบิก

ภาพจาก TourThai.com

ภาคผนวก ฉ

ตัวอย่างการท่องเที่ยวโฮมสเตย์

ตัวอย่างนักท่องเที่ยวไทย ได้เดินทางไปท่องเที่ยวต่างประเทศและเล่าถึงประสบการณ์ ในการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

ตัวอย่างที่ 1

...จากการที่ได้เคยไปศึกษาเล่าเรียน ณ ประเทศฝรั่งเศส ได้เดินทางไปเที่ยวชม Chateaux de la Loire (ชาโต เดอ ลา ลัวร์) ซึ่งก็คือปราสาทเก่าแก่ที่บรรดา เชื้อราชวงศ์เจ้าชาย และ กษัตริย์ในสมัยก่อน ๆ สร้างเป็นพระราชวัง ณ กลุ่มแม่น้ำลัวร์ และมีโอกาสพักบ้านพักแรมที่เรียกว่า Chambre D' Hote (ชอมบร์ คอท) ซึ่งตั้งอยู่เป็นระยะ ๆ แถวกลุ่มแม่น้ำลัวร์ แล้วรู้สึกประทับใจในการต้อนรับขับสู้ของเจ้าของบ้านที่ให้บริการห้องพักที่จัดตกแต่งอย่างสะอาดเรียบร้อย นำพักผ่อน สวนหลังบ้านที่สวยงาม พร้อมด้วยบริการอาหารเช้าที่เอร็ดอร่อยและเป็นกันเอง ทำให้การเดินทางในครั้งนั้นก่อให้เกิดความประทับใจในแง่ขณะที่ไปเที่ยวด้วยกันและแน่นอนแก่ตัวผมด้วย ทำให้ สนใจศึกษาและต้องการเห็นบ้านพักแรมที่กำลังเกิดขึ้นอย่างมากมาในปัจจุบัณมีความเป็นระบบ ระเบียบ มีกฎเกณฑ์ที่สามารถควบคุมได้ ก่อให้เกิดบ้านพักแรมที่เป็นมาตรฐาน และเป็นที่ยึดถือของ ประเทศไทย

การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ มีเป้าหมายคือ ตัวเจ้าของบ้านเอง ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นได้เปิด บ้านของตนเองเพื่อเป็นสถานที่พักแรมแก่นักท่องเที่ยวที่ได้เดินทางมาท่องเที่ยวยังท้องถิ่นนั้น ๆ หรือ เป็นทางผ่านที่จะไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแหล่งอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้เคียง หรือห่างไกลออกไป โดยเฉพาะ อย่างยิ่งเป็นสถานที่ที่อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่ชอบเดินทางท่องเที่ยวโดยยานพาหนะส่วนตัว และหยุดพักอาศัยตามเส้นทางท่องเที่ยว โดยเจ้าของที่พักนั้นได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการต้อนรับนัก ท่องเที่ยว ภายใต้วัตถุประสงค์คือ เจ้าของบ้านได้รับเงินจ้างเป็นค่าที่พักและอาหารเช้า ส่วนนักท่องเที่ยว นอกจากไม่จำเป็นต้องเดินทางไปหาที่พักในตัวเมืองหรือในโรงแรมที่มีราคาแพง ก็ได้รับความ สะดวกสบายจากการได้พักแบบโฮมสเตย์ ในท้องถิ่นที่ตนเองเดินทางไปท่องเที่ยวมากกว่าไปภู่านั้นทั้ง เจ้าของบ้านและนักท่องเที่ยวยังอาจเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวัฒนธรรม ชึ่งกันและกัน ซึ่งการรับนักท่องเที่ยวมาพักค้างคืนนั้น ทั้งสองฝ่ายต้องยอมรับเงื่อนไขระหว่างกันก่อน เพื่อก่อให้เกิดความพึงพอใจทั้งสองฝ่าย

แต่เดิมความเข้าใจของผู้เขียนที่มีต่อคำว่า Home stay (หรือ Chambre D' Hote ในฝรั่งเศส) ไม่ได้หมายความถึงชุมชนเสียทีเดียว แต่เป็นในลักษณะที่เจ้าของบ้านมีห้องว่างในบ้าน อาจจะเป็น เพราะถูก ๆ จากไปเรียนหนังสือที่อื่นไกลจากบ้าน และไม่ได้อาศัยอยู่ในบ้านอีกต่อไปหรือนาน ๆ กลับมาเยี่ยมพ่อแม่ที่ หรือมีห้องว่างในบ้านหลายห้องแต่ไม่มีใครอยู่ เจ้าของบ้านจึงมีความต้องการที่จะเปิดบ้านพักของตนเองเป็นโฮมสเตย์ เพื่อสร้างรายได้ดีกว่าปล่อยทิ้งไว้เฉย ๆ ไม่ได้หมายความถึงว่า "Home stay - บ้านพักแรม" เป็นการท่องเที่ยวเชิงชุมชน (Community Based Tourism) โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างที่คุณคนเข้าใจกันในปัจจุบัน

ดังนั้น ถ้า “Home stay - บ้านพักแรม” ตั้งอยู่ในชุมชนหรืออาจจะตั้งอยู่หลังเคียวโคค ๆ นอกชุมชนก็ได้ แต่มักจะตั้งอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวหรือใกล้ ๆ กับแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งอาจจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติหรือไม่ก็ได้ ถ้าพักบ้านพักแรม คงไม่ใช่เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่บ้านพักแรมที่เกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชน มีแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน และเป็นชุมชนที่สำนึกอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จึงจะถือว่าเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างแท้จริง...

ตัวอย่างที่ 2

...ดิฉันมีโอกาสได้ใช้โฮมสเตย์ ในต่างประเทศ คราวที่ไปแวะเที่ยวกรุงบูดาเปสต์ (Budapest) เมืองหลวงของประเทศฮังการี โดยเพื่อนที่อยู่ในกรุงเวียนนา เมืองหลวงของประเทศออสเตรีย ไปหาใบสมัครจากสำนักงานการท่องเที่ยวในกรุงเวียนนามาให้กรอกข้อมูลประมาณ 10-12 ข้อ เช่น ที่อยู่ติดต่อง่ายที่สุดเพื่อติดต่อกลับ ประวัติส่วนตัวแบบภาพถ่ายรูปชุดเดียวที่ทำวิชา วัตถุประสงค์การเดินทาง พาหนะที่จะเดินทางไปถึง ระยะเวลาพักค้างแรมกับเจ้าของบ้าน สถานที่สนใจจะไปเที่ยวชมและยินดีจ่ายค่าบริการต่าง ๆ ให้กับเจ้าของบ้าน เป็นต้น โดยใช้เวลาติดต่อประมาณ 2 อาทิตย์ จึงได้รับการตอบรับ

เจ้าของบ้านชาวฮังการีเรียนผู้ให้บริการโฮมสเตย์แก่ดิฉัน เธอมีพาร์ทเมนท์อยู่ในเขตการปกครองที่ 1 กรุงบูดาเปสต์ (หากเทียบกับกรุงเทพฯ ที่มีเขตพระนครเป็นศูนย์กลางวัฒนธรรมของเมืองหลวงแล้ว เขตที่ 11 อยู่ประมาณเขตจตุจักร) มีสซิสติลองกา อุงวารี (Mrs. Ilonka Ungvary) เจ้าของบ้านวัย 62 ปี เกษียณอายุจากการทำงานที่บริษัทสายการบินสวิสแอร์ ในบ้านมีลูกสาวหนึ่งคนอายุ 30 ปี และหลานชายหนึ่งคนอายุ 11 ปี เธอรับดิฉันเข้าพักด้วย เพราะทราบข้อมูลทำงานในภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวด้วยกัน คิดค่าบริการวันละ 1,100 บาท เป็นค่าที่พัก ค่าอาหาร 3 มื้อและพาเที่ยวโดยรถประจำทางท้องถิ่น รถราง รถไฟใต้ดิน และรถบัส (ประจำทาง) ดิฉันใช้เวลาเที่ยวชมกรุงบูดาเปสต์ 2 วัน 1 คืน โดยเดินทางจากกรุงเวียนนาโดยรถไฟสายตะวันตก เที่ยวเช้า 05.30 น. ใช้เวลาเดินทาง 2 ชั่วโมงและกลับโดยรถไฟในวันรุ่งขึ้น ออกจากกรุงบูดาเปสต์ 19.30 น. เสียค่าบริการให้กับมิสซิส อิลองกา รวม 2,200 บาท

วันเดินทางดิฉันเดินทางคนเดียวโดยรถไฟถึงกรุงบูดาเปสต์ แล้วต่อแท็กซี่ถึงพาร์ทเมนท์ตามที่คุยกันล่วงหน้าทางโทรศัพท์ เจ้าของบ้านซึ่งรู้จักเราจากภาพถ่ายในใบสมัครให้การต้อนรับเปิดบ้านให้รู้จักและพาเข้าห้องพัก ซึ่งใช้ห้องสุขาห้องเดียวกับเจ้าของบ้าน พร้อมทั้งรับรองด้วยอาหารเช้า จากนั้นวางแผนเดินทางไปเที่ยวชมพระราชวังโบราณ พิพิธภัณฑ์ ตัวเมือง ผ่านถนนช้อปปิ้งแล้วกลับที่พัก ช่วยกันทำอาหารเย็นรับประทานร่วมกัน วันรุ่งขึ้นไปจ่ายตลาดสดด้วยกัน ทำอาหาร ไปปิกนิกในสวนสาธารณะเกาะมาเกิร์ต อยู่กลางเมือง ชมตัวเมืองต่องนใกล้ถึงเวลารถไฟออก จึงไปที่สถานีรถไฟ เดินทางกลับ

ประสบการณ์จากการไปโฮมสเตย์ครั้งนั้นดิฉันได้เรียนรู้การบริการพาหนะท้องถิ่น การใช้ชีวิตของชาวฮังกาเรียน อาหารพื้นบ้านและขนมอบฮังกาเรียน ได้เห็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในกรุงบูดาเปสต์ ได้รับความเป็นมิตรไมตรี มีความประทับใจและปลอดภัย แม้เดินทางคนเดียว...

ตัวอย่างที่ 3

นักท่องเที่ยวไทย ได้เล่าถึงประสบการณ์ในการท่องเที่ยว ในหัวข้อ “เมื่อข้าพเจ้าอยู่ในครอบครัวชุมชน : โฮมสเตย์” ที่ตำบลนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

“...จากการที่มีโครงการเรียนรู้ร่วมกัน สรรค์สร้างชุมชนขึ้น มหาวิทยาลัยรามคำแหงได้จัดที่พักอาศัยให้นักศึกษาได้พักอาศัยอยู่กับชาวบ้าน (Home Stay) ได้เรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านอย่างแท้จริง...”

ความเห็นที่ 1...ขอขอบคุณทุกคนในครัวเรือนที่มอบความรักความเอื้ออาทร พร้อมทั้งความจริงใจ และขอขอบคุณ โครงการเรียนรู้ร่วมกัน สรรค์สร้างชุมชนในครั้งนี้ด้วยค่ะก็รู้สึกดีมาก ๆ ค่ะที่ได้มีโอกาสในการเข้าสัมผัสชีวิตแบบ Home Stay ในครั้งนี้ค่ะ... นางสาววิชชุดา ทิพย์สมบัติ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ความเห็นที่ 2...รู้สึกประทับใจและดีใจมากเพราะครอบครัวที่ผมนอยู่คือ พ่ออาคมและแม่ระเบียบ ท่านดีมากและรักพวกผมเหมือนลูกแท้ ๆ ท่านเลขและผมต้องขอขอบคุณทพวงมหาวิทยาลัยที่ได้จัดโครงการนี้ขึ้นหากมีโครงการนี้อีกก็จะเข้าร่วมอย่างแน่นอน... นายวิศวะ ศรีโษษฐ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ความเห็นที่ 3...ความรู้สึกที่ได้เข้าอยู่แบบ Home Stay ทำให้ได้รับบทเรียนของการอยู่ร่วมกัน กับอีกบุคคลหนึ่งที่นอกเหนือจากครอบครัวของตนเอง ได้เรียนรู้การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ ผลที่ได้รับคือ ความอบอุ่น ความทรงจำที่ดี ๆ ค่ะ...นางสาวสนิศา ศรีนคร สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตวังไกลกังวล

ความเห็นที่ 4...รู้สึกดีที่ได้เข้าร่วมโครงการเรียนรู้สรรค์สร้างชุมชนและได้เข้าพักแบบ Home Stay ตอนแรกก็รู้สึกกลัวมาก เพราะต้องไปใช้ชีวิตอยู่กับชาวบ้านที่ไม่รู้จัก แต่พอเข้าไปพักอยู่จริงทำให้เรารู้สึกอบอุ่นและประทับใจมากจนความกลัวกลายเป็นความรัก อยากให้โครงการแบบนี้เกิดขึ้นอีก นายวิระ เศษคง มหาวิทยาลัยรามคำแหง...

ตัวอย่างที่ 4 การจัดโฮมสเตย์ของประเทศญี่ปุ่น

การบริหารจัดการการท่องเที่ยวของกิจการที่พักขนาดเล็ก (Tuttle Inn Nikko) ของนายคินยา ฟูกูดา (Mr. Kinya Fukuda) มีสาระสำคัญ 3 ด้าน คือ

1. การให้บริการชาวต่างชาติ ได้ปฏิบัติดังนี้

1.1 แนะนำให้รู้จักคุ้นเคยโฮมสเตย์

- 1.2 พฤติกรรมการท่องเที่ยวของชาวต่างชาติ
 - 1.3 การรับชาวต่างชาติในระยะแรก
 - 1.4 ปัญหาที่เกิดจากความแตกต่างกันของขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม
 - 1.5 การเจ็บป่วยและการเกิดอุบัติเหตุ
 - 1.6 ความรู้ความเข้าใจของท้องถิ่นที่มีผลต่อการต้อนรับแขกต่างชาติ
 - 1.7 วิธีป้องกันการร้องเรียนและเรียกร้องค่าเสียหาย
 - 1.8 ความพยายามเข้าใจขนบธรรมเนียมประเพณี
 2. บทบาทของกลุ่มธุรกิจที่พักขนาดเด็กของประเทศญี่ปุ่น (Japanese Inn Group)
 - 2.1 การก่อตั้ง Japanese Inn Group
 - 2.2 บทบาทหน้าที่ของ Japanese Inn Group
 - 2.3 การใช้บริการของเครือข่ายแขกต่างชาติ
 - 2.4 เงื่อนไขการเข้าเป็นสมาชิกของ Japanese Inn Group
 - 2.5 กิจกรรม Japanese Inn Group และการพัฒนาความก้าวหน้า
 3. ความสัมพันธ์ระหว่างสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวสากลกับ กลุ่มธุรกิจที่พักขนาดเด็กของประเทศญี่ปุ่น (Japanese Inn Group)
 - 3.1 การแจกจ่ายแผ่นพับ (Pamphlet) ผ่านสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวสากล
 - 3.2 การช่วยเหลือสนับสนุนจากสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวสากล
 - 3.3 สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวสากลกับ Japanese Inn Group ควรดำเนินงานอย่างประสานสอดคล้องกัน
- ตัวอย่างที่ 5 ผู้ประกอบการโฮมสเตย์ เกาะขาวน้อย จังหวัดพังงา
1. ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับ ป6 – ม.6
 2. ประกอบอาชีพหลักคือ ประมง รองลงมา ทำนา ทำสวน ค้าขาย โดยมีรายได้จากอาชีพหลักประมาณ 5,000 – 12,000 บาท ต่อเดือน
 3. มีรายได้จากการทำโฮมสเตย์ ประมาณ 3,000 – 7,500 บาท ต่อเดือน
 4. งบประมาณในการทำโฮมสเตย์ ประมาณ 3,0000 – 20,000 บาท โดยผู้ประกอบการมีฐานะเป็นเจ้าของ
 5. ได้รับความรู้เกี่ยวกับการจัดโฮมสเตย์ จากมูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ฯลฯ โดยส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบต่อระบบนิเวศน์และสังคม ให้คำแนะนำและช่วยทำการตลาดให้
 6. ส่วนเหตุผลที่ทำให้คนในชุมชนอยากทำโฮมสเตย์ เพื่อต้องการมีรายได้เพิ่มขึ้น ทำให้คนรู้จักเกาะขาวเพิ่มขึ้น

สภาพห้องพักที่ให้บริการ

1. ส่วนใหญ่เป็นห้องรวม ถ้าเป็นห้องพักเดี่ยวก็จะพักห้องละ 2 คน โดยบ้านแต่ละหลังจะรับนักท่องเที่ยวได้หลังละ 4-5 คน โดยจะมี ที่นอน หมอน ผ้าห่ม มุ้ง
2. ห้องน้ำและห้องอาบน้ำ มีความสะอาด และปลอดภัย น้ำที่ใช้ภายในที่พักเป็นน้ำจากแหล่งธรรมชาติ บ่อน้ำ
3. การจำกัดขยะใช้วิธีการเผาและฝังกลบ
4. การบำบัดน้ำเสียใช้การระบายลงทะเล หรือลงพื้นดิน

ค่าบริการ

1. ที่พัก 150 บาท ต่อคืน
2. ค่าอาหารมื้อละ 100 บาท
3. ค่าน้ำเที่ยวคนละ 250 บาท

การจองที่พัก

นักท่องเที่ยวสามารถโทรศัพท์จองที่พักกับทางชมรมการท่องเที่ยวเกาะชวน้อยได้

การประชาสัมพันธ์

จะมีหน่วยงานราชการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยช่วยในการประชาสัมพันธ์

กิจกรรมการท่องเที่ยว

1. จัดการท่องเที่ยว ในท้องถิ่น ในลักษณะศึกษาวิถีชีวิตในการประกอบอาชีพของชาวบ้าน เช่น การวางอวนปู อวนกุ้ง การทำนา และการกรีดยาง
2. ศึกษาระบบนิเวศน์ป่าชายเลน แหล่งหญ้าทะเล คอนหอย นำเที่ยวชายหาด ชมหมู่เกาะ ดำน้ำ ตกปลา เดินป่า ดูนก ชี้อภิรญาณ พายเรือ ชมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การรำรองเง็งมวยไทย เป็นต้น

ภาคผนวก ซ

กฎหมายที่ประชาชนควรรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว

กฎหมายที่ประชาชนควรรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว

เมื่อเริ่มต้นที่จะประกอบการอาชีพหรือธุรกิจใด ๆ ประชาชนพึงรู้และศึกษากฎหมายเบื้องต้น เพราะเป็นระเบียบ หรือกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับงานอาชีพนั้น ๆ เพื่อได้ปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง มีมาตรฐาน สาระน่ารู้ ดังนี้

1. การประกอบการธุรกิจนำเที่ยว จะต้องได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนก่อน
2. ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวจะต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้
 - 2.1 ถ้าเป็นบุคคลธรรมดา
 - (1) มีสัญชาติไทย
 - (2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์
 - (3) มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรไทย
 - (4) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย
 - (5) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ
 - (6) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่โทษสำหรับความผิด ที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
 - (7) ไม่เป็นผู้อยู่ในระหว่างถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาต
 - (8) ไม่เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาต และถ้าเคยถูกเพิกถอนใบอนุญาต ต้องถูกเพิกถอนมาแล้วไม่น้อยกว่าสามปี
 - 2.2 ถ้าเป็นนิติบุคคล
 - (1) ต้องจดทะเบียนตามกฎหมายไทย
 - (2) มีสำนักงานอยู่ในราชอาณาจักรไทย
 - (3) ในกรณีที่ เป็นห้างหุ้นส่วนจำกัด ทุนของห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียนนั้นไม่น้อยกว่าร้อยละห้าสิบเอ็ดต้องเป็นของหุ้นส่วนซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาและมีสัญชาติไทย และห้างหุ้นส่วนผู้จัดการหรือผู้จัดการต้องมีสัญชาติไทย
 - (4) ในกรณีที่ เป็นห้างหุ้นส่วนจำกัด ผู้เป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิดทั้งหมดต้องมีสัญชาติไทยและทุนของห้างหุ้นส่วนจำกัดนั้น
 - (5) ในกรณีที่ เป็นบริษัทจำกัด กรรมการบริษัทจำกัดจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง ต้องมีสัญชาติไทยและทุนของบริษัทไม่น้อยกว่าร้อยละห้าสิบเอ็ดต้องเป็นของบุคคลธรรมดา ซึ่งมีสัญชาติไทยและบริษัทจำกัดนั้นจะต้องไม่มีข้อบังคับ อนุญาตให้ออกใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ
 - (6) หุ้นส่วนผู้จัดการหรือกรรมการผู้จัดการนิติบุคคลดังกล่าว ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม (ก) (ข) (ค) (ง) (จ) (ฉ) (ช) และ (ซ)

3. มัคคุเทศก์

มีบทบาทสำคัญในการนำนักท่องเที่ยวได้สัมผัสความงามของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ตลอดจนอธิบายให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว “มัคคุเทศก์” หรือเรียกกันโดยผ่านการฝึกอบรมวิชา มัคคุเทศก์ตลอดจนมีใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์จากนายทะเบียนโดยต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

- (1) มีสัญชาติไทย
- (2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์
- (3) เป็นผู้ได้รับวุฒิบัตรหรือหนังสือรับรองว่าได้ผ่านการฝึกอบรมวิชามัคคุเทศก์ตามหลักสูตรที่คณะกรรมการรับรอง
- (4) ไม่เป็นโรคพิษสุราหรือติดยาเสพติดให้โทษหรือเป็นโรคติดต่อที่คณะกรรมการกำหนด
- (5) ไม่เป็นผู้วิกลจริตหรือพินิจเพื่อนไม่สมประกอบหรือเป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- (6) ไม่เคยได้รับโทษจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่โทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความหลุโทษ
- (7) ไม่เป็นผู้อยู่ในระหว่างถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์
- (8) ไม่เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ แต่ถ้าถูกเพิกถอนใบอนุญาตต้องถูกเพิกถอนมาแล้ว ไม่น้อยกว่าสามปี

4. ใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์

การอนุญาตให้เป็นมัคคุเทศก์แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

- (1) มัคคุเทศก์ทั่วไป หมายความว่า มัคคุเทศก์ซึ่งมีความรู้เกี่ยวกับงานทั่ว ๆ ไปในการนำนักท่องเที่ยวไปยังที่ต่าง ๆ โดยใช้ภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศ แต่ไม่ใช่งานของมัคคุเทศก์พิเศษ
- (2) มัคคุเทศก์พิเศษ หมายความว่า มัคคุเทศก์ซึ่งมีความรู้เฉพาะทางพิเศษ เช่น การให้ความรู้พิเศษในด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี การนำเที่ยวป่า ฯลฯ อันเป็นการให้ความรู้พิเศษอย่างอื่น ที่นักท่องเที่ยวโดยทั่วไป มีความสนใจในด้านนั้น ต้องการจะทราบ

5. ใบอนุญาตให้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว แบ่งออกเป็น 3 ประเภท

- (1) การประกอบธุรกิจนำเที่ยวเฉพาะพื้นที่ หมายความว่า การประกอบธุรกิจนำเที่ยวไปยังสถานที่หนึ่งสถานที่ใดในจังหวัดหนึ่งจังหวัดใด และจังหวัดที่มีเขตพื้นที่ติดต่อกับจังหวัดนั้น
- (2) การประกอบธุรกิจนำเที่ยวในประเทศไทย หมายความว่า การประกอบธุรกิจนำเที่ยวไปยังสถานที่หนึ่งทีใดไปในราชอาณาจักร

- (3) การประกอบธุรกิจนำเที่ยวต่างประเทศ หมายความว่า การประกอบธุรกิจนำเที่ยวไปยังสถานที่หนึ่งสถานที่ใดในต่างประเทศ หรือนำเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวต่างประเทศไปยังสถานที่หนึ่งสถานที่ใดภายในประเทศ

6. มาตรฐานธุรกิจนำเที่ยว

ในการประกอบธุรกิจนำเที่ยวนั้นผู้ประกอบการจะต้องปฏิบัติตามมาตรฐานที่กฎกระทรวง พ.ศ. 2536 ได้กำหนดไว้ คือ

- (1) มีสถานที่ประกอบการที่แน่นอน
- (2) สำหรับผู้ประกอบการนำเที่ยวในประเทศไทย และผู้ประกอบการนำเที่ยวต่างประเทศ ต้องจัดให้มีโทรศัพท์หรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารไว้ประจำสถานที่ประกอบการ
- (3) พาหนะที่ใช้ในการนำเที่ยวต้องมีบุคลากร มีลักษณะและอุปกรณ์ได้มาตรฐานตามที่กฎหมายกำหนด
- (4) เก็บเอกสารโฆษณารายการนำเที่ยวตามมาตรา 26 ไว้เป็นหลักฐานเป็นเวลา 90 วัน นับตั้งแต่เริ่มการนำเที่ยวตามโฆษณาดังกล่าว
- (5) สำหรับผู้ประกอบการนำเที่ยวต่างประเทศ และผู้ประกอบการต่างประเทศ เมื่อได้ตกลงกันในการนำเที่ยวรายใดแล้ว ให้ผู้ประกอบการนำเที่ยวออกเอกสารแสดงรายการนำเที่ยวให้นักท่องเที่ยวไว้เป็นหลักฐาน เว้นแต่ตกลงการนำเที่ยวนั้นเป็นการตกลงกับผู้ประกอบธุรกิจของประเทศในการออกเอกสารแสดงรายการนำเที่ยวตามวรรคหนึ่ง แสดงถ้าเป็นการตกลงกันเฉพาะหน้าระหว่างเดินทางจะต้องออกเป็นเอกสารฉบับเดียวให้ไว้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวก็ได้
- (6) ผู้จัดการ หัวหน้าผู้จัดการ กรรมการหรือกรรมการผู้จัดการ ต้องไม่ให้หรือยินยอมให้บุคคลอื่นดำเนินธุรกิจนำเที่ยวของตนเอง
- (7) ในกรณีผู้ประกอบการนำเที่ยวว่าจ้างมัคคุเทศก์ ในการนำเที่ยวผู้ประกอบการจะต้องจ้างมัคคุเทศก์ ให้ตรงตามประเภทของงานที่ระบุไว้ในใบอนุญาตและมีคุณภาพและลักษณะที่ไว้วางใจได้ในการปฏิบัติหน้าที่ที่จะมอบหมายให้ทำ
- (8) ต้องไม่กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด อันจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติยศ และจรรยาบรรณของธุรกิจนำเที่ยว

ภาคผนวก ข

รูปภาพภาคสนาม

แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง

ภูกระดึง

ภูทับเบิก

แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง

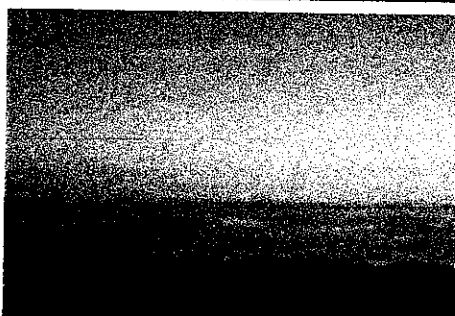
pk_kaw07@yoditop.com

pk_kaw07@yoditop.com

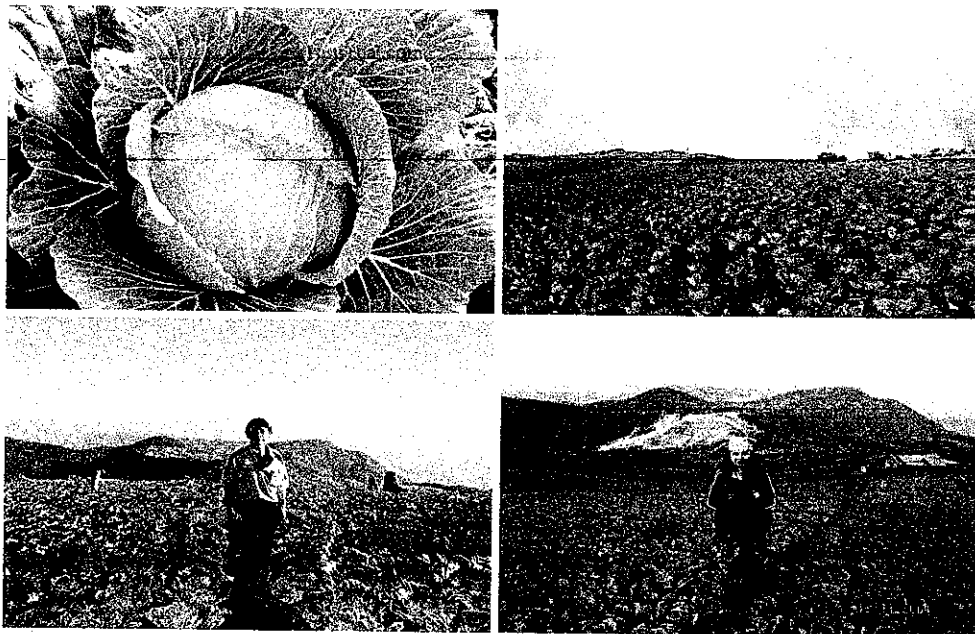
ภูทับเบิก

อุทยานน้ำหนาว

ภูทับเบิก / ภูเขากระทู้ป่าดี

5

เดินทาง / น้ำตก / ทางดิน

6

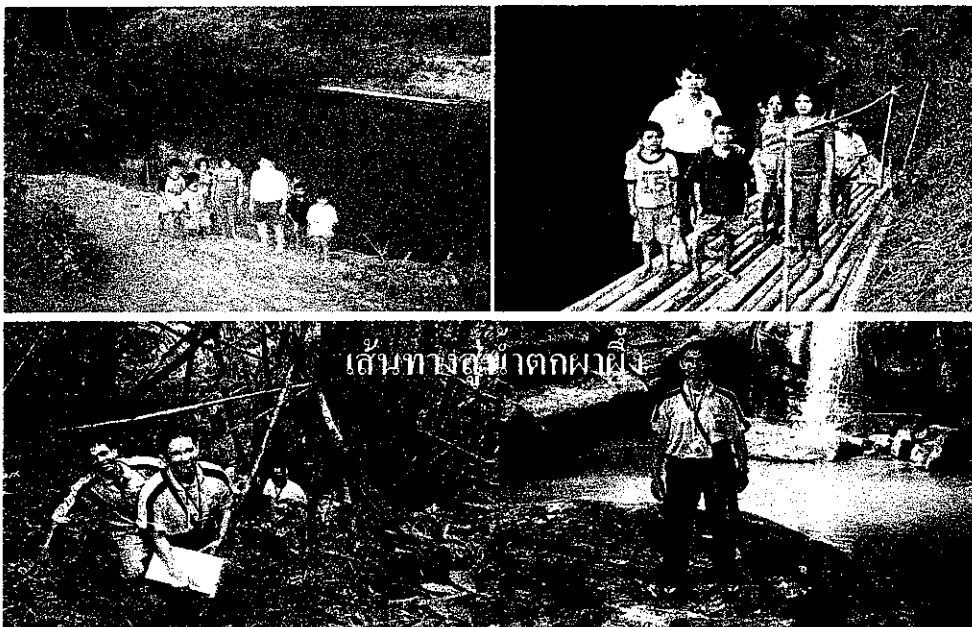
จุดเริ่มต้น/ทางลัดสู่ ผาหล่มสัก-ภูกระดึง ร่มรื่น

7

เส้นทางข้ามน้ำเดินเท้าสู่ ผาหล่มสัก-ภูกระดึง

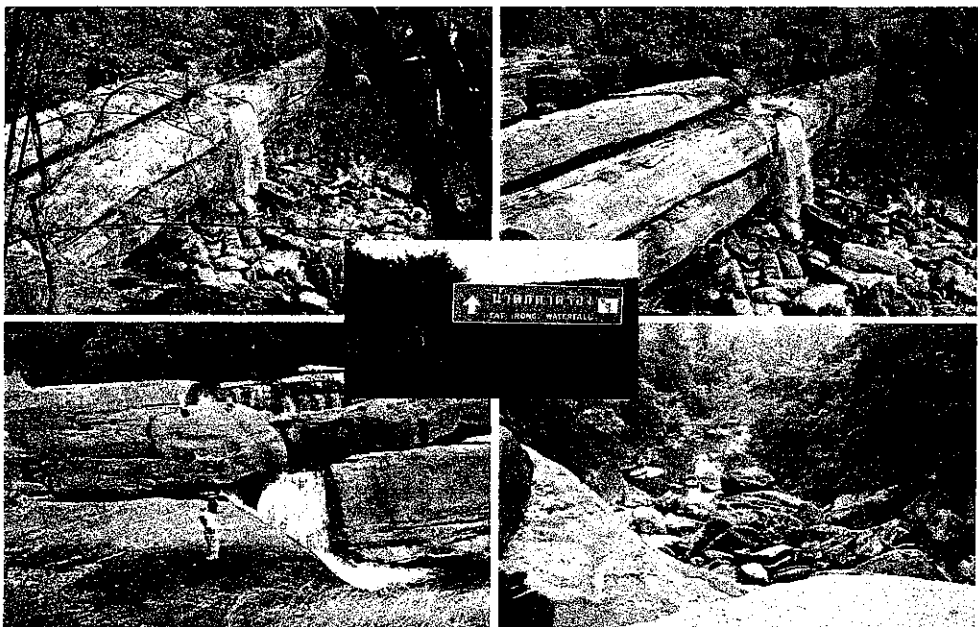
8

เส้นทางสู่น้ำตกตาดร้อง-ต้องปีนป่าย

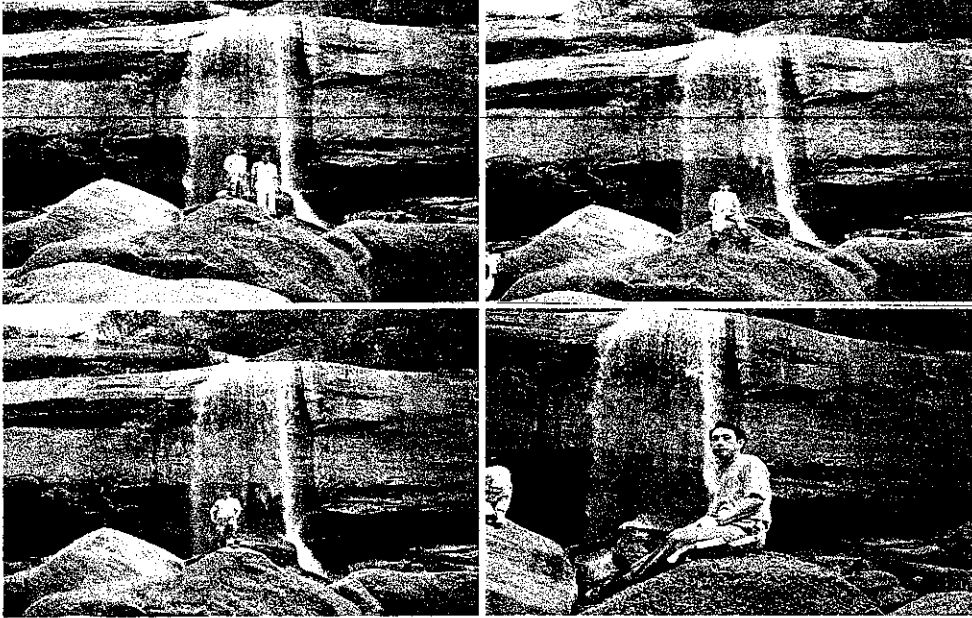

น้ำตกตาดร้อง-unseen thailand

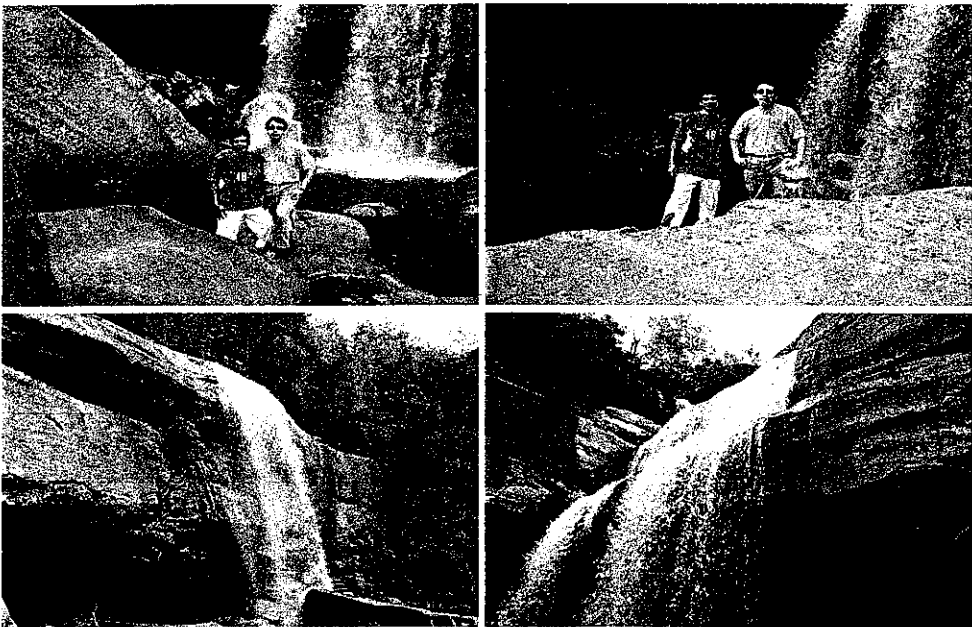
น้ำตกตาดร้อง-unseen thailand

11

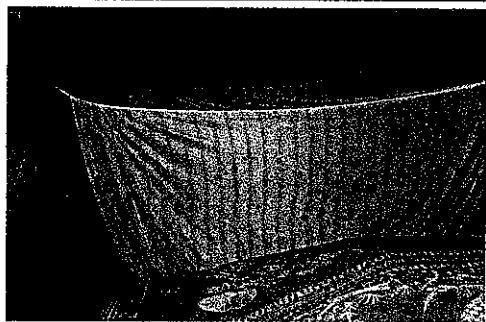
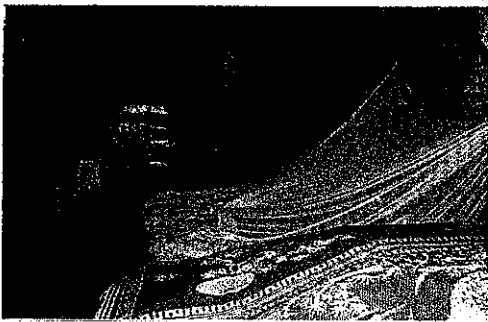

น้ำตกตาดร้อง-unseen thailand

12

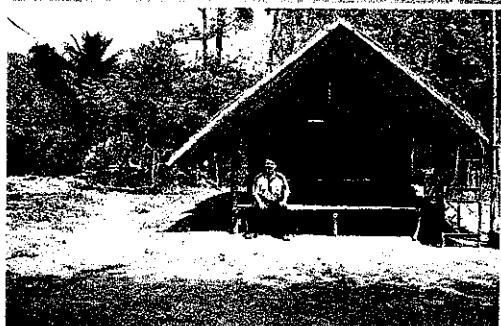
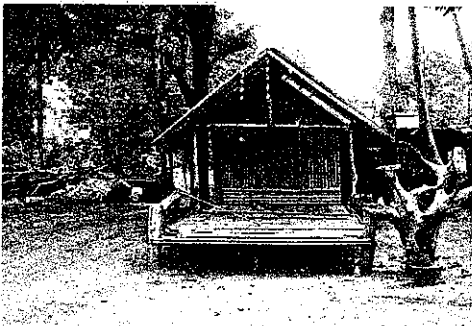

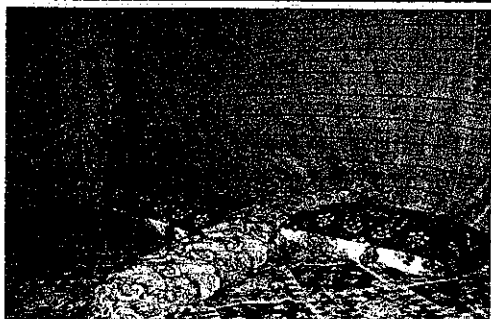
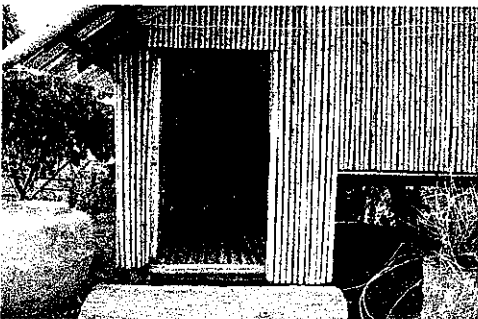
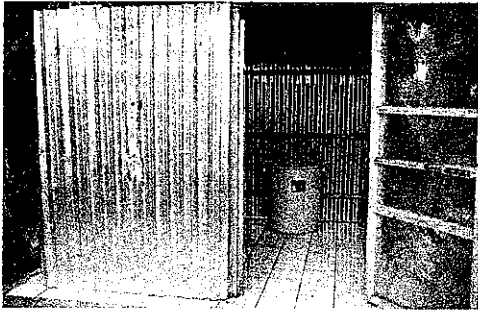
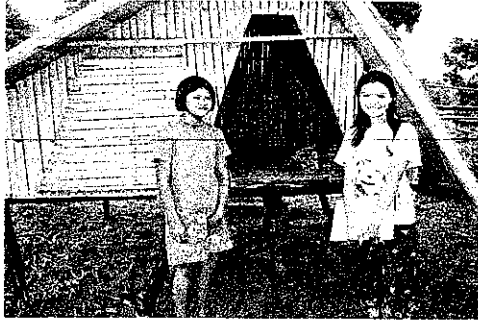
โฮมสเตย์

โฮมสเตย์

จุดกางเตนท์

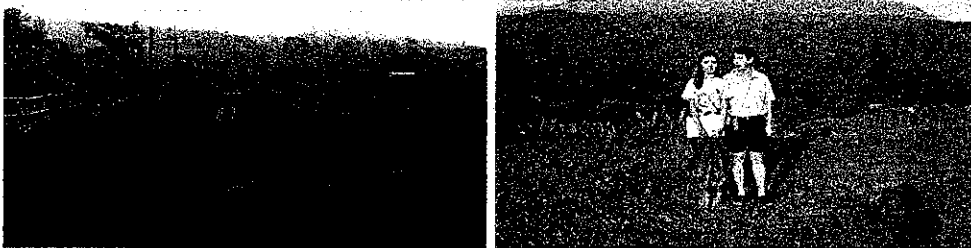

สถานที่ก่อสร้างสำนักงานฟองใต้โฮมสเตย์

กำลังพัฒนา / ก่อสร้างถนน

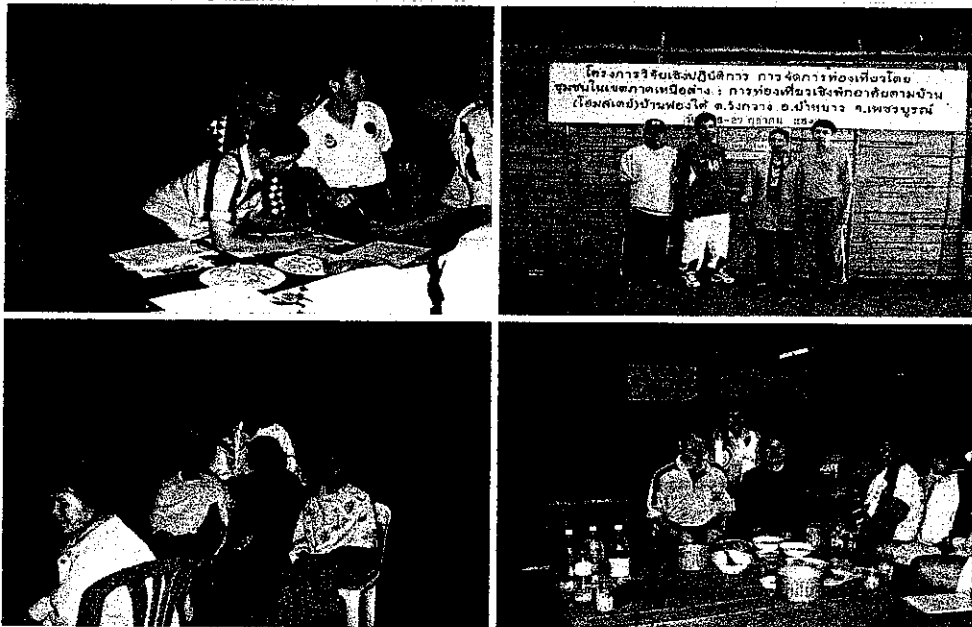
สถานที่ก่อสร้างสำนักงานฟองใต้โฮมสเตย์

ประชุม / การมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม

วางแผนเดินทางสำรวจแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ

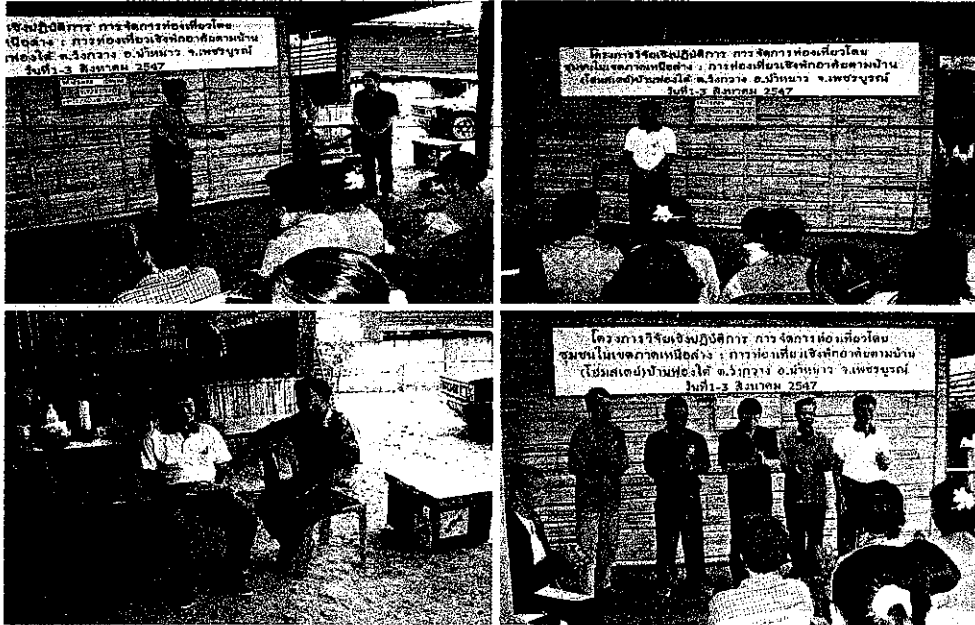
วัดถ้ำผาผึ้ง

ผู้ใหญ่บ้าน

ผู้นำชุมชน

กำนัน

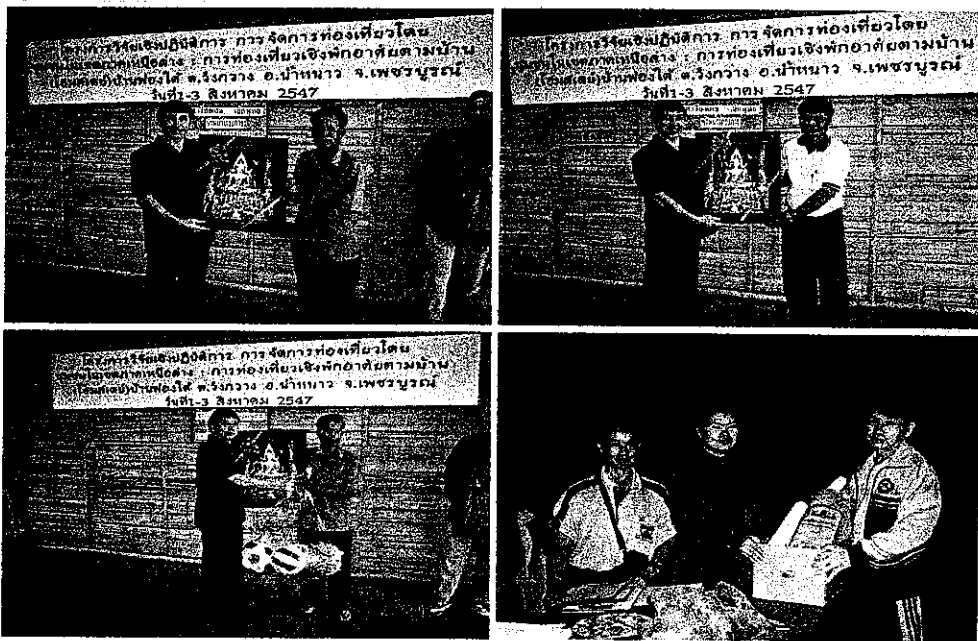
ผู้บริจาคที่ดินสร้างสำนักงานฟองใต้โฮมสเตย์ : นางสม จันดีดา ²⁴

การมีส่วนร่วม

มอบของที่ระลึก/อุปกรณ์กีฬา/สื่อการเรียนการสอน

การบรรยาย/การมีส่วนร่วม

ลงทะเบียน

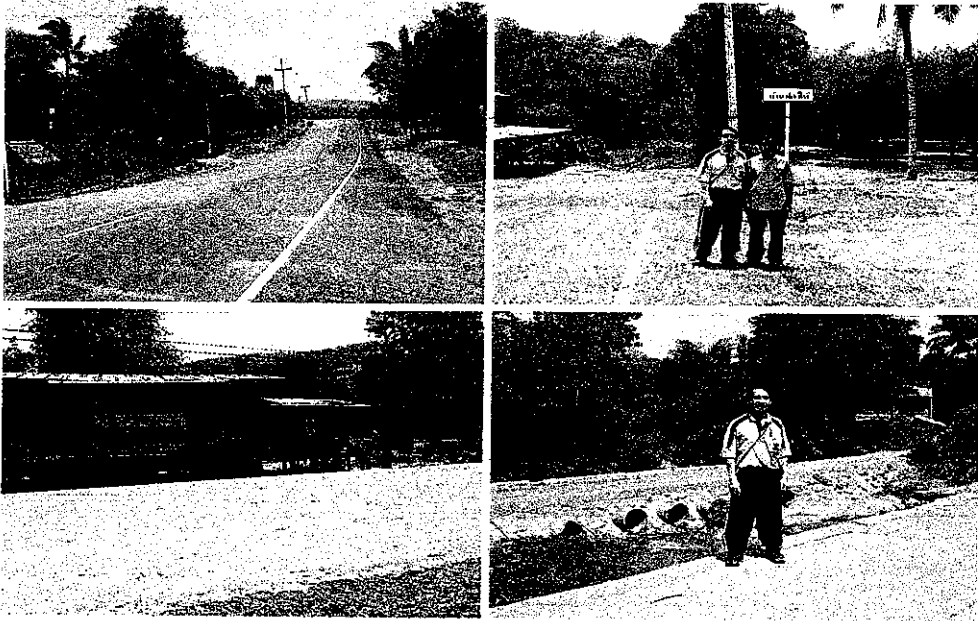
กัลยาณมิตร/อาหารพื้นบ้าน

ภูมิทัศน์บ้านฟองไต้ก่อนทำการวิจัย

การเปลี่ยนแปลงหลังการวิจัย

ร้านค้าของชุมชนฟองใต้

ระยะทางเข้าบ้านฟองใต้

33

ป้ายบอกระยะทาง/ที่ทำการ

34

